

۵۴۶

روزگار

شکوفا

سور

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعلني من علماء البيان والمعاني والشكر لله الذي
صبرني من مفاتيح الابكار والغواني والصلوة على رسوله محمد فصح
وعلى اله واصحابه العظام **وبعد** فان العبد المتوسل الى رحمة الملك القدير
بعذر تقصيره في شكر نعمه سروري الفقير كان منقطعاً عن الناس و
معرضاً عن الاسقياس ثم دعاه الى الخدمه بامر السلطان والقائد الوار
بالكتاب الخافاني افضل العثمانيين وصاحب العلم والعرفان السلطان ابن
السلطان السلطان مصطفى بن سلطان سليمان اجري الله شيايع احسانها
في روضة الجنان كالانهار الجارية في بستان الجنان وكان الشريف شاملاً
على جميع العلوم والمعارف واغلب ميله كان مصر ونا الى اللطائف الظريف ولما
كان كتاب **كلستان** مشتملاً على حكايات غريبة وعظائم عجيبة وايات
لطيفة بحيث يحتاج اكثر مواضعه الى الشرح غافل عن اللغة الفارسية
والبيان ويفتقر من جهة اللفظ والمعنى الى التبيان وقد شرحت بعض المواضع
عن اللغة الفارسية والاصطلاحات وذا هلا عن المعاني المرادة والنكات
بلا خطا في مواضع كثيرة وضل في طريق يسيرة شرحته شرحاً كافياً وبينته
بيانا وافياً وجعلته على اللغة العربية لطلب الطلاب فشرعت فيه بعون الله
ملم الصواب فاعلم ان المصاسكنه الله تعالى في روضة الجنة ويستازرنا

بعد ذكر التسمية لفظ اسلك طريقة العمل بالحديث في التعميد معنى لان
حقيقة الحمد عند المحققين اظهار الصفات الكمالية دون القول بالخصوص
فقال **منت** اي الامتنان وتعداد النعم خدائي راى الله تعالى ان يعطينا
نعمه الكثيرة وهذا القول اعتراف منه بانه عرف حق المنعم واستحقاقه بانه
بان بمن علينا الاخبار بانه من علينا منة على ان المذموم من يوجب الامتنان
وقيل انه من العباد فيج لانه من الله تعالى واعلم ان لفظ خدائي علم خاص له تعالى
لا يسوغ اطلاقه على غيره الا ان يراد المعنى التركيبي وهو بالتركي كند وكل هذا
معنى قولهم يقتضي ذاته وجوده **بيت** امد بر من كه من رسولم كنتم توبركه من
ادبرك بشئ نحو خانه خدائي **بيت** خانه خدائي كوبرج كبروترا بكشاي
بابكش مردويم ورففس وان لفظه را علامة للمفعول وقد يستعمل بمعنى اللام الجا
اي للتخصيص وقد يستعمل للقم وقد يكون زايد اعز وجل الظاهر ان الفعلين
لفظ خدائي نحسب المعنى كه طاعتش الشين هنا ضمير غائب راجع الى الله تعالى
لان الشين الساكنة في اللغة الفارسية لها معنيان الاول انها ضمير غائب اذا
انصلت باخر الاسم تفيد معنى **الاضافة** لضمائله كما قوله طاعتش واذا انصلت
باخر الفعل تفيد معنى المفعول له نحو ديدش وكذا اذا انصلت باو اخر الرابط
نحو اكرش وقد يفتح ما قبل هذا الشين وقد يكسر وقد يسكن لضورة الشعر
او لكونه الفا والثاني علامة اسم المصدر نحو دانش بمعنى دانستن موجب

قربت كما قال الله صلعم حكاية عن ربه لا يزال عبدي يتقرب الى بالنوافل
حق الحبيب ^{وسئل} ويشكر الله في الشين كذلك والباء المفتوحة في اللغة
الفارسية قد تكون للالتصا والمصاحبة والقسم والسببية وقد يكون زائدة ^{هنا}
زائدة لتحسين اللفظ والمعنى اندر شكر خدای مزید نعمت لفظ است هنا تقدم
حذف لفظا اكتفاء بذكره في قرينه وهذا الحذف قاعدة مقربة في الامجاع
الواقعة في التركيب الفارسية بمعنى در شكر خدای زیاده نعمت كما قال الله
تعالى لئن شكرتم لازيدنكم وليئن كفرتم ان عذابي لشديد وقال المولى الردي
بیک شكرت نعمت افزون کند کفر نعمت از کفت بیرون کند وقيل الباء
سببية والمعنى زيادة النعمة ثابتة للعباد بسبب كونهم في شكره تعالى وهذا
على تقدير ان تكون مزید بفتح الميم مصدرا ميميا بمعنى الزيادة وقد يروي بضم
الميم ليناسب قوله موجب في يكون خبر مبتداء محذوف اي هو مزید النعمة لهم
بسبب كونهم في شكره تعالى هر نفسی بختین والياء للوحدة لان الياء الساكنة
في اللغة الفارسية اذا اتصلت باخر الاسم قد تكون للوحدة وقد تكون للخطاب
وقد تكون للمصدرية اذا اتصلت باخر الفعل تكون للحكاية وهنا للوحدة كـ فروغی
روح محمد حیانت فان الهواء الذي به التنفس اذا دخل يكون حمد الحيوة للتنفس
واذا خرج ين دفع به تضيق الجوف فيحصل به الفرج ولهذا قال وجون بری اید فرج
ذات ای ذات کما عرفت انقاص القاعدة واخر هذه القرينة مقابلها

والظرفية ص

اذا الظاهر ان خروج الهواء بعينه اغا يكون بعد دخول بغير عكس بالباء الفاء
بمنزلة الفاء الجزائية در هر نفسی كالاول دونعت موجود است احديهما
امداد الحيوية والاخرى تفرج الذات واعلم ان لفظ است رابطة تقيد الثبو
فاذا اتصلت بالكلية المفتوح الاخر تجب اثبات الفاء خطأ واما اللفظ اخر
حذفها واثباتها واذا اتصلت بالساکن الاخر وضعاً نحو تیک و تعالا
نحو موجود يجب حذفها لفظاً وخطاً و بر هر نفسی شکری والباء بناء
الوحدة فيها واجب فيجب كل نفس شكران بیت اذ دست بيان القاعدة
في عطف التراكيب الفارسية ان تحذف الواو العاطفة من اللفظ ويضم آخر
للعطوف عليه في النطق وليلا عليه ولا تحذف من الخط للدلالة على الضم
هذا اذ لم يقع الواو العاطفة بعد الالف والياء واما اذا وقعت بعدها
حركات بالضم وتلفظت ولفظاً بان يقع الزايف فصيح وبضمها مشهور
والفاء مقام الياء الرسمية يستعمل اسمها يدل على ذوى العقول نحو که آمدگان ان
لفظ جه يدل على غير ذوى العقول خو جده خبر ويستعمل اداة للارتباط بين الاسم
الذين تعلق صما بالآخر كالصفة والموصوف خود که عاشق شد
کم شد والعلة والعلول خو من که طاقت ندارم او الغاية والمغيا خو
بکوش که تابرسی بر اید ای يحصل کراصله که از عهده شکرش ای من حق شکره
تعالی بدر اید ای یأتی الى الباب وهو كناية عن الخروج فالمعنى من يدای شخص ولسانه
یکل الخروج من حق شکره تعالی بان يشکره كما هو حق واستدل عليه بقوله
تعالی حكاية عما قيل لا داود دعم اعملوا ال داود و د کوا یا ال داود و د شکرا

البناء لفظه في ذكره است اشارة الى عدم اختصاص الشكر بالساكنة كغيره من الحروف العروية والظاهرة

نصب على انه مفعول له او على الحال اي شاكرين او على المصدر لان لفظة اعلوا
 فيه معنى اشكروا اذ اللزوم شكره والشكر فعل ينبي عن تعظيم المنعم بسبب انعامه
 وقيل صرف العبد جميع ما انعم الله تعالى عليه من السمع والبصر وغيرهما الى خلقه
 واعطاه لاجله ف قيل بهذا المعنى ورد قوله تعالى وقيل من وقيل من عبادي
 الشكور اي المتوفرون على اداء الشكر فان الشكر بمعنى الاول كثير **قطعه** بنده
 همان بنده يعنى بنده را همان پرست كه ز تقصير خویش فی اداء الشكر عذر بنده
 خدا ورد كما قيل العذر وان عن الذنب وان جل المعنى كثرة ذنبه بمعنى الاول
 بالتوكيد بخسه سزاوار خداوندین بفتح الباء المصدرى اي عمل يليق بكبرياء
 كس توانداى لايقدر احدك بحاي او ورد لفظ حاي هم خاص بمعنى الموضع كما
 لفظ زمين اسم عام كالارض قيل في الترجمة **قطعه** قوله هم اول يدك كه بيله
 اكسين عذر خدا مرهينه كوتره يوخسه خداوند بر ابرو للغي قنوقول
 ادله برنه كوتره باران رحمتي حسابش بالاضافة في اللفظين والمضامين
 في اللغة الفارسية هم دارسيه اسم مفعول من رسيدن وخوانعت
 بي در يقش والاضافة كما في قرينه واعلم ان لفظ خون بمعنى الدم وخوان بمعنى
 السفرة يفرق في الكتابة فان الالف لا تكتب بعد الواو في الاول دون الثاني
 واما في النطق فلان الاول يقرأ بالضممة المعلومه اي الصريحة والثاني يقرأ
 بالضممة الجهرية الغير الصريحة اي يقرأ بين الضمة والفتحة هه جا مخفف من
 جاي كنيه اسم مفعول من كشيد برده ناموس بنده كان كل لفظ في اخره هاء
 خوبنده وخواجه اذ اجمع لتي بالكاف الفارسية والالف والنون وت حذف الهاء

واللفظ انا في الكاف

من الكتابة نحو بندكان وخواجهكان **قطعه** بكناه فاحتر الباء للسببية وكل
 جاوز الحد فهو فاحش **قطعه** مضارع منفي من جريدك وقد يقرأ هذا
 بتشديد الراء وكذا تبرد وهذا من ظرفات اهل القوس كما يقال اميد بتشديد
 الميم ووظيفة رد زي بالالباء الاصلية بمعنى الرزق وازاد لفظا وظيفته
 ببيانته **قطعه** منكر بفتح الكاف المخففة يعنى بسبب المعصية المنهية تبرد
 مضارع منفي من جريدك واعلم ان النون المفتوحة حرف نفى تدخل اول الكلمة واذا
 قصد به تكتب متصلا نحو تبريد وتبرد والاكثرب بالهاء نحو زيدامدبر
 وقد تلحق باخر هذا النون الف ويقال نا والفرق بينه وبين السابق انه يقصد
 بالاول نفي الوصف وبهذا يقصد توصيف النفي ولهذا يجعل اسماء المصادر صفا
 بحيث يدخلها الباء للمصدرية نحو **قطعه** بود مرده هر كس كه نادان بود كه نادان
 مردن جان بود وقد تلحق باخر هذا النون ياء وهي تكسر نحوني وقد تلحق باخر
 رابطة نحو بنيت بحذف الالف من لفظ است اي حرف نداء كرمي صا او المنا
 محذوف وهذا صفة والياء للخطا كما ان خزانة غيب مرهون كبر بفتح الكاف
 وسكون الباء العربي بمعنى الكافر مطلقا والمراد غير النصاري لمقابلة قوله
 وترسا فانه بمعنى النصاري وظيفه خور وصف تركيبي ولفظ خور هنا يقرأ بفتح
 للقافية داري بياء الخطاب من داشتن ولا يراد معناه اللغوي دوستان
 اي دوستان **قطعه** كجائي محرم مفعول كني تو كه بادشمن بدشمنان نظر داري
 وهو كالاول لا يراد معناه اللغوي والمعنى لك بطل اعدائك قيل
 في الرجز **قطعه** اي كرمي كه غيب خزينت كن كبر وترسا وظيفه خور قلدك

بيار الخطا

دو ستوری قند اید سین محرم سن که دشمن لره نظر قلدک فراش
 باد صبا را هدام قبل اضاافه المشبه إلى المشبه مثل الجين الماء كفته اسم مفعول
 من كفتن والقائل هو الله تعالى واعلم ان اشتقاق اسم المفعول بزيادة الهاء الغير المنوطة
 في اخر الماضي بعد فتح المفعول نحو كفته وكرده ويزيادة لفظ كان ايضا للجمع
 نحو كرده كان تافرش سرورين كناية عن الحضرات فان الياء والنون اداة
 اذا اتصلت الى اخر الاسم قد يدخل معها الكاف التي نحو عكین و نمکین بکسترد
 بالكاف الفارسي فاعلمه فراش باد صبا واعلم ان المضارع تحتل الحال والاسم
 كالعربي لكن بدخول الباء تختص باستقبال كافي قوله بکسترد وبدخول
 كلمة في تختص بالحال وداية ابر بهاري بيا النسبة وهي اصل في العربي
 ومستعملة في الفارسي والاضافة كالسابق فرموده والامر هو الله تعالى تا
 بنات بتقدم الباء على النون جمع بنت تبارا على عكس ما تقدم درمهد نرين
 بپرورد فاعلمه داية ابر بهاري ودرختان راجع درخت وهو الشجر ما
 ماد ام ثابتا في الارض واذا قطع يقال له جوب بالباب العربي خلعت
 نوروزي بالياء المصدر بهذا بناء على عادة الملوك فانهم يعطون الامراء
 فيه البسة قباي سبز وقرق هذا الاضافة مثل ما مر در بر كرده والفاعل هو
 الله تعالى واعلم ان لفظا يربط على معان احدها بمعنى على وهو المراد هنا
 والثاني بمعنى المصدر الثالث بمعنى الثمر والرابع امر من بودن والخامس بمعنى
 النصب والسادس بمعنى الصفة اذ ركب خود لبر والسابع بمعنى عند قيل
 يستعمل التحسين اللفظ واطفال جمع طفل شاخ را والاضافة كما مر بقدم مصدر

على وزن الدخول من قدم من سفره موسم كل بضم الكاف الجي وفي بعض النسخ وقع
 لفظا ببيع مكان كل كلاه - شكوفه كالاول في الاضافة بـ سر نهاده والواقع
 هو الله تعالى وعصاره بضم ما سال من العصري ناي بمعنى القصب مطلقا والمراد
 هنا قصب وقد وجد في بعض النسخ ناي بالياءيين والياء الاخرة للوحدة
 النوعية والمراد من قوله ناي ما يقال بالفارسية ناي كلواي عصاره قصبة
 حلقوم الخل هذا واطلاق ناي بـ حلقوم الخل كما لا يقبله الطبع السليم وروا
 ناي لم تسمع من الاهالي بقدم نيش الضمير راجع الى الله تعالى شهد اذ به الكبر
 على الاول والعسل على الاخير فايق من فاق على اقارنه اذ اعلاهم بالشرف شدة
 اسم مفعول من شدت وهو بمعنى الصبر ورة اي الانتقال من حال الى حال كما
 بودن بمعنى كينونة وقد يستعمل احد هما مكان الاخر كما يستعمل كل واحد من
 كان وصار بمعنى الاخر في لغة العرب وقد يكون شدت بمعنى رقت وتزاد الواو
 في مستقبلان معاينها خوشد و سده شوند و تخم خرها والمعنى بالتركيبا
 جرد كي بـ بتريش الضمير كالاول نخل نجرة القمر ياسق على كفته اسم مفعول
 من كتن بفتح الكاف الفارسي وهو بمعنى الرجوع اما من طريق او من حال الحال
 والمراد هنا هو الثاني ولا يستعمل بمعنى الكينونة **قطعه** ابر و باد و مه و خور
 فلاك اي كلمه در کارند اي يعملون بما امر به تا تواني بيا الوحدة بكفاري
 اي تكسب وبغفلت خوري بل تشكر كما ورد في الخبر خلقت الاشياء لاجلك
 و خلقتك لاجلي هذه ايجاع از بهر تو اي لاجلك سر كفته وصف تركي بمعنى التخيير
 وفرمان بردار اي مطيع شرط انصافا باشد مضارع منفي من باشيدن كه توفروا

بفتحتان وقيل في الترجمة فلك وای وكثر و بيل وبولت اشد بولر تاركه
 اعكك اله غفلت ايله يوميه سين فوجي امرنه فرمان درو بويري ووتجي بو
 سن دويميه سين ولما فرغ المص من الخيل الذي اشار اليه بقوله منت خدبرا
 كذا **قصد** التصلية فاوردها في صدر رواية الحديث در خبر است وهذا
 خبر مقدم **المبتداء** مؤخر وهو قوله كه يكي الى هذه القضية وردت في الحديث
 از سر در بفتح السين والواد وهو راء من القوم ورئيسهم كانيات الظاهر انها
 جارية على موصوف مؤنث و **مفخر** مصدر ميمي موجودات كالكايتا ورجعت عليا
 بفتح اللام وكسر الليم جمع عالم والحروف الاخيرة زائدة للجمع والقاعدة في اخذ جمع الام
 في الفارسي هي ان الاسم لا يتخلو اما ان تحمله حيوة او لا فالاول يجمع بالالف والنون
 نحو بان وسبان ومرغان وبالياء قبلها ان كان آخره بالسكانه نحو عالميان و
 آدميان في اخرها يتوسل بالكاف نحو جوينده كان واما الثاني فيجمع بالهاء نحو
 وزمينا وسنكها وسالها وان كان محله غاء او تجدد وانقضاء يجمع بالواو
 نحو درختان ودرختان ولبها وشبان وشبها وروزها وروزان وصفوت
 على وزن حنات **ادميان** اي خالصهم وتتمه دورن مان اي به يوم الزمان اذ لا
 نبي بعده محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ورزنا الله تعالى شفاعته

يوم القيامة **شريع** صاحب شفا مطاع يطاع به نبي من النبوة والنبادة
 اي ما ارتفع من الارض فالنبي اشتق منه لانه مشرف على سائر الخلق كبريم وهو
 فيم اما من القسامة بالفتح وهو الحن اي حن او من القسم مصدر قسمت الشيء
 في فعل بمعنى الفاعل اي هو قاسم للعلم في الدنيا كما قال عليه السلام من يرد الله
 في شئ من شأنيه لم ير في شئ من شأنيه

قصد التصلية

يوم القيامة شريع صاحب شفا مطاع يطاع به نبي من النبوة والنبادة اي ما ارتفع من الارض فالنبي اشتق منه لانه مشرف على سائر الخلق كبريم وهو فيم اما من القسامة بالفتح وهو الحن اي حن او من القسم مصدر قسمت الشيء في فعل بمعنى الفاعل اي هو قاسم للعلم في الدنيا كما قال عليه السلام من يرد الله في شئ من شأنيه لم ير في شئ من شأنيه

يفقه

في الدين انا فاسم والله يعطي جسم اي عظيم القدر لان النبي عم لم يكن
 جنة عظيمة نيم كثير التسم وسم من الوسم اي معلم بمهر النبوة في ظهيرة يديه
 جه غم ديوار امت را اي لا ينهدم كه دارد جوق تو اي منادك بشتيبان اي
 المسند جده باك بالباء العربي بمعنى المبالاة از موج بحر انوار الظاهر ان سكن
 الراي انرا اي لمن كه باشند نوح كشتيبان ملاح والقراءة على صورة الجمع اعني
 بحر انرا غير مقبولة عند النجاشي وقيل في الترجمة **بيت** بمنزلة ديوار امت غم
 جونسن آكه كشتيبان نه قور قور بحر من جندب كه اولانوح كشتيبان
 بلغ اي وصل النبي عليه السلام العلي بالضم والفتح الرفعة والشرف بكما له السامية
 متعلقه ببلغ والضمير راجع الى النبي عليه السلام كشف الدجاء اي الظلمة بحاله
 حجت جميع فاء على مضاف الى خصاله جمع خصلة وهي يستعمل في الافعال الغريبة
 صلوات جمع امر حاضر عليه صلة صلوا والله عطف على الضمير الجرد في قوله من غير
 اعادة الجار وهو غير سديد عند البصريين في الطاهراته لضمه في الشعر
 او الجار مقدر وتحمّل ان يكون على مذهب الكوفيين وقيل في الترجمة **نظم**
 يتشدي علانية كالي ايله فرطوغي اجدو جالي ايله حن در جميع خصلتي انك
 ويركا صلواتي آلي ايله يكي از بندگان كه كارت بفتح الكاف العربي وقد نكبت
 المعنى متصلة بالهاء برينشان روز كاد تعرف اوقاته بالصف الى انواع الاعمال
 دست انابت اي الى الله تعالى عملا بقوله انبيو اليه بكم باميد اجابت ايماناً بقوله
 تعالى لا تقنطون من رحمة الله بدم كاه حتى جل وعلى بر دارد اي يرفع يده اليه ايزد
 يعني خداي تعالى بر و نظر كنند اي لا ينظر اليه بعين الالوهية بالرجوع باز من الضمير راجع الى

يفقه

هذه

قوله يعني ان ذلك العبد مرة اخرى نحو اني يدعوا ويطلب الغفرة باز اعراض كند
يعني ايزد تعالى باز شى ذلك العبد بتضرع و زارى نحو اني قد ورد في الخبر انكم
حتى كرم يعني من عبده اذا رفع يديه ان يرد لها صفرا ^{حق} سجادة و تعالى كويد
اي يقول الملائكة يا ملائكتي قد اسبغت من عبي و ليس له رب غيري فقد غفرت
الحيا و تغير و انكسار يغتري الانسان من خوف ما يفتا و يذم و هو مجاز في حقه
كن ترك تخيير العبد فالله يقول الملائكة دعوتك الاجاب كردم قبلت دعواه
و حاجتش را برآوردم اي حصلت مراده كه از بسيارى دعا و زارى بنده
الياء المصدري فيها هي في كلمة في اداة حال كاعرفته و الها يفيد الاستمرار
شمر دارم اي آشي و روى انه يدفع الى العبد يوم القيامة بعد ما عبر الصراط
كتاب مختوم فاذا فيه فعلت ما فعلت و لقد تجتبت ان ظهر عليك فاذهب
فاني قد غفرت لك **حكاية** كان يحيى بن معاذ الرازي عالما و اعظما يروي
هذا الخبر و يقول سبحان من يذنب العبد فيسقى هو كما قال المصنف كرم بيت امر
من ديدن هناد كرم مفعوله المقدم و لطف عطف على كرم خداوند كاراي انظر
الى كرامته و لطفه كنه بنده كردست او شرمسار قيل في الترجمة **بيت** كرم لطف
ايدى كرم خداوند كاره قول ايدى كناه اول الوتر شرمسار عاكفان كعبه جلا
اي المعتكفون في كعبة جلال الله تعالى بتقصير عبادت معرفتند اعلم كلمة
انند تفيد الجمعية و حال الفها كحال الفلفظ است على ما عرفت في قوله و نعمت
موجود است و معنى معترفند يعترفون بتقصيرهم في العباداة كه ما عبدناك
حق عبادتلكم اي عباداة حقا فعكس و اضيف لفظا حتى الى العباداة مبالغة

بيت ح

فذا

فذا من قبيل اضافة الصفة الى الموصوف و واصفان جليلة اي الذين
يصفون جليلة جلال الله تعالى بتخير منسوب كه ما عرفناك حق معرفتك
اي كنه ذالك و ما روى عن الحسن حجة الله عليه انه كان يقول سبحان
ما عبدناك حق عبادتك ولكن عرفناك حق معرفتك محمول على التصديق بالله
تعالى على وجه يليق بذاته تعالى فلا مخالفة بين كلامه و كلام المص و قال الشيخ
ابو على سينا **شعر** اعتصام الوري بعرفتك عجز الوصفون عن صفتك تب
علينا فاننا بشرا ما عرفناك حق معرفتك كرسى الباء للوحدة و صف اشاراة
الى الله تعالى و من مخفف من از پرسد الضمير المستتر فيه راجع الى قوله كسى
الى دل نفسه از بي نشان يريد به تعالى چه كويد باز اعلم ان لفظ باز يحيى لمعان بمعنى
العودة بالترك كرو و بمعنى الفتوح و بمعنى العصد و بمعنى فرق كودن و بمعنى الطير
الذي يصاد به و بمعنى الامر من بازیدن و يحيى صفة في بعض التراكيب مثل حقه
باز و بمعنى اللعب اسما فالمراد هنا اما المعنى الاول اي ما يقول مرة اخرى كانه اشاراة
الى انه ذكر في بيان اوصاف تعالى اقوالا كثيرة و لم يستوف حقه بعدا و المعنى الثاني
يعني ما يقول قولا مفتوحا ظاهرا او القول بان باز من استعمل بمعنى و شن و هم لانه حال
المعنى الثاني و ليس مغايرا له و القول بانه من قبيل الصلوة الزايدة من الزايد عان
منبدا كشتگان معشوق اند خبیه بر نیاید مران برهنه بالاستعلاء اي لا يصعد
و يكون بمعنى قطعها كاقيل لم في كتب اللغة زكشتگان او از قال عاشق لكونه مقتولا
المشوقة لا يصعد و لا يخرج منه الكلام و قيل في الترجمة **بيت** صور سه بر كس
عاشق اوليدن اشد يلر آواز كي از صاحب دلان لاد صاحب دل في الاصطلاح

و معنى بندى بي خط اولى نشانه باجهر راز اولى معشوق نشانه

من هواهل التصوف والمص يريد به نفسه في مواضع كثيرة من هذا الكتاب سحب
 بفتح الجيم وسكون اليا بمعنى كريان مراقبه فرد برده كما هو عادة المتوجهين الى الله تعالى
 ودر نحو مكاشفه مستغرق شدة الفضة حكايلا ماضية انكاه اي في ذلك الوقت
 كما ان حالت بازامد اي عاد الى حالته الاولى لكي اذا اصحاب اي واحد من الاحباب
 بطريق انبساط على وجه المزاج والنشاط كفت لصاحب دل ان توستان كه تو بودي
 لفظستان بالواو فارسي وستان بلاد او عزني واللفظ في هذا البيت الذي كنت فيه
 ما رجه نجفه كرامت اوردى بضم الواو والياء الخطا كفت صاحب دل بخاطر چنان
 وانشتم كه انتم على هذا النية كه چون بد رخت كل برسم اي اذا وصل وجه الى شجرة
 الوردي بضم الباء الفارسي كنتم الميم للتكلم هدية اصحاب والاجل الهدية لهم سید
 الى تلك الشجرة بضم الميم للتكلم ايضا لان الميم الساكنة اذا اتصلت باخر الكلمة تكون
 وقد تفيد معنى الفاعلية كما قوله بركنم وفي قوله برسیدم وقد تفيد معنى المفعولية
 كما في قوله بوی كلم چنان مست كره اي ازال عقلي كه دامنم از دست برفت من كمال
 الحيرة قادر اي فرغ سحر عشق براد به عند لب كونه مستقيظا في الاسرار
 وحسب كمالها فيها عشق به بسكون القاء بر وانه من الفراشة بيا مور بكسر الهمزة
 امر من اموختن اي تعلم العشق منه واعلم ان الفاعله وفي قراءة الباء الداخلة
 على الفعل هي ان اول الفعل اذا كان مضموما او حرفا شفويا اعني الباء والفاء والميم والواو
 وتقراء مضمومة نحو بكند ووبكس وبيند وبيين وبفرهايد وبفرهای وبمالد
 وبمال بوزن زيد وبوزن و غير ما ذكر تقراء بالكسر كان سوخته را اصله كه
 ان كتب بالاتصال للوزن اشارة الى بر وانه جان شد او هو هنا بمعنى رفت واوز

ولم يظهر منه انين وانت تشكون غير اجترأ بیت كمال عاشقي پروانه داره
 كه هج از سوختن پروانه داره اين مدعيان در طلبش في طلبش طالع الله تعالى
 بخبر اند غافلون كانوا اصله كه انرا كه خبر سنداى عرفه خبرى بباء الحلة
 باز نيامد كاورد في الخبر من عرف الحق كل لسانه وقيل في الترجمة عشق عشاق عشاق عشاق
 پروانه دن او كرن يوري اي عند لب قلدي اجراسني كل عشق آشتي فربادي
 يوق مد عيلر بخبر لرد سطليله حقیقون كم خبر دار اولئك اغزنده سون نیامد
 ديكر اي برتو اي ربنا على از خيال وكان وهم وقيس و هم بفتح الواو وسكون الهاء
 و نه رجه كفته اند و اعلى عما قالوا شنيديم و خوانديم بيان لقوله كفته مجلس تمام
 كنت بفتح الكاف الفارسي اي صار غامما و باخر سيد عمر اي غمنا اما نحن كالاول
 در اول وصف تو مانده ايم ما زدنا فيه شيئا وقيل في الترجمة اروجه خيال
 كان و قيس و وهم هر نه كه ديدار اشد و اين او بن قومن مجلس تمام اولدي
 وعرايدى اخره او كلى كسي بن نيه و صوفى قومتم محامد بادشاه اسلام
 خلد ملكه ذكر جميل سعدى مبتداء كه در افواه جمع فم عوام افتاد است
 يعنى الناس يذكرونه بالخير في افواههم وبالسنهم وصيت سختن سختن بكسر الهمزة
 والذکر الجميل الذي ينتشر في الناس عطف على ذكر جميل كه در سبط زمين يعنى في وجه
 الارض رفته بفتح الراء اسم المفعول من رفتن والمراد به انتشار خبره فيه و قصب
 الحبيب حد يش عطف ايضا وكذا ما بعده وهو اي قصب الحبيب بالفارسية نبي
 شكر كان الظاهر ان يقال قصب الشكر و اغا قال قصب الحبيب تشبها له بالشكر في
 اللغة والمراد تشبيه كلماته المكتوبة في الورق المطوى طومارا بقصب الحبيب

اولئكَ كرجه دكل عيب بوبن بنده ده واردي هرعيب كه سلطان بكنر اول
هنر اولدي كلى بكسر الكاف و ياء الوحدة خوش بوى وصف تركيبي يعنى الطيب الرائحة
واعلم انهم يتركبون اللفظان ويجعلون المجموع للركب يعنى ويسمونه الوصف التركيبى
او التركيبى كيب التوضيح جهان بين فانه مركب من اللفظان ومعناه معنى المشتق اذ
هو بالتركي جهان كورجى فقولہ خوش بوى من هذا القبيل لان معناه خوش بوى
جماع روى في يوم من الايام رسيد اى وصل اذ است محبوبى بياء الوحدة بدى
اي الي يدي بدى بمعنى باء مثل بدن و بيان كفى كه مشكى بضم الميم والشين المعجمة فار
وبكسر السين المزملة والميم عري وتجنز هنا على وجهين فالقصر على احدى ما تقصير
يا عبيري الياء الساكنة في اخرها للخطاب واما لفظ باي اول هذا الحرف عطف بمعنى
اد ويستعمل لنداء كان في لغة العرب كه از بوي بكسر الباء للاضافة لا اذ بركسر الزا
ايضا وهو وصف تركيبى من او تختى ولهذا يكتب الالف متصلا باللام تليها
بتركيب الخط بتركيب الخط على تركب المعنى فواعلم ان لفظ ضمير الخط انت والفصح ان
تقراء واوه بل هي علامة لضمه التاء وقد تقراء لضمه العزن وقد فتح للوزن
ايضا واذا اتصل به لفظ است ي حذف واوه والالف من لفظ است فيقال است
مستم زال على منه بكفتا بضم الباء لضمه اول الكلمة والالف للاشياء من ضمير متكلم
يعنى انا كل بكسر الكاف الفارسي وبقراء بكسر اللام للاضافة ناجيز اى طين لاشي بودم
في حديثي ولكن وقد يقراء بالالف بدل الياء مدنى بياء الوحدة باكل بضم الكاف
الفارسي نسيم فاندرج الطيب في لان الصلبة مؤنثة كما قال هفتين اى جنى الجليس
درهن وفي بعض النسخ من انز كرد فطر الريح الطيب معنى وكرته والامن هان خاكم

هستم مقصود الصراى كنت شخصا فقيرا فلا صحبت مع هذا السلطان العظيم طهر اسيرين
الانام واشهرت في الايام كالطير المقارن بالمرح وقد قيل في الترجمة بكون حمامه
برخوش فوخلو كل لومه كدى برحه محبوبا لندى اذ يدوم اكاكه مشك مسين يابى
كه كجك فوخلو كدى بنى بنى بنى كدى برحه كم طير غم و لكن كل ايله بر زمان او تورا
بن اثر اوردى مكر كل فوخلو سندن والا طير غم بن تا ازلن اللهم متع بكسر التاء
امر من متع الله المسلمين اى اجعلهم منتفعين بطول بضم الظوا الطاء حيوة الضمير
راجع الى ابوبكر وضاعف بكسر العين امر من ضاعف جعله ثواب جميلة مضاعفا
وحسناته جمع حسنة وهي ضد السيئة وارفع بفتح الفاء وسكون العين درجة او
دائه جمع وديد بمعنى الجيب فهو كالا حبال لفظا ومعنى ولانه اى درجة ولانه
جمع وال معنى الحاكم وهذا الصيغة قياسى في جمع اسم الفاعل من الناقص كالغز اجمع غاز
والقضاء جمع قاض ودمر بكسر الميم المسندة وسكون الراء امر اى اهلك على اعداء
جمع عدة يقال دمر الله تد ميرا ودمر عليه بمعنى وشناته جمع شنة بمعنى المغض
بما تلى الباء للفتح نحو ماتلى وفي بعض النسخ ماتلى بدون الباء القسم في يكون مصدرة
او ظرفية في القرآن ظرف نلى من اياته بيان ما ادم من التبعض والمعنى مدة
دوام تلاوة آيات القرآن او بعضها او في مدة دوام تلاوة آيات القرآن على ان
من مزينة الاكتبا على مذهب الاخفش اللهم امن بالمد وسكون النون امر من
بلدة مفعول الامر المراد ملكته وانما اختاره للجمع وحفظ بفتح الفاء وسكون الظاء
امر دلة اى اسم سعد سماه ابوبكر باسم ابيه ~~سعد~~ لقد سعد التنا الدنيا جواب
لغير المحذوف به الظاهر ان يرجع الضمير الواقعة في هذا الشعر الى ابى بكر دون ولده

كانوا هم لتحيصل الابهام اللطيف في قوله دام سعدة ويناسب قوله كذلك
 تنشأ لنية وليلا يلزم تفكيك الضمير وايدى للولى اى الله تعالى بالوبة النصير
 لواء وهو العلم كذلك تنشأ اى مثل الى بكر تنشأ كان مهموز احذفة الهمزة للوزن
 اى تحذف وترفع لنية وهي غفن ثل مخصوص وهو ثل العجوة وهي مرفوعة على انه على
 تنشأ وهو اى الى بكر عرقا اصل تلك النية والجملة صفة لنية وحسن تبا الارب
 من كرم البذر وجوده والبذر بالفارسية ثم والمعنى اى الله تعالى وتقدس جل
 جلاله حفظه باك شيران من الخطاة على من العلة زائرة البلد هبت حكا كان
 عادل الباء سببية وهت عالمان عامل قدم هبت الحكام على من العلماء لانها اظهر
 تأثرا في حصول الامن تارمان قيامت اى الى قيام الساعة در لباس سلامة نكه
 دمره مقصور من نكاه طرد وقد تكتب الهاء متصلا الى الدال والمعنى حفظه الله
 تعالى وقد وجد في بعض النسخ هذه الايتا اعف قوله نداني كه استفهام انكا
 من در اقليم جمع اقليم غريب واغتراب لفظ مفرد يستعمل في مقام التعليل وذكر
 بيا الوحد بكر دم در نيكى بالياء المصدري برون رفتم من هذه المملكة ازنك تر
 عن عارهم ولفظ ترتبضم الناء وسكون الراء يطلق على اهالى ممالك خطا وخن
 وقيحي وهم بيض لونا ويسود عينا وجاجبا وخفاة فعلا ولهذا يطلق على الخاين
 تشبها بهم وقد يطلق على الجندي مطلقا كه ديدم فقوله هذا اعنى حران درهم
 افتاده وقع مخلوطا چون موسى نيكى مثل شعراها الى ولايت ركبها درهم ادى زاد
 بودند في الصورة وليكن في الباطن جوكر كان بالكافين الفارسيين جمع كرك
 وهو الذئب نحو جوارى تيز جنلى في شرب الدم وحدة الطفر جوباز ادم كشور

تالابا
 بزرگوار
 بزرگوار
 سلطان فولده سعد يصير مثله الحسن ايزد

بكسر الكاف العزى بمعنى المملكة اسوده ديدم بحيث يلبثان بالباء والكاف الفار
 جمع بلك وهو الامر رها کرده اى ترك خوى بلك بحيث صار وادرم در
 في واحد كل واحد منهم رجل واحد جون ملك بفتح نيك محضر حسن الخلق
 برون ظاهر حال كل فرد منهم لشكى چون مثل هزيران جمع هنر بکسر الهاء
 وفتح الراء بمعنى الاسد جنكى الباء للنسبة چنان بود در عهد زمان او كه ديدم
 جهان بربضم الباء الفارسي غوغا وتشويش وتنكى روى ان بعض الامراء قد
 على الى بكرين سعدة وفرد من مملكته فخرج المصل ايضا عن تلك المملكة فعلم
 المص وراى الملك منتظما واما قال جنين سداى حصل الابهة بنظام ولا
 در ايام سلطان عادل وهو انا بك ابو بكر بن زكى ما وجدنا هذه الايات
 في بعض النسخ القديمة الصحيحة فالظاهر انها ليست من هذا الكتاب بل تمة حكا
 اورده للمص في بعض رسالته للحقما الناسخون بهذا الكتاب اقليم بارس
 غم از اسيب بالمد بمعنى الفتنة دهر بخت الدهر الزمان بارسين بود جو محقق
 من چون بمعنى المثل تو اى بكسر الهمزة وفتحها حرف نداء سائده خدا اى ظل الله امر
 وركى نشان ندهد اى لا تخبر اليوم احد در بسيط خاك يعنى در زمين كس نده
 مانند استنان هو وستانه بمعنى العتبة درت الخطاب اى مثل بابك واعلم ان
 التاء الساكنة ضمير الخطاب اذا اتصلت بالاسم يفيد المصا اليه كما في قوله
 درت فاو اذا اتصلت باخر الفعل يفيد معنى الفعولية خود يدعت وكذا اذا
 اتصلت باو اخر الروابط در عركرت نصيب باشد ماء من رضا اى
 موضع الامن الذى يرضى الناس عنه برست واجب عليك پاس رعانت خاطر

بعضی فی باز دارد ای یمن و یعوق بیاده را ای الراجل سبیل ای من طریق و قطع
 و قطع المسافة بین کوچ صبا خنده او بنوعی قولند کرده و در بیاده یولدت
 هر که آمد من جاء فی الدنيا عمارت نوساخت بمعنی جدید بنا جدید یافت
 ای الجانی البانی منزل بد بگری بود احت ای اتم لغیر و قبل فی الترجمة بیست
 هر که کلدی عمارت ایلدی خوش کندی منزلدن غیر طویلدی خوشی وان ذکر نکست
 مجنبن هوسی لا قصد بناء اخر و بن عمارت بسر بردگی لفظ کسی فاعل بنزد و قبل
 فی الترجمة بوی لین اولد ای قلدی هوسی باهن شد ایلندی بوی هیچ کن باز ناپاید
 دوست مدار ای لا تحذه خلیلا دوستی دانستاید این عذر ای لایلق للجب
 ان غدار من الغدر بالغین العجوة فوك الوفا و قبل فی الترجمة بیست پایدار
 او لمینی سومه ای یازیر مزد و ستلیغه بو غدار حکایه حکایه عن ابی یوسف
 حلی حکایه عن ابی منصور انه لما حضر فی نه الوفا قال ان بعنا نعيم الاخرة
 بنومة یزان بقاءنا فی الدنيا نومة واحدة من جهة قصر مدته و مضیه علی
 الغفلة نیکه بدجون بی بوبا بدعج معناه بالترکی ابو ویر مزجون اوله کر
 کدر خنک بضمین قال الخلی فی لفة انه یجی علی معین احدهما بمعنی البارد
 اب خنک و هو اخنک و الثاني بمعنی طونی هو بالترکی مختلف و هو لا اشنا
 انکر که کوی بالترکی طوب نیکی برد ای طوی لمن اوصل کرة الخیر الی منتهی الصین
 بصولجان الهمة والمراد کثرة العبادة التي تقوم الی الحضرة الالهیه و قبل فی
 الترجمة ابو با و زکشی او چو کیدر مختلف و لکه طوب خیر تر حکایه
 قال بعض العلماء من السلف الصالحین و یل لمن غلبت احاده علی عشرته ای سیئه

علی حسنه لقوله تعا من جاء بالحسنة فله عشر امثالها برک
 بفتح الباء العزلی و سکون الراء یجی علی معینین احدهما بمعنی العرف
 وقد براد به الرزق و الآخر بمعنی التهنئة عینی بالفتح بمعنی الحوة
 و التعتین بکود بمعنی القبر خویش فرست امر من فرستادن کس نیارد
 زپس ای بعدک زپش فرست کما قبل طونی لمن ترک الدنیا قبل ان تترکه
 و مصلد القبر قبل ان بهد یدخله و قبل فی الترجمة بیست آرزوگی
 سنیکه کوندر بی صکره کلز اول شمس شدی و یزنی عمر برست و للنف
 الماردان العر کالشج سریع الذویان آفتاب نور ای فی الشمس الشهر الاوسط
 من الشهر الثلاثة الصيفية و قد وجد الواو العاطفه قبل لفظ آفتاب
 فی بعض النسخ عطف الجملة علی الجملة اندک مانند بی قیل من الیر خواجه غریبه
 الفرة بکسر الفین لغة عربية و فخرها من تصرفات العجم و فی فی الترجمة عمر
 قادر آفتاب نور آز جی قالدی خواجه غریه نور ای تی دست و صفر
 الید رفته در بار آرای السوق ترسمت التا للخ کا بر بطو بضم الباء آقا
 و قراء بفتح الباء العربی نیادری دستار هو بترکی دلند و مندیل و د
 و فی الترجمة ای کیدن الی پوش در باران قور قورم طولو کلیه دستار هر که
مزد خود خورد خوید و فی بعض النسخ خویر خوید کان لفظ خوید الک
 علی وزن بید بواو اسمیه تکتب و تقراء کوا و خوش خوید میان جمله
 سبز اندرین بدید چون لاله برک تازه شکفته میان خوید نم استعمل
 بتلفظ الواو معناه بالترکی قصیل که بچوب حیوانند بد و در در لر لر

خرمش بسكون النون حوشه بايد جيد ماض بعى المصدر اى جيد
 يعنى لا بد لذلك الشخص ان يجمع بقايا العنقود وقت الحصاد وقيل الترجمة
 ههكه الكجكي كوكله يدى وقت خرمند اول بشق دزدى وقد وقع ههك
 فى بعض النسخ بند سعدى بكوش جان بنو فاعمل قبل الاجل ع جين ست
 مرد بخش و برو فلما حكى المصنف تامله فى ليلة من الليالى ذكر مأل امره ومأل
 فكره وحيث قال بعد از تامل ان معنى مصلحة آن ديدم وفى بعض النسخ دران ديم
 كه در نشين بفتح النون الاولى بالتركى بناق و او تو ع جين ست نشين اليه بيا
 نشين اى اعتزل عن الناس ودام صحبت اى ذيل صحبت ع جين ست فر احوه جينم اى الفه
 على لفاده وكوناىة عن ترك الصحبة بالكلمة ودفتر از گفته اى پریشان من
 الكلمات المتفرقة بشویم و هو كناية عن محوها وديكر پریشان نگویم لانه بيت
 زبان بريده اى مقطوع اللسان بفتح الكاف العربى ويا الوحدة اى فى نزادية
 تشبیه اسم مفعول من تشبیهن صم بكم استعمال الجمع موقع للفرح للوزن يريدان
 كل شخص كذا لك به از كسى احسن من شخص كه نباشد ذنانش اندر حكم اى
 لا يكون لسانه فى حكمه تكابل بكم بكل ما تجرى على لسانه وفى مثل فى الترجمة
 بيت دلى كسكدر او تورن بوجقه ع جين ست اولان يك اول اول كشيدن كم دليه
 بويرغى يوق تاكي يعنى فعلت ما نويت حتى ان احدا من الاجساد كه در كجاده
 بفتح الكاف العربى معربى كجاده بالفارسيين وهو الودج محنت وبلا
 ابليس من بودى الباء للحكاية ودر حجره ووصفا جليس من ترك لفظ بودى
 اكتفاء بما سبق كما هو قاعده الاستحجام برسم قديم اى القاعدة القديمة اذ در

اصح

من الباب در آمد اى جاء ودخل ولفظ در هنا معكم كه نشاط وفرح وطلاعت
 مفاعله من اللعب كرد ذلك الصديق القديم وبساط امر اغبت وتلطف
 كسترد بالكاف الفارسي ماض من كستردن تكلم قط وسراذ انوى تعبد
 برنگر فتم اى ما رفعت راس من مركبة العبودية مر جديده نكه كرد اى نظر
 مفضيا وكفت كنوت كه فالمعنى الان لك امكان كفقار بمعنى الكلام هست
 اى تقدير ان تكلم بكوا امر من كفتن واعلم انه كما يدخل فى اول المضارع حرف الباء
 للاستقبال كذلك يدخل فى الامر والنهى بل الماصلى والمصدر ايضا للتاكيد
 اى برادر بلطف خوشى بفتح الخاء للقاء فيبة كه فردا لان الموت قريب
 جو پيك اجل والمراد عزرايل درسد لفظ در هنا وفى قوله در كشى زايد
 بحكم ضرورة للاضافه بيان به زبان در كشى من التكلم وقيل فى الترجمة
 بوكون سويلمكه چو واردر ع جين ست بحال كرك سوزي لطف ايله سويلمكه
 يا اين اجل بيك ايره ناكهان ضرعى دلى انده بغلايه سن يكي از متعلقان
 منشر الضمير راجع الى ذلك الصديق يعنى احد من الناس المتعلقين الى ع جين ست
 بنفختين واقعة اى على اخذته من الصحة والعزلة مطلع كرد انيد اى
 اجعله مطلعاً وقال محاطا به فلان اراد به نفسه يعنى شيخ سعدى غم
 کرده است معنى عزم على كذا اراد فعله وقطع عليه وقوله دنيت جزم
 كانه عطف تفسير له اذ معنى جزم الشئ قطعه فالمعنى قصد نية معطوفه
 بقية عزم معتكف نشيد وبعتر عن الناس وخاموشى كز بند وختار السكوت
 فونين ايها الزفوله اكر توانى ان اقتدرت سرخوشى كيو حذر اسك وشتغل

اول

بما فعله وراه مجاببت بتقديم النون على الباء اي العبد عن الناس يعني اي حو
 اليه ولفظا كير مقدمه هنا كما هو قاعدة الاشجاع كفتا بالالف الاشباع
 كما سبق اي قال ذلك الصديق بعزت عظيم الباء للقسم وصحة قديم عطف على
 على مدخول الياء دم برتيا ودم اي لا يتكلم وقدم برتيا دم اي لا دفع قدمي
 ولا اذهب من هذا المكان مكرانكه كه الا في وقت سخن گفته شود صادر من
 شيخ سعدى بر عاده قدم اي حتى يكالمق على العادة القلعة وطريق ما عرف
 كه اذ ردت بمعنى الايزاد وستان جملت لا يليق ان يصدر من العالم وكفارة
 بين سهل يعني ان كان قد خلق فكفادته امر سهل وقيل لاجلحة الى تقدير
 الشرا لان اهل الحق اذا عقد قلبه على شيء فنقضه كنقض البمين وخلافه
 صوابت جز مقدم وعكس راي اولي الالباب عطف عليه والالباب جمع
 لب بالفهم وهو العقل قوله كه ذو الفقار على سيف المشهور در بنام اي يكون
 في العمل مبتدأ مؤخر واذبان سعدى در كام بالكاف الفارسي بمعنى الخنك عطف
 على الجملة والمعنى ان الامر الممدوح ان يكون سيق على رضى الله عنه خارجا عن العمل
 مستعملا في الجهاد وكذلك لسان سعدى ينبغي ان يكون محركا ومتكلا بالمعارف
 والنصائح ذبان در دهان خرد مندرجست مضمون هذا المصراع سؤال
 كليد در كنج صاحب هنراى مفتاح باب خزينة اهل الفصل مضمون هذا المصراع
 جوابه در اى الباب بسته باش اذ امغلقا جده اندكسى كيف يعرف احد
 كه هوهر فردشت اي بايع الجواهر يا بلور بكسر الباء الفارسي وصحى اللام والواو
 الصداق ويقال له بالتركي جركي وقيل في الترجمة اعزده ندر اى عقلو

بومفتاح دلى باب خزينه دل هنر قبلى بعل اوله نه بلور كنى كه رنج يا خود بلور
 د بكونيش خرد مند اي قدام العاقل خاموشى اصله خاموشى بالياء المصدرى
 بمعنى السكون جذو الواو للوزن اذا سبت اما بوقت مصلحت اي عند الحاجة
 الى الكلام ان به المشار اليه بظان ما بعد اعني در سخن كوش خطاب من كوشيد
 بالكاف العربى اي الاولى ان تشتغل بالكلام در جبير اى شيان طر بكسر الطاء الهملة
 العصب وههنا بمعنى العاقل عقلت اي بمضبان العقل احدها دم فرو بستن
 اي ترك الكلام بوقت اي وقت الحاجة الى الكلام والثاني كفتن اي الكف بوقت
 خاموشى اي في الوقت الذي ينبغي ان ان يسكت فيه وقيل في الترجمة اگر
 عاقل او كنده او بدر انيسيم او يدك كه مصلحتك من دمنده سوايله من على
 فورا كي كن برد منده سويليك برسى سويليك بزنده سويله من في الجملة
 اي حاصل من جملة الكلمات ذبان از مكالمه او اشارة الى الصديق كشيدن
 قوت نداشتن اي لم اقدر على ان لا تكلم وروى ارمحا ورم او محاد نه او كرد
 مردت وهو كمال الرجولية نداشتن علله بقوله كه يار موافقت بود
 ومحبت صادق ولا ينبغي الاعراض عنه عن مثله حو جنك او ي
 با كسى بر ستيز اى خاضت مع احد صر لوجا كه از دكزيرت بود
 بضم الكاف الفارسي وكسر الزاء الجمجمة يعنى لا بد منه بان يكون ممن لا
 يهتك مصاحبتة يقال فلان يار نا كزير منست اي لا يعنى مفارقتة
 توي كه در دعت يار نا كزير وفي لغة الحلبي كزير يعنى جاره ونا كزير يعنى ناچار
 نا كزير بكسر الكاف الفارسي والراء للجملة اسم مصدر من كزيرت او يكون كه

لك فراد منه بان يكون حتى نكرهه وتستكشف من مصاحبتك حتى قيل في الترجمة
 جوجنك ايله من بر كسسته ايله عناد ايت كه ساكه سم اوليه حكم ضرورة
 وقد مر مثله سخن كفتيم مع ذلك الصديق وتفريح كان يبرون رهنم من حجة
 بل البلد در فصل ربيع كه صولت بود اى شدته اراميد و المراد سكون
 البرد بود بل التجاوز منه ولهذا قال واوان كالزمان لفظا ومعنى وذلك
 غلط دولت رسيد بپراهن سبزاى القيص الاخضر درختان علي
 الاشجار جون مثل جامه عيد نيكنختن بالاضافة في اللفظين وقيل في
 الترجمة ينش كوكلك اغا جلا او نره كويا ايوختلورك بپرام لباسى اول
 ارد بهشت وهو هم للشهر الاوسط من الشهر الربيعه ماه جلالى وهو اسم
 تاريخ نسب الى سلطان جلالى الدولة والدين ملك شاه الشيرازى قوله
 ارد بهشت ماه جلالى احتراز عن ارد بهشت الفرس القديم فانهم لا يعتبروا
 الكيس فلا يقع او ان الورد فيه بل قد يقدم ويتاخر بلبل بسكون اللامين مبتدا
 كوينده خبره بر منابر جمع منبر بكسر الميم مشتق من المنبر وهو الارتفاع ويسمى
 لانه اله الارتفاع فضبان بضم القاف وكسرها جمع قضيب وهو العص وقد
 اشتبه النخسها ليناسب قوله بر كل سرخ از نم افتاده و او فتاده بالواو لغة
 ايضا لاجل جمع لولو عرق بر عذار شاهد محبوب غضبا صفة مشبهة على
 ورن عطشا وقيل في الترجمة بهار ك اولى ماه جلالى او تر بلبل بود قل منبر
 قيل كل او نره عند الحق كويا عرق در خشم ايدن باز جلا نده ناشب بوستان اى
 فيه بايكى از دوستان امام مع ذلك الصديق او مثله اتفاق مبيت عمى البتوت

اما دو في بعض النسخ صحبت مبيت افتاد موضع خوش و خرم و مفيد
 لذلك البستان و درختان دلکش وصف تركيبى من كشدن درهم
 اى مجتمع بعضها فوق بعض كفتى كه كانك تقول في حقه خرده
 مينا بكسر الميم بمعنى القارورة برخا كثر رخته است تشبيه الازهار
 الثابتة على الارض بالقارورة المتفرقة عليها ومن غفل من هذا في
 تفسير مينا بعد ذكره ما ذكرنا و في العرهوشى لانزودى يستعمل القيا
 و عقد بالكسر وهو عنقود الفحل ثريا بالفارسي يروين از تار كتن بفتح الراء
 يعنى من فوق ومن تلك الاشجار او تخته اسم مفعول من او تختن
 تشبيه الازهار النانئة على مثل شجرة التفاح والكثيرى روضة اى وهى
 روضة وهى ارض ذات ازهار و انهار ما نهرها سلسال اى يسيل غي
 في الخلو او اسم نهر في الجنة دوخه بالقح وسكون الشجرة العظيمة سجع صق
 الحمام وغيره طيرها اى تلك الدوحة موزون كالشعران اى تلك الروضة
 يربفم الباء الفارسي از لهار نكار نك اى المتلونه بالوان متعددة و ينش
 الى دوجه بر كالاول از ميوهاى كوناكون من الثمرات المتنوعة باد مر سايه
 درختان الفصير راجع الى الروضة كستر انيك فرش وهو المرفوش من
 مناع البيت بو قلمون بالتركى كلستانى كه كخا وشب اندر دى رنك وللمراد به
 ان ضوء الشمس يظهر في ظل الاشجار على النبات نازلا من بين اوراق الاشجار
 فاذا وقع النسيم على الاوراق والنبات يظهر التوججات المختلفة بعضها اصفر
 وهو ما وقع عليه الضوء وبعضها اخضر وهولون النبات وبعضها اسود

وهو ما وقع عليه ظل الاوراق من النبات والمراد به انه اذا وقع النسيم
على النبات يرى متلوناً بالوان مختلفة وقيل في الترجمة - روضه كم صود
انك سلسال ووجه قوس لری اولی موزین اول طول لاله ايله زنگار نك
بو طول ميوه ايله كونا كرى اعاجى كونكه سنده بيل انوك دشمن ايدى قوش
بو قلوبن بامدادان اى وقت الصبح خاطر باز آمدن الى البلد برى اى نشستن
فى الروضه غالباً مد يعنى كناه مترودين من قعود الصحبة وبين الذها
الى البلدة فغلب مرى الرجوع على القعود ديدن ضمير راجع الى قوله بكي از
دوستان دامنى بيا، الوحدة كل درختان بالتركي فسكن وسبل وضمير ان فتح
الضاد وسكون الياء وضم اليم بالتركي بك بورك فراهم ادرده اى جمع و رعيت
شهر كرده معذ اكتم كل بستان را خيان كه داني كاتعرف بقاء نباشد اى
لا يبقى بل هو سريع الزوال والانقضاء وعهد كلستان را د فابي نه اى لا وفاء
لعهده وحكما گفته اند اى قال العقلاء هر چه نيابد اى لا يستقر دلبستى را
نشايد اى لا يلبق بلحب وربط القلب كفتا بالفا الاشباع طريق جست حتى
اسألك كفتم براى نزهت ناظران اى لفحهم وفسحت كالوسعة لفظاً ومعناً
حاضران و فى بعض النسخ حاظران كتاب كلستان توأم بمعنى افتد تصنيف كردن
كه باد خزان را و بر ورق او اشاره الى كلستان دست تطاول الاولى ان يتوك
لفظ دست لان معنى التطاول در اى دست فمن قال نفيه به بمعنى در اى دستى
فقد اخطا نباشد كما يكون لسائر البساتين وكردن بفتح الكاف الفارسية وكسا
الدال اسم مصدر اعنى كردیدن وهو مبتدأ مضارع مان اى بحوله بحسب الفصول

عین بفتح ربيعش را الضمير راجع الى كتاب كلستان بطین بالفتح وسكن
الياء بالفارسية سبكسار خريف اى فصل خزان مبدل نكند خبر مبتدأ
نچه كار ايدت التاء للخطاب نكل طبق الياء للوحدة از كلستان بضم
الباء الاولى وفتح الثانية امر من بودن ورتى فانه ينفعك ويتقى كل حين
ينجى من زشتى باشند فانه سريع الزوال وبن كلستان حيث خوش بقاء
بفتح الخاء للقافية باشد لا يزدل حسنه ولا يفتى وقيل في الترجمة
يرمز بسكا جو كل طبق بو كلستان نكند ال برورقى عر كل بحر در سنن اولو
بو كلستان حيث خوش اولو رجاى يعنى دكل الرمان من اين سخن بكفتم اى قلت
هد الكلام دامن كل برخت ودر دامن او تخت ماض مجهول من او تختن ولما
كان قوله كتاب كلستان توأم تصنيف كرد وما بعده بنزلة الوعد بتأليف
قال الرفيق الحر الوعد كه الكرم اذا وعد وفا واذا خالف حقا فصل بيا
الوحدة ومعناها بالتركي برانكى فصل دران روز اى فى ذلك اليوم وفى
بعض النسخ دران چدر وراى فى تلك الايام المعدودة اتفاق در بياض افتاد
يعود وقع فى بياض الاوراق ومن قال يعنى تخرج من المسودة الى البياض فقد ان
عين الظاهر اذ الظاهر من كلامه السابق واللاحق انه لم يقع له مسودة لهذا
الكتاب قبل الوعد در حسن معاشرت واداب معاشرت اى فى بيانها قبل
فى الترجمة المراد هو الباب السابع والثامن من قوله در لباس ما طرف لقوله
فصلی دو متكلمان را بكار ايد اى يستعملونه و مترسلان را بلاغت افزايد اى
يزيد بلاغه الكتاب جمع كاتب فى الجملة اى ملخص الكلام هفتون از كل بستان بقيتى

موجود بود ولم ينقص الورد بالكلية كه كتاب كلستان تمام شد و تمام آنكه شود
تحقيق پسندیده اید ای اغایم فی الحقیقة لو وقع مقبولا در باب ركاه شاه
جهان بنامای قدام السلطان الذي هو ملاذ الدنيا واهلها ثم شرع تعدا دوا و ما
فقال سايه كرد كار الكاف الاول عربى اى ظل الله وبريق اى صولطف پروردگار
يعني الرب ذخرد زمان اى ذخيره وكهف امان اى غارة الموكد من السماء بل
من عند الله تعالى المنصور على الاعداء المظفر بهم عضد الدولة القاهرة اذ قوة
البطن بالعضد سراج الملة الباهرة اى به يستفي الملكة الظاهرة جمال الانام اى
المخلوق من الاسلام فخر الدين والمراد من الممدوح هنا ابن السلطان زمانه
وهو سعد عطف بيان شاه جهان وهو ابن انا بك وهو عفو صاحب الكلام والامر
الى السلطان الاعظم وهو وصف انا بك شاهنشاه قد مر ذكره المعظم عال اعظم الامر
وعظمه تعظيما اى فخه مالك رقاب جمع رفقة الام جمع امه مولاه معان
والاينب ان يكون بمعنى الناصر ملوك العرب والعجم تحت يلعى اليه الملوك من العرب
والعجم سلطان البر والبحر الحاكم فيهما وارث ملوك سليمان اى ملك الدنيا مظفر الدين
اى فاديه ابوبكر وهذا بيان انا بك بن سعد بن زكي ادام الله تعالى اقباهما الضمير
راجع الى سعد وابنه ان بكره الاقبال توجه الخير والسعادة وجعل الله تعالى
اى كل خيرها لهما بفخر اللام فيهما اى جميعهما وبكر شمه عطف على قوله بسنديده
ايد لطف خدا وندي مطالعه فرمايد اى يطالع اللطيف الذي يتعلق بكبريائه
كر التفات خدا ونديش الضمير راجع الى سعد وهو ابن سلطان كما عرف انتفايا
مضارع من ارستن بالمد بالتزيين كما رخانه بسكون الراء يعني دار النقش حتى

يقال ان في الولاية الصين دار النقش نقش فيها النقوش العجيبة والاشكل
العربية ونقش ارزنكيت بفهم الحق وسكون الراء المهملة وفجر الزا والفارسي
هم نقاش كامل او هم كتاب الفه النقاش المعروف بمالي وجع فيه ما استخراج
النقوش العجيبة والتصوير الغربية والمعنى ان الممدوح لو زين كتاب كلستان
يقال ان دار النقش التي في ولاية الصين ويصنع النقش المعروف فباش
او يصير كتاب النقش الذي كتبه ما في وزنيه بالنقش اللطيفة اميد هست
اى يبرجى كه روى ملال در كنش بفهم الكاف العزى فاعله سعد ولفظ ارستن
كه كلستان فيه ابراهم اى هذا الكتاب او الروضة التي فيها الورد نه جاي به
ولكنكيت بل محل الفرج على الخصوص اى خصوصاً كه ديباجه هايونش الضمير
راجع الى كلستان والديباجه الحذف او ايل الكتب وجهها بمعنى ديباجه للباركة
مرسومة بنامه سعدى بكر بن زركيت اى سعد بن ابي بكر سعد حذف
لفظ ابن وهو شابع في التركيب الواقعة في الكتب الفارسيه ما علم ان سعد ابن السلطان
في زمان المص والسلطان ابوبكر وسم ابيه سعد قد سمي ابيه كما ذكرناه
ونسب المصنف الى ابيه ولذا اخبرنا تخلصه سعدى واسم وزير السلطان
ابوبكر ايضا وذكر المص في كتاب اوله محمد الطاحيت قال ذكرى جميل
جميل ثم ذكر محمد ابنه بقريب انه الف الكتاب لاجله وذكر ابنه محمد
السلطان ثانيا كي سمعت انفا ثم انتقل الى محمد الوزير فقال بيان محمد
السلطان وابنه ووزيره وذكر عروس فكر من العروس نعت يستوى فيه
الرجل والمراد ما دام في اعلاهما والظاهر ان المراد به هو الثاني ان جبالى

ای من عدم الحسی بریار د ای لایرفع رأسه دینک پاس بفتح الحتانیة
 المشاه و سکون الهمزة بالفارسی نو میدی از بهشت بای جمالت بر ندر کالکی
 الی اذ انجل بنصب عینده علی ظهر رجله ولا یرفعها عنه و در زمره حساب
 جمالان ای فی جماعه اهل الحسن محلی من الجلاء نشود مکرانکه که محلی بالخاء المهرله
 کرد یعنی بتزین بز نور قبول امیر کبیر برید به وزیر عالم عادل و صفای
 له مؤید من عند الله مطهر بفضیله تعالی ظاهر سر بر سلطنت الطهر بر معنی
 وَ مِنْهُ قَوْلُهُ تَعَالَى بَعْدَ ذَلِكَ ظَهَرَ مُشِيرٌ نَدْبِيرٌ مَمْلُوكٌ كَمَا
 وصف الوزراء كهف الفقراء الكهف كالبيت المنقور في الجليل ملاذ الغدباء
 الملاذ المجاء بمعنی مرب الفضلاء من العلماء تحت الانتقاء جمع التقي بالتشديد
 انتقاء الفارس ای ینتر ینتخرون بكونه منهم عین علی وزن فعیل الملك بضم
 و سکون اللام ای فوته قال الله تَعَالَى تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ اَوْ قَسَمَ اهل المحلکه
 و فی بعض النسخ عن الملك بضم الیاء و سکون الیم ای بركة الملكة ملک الخواص
 بفتح الیم و سکون اللام تحر الدلّة و الاعیان کالافتخار غیاث الاسلام
 و السلین یقال استغاثه و الاسم الفیاء و عمدة الملوك و السلطان و السلاطین
 بفتح العین ما یعتمد علیه و من قال ای نید تهم و معتمد فقد سره برایه
 ابو بکر بن اجمه نصر من الاتقان فان العریة و وقع الیمن مطابقا لاسم السلطان
 اطال الله تَعَالَى عَمْرَهُ هُوَ و طول ینشد بد الواد بمعنی و اجل ینشد بد اللام
 اَی عَظَّمَ اللهُ تَعَالَى قُدْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَ شَرَحَ صَدْرَهُ قَالَ اللهُ تَعَالَى وَ مَنْ
 يُرِدِ اللهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَهْدِهِ شَرَحَ صَدْرَهُ لاسلام و ضاعف اجره فی العقی که

مدوح اکابر افانت النواحی و الاطراف و مجمع مکارم جمع مکرمه اخلاقه
 جمع حلول بسکون اللام و ضمها السجده هر که در مسایه عنایت اوست
 ینیر الی وزیر کنهش بفتح النون و الضمیر راجع الی قوله هر که طاعتش مدح
 بنسبه الذم لانه یوم انه متعصب و دشمن و دوست و قیل فی الترجمة حکمة
 ظل غنا اید دوست حرمی طاعت اولور دشمن دوست بر هر یکی از سایر بندگان
 و خواشنی جمع حاشیه بمعنی الذم و الخشم ای علی کل واحد من جمیع العباد
 و الخدم خدم مقومین است کما فی عادة الملوك اگر در ادبی آن خدمت نهاده
 بالفارسی سستی و تکاسل بالفارسی کاهلی رواند لند ای تجوز و ن الالهال
 هر انید بمعنی البتة در معرض بفتح الیم موضع العرض و بکسر الحلی فیها
 الجواری خطاب ملک اید و در محل عتاب عتاب المحل قرینده علی ان العرض ینح
 الیم مکر بن طایفه درویشانت استشار که شکر نعمت بزرگان و حبست
 معلو من جهه المعنی الی اللفظ بود ذکر جمیل عطف علی شکر و دعا و خیر
 عطف علیه و اداء جنین خدمت ای ذکر شکر البتة و ذکر الجمیل و دعا
 الخیر در غیبت اولی ترست و احین که در حضور ای من کوننا فی المواجهه
 و علله بقوله که ان یعنی اداء شکر و دعا که در حضور و مواجعه
 است بتصنع و ربما تزدیکتر است و ان یعنی اداء شکر و دعا که در غیبت
 از تکلف دور و فی بعض النسخ وقع هذا اللفظ اعنی و باجابت مقرون است
 و بای فلك راست شد از خرقی ای استقام ظهره المحنی من الفرج تاحوین
 ای مثل توفرنند نند از لفظ زاد و قد یستعمل متعدیا و لازما بالترکی طو

و طوغی و المناسب هذا المعنى اللازم ما در ایام و العطار یعنی اللام الجارة
 حکمت محض است خیر مقدم اگر لطف جهان افرین شرط خاص کند هذه
 مصححت عام را الشرط و الجملة الشرطية مبتداء مؤخر و المذح حينئذ
 يكون مشروطا و يحتمل ان يكون لفظا اگر زائد في قوله لفظ جهان افرین مبتدأ
 مؤخر خاص کند بنده مصححت عام را بیان لقوله حکمت محض است دو
 جا و بد یافت ای وجد دولة مؤيدة هه که نگو نام زیست علیه
 که عقبر الضیر راجع الى قوله هه که ذکر خیر رنده کند نام تو به بقای اسم
 مذکور بلخیر فهو حی وصف ترا کردند و سر نکرد اهل فضل ایها سیان حاجت
 مشاطه بفتح الم و تشدید الدین بالقاسمیه ان بیرایه کی نیست روی دارم
 فمن كان حسن الوجه في جرد ذاته لا يحتاج الى التزيين وقال ابن في هذا المعنى
 و ما الخلی الاجلیه لنقصه ثم من حسن اذا كان قسرا فاما الجمال
 اذا كان کسنا لم يحج لان بزور عذر تقصیر و خذ مت و حجب
 اختیار عزلت تقصیر و تقاعدی که در هوا طبت و ملازمت خدمت
 بارگاه خداوندی می رود ای یقع التقصیر فی ملازمة بابه بنا برانست
 ای مبني على هذا المعنى که طایفه حکمای هند اعلم ان الهرة في كل كلمة اخرها هاء
 للوحدة یعنی قوله طایفه جماعه واحدة در فضایل جمع فضل و فضيلة ضد النقص
 و النقيضة بزجر حکم مشهور بالفضل سخن می گفتن ای بیرون و
 بد کردن فضایله اخر جز یعنی غیر این عیبش ندانستند و بگفتند که در سخن
 گفتن بطی است یعنی در ناک بسپاد می کند و مستمع را بی منتظر می باید بود

تا او تقدر بر کند حاصل ما قالوا في حقه انه ليس له طلاقه لسانه بزجر
 بشنید ای سمع ما قالوا في كفت في جوابهم اندیشه کردن که چه گویم ای
 التفكير في ان ای کلام اقول به ارنشما في حوزن و في بعض النسخ بدون که
 جرد الهم حاصل جوابه ان عدم سرعتة في كلامه ليس لفقدان القدرة
 على الكلام بل هو كثرة الفكر في التكلم بالتفكر وهذه فضيلة عظيمة
 قيل لبرزجهم ايها الحكم مالک لاخرن على ما فات ولا تفدح باهو
 فاجاب بقوله لان الفات لا يتلاني بالعبدة والاني لا يستدام بالخبرة
 ای السور سخن دان ای عالم الکلام و پروردده ای المری پیر کهن الشيخ الکبیر
 بیندیشد ای بتفکر آنکه ای بعد بگوید مضارع من گفتن سخن منقول
 من زهی من زدن می تأمل بگفتار و بفتح الباء دم بفتح المیم یعنی النفس بفتح النون
 ای لا ینکم بدون تأمل نگو تخف من نیکو گوی امر من گفتن کرد بر کوی بالکسر
 کز کج سله من جه عم و ليس بعيب بیندیشد امر و آنکه بر آورد نفس و المراد
 الکلام ازان پند و پس که بگویند پس ای اسکت قبل ان يقال لك اسکت بفتح
 الباء سببية ادنی ای الانسان بهتر است از دواب جمع دابه و المراد دواب
 القوام الاربع دواب از توبه و افضل کر نگو صواب لا كما قيل
 بهام خوشند و گویا سر زبان بسته بهتر که گویا شره و قبل في الترحمة
 سورة اهل که اول سورة که اصلن بيله سورة فکر ایدر اندن
 الورد ايله تأمل سر اورد سره هر دم ابو سيله کج سیدرا که عم
 اندیشه قبل فکره ما و ر عل نفس سکوت ايله کسه دم در پس سورة ايله

یک اولی برینتر از دواب طواریک اولی برینتر سنگ صواب حاصل
اعتذار المص فی قله الملازمة باراد حکایت بزجه و جهره ای لو اکثر
الملازمة و الکاملة یظهر منی کثیر فالاولی قله الملازمة و الکاملة فکیف
نظرا عیان حضرت خداوندی ای التکلم فی محصرهم کدجج اهل دلت و اصحاب
التصوف و هرگز الرجل موضعه علماء سحر المتعقین فی العلم اگر در سیاقه
سخن ای فی سوق الکلام دلری بالباء المصدري السجاعة کتم غوخی کناخی
کرده باشم فان الکلام للکابر و ن الا صاغر و بعضا مرجحات ای المناع القلیل
نخست عزیز کاجواب اخوة یوسف عم فی مصر و رده بقدر بر بستم کما
مراد و شبهة بفتحین و سکون الهاء خزنة صفراء کما فصل فی خزانة العز
فمن قال حریه سوداء فقد غفل عن اللون در بار حوهریان ای فی سوقهم
جوی بفتح الجیم و کسر الواو و یاء الوحدة الشعيرة الواحدة نیارد یعنی ان
کلامی کلخرقة الحقیرة ولا اعتبار لها عند العلماء الدین کلماتهم و علومهم
کالجواهر النفیسة و جراح پندل فتا ای فی حضور الشمس برتوی ای شعاع ندر
بل بفتح نونه و منارة قال فی مختار الصحاح التي یوذن علیها و فی مفعلة بفتح
الیم و لجمع المناد من النور یلبد صفة المنارة در امن کوه الوند بفتح الحز و الواو
سم لعل خیل هذان علم فی الارتفاع سمع من بعض الرواة انه لم یرق
احد فی قله ذلك الجبل لارتفاعه و شد هبوب الريح هناك حتی ان احدا من
الطایفه القلندر یة ادعی الارتفاع فیها فذهب و غاب ثم وجده لبلده لبد
فی مئة بعیة من ذلك الجبل و العهدة علی الراوی یست نمایند مضایع محمول من

نموده ای بری اخفض و لما تو اضع المصیف اورد آبیان تا فی قوا ید التواضع
هرکه کل کردن ای الرقبة بدعوی بکسر الواو افراد خوینتن
را بکردن اند ازاد مصارع من افراختن یستعمل لازما و متعدد یا بوجیک
و یوجلتنک و یقل خاف زاء فی المضارع و کذا مضایره و المراد هنا معنی
المتعدی دشمن از هر طرف برو تازد مصارع من ناختن قلب جاوه زاء کا
عرفت انقاد فی بعض النسخ وقع بدل هذا المصارع خوینتن را بکردن انداز
مصارع من انداختن سعدی افتاده است علی الارض از اده الفارغ السخا
من قتال الانام و من فسر بالفارغ فقط فقد غفل عن سوق الکلام کس نیاید
افتاده کانه علیه له اول اندیشه ای ینبغی الفکر اولاً و انکلی ای بعلک کفتان
هو اسم بمعنى الکلام یا بسبب کون الیاء المراد به الاساس بست بالباء الفارسی
بالترکی لکی و المراد به انه اول فی البناء امدن بالباء الفارسی اصالی بعد
دوار و الفکر کالاساس و الکلام کالبناء و المجدار فلما علمت حقیقة الحال
لا تلتفت الی قبل و هو ما تقول ابن سعدی علی و قال و ما بعد الحق
الا الضلال لعل بندهم بالیاء المصدري و صف ترکیبی لعل بغلای دایم ولی
ندریشان حتی اجمع اذهار النفیسة شادی بالیاء المصدري ایضا یعنی
محبوبی فرد شم ای ابیعه و لندر کنعان اسم دیار نشاء فیها یوسف
لعمان حکیم راهور جل صالحم عاقل قد اختلف فی بنوة گفتند که حکمت ارکه اموی
ای من تعلت الحکمة گفت از نابینا یان تاجای بسد پای نهد ای تنحصر
موضع القدم بالعصا مثلاً ثم یضع الدم فیہ و قدم بنم القفا و الدال و تشدید

مَا ضَرَّ بِمَعْنَى تَقْدِيرٍ كَقَدَسَ بِمَعْنَى التَّقْدِيسِ ^{وَمِنْهُ} فَاعِلُ الْفِعْلِ قَبْلَ
الْوَلُوجِ كَالدَّخُولِ لَفْظًا وَمَعْنَى قَدْ يُقَالُ قَدْ بَكَسَرَ الدَّالِ الشَّدَّةُ وَقَالَ
الشَّاعِرُ فِي هَذَا الْمَعْنَى قَدَرُ بِرَجْلِكَ قَبْلَ الْخَطِّ مَوْضِعَهَا فِي عِلَازٍ لِقَامِ عَنْ
رُجَا الرُّبَى بِفَتْحِ الْهَاءِ وَالْعِزَّةُ بِكَسْرِ الْعَيْنِ الْغُرُودُ وَرُجَا بِفَتْحِ اللَّامِ وَالْأَلْفِ
الْأَشْبَاعُ بِمَعْنَى ذَلِ ^{مَرْدِيَّتْ} بِسُكُونِ الْيَاءِ الْمَصْدَرِي وَبَارَ لِلْخَطِّ بِمَعْنَى حَوْلَيْكَ
أَصْلُهُ مَرْدِيَّتْ بِيَاءٍ مَا مَرَّ مِنْ أَرْوَادٍ بِمَعْنَى الْجَرِيدَةِ وَأَنَّهُ بَعْدَ هَذَا نَكْبَ
عَنْ التَّرَدُّجِ فِي الْأَصْطِلَاحِ فَمَنْ قَالَ زَنْ رَاكِحًا كَنْ مَعْدُوعِلَ الْأَصْطِلَاحِ

كَرَجَهُ شَاطِرٌ يُوْدُ خُرُوسٍ نَحْنُكَ مَعَ امْتِنَالِهِ جَدُّ زَنْدٍ يَقْدِرُ لَهُ مَفْعُولٌ يَتَبَّ
الْمَقَامِ أَوْ لَفْظُ زَنْدٍ فِي امْتِنَالِهِ هَذَا الْمَقَامِ بِمَعْنَى الْجُحُومِ وَالْجُرُودَةِ وَلَا حَاجَةَ إِلَى التَّقْدِيرِ
بِتَرْبَاؤِ بَيْنِ رَوَى بِالْأَمَالِهِ بِمَعْنَى الصَّفْرِ بِالْتَرَكِ تَوْجِ وَأَعْلَمُ أَنَّ الْيَاءَ وَالنُّونَ
لِإِفَادَةِ النِّسْبَةِ وَحُصُولِ الشَّيْءِ مَا لِحَقَاتِهِ خُورْدِيْنِ وَجُوبِيْنِ حَيْثُ بِالْجَمْعِ
الْفَارَسِيَّةِ بِالْتَرَكِ فَوْشٌ قَيْنِيٌّ يَشْبَهُ رَجُلَ الْبَارِي بِالْصَّفْرِ فِي اللَّوْنِ وَالشَّدَّةِ هَذَا
مَا سَمِعَ مِنَ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ فَلَا تَلَقَّفَ لِلتَّخْرِيفِ مِنْ لَا يَعْلَمُ كَرَبَةٍ بِضَمِّ الْكَافِ الْفَارِسِيِّ
بِمَعْنَى السُّنُورِ شَبِيرٌ اسْتَدْرَكَ رَفْتَنَ مَوْشٍ أَيْ أَخَذَ الْفَاةَ لِيَكُنْ مَوْشًى دَرَمَصَافَ
بِالضَّمِّ وَالرَّهْلَةِ بِمَعْنَى الْحَرْبِ بَلَنُكَ مَقْصُودُ الْمَعْنَى مِنْ إِبْرَادِ الْأَمَالِ أَنْ يَقُولَ فِي رَجُلٍ
قَلِيلُ الْبِضَاعَةِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الْعِظَامِ فَلَا يَلِيقُ فِي أَنْ أَصْنَفَ كِتَابًا أَمَّا بِاعْتِمَادِ سَعَتِ
بِفَتْحَتَيْنِ بِمَعْنَى الْوَسْعَةِ اخْتِلَافٍ يَزُرْكَانَ كَهْ جَنَمٍ أَرْغَوَابٍ جَمْعٌ عَيْبٌ كَالْعُيُوبِ
وَالْمَعَايِبِ زِيَرْدِ سَتَانِ يَبُوشَنْدِ أَيْ يُمْضُونَ عِيُونَهُمْ عَنْ عِيُوبِ الْأَدْنَى دَرِ
اَفْتَايَ جَرَامِ جَمْعُ جَرِيْمَةٍ بِمَعْنَى الْعَصِيَّةِ كَهْتَرَانِ جَمْعُ كَهْتَرٍ بِمَعْنَى الصَّفْرِ يَتَشَوَّنَدُ

اسد في

وَلَمَّا تَوَاضَعَ الْمَرْصَادُ كِتَابَهُ رَفِيعًا كُلَّهُ حَتَّى بِرَسَبِيلِ اخْتِصَارِ أَرْوَادِ
وَأَنَارِ جَمْعٍ أَفْرَعٍ بِمَعْنَى الْأَخْبَارِ وَالسَّلَفِ الْأَخْيَارِ وَحِكَايَتِ وَأَشْعَارِ جَمْعٍ شِعْرِ
بِكَسْرِ الشَّيْنِ وَفَتْحِ الْيَاءِ جَمْعُ سِرٍّ وَهِيَ طَرِيقَةٌ حَمِيدَةٌ كَانَتْ أَوْ ذَمِيمَةٌ مَسْكُوكٌ
جَمْعُ مَلِكٍ بِكَسْرِ اللَّامِ مَاضِيٌّ مِنْ كِتَابِ دَرَجٍ بِالْفَتْحِ وَالسُّكُونِ الْهَلِي كَرْدِيمِ
وَتَرْجِي بِفَتْحِ الْبَاءِ وَسُكُونِ الرَّاءِ وَبِالْيَاءِ وَبِلَا يَاءٍ بِمَعْنَى الْمَعْضُوعِ كَرَانِ مَا يَدُ
أَعْلَمُ أَنَّ لَفْظَ كَرَانِ بِكَسْرِ الْكَافِ الْفَارِسِيُّ لِحَيْلُ مَعْنَيْنِ أَحَدُهُمَا بِمَعْنَى الثَّقِيلِ وَالْآخَرُ بِمَعْنَى
الْعَالِي ثَمَنِي لَفْظَ كَرَانِ مَا يَدُ ثَقِيلُ الثَّمَنِ وَكَثِيرُ الْقِيَمَةِ بِرَوَاصِلِهِ بَرَأَوْجِحِ لَفْظًا
كَرْدِيمِ مَقْدَرُهُنَا فَمَنْ عَدَهُ مِنَ الثَّمَنِ فَقَدْ غَفَلَ عَنْ قَاعِهِ الْأَشْجَاعِ مَوْجِبًا كِتَابَ
كَلْسَانِ أَيْنِ يُوْدُ وَبِاللَّهِ التَّوْبِيْقِ عَانِدٌ مُضَارِعٌ مِنْ مَانَدَنْ بِمَعْنَى قَاتِلِ
لَا مِنْ مَانَسْتَنْ سَالَهَا أَيْ سَنِينَ كَثِيرَةٍ أَيْنِ نَظْمٌ وَتَرْتِيبٌ فَاعِلٌ مَانَدَنْ زَمَانًا
خَاكٍ أَصْلُهُ ذَرُّهُ بِالْهَمْزِ وَحُذِفَتْ لِلْوَزْنِ أَفْتَادَهُ مَفْعُولٌ مِنْ أَفْتَادَنْ جَدُّ
بِالْيَاءِ الثَّانِيَةِ لِلْوَحْدَةِ وَالظَّاهِرُ مِنْ سَوْقِ كَلَامِ لِلصِّ وَتَوَاضَعَهُ أَنْ مَعْنَى هَذَا
الْمِصْرَعِ الثَّانِي أَنْ كُنَّا فِي هَذَا شَيْءٍ حَقِيرٍ يَقَعُ وَيَنْقُشُ مِنْ كَثَرَةِ التَّرَابِ فِي كُلِّ مَوْضِعٍ
فَضَارِكًا قَالًا حَيْثُ شَهَرَ كِتَابَهُ وَاتَّشِيرَ فِي الْأَفَاقِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
مَنْ تَوَاضَعَ رَعَى اللَّهُ تَعَالَى وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ وَقِيلَ هَذَا الْمِصْرَعُ الثَّانِي
فِي مَوْضِعِ الْحَالِ حَسْبِ اللَّفْظِ عَلَى طَرِيقَةِ اتِّبَاعِ خَفُوقِ النِّجْمِ أَيْ حَالِ انْتِشَارِ عَطَا
تَرَابًا مُتَفَرِّقًا وَيُوَيْدُ الْأَوَّلُ قَوْلُهُ غَرَضُ تَقَشُّسِ أَيْ أَتْرَكَهُ أَرْوَادًا مَانَدَنْ
هُوَ مِثْلُ بَانَدَنْ كَهْ هَتِي رَاغِي بَيْنَهُمَا يَنْفَعُ لِلْمِصْرَعِ الْأَدْلَ وَقَدْ قِيلَ أَنْ أَثَارَنَا
تَدَلَّ عَلَيْنَا مَا نَطَرُ إِلَى بَعْدِنَا إِلَى أَثَارِنَا مَكَرَ صَاحِبِ دَلِي فَدَى بِيَاءَ الْوَحْلَةِ

تضييف

فهما بر حمت مرهون کند بر کاد در دستان دعا بی و قبل فی الترجمة بنجہ بیلار
قلا بونظم و ترتب ددشہ بر ذره برده ہرادیہ غرض بر تقدیر کم کبر و
قالہ کہ و اریق جون دکل قابل بقایہ مکر صاحب دلا و لان رغبت ایدوب
دوتہ درو شبیر لجون ال دعا یہ امعان نظر ای تدقیقہ در تہیب کتاب
کستان و تہذیب ابواب التہذیب کالتنقیہ و التجار سخن عطف علیہ مصلحت
در ان دید فاعل دید خیر مستوفیہ راجع الی امعان نظر ہا مرہ بمعنی این لفظ
مراد اید التحسین اللفظ و کونہ بمعنی التعداد بعید روضہ رعنا یعنی کستان و
حدیقہ قال فی مختار الصحاح الحدیقہ الرضیة ذات الشجر قال اللہ تعالی وحد
غلبا و قبل الحدیقہ کل بستان علیہ حائط غلبا علی فہن حرم ای ملتقہ جون
بہشت بکسر فی الباء و الہاء فصیح البایع شائع مثل الجنة بہشت بفتح ہا بابای
علی ثمانیۃ ابواب اتفاق افتاد یعنی ان امعان النظر ای الامر ان یكون هذا الكتاب
مرتبا علی ثمانیۃ ابواب کالجنہ ازین سبب محصر آمد تا بلاملاست و ملائ
نیجامد مضارع منقہ من الخامیدن بمعنی اخر شدن بار او در سیر
قد فسر معنی انفا در باب دوم در اخلاق درویشان الاخلاق جمع
در فضلت قناع القناع علی کنز لا یفنی

در فواید خاموشی اذ فی السکوت فواید کنیہ

در عشق جوانی بالواد العاطفہ
در ضعف و پیری بالواد
العاطفہ ایضا

در تأثیر تربیت ای فیما یؤثر التربیۃ

در ادب صحیح تاریخ در ان مدت مار و قحوش بود

بفتح الخاء و اللغافیہ مرجمۃ ای الحجۃ النبویۃ اذ قد اخذ النار من حجرہ النبی
من مکۃ الالدینۃ شرفہا اللہ تعالی شخصد و بجاہ و شش بود و علم تبع
التواریخ ان الفضلاء و الصالحا و کثیر و فیما بین ستمایۃ و سبعمایۃ من الحجۃ
النبویۃ منہم العز و المولی الدعی و النصیر الطوسی و امثالہم مراد ما نصحت
بود کفتم النصیحة سهل و المشکل قبولها حوالہ نخذ کردیم و در فہم النصیحة
و التبلیغ منا و اما و ثیر من اللہ تعالی
در سیر یاد
انما قدم ذکر سیرہ السلاطین مما ذکر فی هذا الكتاب الباب نصحا و صلح ہم العالم
و قد مل صلاح السلطان صلاح العالم یاد شافعی یاد
راستندم فی الخبر کہ بکشتن اسیری بضم کاف العربی سیری ساء الوجہ ایضا
اشارت کرد ای اشارت الی قتل مجوس بجاہ در ان حالت نویدی الاصابیۃ
بذاتی کہ داشت ای بلفظہ التی کان یتکلم بہا و من قال یعنی بلسا کان فیہ
قد عطا فاحشا ملک یعنی الی امر بقتلہ و شتم دادن گرفت لفظ
و شتم بمعنی الشتم و استعمالہ بلفظ دادن و بمشتقاتہ و لفظ گرفت یفید
الشرع ای سرع فی شتمہ و ابتداء بد و سقط بفتح حین المہربان کفتن و لفظ
گرفت مقدر ہنا کما ہو قاعلة الاسجاع کہ گفتہ اند ہر لفظ کہ ہم ہنا دست
از جان بشوید مضارع من شستن و ہو عبارة عن الیاس ہرجہ مفعول
لقولہ بگوید در د امر د بگوید
اذا یئس الانسان من باب
من طال لسانہ طول اللسان عبارة عن الخروج عن الادب و یئس دل الشتم
کسور علی فہن بلور مضافا الی مغلوب اضافة الموصوف الی الصفة یصل

ای تحمل جمله علی الکلب مثل فی الترجمة **بیت** امید کسه انسان ادنرا
 دی جنک اوله معلوب اتیلور انیه **بیت** وقت صرفرت طرف جوماند
 بفتح النونین کریم بکسر الکاف الفارسی و یقرا و بفهمها اسم من کرختن هنادت
 بکیرد فاعله ضمیر راجع الی دست و مفعوله سرشمنیر تیر فیه مبالغة و قيل
 فاعله کیرد ضمیر المضطر و دست مفعوله یعنی دستش مقابل بکیرد سرشمنیر
 تیر هذا فیه تکلک و تقدیرات مع فوت المبالغة و قيل فی الترجمة
 قالمحقق وقت ضرورت کریم ابی قلم بکشی الی دونه تیر ملک پر سیدی
 الامر که جه کوید ای الاسیر کی اندر ای نیک محضر بفتحی المیم و الضاد لوجه
 بمعنى الخصلة و القلب کفت ای خداوندی که کوید که **وَالْكَافِرِينَ الْغِظَا**
وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ هذا تلخیص الی ایه الکرم الواقعة سورة العن ان اولها و
 سَارِعُوا اِیْ بَادِرُوا اِلَى مَغْفِرَةٍ اِیْ الْاَسْبَابِهَا مِنْ رَبِّكُمْ تَعَالَى وَجَنَّةٍ اِیْ
 اِلَى عِلِّیْ بوجوب دخولها عرضها السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مبتدأ وخبر فی محل الجرد
 صفة جنه اعدت لِلْمُتَّقِينَ صفة بعد صفة الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ
 وَالضَّرَّاءِ اِیْ فی حال العسر واليسر **وَالْكَافِرِينَ الْغِظَا** اِیْ الخارعين النفس
 عطف علی الْمُتَّقِينَ و العافين عن الناس اِیْ الذين ينفقون عن امضائه مع
 القدر علیه وَلِلَّهِ تَجِبُ الْحُسْنِیْنَ اللام للجنه قال النبی علیه السلام
 يَنَادِيْ مَنْ اَبُوهُمُ الْقِيَامَةِ اِنَّ الَّذِيْنَ كَانَتْ اُجُوْرُهُمْ عَلَى اللَّهِ فَلَا يَقُوْمُ
 اِلَّا مَنْ عَفَا اِیْ عن الاساءة روى عن موسى عليه السلام ولبس الاحسان ان حسن
 الی امر احرا لیک و ذلك مکافات انما الاحسان ان تحسن الی من اسار الیک

حکایت

ملک رابر دای علی الاسیر **رحم الله سبب** هذا الكلام وادسرحون او اعلم
 لفظ سرلجی علی معنیین احدها یعنی الراس والاخر بالترکی وجه والمراد هو الاخير
 و قيل لفظا ما زاید او التقدير از خون سر در کشت لفظ در زاید للتأكيد
 وزیر کفت دیگر که ضد بود کان الیوم وزیر الصالح کفت ابناى جنس ما را نشاء
 اِیْ لا ینبغی للجنس الوزراء و حضرت بادشاهان اِیْ فی محضرهم عز براسنی بالباء
 المصدرى یعنی غیر الصدق سخن کفتن یرید انک کذبت ان مرد ای ذلك القول
 ملک داد شناس داد یعنی شتم عرفت اتفاقا سزا کفت ای قال کلاما لا یلیق بملک
 اِیْ ذلك السلطان روى ازین سخن درهم کشید یعنی هذا الكلام یوزین بوسون
 یوزین بوتردی و کفت مران دروغ و فی بعض النسخ دروغ ان پسندیده بترامه
 لفظ پسندیده اسم مفعول من پسندیدن معنی القبول و لفظ لجی علی معنیین
 احدها الرطب والاخر التقصیل والمراد هنا هو الاخير ازین راست که تو کفتی
 و عله بقوله که انرا روى در سخن بیا الوحلة دهی التخلیص من قتل المظلوم
 و ان را بنا بر خست بضم الخاء اِیْ هذا الصدق قتله مبنی علی الجبائیة دهی قتل الظالم
 و حکما کفته اند که دروغ مصلحت امیز و صف ترکیبی من امیختن به ارست
 فتنه انکیر و صف ترکیبی من ایلی انکیختن هر که شاه ان مفعول
 کند قدم للوزن لا للحصر کما ظن ابن سید که او کوید حیف یعنی ظلم باشد که جز
 نکو کوید قبل فی الترجمة هر که سلطا انک دید و کن اید حفا اوله سوزی
 برا مزایه بر طاق و هو بالترکی مصدرة او ما يقال بالترکی
 کما یوان بکسر الهمزة عربی و بفتحها فارسی معناه الكلام الی المكان العالی الذی

الذي يهتار الجلس السلطان او الغرفة او الصفة المحر، العظيمة ومنه
ايوان كسري وجعه او اوين اصله او اوان فابليت من احد الواوين يا وريد
وهو هم ملك ملك اكثر الاقاليم خمسمائة سنة وكان طويلا من الرجال يقال
كان اطوله سبعة ارماع وعرض صدره سرح وهو اول من رتب الناس في
المراتب والناصب وهو اول من اوتب الحمير على الخيل فتجحت وهو قتل الفحاك
لان قتل اباه لا طعام الحسن اللتين خلقهما الله تعالى على منكبيه وكانتا حيث لا
يسكا تسكنان اذا جاعنا الاما ما في الادنى ولهذا كان يقتل كل يوم من شخصين
لاجل طعامهما ثم قتل فريدون انتقاما من دم ابيه فوشته بود والكتوب هذا
الابن متنوي جهان اي برادر غانده مصارع منفي من مادن بكس اي لا يتي لاحد
دل اندر جهان افري وصف تركيبي بند وپس اي علق قلبك بالله تعالى فقط من
بر ملك دنيا اي لا تملك الاملك الدنيا وپشت عطف على تكيه اي لا يعتمد عليه
كه تسياد كرجون مثل تو بودم اي سري وكشت وقيل جو اهنك قصد من كند
مفعول مفعول مقدم لقوله كند و فاعله جان پا كجه بر تخت مردن جبه بر
خاكا اي هاسيان يكي از ملوك خراسان اي واحد من سلاطين ملك
خراسان سلطان محمود وهو ملك مشهور اسم ابيه سبكتكين الكان الاول
عرب والثا فارسي والتاء فوقانية بينهما مفتوحة وقد يضم وخذ ولفظان
بين العالين شايخ في تركيب اهل الفرس فالقديري سلطان محمود سبكتكين الخواب
ديداي راي في المنام بعد از اوقات او بعد سال وكان كيفية رؤيته هكذا
كه حمله و خود او رختنه بود و اندر ش و خاك شده و صار ترابا مكرجثمان او

لم يبدرس كه در جنم خانه اي في موضع العين في كوديداي يدور ونظر في كود
كما في حيوته ساير حكماي جميع از تا و بيلان اي من عبارة تلك الروايات
ماندند لم يقدروا على عبارتها مكرور و بشي بيا او الوحدة كه خدمت الحجاب
في ادا عبارة الروايات وكفت فاعله ضمير و ديش هو برادر استاي ناظر كه
ملكش بضم الليم اسم وهو اما التصرف في ذوى العقول او السلطان السلطنة
وبكسرهما مصدر وهو اما تختص بعد العقلاء او ما الكنية مطلقا والمراد هنا
هو الاول بادكر انت فالانسان مايل الى الرياسة بحيث لا يزل ميله بعد
موته ولهذا قال اهل التصوف اخر ما تخرج من قلوب المحبين حب الحاد
بالباء العربي بمعنى الكثير هنا كما خرج صاحب بحر الغرائب بهذه العبارة
وبسا وبسي معنونه كلور الحجة بنحو ديك اولورد اشتهد بهذا البيت
من قال في معنى فقط وبمعنى بسا تحففاعنه وهنا كذلك فقد عفل عنه اذ
ظنه حفصا عنه بامور يسكون الم معنى صاحب الاسم اي المشهور بيزميين
الحق الارض د فن كرده ومضى عليه زمان ولسي حيث كرهستش بردي
بر لفظ هنا بمعنى عن آخر للوزن والباء زائدة والمعنى بروي نرمانين
قال لعل لفظة لها رتبه بالباء الصلة عن مدلوله بعد اخطا في ظنه والقول
بكونه زابدا فاسدا اذ المقام يقتضي ان يكون يذكر في مقابلة ويزدته وهو
بمعنى بروا القول بكونه قطعا قربة قطعا كما عرفت سابقا فثان غانده مع كونه
مشهورا في حيوته وان يبر لاشه لاشه ولاشيه بالتركي لشر وفي بعض النسخ ان
جسم لاشه را كه سپردند ما من سپردن بالتركي اصمير لوق والمراد تسليمه وقته

ريخا كحب التراب خاكش الضمير راجع الى قوله بغير لاشنه حسان نحو ماض
من خورين فاعل ضمير خاك ومنعوله الضمير المذكور انفا كروا صله كه ازد و اخوان الواو
سرية يكتب ولا يقرأ عاند حيث اكل التراب جميع اجزائه نهذاست سقوط
للمرة في اللفظ حتى نام قرح بفتح والراء المشددة نجي على سعي واحد بالترك فتلو بضم
القاف وسكون الواو والخفة والنا في قال نقلا من نحو الغراب فرخ بالراء المشددة
الضمومة نجي على معنيين بمعنى المبارك وبمعنى القوى فقد اخطأ في اصحاح العبارة
فان العبارة الواقعة فيه قوتلو وقد صححنا وهوانه بضم القاف فتح الواو المشددة
وصاحب المحرم يصرح بكون معناه اثنين فانظر في الكلام القابل فانه من الغراب
نوشيدان بتشديد الراء وفي بعض النسخ نوشيدان بالياء والنون بعد السين
وفي بعض النسخ نوشيدان بالياء بعده والفتح انه نوشيدان بفتح الهمزة وكسر السين
او ضمها وسكون الراء على ما صح في بعض كتب التواريخ خنير وهو كان اعدل الملوك
واهيهم واكثر فتوحا واجودهم سيرة واحكمهم سريرة واحلمهم اتارا واطيهم
دولة ومدة سلطنته ثمان سنة وفي سنة اربعين من ملكه ولد رسول الله
صلو ومات نوشيدان وعمر النبي ع ثمانين وقال عليه السلام في حقه
ولدت في زمن الملك العادل وله منا كنيرة مذكرة في سائر الناس كرجه بسنة
اي زمان كنيرة كه نوشيدان عاند اي ما كنعرفت انفا خيري بيا الوحدة كراي
فلان كناية عن اسم يسي افراد الانسان وغيت شمار عمر كما قال عم الدنيا عمت الاكياس
وغفلت للجهال ولا يصع عمره طلب رجل عن عالم انفا قال من فيع ايام خرا
ندم وقت الحصار وان يشتد بالياء الفارسي اي قدم من وقت كه بانك بر ايد فلان عاند

٢٦
عاند اي يقولون ما فلان وقيل الترجمة سبي اي سجد اد لوى كه ير القند
كه مد يد بر او زرده وار لعندك انك بر نشان في اول بولش كه اني بر
التند تود لر خاك اني تشوبيله بدك بر سخان قني نوشيدانك اد مي
دبري قالدي خير له جوق دوسر كجدي كرونشيدان قني عمر كه صان غنفت
وخيرايله اي فلان شوندين او كودي كم ديه لراول فلان قني ملك
را ده الهمزة للوحدة راشيدم في الخبر كه كونا به بود اي قصير وحقير وديكر
براد رهنش اي اخوته الاخرى بلند و خوبروي اي خلافة في القدر والحسن باري
اعلم ان لفظ باري بمعنى الحمل بكسر الحاء والهمزة مثل برو الهمزة بفتح الراء
وامر من لفظ باري دن وقد يستعمل صفة وبمعنى الطريق والمراد هنا هو المعنى الثاني
للوحة اي مر واحد بدش اي الملك بكراهيت بتخفيفا ليا مصدر كره
وفي بعض النسخ وقع بدله قوله لجتم حقات اي حقا دروي نظر كود بسراي
وكالان الصغير الحقير بغير است و استبحار در بيا اي تفتن وكفت اي بد
كوتاخره مند يعني عاقل قصير القدر به اي افضل كه از بادان بلند اي من
الحامل الطويل وعلمه بقوله بفاست مرهت بقت بخت اي لبس ما يكون في
القدر الكبرى القيمة الكبر واولي واكثر اذ قد يكون الشيء في القدر صغيرا وفي القدر
الكبري الشايط نظيفة اي طاهرة بالظا المملة مع صغرها والفيل جيفة
اي نجس مع كبرها اقل اي اصغر حبال الارض الا صافه بمعنى في لان الضا اليه
ظرف الضا طوير اسم جبل مدني سمح موسى عليه السلام كلام الله فيه وانه
وَلَحَالُ اَنَّ الطُّورَ الْاَعْظَمَ لِلَّهِ لِلتَّائِيدِ عِنْدَ اللَّهِ قَدْ رَأَيْتُ عَلَى التَّيْرِ

وَمَنْ لَا عَظْفَ عَلَيْهِ وَقِيلَ فِي الرَّجْعَةِ بَيْت أَلَا يَرَى صَغِيرًا يَدِي طَوْعًا
وَلَيْزًا مَنَزَلًا وَقَدِيرًا يَوْجِيْدِي عِنْدَ اللَّهِ بَيْت أَنْ شَيْدِي كَلَاغِدًا نَايَا
عَالَمَ هَزِيلٍ كَفَتْ رَدِّي بِبَارِ الْوَحْدَةِ بَابِلَهُ أَيْ الْآخِيقَ مِنَ الْبِلَهْ وَهُوَ الْحَقُّ قَرِيبُهُ
بَفْعِ الْبَاءِ وَسُكُونِ الرَّاءِ وَكُسْرِ الْبَاءِ وَسُكُونِ الْهَاءِ الْأَصْلِيَّةِ بِعَنْيِ السَّمِيزِ أَنْسَبُ تَارِي
أَيْ الْفَرَسِ الْعَرَبِ أَلَا ضَعِيفٌ يَوْمَهُ وَهَرِيلٌ يَوْمَهُ حُجَانٌ أَيْ مَعْ كَوْنُهُ ضَعِيفًا أَوْ طَوِيلَهُ
الْفَرْقَ لِلْوَحْدَةِ خَرِيبَةٍ وَأَوَّلُ بَدْرِ أَيْ الْمَلِكِ خُتْمٌ يَدْرِي بِعَجَابٍ مِنْ كَلَامِهِ وَأَرْكَانَ
دَوْلَتِ بَسَنَدٍ يَدْرِي أَيْ سَحَسُوا الْكَلَامَ وَبَرَادَرَانِ الْمُرَادُ أَنْهُمْ يَفْهَمُ قُلُوبَهُمْ بِرِجْدِيْدَةٍ
بَيْت تَامَرٌ دَسْنِ كَلْفَتَهُ بَاشَدَ مَعْنَاهُ بِالْتَرَكِيِّ تَاكَشِي سَوْنَرِ سَوِيلَهُ مَعْنَى أَوَّلُهُ
عَيْبٌ هَرِيْشٌ هَفْتَهُ بِفَتْحَيْنِ مَسْتَوْرٍ بَاشَدَ كَمَا قِيلَ الْمُرَادُ بِهَذَا خُتْمُ لِسَانِهِ هَرِ
بَيْتُهُ بِالْبَاءِ الْعَرَبِيِّ وَعَرَبِيَّةٌ مَشِيَّةٌ بِالْتَرَكِيِّ مَشِيَّةٌ كَمَا مَبْرُورِي مِنْ بَرْدَن
كَهْ حَالِيْسَتْ شَابَدَايْ خُفْلَ كَهْ بَلَنَكْ أَيْ الْفَرَسُ بِالْتَرَكِيِّ قِيلَ أَنْ حَفْتَهُ بَاشَدَ وَمَا ذَكَرْنَا
مِنْ مَعْنَى الْبَيْتِ هُوَ الْمَسْمُوعُ مِنَ الْأَسْتَاذَةِ الْكُلِّ فَلَا تَلْتَفِتْ إِلَى الْأَدْهَامِ الَّتِي ذَكَرَهَا بَعْضُ
الْأَنَامِ وَقِيلَ فِي التَّرْجُمَةِ بَيْت تَاكَشِي كَهْ سَوْنَرِ سَوِيلَهُ أَيْ تَاكَشِي وَيَمَانُ يَأْتِي أَوَّلُهُ
هَرْمِيْنَهُ وَصَانَهُ كَدَاسَرُ دَرِ شَابَدَكْ بَلَنَكْ يَأْتِي أَوَّلُهُ شَيْدِي كَهْ دَرِ أَنْ مَدَّةً
أَيْ اللَّهُ الَّتِي وَقَعَ هَذِهِ الْمَقَالَةُ فِيهَا دَسْنِ بِالْبَاءِ الْوَحْدَةِ صَعْبٌ وَشَدِيدٌ يَرَوِي
عَوْدَ مَا ضَمِنَ عَوْدُهُ عَنِّي كَوَسْتَرْمَكْ كَمَا صَدَحَ بِهِ صَاحِبُ خُرَّ الْغَرَابِ وَقَالَ
فِي الصَّحَاحِ الْعَجْمِيَّةِ كَوَسْتَرْمَكْ وَكَوَسْرُكَ فَالْمُرَادُ هُوَ الْمَعْنَى الْأَوَّلُ فَذَا عَرَفْتَ حَقِيقَةَ
الْحَالِ فَلَا تَلْتَفِتْ إِلَى مَا قِيلَ وَقَالَ جَوْنُ دَوْلَتِكْ هَذَا فَارِسِي وَعَسْكَرِي رَوِي بِهِمْ أَوْرَدَهُ
فِي الْعَرَكَةِ أَوَّلُ كَسِي كَهْ دَرِ سِيدَانِ صِيدَ بِكْسَرِ الْمِ الْعَرَبِيِّ وَبَفَتْهَا فَارِسِي وَتَدْرِي وَبُودَ تَارَةً

ذَلِكَ الْإِنْسَانُ الصَّغِيرُ وَكُنْتُ أَنْ تَهْ مِنْ بَاشَمْ كَهْ رَوَزْجَنَكْ بِالْإِضَافَةِ وَالْمَعْنَى فِي
يَوْمِ الْحَرْبِ بَيْنِي وَبَارِ الْوَحْدَةِ لِلْحَطَايِشِ أَيْ لَا تَوْحِيْ تَرِي ظَهْرِي أَنْ مَعْنَى
كَهْ أَنْ تَدْرِي أَنْتُمْ أَنْتُمْ لِلْوَزْنِ مِيَانِ حَاكْ وَخُونِ أَيْ بَيْنِ التَّرَابِ وَالْدَمِ بَيْنِي سَرِي
بِيَاوُ الْوَحْدَةِ وَالْمُرَادُ رَأْسُهُ بِقَرْنِيَةِ الْحُلِّ وَمَنْ قَالَ فِي تَفْسِيرِهِ بِعَنْيِ رَأْسِي كَذَلِكَ
فَقَدْ غَفَلَ مِنْ أَنَّ الْبَاءَ فِي اللَّفْظِ الْفَارْسِيَّةِ لَا تَحِيْ وَلِلْمُتَكَلِّمِ لِّلْمُتَكَلِّمِ هَرَكَةٌ وَفِي بَعْضِ النُّسخِ
كَأَنَّكَ جَنَكَارُ دَخُونِ خُونِ بَارِي مِيَكُنْدُ قَوْلُهُ رَوَزْجَنَكْ الظَّاهِرُ أَنَّهُ ظَرْفٌ
لِقَوْلِهِ بَارِي مِيَكُنْدُ وَحُكْمُ أَنْ يَكُونَ ظَرْفًا لَهُ وَلِقَوْلِهِ جَنَكَارُ أَيْ عَلَى الطَّرِيقَةِ
الْمُنَارِعِ وَبَلَهُ وَأَنَّكَ بِكَرِيْزِ دَخُونِ لَشَكْرِيْ أَيْ بَارِي مِيَكُنْدُ لِأَنَّهُ إِذَا هَرَبَ
يَكُونُ سَبِيلاً لَإِزْهَامِ الْعَسْكَرِ وَمِثْلُ فِي التَّرْجُمَةِ أَوَّلُ دَكُولَمْ بِنِ صَوْنِ كَوْنَدَهْ
أَرَفَهُ كَوَسْتَرْمَ أَوَّلُ بَنِمْ كَهْ طَبْرَاغْ وَفَانِ أَجَرَهُ دَكُولَمْ مِنْ سَرِي جَنَكَارُ بَرِيْزْ
كَنْدُ قَايِلِيْ بِلَهُ أَوْ بَرِيْكَانِ جَنَكَارُ كَوْنَدَهْ هَرَكَةٌ فَاجِدِيْ دَوَكْدِيْ خُونِ لَشَكْرِيْ
أَبْنُ كَفْتَايْ قَالَ هَذِهِ الْكَلِمَاتُ وَبِوَسْبَاهِ دَسْنِ رَفْعُ مَعْنَاهُ فِي الْأَصْطِلَاحِ أَنَّهُ
يُجْمَعُ عَلَيْهِمْ بَفْتَهُ فَمَنْ يَعْرِفُ الْأَصْطِلَاحَ قَدْ رَأَى لَفْظَ شَيْدِيْ زَدَتْ جَنَدَ مَعْنَاهُ
بِالْتَرَكِيِّ بِرَيْحِهِ بِنِ أَرْمَرْدَانِ كَارِيْندَ لَحْتِ أَيْ سَقَطَ أَمَّا بِالسِّيفِ أَوِ الرِّجْلِ أَوْ
غَيْرِهَا جَوْنِ بَيْتِ بَدْرَامْدُ بَعْدَ هَذَا الْعَمَلِ زَمِينِ خَدْمَتِ بِيُوسِيدِ عَلَى مَا هُوَ الْكَلَامُ
وَكُنْتُ بَيْت أَيْ حَرْدَنَا كَهْ هَمٌّ وَهُوَ مَنَادِيْ فَمَنْ قَدَرَهُ وَقَالَ بِعَنْيِ أَيْ بِدَرْمَنْ
كَهْ لِأَحْذَرِ الْمَنَادِيْ بِقَرْنِيَةِ الْمَقَامِ وَهَذَا الْخُذْفُ شَائِعٌ فِي كَلَامِهِمْ جَدَا فَقَدْ غَفَلَ عَنْ
شَخْصِيَّتِ النَّأِ الْخُطَابِ وَالْمَعْنَى بِالْتَرَكِيِّ أَيْ كَسَهُ بَنُومٌ شَخْمٌ سَكَ حَقِيرٌ عَوْدَ أَشَارَهُ
أَوَّلُ الْحَاكِيَّتِ مِنْ أَبَاهُ نَظَرَالِيْهِ بِالْحَقَّارَةِ وَهُوَ تَفْطِنُ بِالْفَرَاسَةِ قَادَرُ شَيْءٍ أَيْ الْفَالِظَةُ

فی الاعضاء ههونه بنداری من بنداشن بمعنی الطن اسب مضای قوله لا غریبا
 وصف ترکیبی ومن قال یعنی در میان میدان فقد غفل ان تفتن المعنی بکار ایدائی ^{بیت}
 مره میدان طرف نه کاف وبالكاف الفاسیه پرواری ای لاری بانواع العلف ومعنی
 بالترکی بلی ارق اتاشه کلو میدا کوننده سلو صحر کل وری قبل فی الترجمة ^{بیت}
 ای شخم سکا کور ندی حقیر کور ایبری لکده هم هم هنرواری الجده حک سلوک
 کلو هم سلوا کوز جنک یارری افره داند فی الحکایت که سپاه دشمن بسیار بود
 کان عسکر عدوی کثیر و اینان اندک وکان هو لاء قیلا طایفه الهرة للوحدة ^{بیت}
 کبر اسم مصدر معنی کر تخن کردن ای قصد الغزار سراسر ای ابن القصیر قصد ^{بیت}
 نغمه بردای صاح وکفت ای مردان بکوشید فی القتال بالباء النوقانية جامه
 زنان بنشیند بالنون الفیه و فی بعض النسخ بالباء التثانیة حامه زنان بنشیند
 بالباء سواران را بکشتن والبأسیة ترور وهو الوقوع فی الشئ بقلة للبالا
 یقال فلان ترور اذ اجم بغیر ربه زیاده کشت بیکبار ای مره واحده حمله کردند
 ای کل العکس شنیدم هم در آن روز ای ذلک الیوم بردشمن ظفر یافتند ملک ای ابوالان
 القصیر سرچینش القصیر راجع الیه بوسید و در کنار گرفت وهو کنایه عن حال
 الوصوله کما صرح به صاحب بحر الغرایب ومن قال یعنی در اعوش کرد بیک دست
 فقد نظر الی المعنی اللغوی وغفل عن الاصطلاح وهر روز نظر پیش بالکسرة الجوهرة ^{بیت}
 زیاده کرد تا وی عهد خویش یعنی مصرف زمان خویش ولفظ فکر و مقدر علی ما هو ^{بیت}
 فی الاشباع برادران حسد بردند کما قل اقرب الاقارب اشد العفار و در هر طعام
 کردند لقلته خواهر شد ای اخنه از غرق بضم ای من العله بدید و در ترجمه بالترکی

پیچده برهم زد و التثید بسر ریافت ای تفتن و فهم و دست از طعام باز کشید
 ای لم یأکل وکفت محالست ای وقوع هذه الفضية که هنرمندان بپسند و بی هنر
 جای ایشان گیرند ^{بیت} کس نیاید ای لاری احد بزر سایه بوم و لاری هنر
 معروف یقال له بیفوش و رهای و هو طیر مسرور میکنی لاهو و بیض فیه
 و بظهر فرخه فیه و طیر و له حاصه معدومه و هی ان کل مر وقع فی طله بصیر
 سلطانا و غنیا فی الغایه ارجهان شود معدوم لان الخاصیه لاهل الاول و قبل
 فی الترجمة ^{بیت} بیفوش کولکه سینہ کلمه کلیمه لکرمهای جهانده بولیمه
 بدرای الملك سرازین حالت من قصد الاخوه قتل الاخ الصغیر اکامی دادند
 ای اعلوه برادرش را الضمیر راجع الی الصغیر خوانند و احضرم بین بدید و ^{بیت}
 بالترکی قولان با برقی بواجب ای سبب کونه واجبا داد پس هر یکی را من الاخوه
 از اطراف بلاجم بلد کمال و جل حصه مرضی معین کرد ای عین حصه من شأنها
 ان یرضی لها کل واحد منهم تا قننه بنشت ای سکن و نزاع برخواست ای ارتفع
 اعلم ان خواستن بالالف بمعنی القیام و بالواو الرستیة فی الکتابه ای خواستن
 بمعنی الارادة و کفته اند که ده نفتح الدال و سکون الهاء الاصلیه درویش
 ای عشرة فقراء در کلمی بیار الوحدة تخسیند ای ییامون و دو پادشاه
 در اقلیمی مع سعه تکسیند بضم کاف الفارسی ای لا یسعانه ^{بیت} ثم نالی ای لصف
 خبر و لحد کو خورد مرد خدا بالترکی تگری کشی بذر درویشان کند نمی دگر
 و در مقصود من دیکر ملک اقلیمی بگوید پادشاه و لا یشبع هجنان در بند اقلیمی دگر
 و قبل فی الترجمة ^{بیت} تگری کسی اتمک یسه با حسن درویش لره فودای اخي

کبریا یکی دوته بر باد شاه فکر ایدم که اله بر اقلیم داخی حکایت دزدان
 عرب بالاضافه و الهیة تفید الوحدة بر سر کوهی بیا، الوحدة نشسته بودند ای الحذر
 مکانا و مقصد بفتح الیم و الفار موضع النور کاردان و بجای الیاء مکان الودیسته
 لفظ بودند مقدر که معرفت مر و رعیت بلدان بفتح و سکون اللام جمع بلد کجایان
 جمع جل آر مکاید بکسر الدال للاضمار جمع کید و هو المکر ایشان یعنی هؤلاء امرعوب
 ای کلام کانفی شده الخوف و الخنع و الفزع و لشکر سلطان مغلوب علیه بقوله
 حکم انکه ملاذ ای ملجأ حصین منیع فعیل معنی الفاعل از قله کوهی بفتح الفاء و تشدید اللام
 علی الجبل بد است ادرده بودند ای حاصلوها و ملجأ بالفارسی پناه گاه و ماوی
 و هو کل مکان یاروی ای بر جمع الیه شیء اللاد نهاده خود ساخته ای بودند مدبر
 جمع مدبر علی قاعه اهل الفرس ممالک جمع مملکه ان طرق دفع در دفع مضاعف خلاف
 النفعه اسان مشورت بکون الشان و ضمها و هو الشوری کردند فالوا فیهم
 که اگر این اطایفه اشاره الی قوله دزدان عرب بدین نسق بفتحین معنی نظم کرد
 بیا، الوحدة مداومه کالموظیة لفظا و معنی نمایند و المراد بالاراده لتجد الفعل
 مقاومت مصدر قادم فی المضارعة و غیرها بایشان متمنع گردد بفتح الکاف
 الفارسی مضارع من کورید ای ینقل من الامکان الی الامتناع العادی درختی بیا
 الوحدة که کنون معنی الان گرفته است بای ای الشجرة التي فی قریبة القدس
 و اتخذت عروفا فی الارض جدید و لم تستقر فیها بنیوی لفظ بنو و بفتح النون
 و سکون الیاء و ضم الراء معنی القوة و حی و بالباء الفصحی الاضمار الی قوله مردی بیا، الود
 بر اید ای تخرج زجای لعدم استحکامه در پیش وقع فی بعض النسخ کرش و المعنی و کرش

مجنان مثل ماکان رف زکای ای مده هلی بکسر الهاء و یاء الخطاب من هشتن معنی
 الوضع و التفرک الشک بکرد و نشی الضیم راجع الی قوله درختی ذکر دون بفتح الکاف الفارسی
 الیاء المجلة و بالترکی فکلی ازیم بکسر الباء العدی عرق الشجرة بر سبک نکل می
 منی من درختن کیختن ای لا تقطع عن مکانه سرچشم کلمه را مقدمه شاید ای
 عمن گرفتن بفتح لغة مشترکة جو پرست ای سال المار و ابتال فدهم النیبوع و حصل
 طین کثیر شاید ای لا یکن کذشتن بفتح معرب بصل عن بکون النون ای کلام
 المدبرین مقرب ای تقریر کلامهم علی هذا ای که یکی را بتجسس ایشان یقال حتی الاخبار
 و تجسسها ای تفحص عنها و من الماسوس ابرد کما شتند جمع ماض من کاشتن
 بفتح الکاف الفارسی ای ارسلوا الیهم و احوالوا علیهم احد او فرصت النهضة مثل
 لفظا و معنی نگاه داشتند للاغارة علیهم تا وقتی طرف که بر سر قوی بیا، الوحدة
 رانده بودند ای هؤلاء السراق و بقعة بالفارسی جای کامخالی مانده ای بود
 تنی چند بالترکی بر پیچہ تن ارمر آن واقعه دله فیه تنبیه علی انه ینبغی ان یبر
 الی مثل هذه الامور رجال حضرة الوقاع و جنک آنموده را هکذا وجدنا عباة
 المتن و الاحسن ان یکنب کلمه را بعد قوله دیده و تحذف هنا لیکون علی فاعله
 الانشباع بفتح سادند تا در شعب بالشکر و سکون الطریق فی الجبل پنهان شدند
 علام بقوله عم الحرب جذعة دزدان شبانگاه ای وقت المساء بار آمدند
 ای جمعوا سفر کرده جمله حالیه و عانت ادرمه عطف علیہ سلاح بکشادند
 للاستراحة و غنایم جمع غنیمت بنهادند لحصول الفزاعة نحسب معنی اول
 دشمن که بر نشان تاخت ماض من تاختن بالترکی چاقوی خواب برد اعلم

ان لفظ خواب بالواو الرسمي بمعنى النوم والرؤيا والمراد هنا الاول جنداً نكاحياً
بمعنى بعضى الذين يكذبون حتى اسمعوا في النوم **قرص** بضم القاف والصاد
المرحلة خورشيد بالواو الرسمية اي جدم الشمس اعلم ان لفظ خورشيد ولفظ
خورشيد ولفظ شيد بل الخور بمعنى الشمس ورساها بالياء المصدرى رقت
اي غربت بونس اندر دهان ماهي اي السمك رقت والمعنى انه كان انقاسم
في النوم غروب الشمس وذهب بونس في بطن الحوا و قيل في الترجمة **بيت** كندی
كون برده سياهي به كندی بونس دهان ماهي به مراد ان دل آفران هما جمعاً
اي الرجال النجباء اذ كين بفتح الكاف العري وكسر الميم والياء والنون بالترك
بوصوبه جند بفتح الجيم العري بالترك طشره صجده ديلر دست
هم بكسر التاء للاضافة بكان بفتح الكاف وكسرها احاد بالترك بربر بكان التاء
للتاكيد بركف بفتح الكاف وسكون التاء وكسرها بستند اي قيدوا بدمهم على
الكافم بامداد ان قد مر مره بدر كامل بفتح الميم وكسر اللام حاضر وعرض على
الملاحه **ريكت** تر اشارت فرمود اي امر يقبل الجميع اتفاقاً بالالف على امطلا
اهل الفرس دران مسان والمعنى هما فيما بينهم جواي بود كه ميوه بالهمزة للاضافه
بمعنى الثمر عتقوا اول بسبا من الضمير راجع الى قوله جواي نرسیده بود و سبده
بالهاء والهمزة في مقابلة ميوه اعلم ان لفظ سين بالهاء بمعنى الثبا الاخضر اي مراد
جن ولفظ سين بالهاء بمعنى اللون الاخضر كلسان استعاره عن شجر نود سیده
اسم مفعول من ديدن بمعنى ابنت مصدر اللفظ في الموضوعين بمعنى الجديد
وفيه فتح النون فيه شابع والضم لغة ايضاً يكي از و نرا اي من و راد

الملك باي تحت ملك رايحه داد اي قبل جمل سر الملك فان استعماله بود
بلفظ داد و روي شفاعت بر بنين نهاد فيه اشارة الى ذلك اللون خجوني التفرع
والاستعمال وكنت آن پسران قال پسر هانده كان شابا ياكى قال انفا جواي بود
لصغر سنه وللترحم عليه **هجن** هو لا اللص من ارباع ريد كاني بالياء المصدرى
بمعنى حيوة بر بمعنى الثمر الخورده واز ريعان لعل المصدر استعماله بمعنى الربيع اي الحاصل
جواي بالياء المصدرى والمعنى من المحصولات الشائع نيا اي لا يتفع توقع
الرجاء بكونهم و **اخلاق** جمع خلق بضم الخاء وندى اي بيار النسبة اسكه
تخشيدن خون ان پسر بر بنده يريد الفرير نفسه منت نهى بكسر النون مكان مصدر
اي نهادن وكسر الهاء اللياء هي الحظا بلا سكون الكاف روي از بن سخن من هذا الكلام
در هم كشد ومعنى روي درهم كشد بالترك بوزين بو تردي وموافقى بلى نشي
والاولى ان يقع بدل الواو لفظا كه ليفيد التعليل ووضع في بعض النسخ مكان بلى نشي
جهان پيش از ضمير راجع لا الملك ولفظ جهان بين وصف تركيبي بيا مد وكنت
بود بفتح الباء الفارسي بمعنى الشعاع نيكان جمع نيك ونيكون كثير
اي لا يقبل شعاعهم هر كه فاعل نكرد بنياد من الضمير راجع الى هر كه بدست لعدم
استعداده تربيت نا اهل رچون كرد كا ان الشايع في استعمال هذا اللفظ ان الكاف
الاول عري والثاني فارسي بمعنى الجوز بر كشد است بضم الكاف العري بمعنى القبة
يعنى كالاستقرار الجوز على القبة بل يتدحرج منه لاستقرار التربة على غير المستعد
وقيل في الترجمة **بيت** ابولر بوري دودم پراخز شك قبه او نره جوزه در من
نسل و تباد بفتح الفوقانية المثانة والخمانية الوجهة بمعنى القبيلة وقع بعض

النسخ بدل تبار لفظ بنياد وفي بعضها لفظ فساد بلا عطف اي ان جمع ابن خضارة
 الى قوله طائفة زدان عرب منقطع کردن اي استيصالهم اولى تربيت و بفتح بالياء
 العرق بمعنى العرق و بنياد هذا على النسخة الاولى و اما على الاخرين فلفظ تبار و
 هنا و الاولى النسخة الاولى اي ان بالترك تبار و مردن يعني اخراج عرفهم بهنر
 ثم علله كه انشراستادن هو في الاصل معنى النصب و يراد به الاطفاء و في بعض
 النسخ كشتن وهو شايخ في معنى الاطفاء و اخبره بمعنى الحرق كذا استثنى بمعنى التزك
 و افعى كشتن اي قتل الحية الكبيرة و نجده شاي و دلها الصغيرة نكاه و كشتن
 بمعنى الحفظ و التربية يراد بقوله انش و افعى طائفة السراق و بقوله اخبر و نج
 الشا الذي يريد الوزير خليفه من القتل كاخبر و مردان بنست لان طبيعه النار
 و الافعى لا تتغير بالتربية هذا الشاب يصير سارقا و قائلا كآبانه ابر
 اكراب زنده كي اي ما في الحيوه بارد مضارع من باريدن بالترك يا غنى و يراد به
 معنى بارانيد بالترك يغدر من لحاز او من قال بالاشتراك فقد تقول و بعد
 ان يقال معناه اذا ابر اكراب رندكي بارد لان الحجاز شايخ و التقدير تكلف
 هرك از شاخ بيداي من عصن شجر الخلاف براي ثم جوري بيا و الخطاب اي لا
 تحصل الثمر لعدم استعداده الاثمار حتى تاكل منه بافرو ما به يعني دني الال
 روزگار بهر بختن اي لا تصرف الوقت في تربية كذا ان في معنى القصب
 بكسر الياء و الاضافه الى قوله نور يا اي الحصر شكر خوري و زير معروف ان
 اي الكلام الملك طوعا و انقيادا و كرها انقباضا و في بعض النسخ سمعوا و
 بپسنديدن لان الخلاف للملك فساد و بفتح حو راى ملك را بالاضافه في اللفظين

افرن و الحسن خواند و گفت آنچه اي الكلام الذي خداوند دام ملكه قرون
 عين حقيقت است لا يجازيه اصلا كه اكرد رسلك صحبت ان بدان جمع تربيت
 يافتى الياء للحكاية و حوى اينان كرفنى لان لان الخصلة سارية بك از نشان شدى
 جواب الشرط اما بنده يريد الوزير نفسه كما امر اميد و است لفظ او امره
 نسبة في الاصل و استعمل هنا بمعنى و يراد به الف و هو اداة نسبة كه ابن علام و هوام
 المراهق الى سبعة عشرنا بصحبت صلحان الباء سببية او للاقتصاص تربيت
 لان الصفة مؤنثة و حوى حرد مردان كيرد لان الطبيعة سارية كه هنر طفت
 بطول كل مولود صغير من الانسان وغيره و قد يستعمل جمعا قال الله تعالى او
 اللفظ الذي ين لم يطره و الابيه و سببت سبي و في تختار الصحاح البغي التقى
 و من قال في تفسيره و طفيا بالعطف التفسيرى فقد تعدى و عناد ان كرده
 جماعة السراق من زهاد وى اي في اصل بدنه و بنيه ممكن نشدست اي لا يستقر
 و در حديث است اي ورد فيه كه ما من مولود كلمه ما نافية الا و قد يولد على الفطرة
 اي على الخلية السليمة و الاستعداد لقول الدين الحمدي حيث لو خلى و
 طبعه لقبه لان الدين الشريف موجود حسنه في العقول و سيره في النفوس
 لكن ابواه اي ابوه و امه يهودانه و ينصرانه و مجسده اي يجعلانه يهوديا
 و نصرا و مجوسيا يريد الوزير ان هذا الغلام في اصل بنيه مستعد لقبول
 الخير و لم يخالط اهل الفساد زمانا طويلا و لم يستقر الفساد في طبعه و الملك
 ان يقول لهذا فيس مع الفارق اذ كم من مستعد للاسلام مفسد بالطبع و اعلم
 ان الوزير كما ايد قوله بالحديث الشريف بقوله با بدان يار كشت

ای صاحبهم هسرتک باشدن برید به زوجه لوط النبي عم وتفصيل هذه
 القصة هو انه كانت مدينة سدوم بلدة فيها من الخير والسعة وكثر النما
 لم يكن في اسائر البلدان وكان تجتمع فيها الغرباء من الاقارب في فصل الصيف
 واوان الثمار فجاء ابليس عليه ما سحق لهم اهل الروم في صورة غلام امر
 وجعل يدخل كردمهم خاندان اهل وبيت بنو نوح الى الضمير راجع الى لوط
 كم بضم الكاف الفارسي سداي ضاع سكا اصحاب كهف حوى بالاضافة روزي
 بيا الوحدة في نيكان كفت اي تبع الصالحين مردم شد و صار من اهل الجنة
 وقال مقال عشره من الحيوانات يدخلون الجنة عجل ابراهيم وكنت اسعيل
 ونافه صالح وبقره موسى وحوث يونس وحمار عزيز وعمله سليمان وهذا
 بلقيس وكلب اصحاب كهف وناقه محمد علي السلام وتفصيل اصحاب الكهف
 ان من فية من اشرف الروم ارادهم دقيانوس على الشرى فابو دهم سنة والنا
 الرابع ع مرابه فتبعهم وتبعه كلبه فربوا الى الكهف اي العار الواسع في الجبل
 فقالوا ربنا اننا من لدنك رحمة وهيب لنا من امر ربنا سرشد اقم بامو في
 الكهف او البنا او القبه ثم ايقظهم الله تعالى آية على قدرته تعالى ويتعرف
 جالم وما وضع الله تعالى بهم فين داووقينا على كمال قدرته الله تعالى
 ويستبصر به امر البعثن ابن بكفت اي الوزير وطائفة الهمة للوحدة از
 ندما جمع نديم وفي مختار الصحاح وهو القربى في الشراب وقال فيه
 جمع النديم ندام ملك اي السلطان العمود باو مع الوزير بنفاعة
 ياد شدند وفي بعض النسخ يادى کردند تا ملك از سخون او و قد مر بيان

في اللفظين
 بالتكابر

در گذشت و تجاوز و گفت ای الملك تخشيدم ای عفون عنه اگر چه مصلحت ندیدم
 و لم یوافق رای و التحقيق في النزاع بين الملك والوزير ان سا ذكره الوزير من تبديل الخلا
 بعصبة الصلحاء فلما اوجد ما ذكره الملك كثير الوقوع والاحتماء ان لا يلتفت الى ما
 وقال عليه السلام الخدم سوء الظن ولهذا افلا المص من جانب الملك داني كه جبه
 كفت استفهام زال بمعنى البين سواء كان ذكرا او انثى و بمعنى ابوسم والطاهر ان المراد
 هنا هو الثاني باز سم كرد بضم الكاف العروى دشمن نتوان حقير و بجاده شمر المعنى بالتك
 دشمن حقير بجاده صايق اولم ندیدم بسم ابوسم چنه خورد بالضم والسكون
 بالتك اواف جون پشتر آمد قد عرفت ان لفظ پشتر بالباء العروى والكسر الجهر
 معنى الزيادة و لفظ ترفيع التفضيل شتر و باراي الجمل والجمل الذي عليه يبرد بضمين
 فالوزير الذب عن عذ الغلام الصغير حقير فقتر به في الجملة اي الخلاصة الكلام وزير
 پسراي ذلك كذا الغلام نخانه بود كانه تبناه و بناز و عمت بپوشه اي رتبه
 و استاد ادب فعيل بمعنى الفاعل بتو بيتش نصب كردند ليعلم ويرى تاجن
 خطاب اي النكاح الملبس و هو جواب في مقابله التكلم و ساير ادب ملوك بيا موختن
 كما هو اللانق بأبنا الوزير قادر نظر مكنان بكسر الكاف الفارسي اي في منظر الكل بسند
 و مقبول آمد كانه ظهر خلاف رأي الملك في جمع ياري مريانه مرة و وزير اشمال جمع شمال
 بالفتح بمعنى الخلق بالضم و اخلاق عطف تفسير او اشاره الى الغلام و حضرت ملك
 لاظهار حين ظنه شمه ميگفت مقول القول هذا كانه بترييب عاقلان دروي اثر كره
 كرده است و ظهري موافقا للواقع و جهل قدم از جيلت بكسر تين و تشديد اللام
 بمعنى الخلقه او بديرد فاعله تربيت اخذجه ملك را اين سخن بسم آمد ف

فانه لم يصدق الوزير وكفت عاقبت كرك زاده كرك شود اي بصير ولد الله
 ذبا في العاقبة كرجه بادج برك شود اي وان يكبر مع الانسان وقيل في الترجمة
 عاقبت قوم اينكي قور او ليس كرجه ادج ميله او لايسر الى بيا
 الوحدة دو والمعنى بالتركي برايكي ايل برين برامد مضى عليه طائفة او باش محلة
 او باش في عرف العجم بالتركي لو ندر ومن لم يعرف الفرق طنه لفظا عربيا واختار ما في
 مختار الصحاح و صححه وردى بهذا الغلام بكونه اي انصلوا وعقد بكسر العين
 وهو الخيط ههنا ما رفعت بالتركي يولد اشلق بستند ومن جوزه فتح العين في لفظ
 عقد فقد ادت كتاب الاستدراك في كلام المص لانه بالفتح بمعنى بستن با وقت وقت
 الطاهر ان الباء للطرفية وزيرو بادو بيش بكنشت اي ذلك الغلام ونعمت في بيا
 برد است اي سرفع وذهب ودر مقامه دزدانان يريد المكان الذي ذكر في اول الكلام
 نجاي بدخشن بنشيت وصدق ظن في ملكه ملك في حقته وعاصي سند ولما
 سمع الملك هذا الخبر حير ولهاذا قال ملك دست خبير يريد الاصبع كما هو
 المعتاد والساعد لمرط الحياة بدندان گرفت وكفت شمشير نيك زاهن
 بد الوصل للفن اي السيف الجيد من الحديد الردي جون بالاماله كند اي كيف
 كسي احد ناكير المراد اصطلاحا الشخص الذي يقال له بالتركي كوني بتربيت نشود
 اي لا يصير بسبب التربية اي حكيم بسكون الميم واسم نشود فقد غفل بكونه نشود
 بمعنى الصيرورة باران كه در لطافت طبعي خلاف نيت في حد نفسه در باغ
 لاله رويد الظاهر انه من رويد بمعنى بتمك اي نيت الزهر بسبب المطر لا استعداد
 البستان به ودر شوره بوم اعلم ان لفظ شوره بالتركي شوره يرو و لفظ بوم

بجي لعان ثلثه احدها الهامة بالتركي بيقوش وناشها بمعنى حد الملكة ومنها
 ارضها وناشها وطن الذي ولد فيها والمراد هنا هو المعنى الثاني ولفظ شوره
 بوم لفظ مفرد وقال شوره بوم ارض ذات ملح يقال بالتركي شورير فقد عن
 اللفظ باسرها حسن والمراد هنا بالتركي حور حوب وحاصل الكلام ان التربة
 واحدة والاستعداد تختلف فلا لنجاب للتربة حتى تحصل من القبح ما
 هو الحسن ديكر من شوره هذه الاضافة تية سنبل بريار دد لعدم استعداد
 تلك الارض لانباته ودر تخم وعمل ضايح مكران بالكاف الفارسي تكويي بالياء
 المصدرى بايدان كودن جنات مرهون كه بد كردن نجاي نيك مرهون
 لفظ نجاي مخم وقيل في الترجمة شورى يراى كوكل سنبل بترخه
 الكاخم وعمل ضايح امكدر يواخر لوه ايلك شويده دمكم اي لوه برامر ايلكدر
 سرهنگ وهو اسم يطلق على كل شخص يكون له ولاية وتوكل على الغير
 وهو من يقال له جري باشي ومن قال له يايا باشي ومن يقال له معتدل عليه
 ومن يقال له جادش والتخصص انما يستفاد من المحل في قصر في تفسيره بالاد
 والاخير فقد قص زاده سر الهرم يفيد معنى بار الوحدة كما مر مرار ابرودن بكسر
 الراء للاضافة على باب سراى اغلش بضمين هم ملك ديدم كه عقل وكيانى
 الباء للوحدة النوعية والكمياسة ضد الحماقة وفهم وفراستى كالعطف والتقدير
 زايد الوصف دخت اي كان له فهم وعقل كثير بحيث لا يدخل تحت الوصف هم
 از عهد خردى اي زمان الصغر انا وبندي وعلامه الكبر در ناصية في الاصل
 شعر الجبهة والمراد هنا نفس الجبهة او يبدى يعرف هذه الانا بعين العلم والار

بسم بالای برتن ای فوق الراس زهوش مندی اعلم ان لفظ هوش ^{لغین} لغین
 احدهما العقل والثاني الروح ولفظ مندان نسبة يدخل الاسم لا فائدة معنى النسبة
 خود در مند بالترکی درد لو وکذا هو شمند والیا فی اخره مصدرية فالمعنی بالترکی
 عقل ولفظ منی تافت ای يشتغل ستاره بلندی ای کوب الرفعة فی الجملة ای الحال
 من جملة الكلام مقبول نظر سلطان امد الله بقوله که جمال صورت وکمال معنی داشت
 قال الله عز وجل اطلبوا الخیر عند حسن الوجه وحکما گفته اند که توان کردی بالیا
 المصدري ای الغنی بهتر است لانه بقی نه ببال لا یعنی و بزرگی ای الکبر یعقلست
 المقصود الاصلی من کبر التوازیاد العقل نه بسال قال المولی الرومی
 کرده ام تحت حوائر انام بهر بهر کوز حق بهر است نه ارایام بهر **بسم**
 روی عن بعض الحكماء ان الشئ اذا کثر یقل قدره سوی العقل فانه كلما ازداد قدرا
 ازداد عدمه ونقل ايضا ان الشئ اذا قل یكثر قدره سوی الحق فانه كلما قل لا یصیر
 عزیزا ابنا جنائی و افراد صفت بد و جد بردند علی ما هو المعتاد فی الذنوب
 فی حذمة السلطان و خیانته مترم کردن و در کشتن او سعی فی فایده نمودند
 ای سندا الیه التهمه حتی یقوله السلطان ولم یؤثر فیهم **بسم** دشمن چه زند
 و بری چه کند جوهر مان ای الشفق باشد دست و اراد الملک یعرف سبب **بسم**
 و لهذا ملک پر سید من ذلک التا العاقل موجب بکسر فی الجسم والباء خصی بکسر الباء
 المصدري للاضافة ایثان إشارة الی ابنا جنه الذین حده در حق تو چیست
 فلما استفسر الملک اجاب بخواب یصدر من کمال العقل گفت در سایه دولت
 خداوندی بالباء المصدري او الباء للنسبة همکان را ای جمع الناس راضی کرد

بالاحسان مکر حسود را لم اجعله راضیا که راضی میشود لجسده الابنوا
 تعتین اذ الحسدان یعنی الحسود نرو ال نعمت الحسود دولت و اقبال خداوندی
 باد دعا للملک وعداوة الحسود ولا يتوقف علی الاسارة من جانب الحسود كما ان
 حسد ادم عم من غیر موجب من جهته **بسم** توانم آنکه نیازم ای و در ای لازمی
 اندرون کسی ای خوف حسود را حکم کیف اصنع به کوه که او از خود برنج در ست
 ای در رجست و من القاعدة المقرية ان حذف الصلة اعنی الباء اذا افترن یخرف
 الظرفی یؤخر حرف الظرف لاقتضاء الباء الدخول البتة كما فی قوله و بشکر اندر ش
 و فی قوله بدین بنده در ست و فی قوله بدریاد مره نافع و فیما نحوه فیه والباء
 الجميع زائدة لخبین اللفظ و لكن هذه القاعدة علی ذکر مندی بمین تابدی ای **بسم**
 حتی تخلص ای حود کین که این حسد رجسیت ای مرض که ار مستفت ان رنج
 جز بکرکتوان بمعنی رستن بفتح الی الخصاص **بسم** شون لحنان الطاهر ان شون
 تحت بمعنی کنیر الملیح غیر منتظم الاحوال و لهذا اقل معناه بالترکی اجی تختلو
 وهو وصف ترکیبی جمیع بالالف واللام و من قال قبل هنا سور هنا بمعنی الفتنه
 فقد افتتن بارز و ای بالربعه خواهند مفهوما معصون للصرع الثاني مقبلا
 ای لا صحاب الاقبال و السعادة زوال نعمت جباه كما هو مقتضى الحسد کر نید
 بر و الباء ظرفیه شب بره وهو الخفاش علی وزن العناب جنم ای عینه و **بسم**
 لفه علی الاصل الوضع و من قال اصله شب بره نده قد تقول جنمه افتاب ای
 یعنی الشمس راجحه کنه ای لا ذنب لها راست خواهی ای ترید انت هذرا جنم جنان
 ان عیونا کثیرة مثل عین الخفاش کفر بهتر کونها عیاء و اولی که افتاب سیاه ای

ای سكون الشمس سواد او اذا عرفت معنى البيت بهذا التقدير فقد عرفت ان الله
 لا يتدبر الشئ من قال في تقديره يعنى اگر خواهی که هر چشم جنان ای مثل چشم
 بیره که میزند بهر است از سیاه شدن افتاب راست خواهی جواب شرط محذوف
 بحسب المعنى فقد غفل عن المعنى يكى را از ملوک عجم حکایت کنند که در
تطاؤل نیبغی ان یزاد به التعدی مطلقا بمال رعیت در ار کرده و جوری الظلم
و ازیت بفتح الهمزة المقصورة و تشدید الیاء بمعنی الاداء اغاذ لفظ کرده بود مقدم
ای شرع فی الظلم و الایذاء از مکاید طلش المکاید جمع کید و هو المکر و جهان بر فتنه
ای نفوق و از کربت جورش ای شدت راه غربت گرفتند کانه عطف نفیری و
و رعایه السجج جور غبت الطاهر من سوا الکلام انه بضم الالف الفارسی بمعنی القذا
و قبل یفتح الالف العربی بمعنی النافض شد ارتقاء و لایت ای محصل الملکه
و غلبها نقصان بدت و لان الحاصل من الرعايا و الکسایهم فاذا ذهوا انتقص
الحصول بر روی حکیم ان الرعايا للسلطان بمنزلة البقر و الغنم للرعايا
فاذا اكثرنا و سمننا حصل اللبن الكثير و خربته رمی بکسر نین بمعنی الخالی و قد شاع
فتح التاء ما ند بسكون النون و الدال من ما ند و دشمنان از هر طرف ای الاعداء
من کل جانب تریم بمعنی القوة و المراد جمعهم آوردند هذه که فریاد رسى الظالم
ان الله المصدريه لا للوحدة كما ظن رؤس قضيت ظوف خواهد کوب بالکاف
الفارسی ای قل که در سلامت و اوقات الأمن نحو ان مردي لفظ جوان مردي
نحو لمينين احدها الرجل الشاب و الثاني الرجل الشيخ و المراد هو الاخیر و الیاء
للمصدريه بمعنی الجمع السخاء کوش امر من کوشیدن بالکاف العربی لا غیر بنده حلقه

بکوش و عادی نهم فی الزمان السابق ان تحعلو فی اذان عید هم خلتهم
 خلتهم ارحف شرط تنواری خطاب من و اختی برود مضارع من رفتن و
 والمعنى ان العبد الذي الذي في اذنه خلقه به يأتي و يهرب لعطف لطف كن
 كن لطف فيه تأكيد بیکانه شود حلقه بکوش ای عیدک بسبب اللطف و الاحسان
 و الاحسان كما قبل الانسان عبدا لاجسان رودی مجلس او اشاره الى الملك
الظالم الذي نحن بصدرة قصته از کتاب شهنامه هي خواندیدی فيه تنبيه على انه
يُنْبِئُ السَّلاطِينَ ان سمعوا اخبار السلاطين الماضية و يتنبهون من سيرتهم
قصته بالهمزة للوحدة در ردال مملکت ضحاک و عهد فریدون بود فرزند کرنا
سابقا بعض قصتها و زير ملک رپرسيد ای سئل الوزير الملك که فریدون کج و
ملك و احسن بفتحین بمعنی الجدم و هو جمع خادم و المراد من تخض بالمرع من العید
و غیر همند آشتی ای لم یکر له هیولاء بادشاهی بالیاء المصدريه بر وجهی و نه
مقرر شد و غلب علی ضحاک گفت ای الملك الجنان که شنیدی و هذه القصة
من کتاب شهنامه خلقی جماعة كثيرة بر و تبصير کرد آمدند بکسر الالف
الفارسی اجمعوا علیه و اتفقوا علی تصرفه و تقویت کردند بادشاهی یافت
و زير گفت ای ملک چون کرد آمدن خلق لفظ چون هنا بالامال حرف تعلیل من
بکسر الجیم بادشاهی است ای سبب لظنه تو خلقی را جدا بر نشان میدی بسبب ظلمك
مکر سیدادشاهی نداری بالترکی مکن بادشاهی خلقی باشک بود در فيه تنبيه
على انه للوزير ان يعمل بحسب الخبر المشهور قل الحق ولو كان مراد
همان به که لشکر نجاران پروری بیا خطاب که سلطان بشکر کند سروری

بالباء المصدرى ملك گفت موجب کرد بکسر الکاف الفارسی اعلم ان هذا اللفظ
 تخلفه معان الاول بمعنى المدبر والثاني بمعنى جانب الشيء والطرف والثالث
 بمعنى الجمع وح يستعمل بلفظ اشدين وامر والمراد هنا المعنى الأخير وهذا
 قال آمدن ای سبب جمع سپاه ورعیت چیست سوال الملك ملیح گفت ای وزیر
 پادشاهی را عدل باید تا خلق پرو کرد ایند و رحمت عطف علی قوله عدل تأدیر
 سایه دولتش ایمن هذا اللفظ مستعمل في لسان اهل الفرس بمعنى امين ومن قال
 مقول من قلب مكان وهم اذ ذاك من تصرفات اهل العربية تشييد جواب
 الوزير صحیح و ترا این هر دو نیست و الحال انه عجب كلاهما نكند مضارع
 مني حور پشته وصف ترکیبی فاعله سلطانی بالباء المصدرى مفعول ای
 لا عمل السلطنة من كان صنفته الظلم و کر نکند بمعنی نشود بعید جدا و کذا کوبانی
 للوجه فاد اسمعتی الصحیح فلا یلتفت الی المعنی الیه که نیاید زکر که جوانی بالباء
 المصدرى اعلم ان لفظ جوابان بلجیم والیاء الفارسیین فارسی و بالجم الفارسی
 والیاء العربی ترکی پادشاهی که بیاء الوحدة طرح وهو بالترکی سلق مضارع
 ظلم و الاضافة بیانیة و فلما ما توجد الواو العاطفة قبل لفظ ظلم فی بعض النسخ انکند
 پای دیوار ای اساس جدار ملک خویش بکنند بفتح الکاف العربی ماضی من کند ملک
 لظلمه بند قریب ناصح موافق طبع نیامد اذ کان طبعه محبولا علیه بند فرمود
 و بزندان فرستاد کذا حال الناصحین بباء دون سی بر نیامد ای لم یض علیه
 کنیز که بنی اصله بنین جذفت النون للاضافة الی عَمَّ بفتح الهم سلطان ای
 انبای عم ذلك السلطان الظالم بمنزلة مصدر ناع ای جازبه فی الخصومة

برخواستند ای قاموا الیه وبقاومة لشکر راستند و ملک بدرخواستند
 ای طلبوه قوی بیاء الوحدة که اردست تطاول او قدم ذکره بخان آمده بود
 کتابه عن کما الصحیح و برستان شده من او طائرهم برستان یعنی بفرماده کرد
 آمدند قدم بر بیانه و تقویت کردند کما کان الفریدون وقد سمعوا لم ینتفع تا
 نامکلا در نفس بدر رفت ای خدج و برانان ای علی بنی عمه مقرر گشت
 بیست پادشاهی بیاء الوحدة کور داد اسرای یحیی بنسند بد الوادسم مفعول
 بر در دست ای علی عایاه دوست داری لوطا دوست دار و وصف ترکیبی
 و النون راجع الی قوله بادشاهی ای الذي یخذه خلیلا روری سختی ظرف دشمن
 بکسر النون للاضافة سر را و ریت و وصف ترکیبی ایضا ای عدد مقدم یا رعیت
 صلح کن بالعذر و جنتک ختم ایمن نشن علله بقوله ذلکله شاهنشاه عادل
 ای للسلطان العادل رعیت لشکرت لاسم یصرونه فی علی اعدایه
 پادشاهی باعلام عجمی بیاء الوحدة فیهما در کشتی بالکاف العربی و الیاء
 الاصلی بمعنی السقینه شسته بود غلام بسکون الیم ای ذلک الغلام العجمی دیگر
 بالترکی داخی در باندیده بود و محنت کنی نیار موده هم المفعول من ارمودن
 کرید بکسر الکاف الفارسی و فتح الیاء بمعنی البكاء و زاری بالیاء المصدرى بمعنی
 آغاز کرد ای شروع فیها و لرزه براند امتی افتاد من خوفه من الغری چند
 ملاطفت کردند لتسکینه ارام نکردت ولم یسکن و ملک عیش ازاد و اصله ازاد
 منغص بضم الیم و فتح النون و الغین المعجمة المشددة و الصاد المهملة بمعنی الکدر فی
 بود و جاده نمی داشتند حتی بصرطه بندفع اضطراب الغلام و انفعال السلطان حکمی

در آن گشتی بود ای مرد عاقل کان فی السفینه گفت مخاطب السلطان آفرمای من را
بطریق الحکمه حاضر کنم و فی بعض النسخ کرداغ بادشاه گفت عایت لطف باشد حکیم
فرمود للمخاضین معه تا غلام را بدریا انداختند موقع بین الانواح باری بر رخ کن
عوطه فی الانعام من فی الماء و فی کتاب اللغة المسمی بشامل اللغة و غیره او رده اللفظ
من قم المفتوحة و من قال و اما الفین قد سمعت من البعض یفتح و یوافق بعض
الکتب و من الآخر یضمه و هو المشهور فقد شرح اللفظ بغير علم و للوجود فی الکتاب اللغوی
المعتمد علیها و السمع من الاهی هو الفتح و ما صادقت احدا یقرأ بضم فاین الشیه
خورد و بعده موبش بگریزند و سوی ابغنی جانب کشتی او رندند فاذا قرب من
بهره و دست ای بکلی یدیه در دستمال دین کشتی و فی بعض النسخ وقع بدل نال
لفظ ساکن بضم السین و تشدید کاف جمع ساکن او تحت ماض من او تحت
فمن اعنیه معلوما و قد لفظ خود را فقد ارتکب کتفا چون برآمد ای علی السفینه
بکوشه بنشست قد فی زاویه و قرار یافت و سکن ملک پسندیده آمد و آنجسته
و گفت ای الملك در سجده حکمت است گفت ذلک الحکیم اول بسکون اللام تحت غرق
شدن مبتدا بخشیده بود خیم قد سلامتی بالباء المصدری فی دانست و المص
اخذ هذه القصه و لهذا قال مجتنب قد رعایت کسی دانست ای من يعرف قدر العاقبه
که بمصیبتی گرفتار آید **بیت** ای سیر اعلم ان هذا اللفظ ان قراء بالاماله ای الکسر
الجهوله فهو معنی الشعبان و ان قراء بغير الاماله ای الکسر المعلومه فهو معنی الثوم
و المراد هنا هو الاول ترانان چون ای خبز الشعیر خوش تمامید لشبک معشوق
مست خیر مقدم انکه بنزدیک تو نهشت مبتدا و من خور خور جمع جوری و الاصل

فیه الخیران علی نزل الحمار بهشتی بیاء النسبه را کوه من فی النعیم لقم دوزخ یعنی جهنم
بود اعداف و فی الاصل جمع عرف بضم و هو مکان الارتفاع و منه عرف الریک و عرف الکفر
و ذلک لانه بظهوره اعرف عما الخفض و قبل سی بذک لان اصحاب الاعراف یعرفون
اهل الجنة من النار و المراد منه السور الی من الجنة و النار فان قبل ای حارة
الی السور و الجنة فی السموات و الحیم فی الارض فلنا سئل ان ابن مالک عن الجنة
آفی السماء و الارض قال فای ارض و سما تع الجنة فقیل آفین فی قال فوق السموات
السبع تحت الاعرش و قد ورد فی الخبر ان الكرسي الذي یسمیه الحکمه بفلک
الاول و الفلک التاسع و الفلک الاطلس فالاعراف الذي هو سور من الجنة و النار
یکون نفحهم الكرسي و هو الذي باطنه یعنی سطح محرابه فی الرحمه یعنی الجنة فظا
یعنی الوجه الذي بلی السموات و الارض من قبله العذاب اورد و حان بر سر ای متفسر
من اهل النار که اعداف بهشت است اذلا عذاب فیها فمن کان فی تحت یعرف قدر السلا
و من کان فی بعه خلیله لا یشکر علی نعمه قلیله و فی قیل فی الترجه ای توف
سکا آریه اعلی خوش حله کور غمزه غمزه مجبور بکار شوکم سکا زست در احاطه
فی حور بلور دوزخ کلور اعرف طاموده نیاناره و لی مثل بهشت در وقت ای
الفرق العظیم موجود میان آنکه یا ارض در بر با آنکه ای بین الذي دوجیم
تکون عیناه منتظرین بود در ای علی البنا حتی لخی معشوقه و قیل فی الرحمه
شول کسه یار ایلله اوله سینه جوق فرق و ارا نو کله که کوزی قوق کوزی
هدم و هو ابن انوشیروان تصرف الملك اثنی عشر سنه و لما
نصب حبس در زار ابیه فسل عن سره و اجاب فالص لخی هذه القصه تا

گفتند ای سئالوه از وزیر ای پسر و فی بعض النسخ وزیران بدو را جدا خطاری
 ای فی رأیهم و فی فعل فعلم که بدو فرمودی گفت خطابی بیا الوجهه معلوم
 ای ما عملت منهم خطا و احدا لم یقل لم یکن فیهم خطا و العلم به غیر یبغی
 للسلطان ان یخطا و لیکن دیدم که مرآت من ای هیتی مرد دل نشان ای
 قلوبهم بی گراست بنص الکاف العزیز و کذا کرانه یعنی الحول و النهایه و بر عهد
 اعتماد کلی ندارند و لما رأیت هذا الامر ترسیدم ای خفتم که از بیم گزند خویش
 ای من خوف ضرر انفسهم قصد هلاک من کنند دفع ضرر انفسهم و اذا کان لا
 یس قول حکما و اکارستم ای عملت به که گفته از آن متعلق بقوله کر تو تر
 تخاف بدین امر من ترسیدن ای حکیم و عاقل و کرباجو ای و لومع منده صد
 مانه شخص بر ای ای سعت جنگ فی الحرب و تخمل الاحتمال امریجا ان یكون قوله
 صدقید القول بر الخنک نه بینی که چون کربه ای السقور عاجز شود عن الفار
 بر آید ای قلع یخنکال چشم بلبک فقد یكون الضعیف یوصل الضرب الى القوی
 لحوق ضرره از آن لفظ از معنی من الاجلیه و لفظان اشاره الی مضمون المصراع
 الثاني ما رأی الحیة ای الحیة بر پای راعی زند ای تلذخ حبله که ترسد تا
 ما سریش را بکوبد بسنک ای یقتله بالحجر اعلم ان ما فعله هرگز لبس کونه
 جنانا بل هذا الحساطا و یفقط و احتراز عن الغفلة روزی ان سلطان
 خرج للعزیز من دار خلافته و امر ان یخرج جیشة فی کل لیلۃ قبل له ینبغی
 ان یكون الحراسه بعد الدحول فی ارضی العدو و قال ذلک و احب و ما
 فعلته استحسنان یکی از ملوک بکسر الکاف للإضافة الی لفظ

عرب فمن لم یعرف انه من العرب لفظ ملوک سلطا الکاف رجب بود
 ای کان مریضا در حالت پری فانه وقت الموت طلب نوح منصرف من صالح
 نفعا فقال له تدکیر الموت اذا اصفر الزرع جان وقت الحصار و امید از زندگانی
 کرده بود و قد کان یس من الحیوة موی سفید از کفن آرد پیام پست
 خم از مر که رساند سلام سوارکی بیا الوجهه ای فارس و احد از در من البتة آمد
 ای دخل و بشارت آورد بقوله که فلان قلعه را ذکر اسم حصین بدو و خداوندی
 ای الطاهر ان الیاء للطرفه کشادم ای فتحناها و دشمنان اسیر شدند هذه بشارت خیری
 و بیا و رعیت ان طرف بملکی یعنی با سرهم مطیع فرمان گشتند ای صاروا مطیعین
 للامر چون آن کلام بشنید ذلک الملک نفسی بیا الوجهه سرد بسکون الدال یعنی
 البارد و صفة نفسی بر آورد و گفت این مژده بالزوا الفارسی اسم المصدر یعنی
 مژده دان و مژده کردن مر ایست لان الملک توجه الی الانتقال بلکه دشمنان مرا
 فیه یقول یعنی و ارثان مملکت درین امید اشاره الی مضمون المصراع الثاني
 بوسند المراد منه هم در بیع کلمه خبیر عمر عزیر بالاضافه البیان که الخه در هم
 است و ارجوه از دیرم فرازاید ای تحصیل و یحقق فی الخارج امید بسته بر آمد
 ای حصل ولیجه فایده زانکه سکون الکاف للوزن امید نیست که عمر گذشته
 لا المر الذي مضی بازاید ای یرجع کوسن بالکاف العزیز طبل عظیم
 یضرب وقت الحرب و التنبیه علی الامور العظام و هو بکسر السین للاضافة الی
 رجعت ای الارجال بکوفت بالکاف العزیز ماضی من کوفت یعنی الضرب و است
 فیه استعاره ای درم چشم و دافع بفتح الواو مصدر یعنی المودیع او هم مصدر

وهو بكسر العين للاضافة سربكسید ^{نکته} لا سيما يفرق منه الان فصار وقت الوداع
 اى كف دست بالاضافة وساعد وبارد وقع في بعض النسخ لفظ بوجه مكان ^{عد}
 واختاره ابن سیدی علی وهو لا يخلو عن استدراكهم بذكر بكسید فليودع
 كل واحدة منكن الاخرى بر من افتاد وقع على مركب بكسر الكاف للاضافة بيانیه
 وهو فاعل افتاد دشمن بكام وصف تركيبي اى الموت الذى يريده العدو وفي بعض
 النسخ بر من او قتاده دشمن كام فيه تكلف لانه نجب كسر الراء وسكون النون للوزن
اخرى دوستان جمع دوست وفي البيت صيغة التضاد لانه ذكر الضدان اى
 وهما دشمن ودوست كذا بكسید مفعول محذوف للتعظيم مردگارم المراد به زمانه
بند بمعنى برقت بنا دانی بالباء المصدرى الجمل من تكرم شما حند بكسید من امثال
 لا اعلی نامل فی هذا الاشیاء فان حاكنا قول بلا سماع بلا قبول ^{شخص} قال
 لصالح عطی قال الموعظة بليغة كما ورد في الخبر موت الجار كفى بك واعطاك
 را قيل في الترجمة دو كدى اجل دستى كوس حلت خون ايكى كوسم
 وداع سدايد كز اى لم ساغدم قولوم بازوم الوداع اولدى سربسرايد
 كز دوشدى بكامراد دشمن چون اخداى دوست لر كزرايد كز مردگارم
 جو كندى غفلت ايله اعتدوم سز كور وب حذر ايد كز ^{سالى}
 بيا الوحدة بر بالين بمعنى الوساده بجى بفتح الجيم عليه السلام والمعنى الاد
 على راس قبره معتكف يوم در جامع بكسر العين للاضافة اشهر ذكك الجامع بفتح
 بنى امية ومشتق بكسر في الدال والهم في الشهور فتح الميم ^{في} رداية اسم بلدة
 في ارض الشام واختلفوا في بابنها وسميت باسمه يكي ارمو كى به في انصافى

يعنى بالظلم موصوف بود ومعدوف اتفاق بر زيارت امد على ذلك القبر
 وغاز كرد ودعا اى صلى ودعا كما هو المعتاد في زيارة القبور فان قيل الحسد
 يصير تراب تحت الارض فما الفائدة في زيارة القبور قلنا الاستداد والاستفاضة
 من الروح فالراير اذا شاهد القبر يكون توجهه الى الروح ازيد فالقبض يكون
 اغلب وجاحت خواست بيت در ديش دغنى بنده بالاضافة ان خاك
 در تد يربدان الفجر والاغنياء عبيد تراب هذا الباب وانان بفتح الواو اصله
 وانان بعد الالف كه غنى ترند بجناح ترند كما قيل باد شاهان جهان چون
بمخسته شوند استعانت ز در كوشه نشينان طلبند انكه اى بعده ^{مى}
مى كز اى توجهه الى وكنت از لجا اى من الفيض او فضل الله كه هم در ويشانست
 فان همهم منه لامن انفسهم وقيل يعنى از در مد دل وجان هذا كونه بعيدا يوجب
 الاستدراك في قوله خاطرى وصدق معامله امينان مع الله تعالى على قوله هم
 در ويشانست خاطرى بيا الوحدة همراه من كسید لان هم الرجال تعلق الجبال
 كه از دشمن صعب وقوى اند يشنكم اعلم ان لفظ انديش امر من انديشيدن وقد عمل
 صفة في بعض التراكيب نحو عاقبت انديش وخير انديش ولطناك اداة تسمية نحو
 غمناك وافيون ناك والمم للتكلم كفتح بر عيت ضعيف رحمت كن علا بقول النبى
ارحموم في الارض يرهمكم الرحمن ^و نا از دشمن قوى رحمت بنيتى ^{بيت}
 بيازوان جمع بازو بمعنى العضد توانا بمعنى القدير وقوت بتشد يد الواد وسر دست
 معناه لغة راس اليد والمراد به الاصابع خطاست خبر مقدم بجهة مسكين نانوان
 اى الضعيف بشكست بمعنى سكتن مبتدأ مؤخر بتوسد امر غايب من ترسيد ^{انكه}

بر افتادگان و الضعفاء بخشاید بفتح النون النافیه لا یرحم که گزبای در اید ای آن
 او وقع کشت نکیر دست و تقدیر کن نکیر و کس کما قال علیه السلام من لا یرحم
 لا یرحم هو انکه رحم بنی بالیا و الصدیر ی کنت بکسر الکا ف العز فی ماضی کنت و
 قال یعنی افتشاندن فقد غلط لازما لیسایم بر ادین لان معنی الاول بالتوکی الک و معنی
 الثاني صاحب و سلکک و چیم بالیا المصدری داشت ای نظر بعین التوقع و رجائه
 النفع دماغ بهوده بهوده تخفف من بهوده اولغه بر اسما مثل تحت ای طمع فکر
 الباطل فذا من قبیل ذکر الحال و ارادة الحال و خیال باطل بست کانه عطف تغییر
 زکون بسکون الشین ای من الاذن بینه برون آورده بعض اهل اللغة فی قولهم
 و بعضهم فی قسم المكسور و الفصحاء تختارون الکسر و العامه الضم و قول من قال
 قبل لحوز فی ضم الیا و کسرها و الضم او الکسر افصح علی خلاف الرد اینین مما ینبغی ان
 لا یلتفت الیه سخن اینست که من میگویم آری بالمد امرای اخراج القطن من ذنک
 و سمع الکلام و داد ای العدل خلقید یوم اگر تو می ندی ای غی می قدم لعل ای
 للوزن طل داد بالذین بینهما الف و هذا فی العبارة الصحیحة للوحدة فی النسخ القدیمة
 و من آورد بدل لفظ ان بالنون فی اخره و شرحه بقوله من دانین یعنی اعلم فقد غفل من
 فاین الشرح روزی ای بیاء الوحلة ای یوم العدل هست و من قال روزی ای علی
 یكون الیا و المصدریه فقد غفل عن اللفظ اذ ینتم ح دخول الیا و المصدریه علی المصدر
 المعنی کما لا یخفی لمن تأمل و نصف بنی ادم اعضای یکدیگر یکنند یعنی ان جمیع بنی ادم
 یکسند و احد فکل احد عطف عضو لاخر که در انویش اسم مصدر و من آورد عبا
 للئن که در اصل فطرت فقد غفل عن الئن الصحیح زیک جوهرند حیث تکثرت من ادم

النبی علی السلام و من قال من نطفة ادم فقد عد جوهرا جو عضوی کلمه را مقدره
 بدر ای المرض او در روزگار ای زمان ذکرها عضوها را غاند بفتح النون قید
 لا یسکن سایر الاعضاء و ما ذکره المصنفون قول النبی علیه السلام انما المؤمنین
 فی نواذهم و تراجم کجسد و احدا اذا اشتکی عضو ندای ساید بالی و لمصریه
 نوکز محنت دیگران بی غی بیا الخطاب نشانه که نامت نهند ادی و فی مس فی الحرة
 بنی ادم اعضا و در جمله هم بر جواهر و لشیر اصلی دوم حو بر عضوه است
 و در روزگار دای عضو عضوه بکمل که فلم قرار چون سن الجود یمن سن
 غی بر مزید لرادی ادی در ویشی بیاء الوحلة مسحاج الدعوه
 در بعد ادید امد ای ظهر و نشاء حجاج یوسف قد عدت ان حذف لفظ ان
 بین العلمین شایع فی هذه اللغة نحو انذرت ان لفظ خاندن غی لمعین احدها
 الا المراءاة و الاخر الدعوة و المراد هنا هو الاخیر و فاعل خواند ضمیر الحجاج
 و هو امیر معدون بالظلم و مفعوله الضمیر البارز الرجوع الی در و بش و کنت
 دعا و خیر بر من کن اعلم ان لفظ الدعاء اذا استعمل بحرف اللام یكون للخیر و اذا
 استعمل بلفظ علی یكون للشر و هذه القاعدة مخصوصة بالترکیب العربیة فلا
 تحتلجوه فی قلبک اعراض فی کلام المصنف هنا کنت ذلک الداعی خدا یا جابنت
 الضمیر راجع الی الحجاج بستان امر من ستانین یعنی لاخذ ای اقض روحه
 کنت للحجاج اریه خدا ای الله تعالی ان جم دعاست ای ای دعا و هذا کنت الداعی
 دعای خیر است ترا لایک تخوم من کسب للظلم اکثره و جمله مسلمانان را انهم
 سیکون من شرک ای زبردست یا من یداه علی زبردست ای الرعیت

ازار و صف ترکیبی مع الاول کرم بفتح الکاف الفارسی بمعنی الجار تاکی اعلم اللفظ
کمی لغنیین الاول بمعنی السلطان الاعظم والثانی بمعنی السؤل عن الوقت بالترک
حقن والمراد هنا هو الثاني بما ند بفتح النون مضارع ای بقی این بازار اذ للدور
زوال **قال السلطان** عن السلاطین الماصیه لصالح نعم السلطنة لوکان لها
بقاء قال ذلك الصالح لوکان لها بقاء ما صرت سلطانا اذ بقیت من الذی صار
سلطانا فی اول الزمان ولم یقل منه الاخری بجه کارایت التاء للخطا جها
داری وصف ترکیبی والیاء مصدری مردنت به که مردم از اری وصف ترکیبی
والیاء للخطاب او مصدریه وسمی اللفظا که فی موضع لفظ از شایع
یکی از ملوک بکسر الکاف فلا ضافه فی انصاف پارسای بیاء الوحده بمعنی الصالح
را برسد که از عبادتها مرادام عبادت فاضل است ای ای عمل صالح افضل
لی گفت ترا خواب نیم روز ای یوم نصف النهار تا در آن یک نفس خلق دنیا را
سار الخطا طالی را خفته هم مفعول من خفتن وله معنیان احدهما بالترک
تأقی والاخر بالترک اویق والمراد هو الثاني دیدم نیم روز فلما اریده کذا که
گفتم این فتنه است بوصول الهیة خوابی ای نومه برده هم مفعول من بودن
به ای بذهب به اولی آنکه خوابی و بستر را ز پیدار نیست بفتح الیاء والمصدر
الجنان بدرند کانی بمعنی الحیوة والعیشة مرده به المیت اولی ای کونه میتا
اولی یکی را از ملوک شنیدم که شبی در عتبات المعاصره والتعاشیر
المخاطبة والاسم العشرة روز کرده بود و در میان اخدمتی بالیاء المصدر
گفت **مر الجهان** الباء بمعنی فحوس بر این یکدم نیست علله بقوله

کرتیک

کرتیک و بد اندیشه و از کس غم نیست درویش برهنه بمعنی العریان در برون
بسرماط یطلق علی البرد و علی وقته والمراد هنا هو الاول خفته بود گفت
ای آنکه خطاب للملک باقبال تو ای مع دولتك در عالم نیست ای لیس احدی فی الدنیا
کیرم غم نیست غم ما هم نیست فلا فرق بینی و بینک ملکا این کلام خوش آمد
والاحسن للسلاطین اذ اصد منهم الاکتحسان ان یقع منهم الاحسان
روی آن شاعر اکان یقول فی مدح امیر شعارا و یقارها بخضرته یقول الامیر
احسنت ولم یعط شیاء فقال الشاعر اذ اقلت قلت احسنت باحسننا
لا بیاع الرفیق فالملک المذکور صوره بضم الصاد والراء المملکتین الکیس هزاد
دنیا را از روزن ای من للنظر بیرون داشت ای اخراجها گفت ای درویش
دامن بدار گفت دامن از کجا دارم که جام ندارم ای کیف ارفع الذیل و لیس ثوب
پادشاه را بر ضعف حال او سرافقت و رحمت زیاده کشت ای ارسل الی ذلک الفقیر
فی الخارج درویش ان تقدرا باندک مدت نخورد و تلف کرد و باز آمد الی السلطان
الحجین قوار بر کف اذ اده کان نکیر دمال ای لا یستقر المال فی کف الاحرار
نه صبر در دل عاشق نه اب در غریب بال بکسر الفین البجعة و سکون الراء المملته و
بالالف بعد الیاء هو المخل الکبیر یقال له بالترک قلبی و للمنفک کما یستقر الصبر
فی القلب العاشق والمار فی المخل الکبیر در حالتی محبته وقع فی حاله که ملک را
بروای او ای البیالاه به نبود و کان مشغولا بهم لا یأمن من ممالک حاشی یفتقد
ای عرض حال ذلک المقلع علیه بهم برامدای القبض و غنیمت و روی از وی در
هم کشید و ازینجا من هذا الواضع الذی هو لاختلاف الاحوال گفته اند فاعله احجاب

فقلت بكسر الفاء وسكون الطاء من التفتن وخبرت بكسر الخاء الجعة على وزنه بمعنى
 التجربة عطف عليه كه اذ حدة بكسر الهملا وتشديد اللام الدال بالعارسية تيري
 وسورت بمعنى التجاوز بادشاهان پر حذر بايد بود علله بقوله كه غالباً ایشان
 بالاضافة في اللفظ والاشارة الى قوله بادشاهان بر مفضلات بكسر الصاد اي
 مشكلات امور حكمت متعلق باشد هذا من فضل الله تعالى عما عباده حيث يجعل
 شخصاً اذا شؤكه مشغولاً بتدبير انعام والمالك **بروزي** ان ملكا ماني وبع
 م رجل فيه واخبر به صالحا وقال كيف يكون حال الملك قال ذلك الصالح ان الله
 يريد بر ملكه حل اذ حلام بالفارسي انبوهي كردن عوام نكند فلا بد من الاجتناب
 من سباب غضبهم **حدامش** الضمير راجع الى شخص مقتدر بود اعلم ان لفظ بود
 بضم الباء وفيه الباء مضاعف من بودن بمعنى الكينونة نعمت بادشاه كه هكاهم فرصت
 نكا اي لا تحفظ وقت الفرصة بحال اسم مكان من الجولان سخن تابيني زبني قبل
 يتكلم به يهوده بمعنى الباطل لفتن مبرق در خویش گفت اي الملك بر ايند اين كد اي شرح
 عني كسناخ وسبب السرف زكه جنين عمت مال بانك مدت بر انداخت
 كه خزنيه بيت المال لقمه ساكنين اي طعامهم نه طعمه بالضم والسكون بمعنى
 المظلوم اخوان شاطين المراد بهم السرفون قال الله تعالى ان المذيرين كانوا اخوان
 الشيطان وفي كلام المص تلمح اليه **ابلهي** كوزه زر وشن بالاضافة البيانينة شمع
 كافوري سهند اي يضع شمعاً كافوريا المراد ايقاده يعني اسرفي نرو وبعني السرفي يعني
 بياض الخطاب كثر تشبيه وغن باشد ومن اورد بدله غاند فقد سري لان لابلله لل
 المذكور يوجد الدهن در جرداغ وقيل في الترجمة شول بر ابله كم يقه كوندنه

اول كافوري موم تزكوير من كجه ياع اولمز جدا غنده انك يكي ان روزراء
 وادناصح قيد به لانه كل وزير ليس بناصح خصوصاً في هذا المال والتصدق كفت
 اي خداوند مصليحت ان بيم وقع اللين في النسخ الصحيحة بهذه العبارة ومن
 بدلها مصليحت انست فقد سئوا الادب الى الوزير الناصح اذ يصح السلطان
 ان يكون بر عايت الادب **بروزي** ان احدا من العلماء نصح للحجاج واغلا
 في الكلام فقال للحجاج ان الله تعالى ارسل جيلين افضلين منك يريد بهاموسي
 وهرون عليهما السلام الى جيل شرقي يريد به فرعون وامرهما بقوله قولا له
 قولا لينا لعله يتذكر او تخشى فانت اخبر من موسى وهرون وما ان ابشر من
 فرعون فكيف لا تنصح نفسك او تعلم بكلام الله تعالى في نصيحه كه جنين كسانرا
 اي الذين في طبعهم اسراف وجه كفاف بكسر الكاف وفتحها من الرنق القوة وفي الحديث
 اللهم اجعل ريق آل محمد كفاً بفتقاريق جمع تفريق مجري بضم الميم وفتح
 ومعين دارند اي يعطى شيئاً فشيئاً ولا يعطى حمله ولحمة ناد رنقه اسراف نكند
 قال الله تعالى كلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لا يحب السرفين كوجه
 خدا كفت كلوا واشربوا در عفت كفت ولا تسرفوا فلما نصح الوزير الملك فانتر
 نصيخته فيه تنفي فيه باراده خطاره حيث قال اما لجه فرمودي بيا بالخطا بمقتل
 از رجو وضع بيان لما امره مناسبت برون ارباهت ينست بالاضافة في الالفاظ
 الثلاثة خبره علله بقوله يكي رابقوله بلطف وعطا اميد دار كلمه وارادة تنبيه
 ويراد ههنا النسبة كذا ايند نجي لمعنيين احدهما بالبركي دندرك والآخر
 ايلك وبان وبعد بنو ميدي بالناس خسته كردن **بروزي** خود در كس

للاضافة بمعنى الباب اطعم مصدر اطعمه غيره اوقعه في الطمع باز بمعنى الفتح
وكذا الثاني نتوان كرد بمعنى كردن جوابا زندي صار مفتوحا بدرستی وغلظت
فراد بكسر الفاء ونحو لمعنيين احدهما بمعنى العالي والاخذ بالتركى يوقش وقد يكتفى
عن اللع او الاغلاق والمعنى لا ينبغي ان يفتح باب الاطعم واذا فتح لا ينبغي ان يغلق
نتوان كردن معاها بالتركى اتمك او لمز ومن لم يعرف الفارسي قال اغا قال نتوان
مبالغه من قولم في العرب لا يمكن ان يقال كذا وكذا وقيل في الترجمة ست طمع
باين بود كما اخرج اطرخوا جلدی دو نوب هست سمع اطرخوا كردن بینند
ای بری احد که تشنگان عطاش حجاز اسم مکه و مدینه و جواربهما من البلاد
والقرى و سمیت حجاز لانها جرت ای منعت بین بلاد بخرد و الفواهی نهما
وما لی الیمین ومن فسرهم بالتحف فخذ اخطاء وقد شتر الحجاز بمعنى مکه او الحج لهذا
اسم المهنه و فی مواضع اخر معناها بلب ای ناحیه اب شهر ای الماء الملح کور ایند
هر جا چشمه بود سترین ای ماها عذب مردم و مرغ و مور کور ایند مراد الوزير
انک کالمن الی ماءها عذب تجتمع الیک کل واحد لا انتفاع منک فالایق بک
ان لا تنفع کرمک یکی مبتداء از پاساها ان پشین معناه ایلمر و در عا
حکمت الفضا مقدار ای اهالی ملک سستی کور دی بیاء الحکایت و لشکر را بسختی دای
چون دشمن صعب روی خود قد عرفت معناه همه کلم پشت بد ای اعدوا عنه
جود دارند کچر بمعنى الکثر از سپاهی دربع لفظا فارسی بمعنى النفي و الخيف و
والظاهر ان المراد به هو الاول دربع ایدش الضمیر راجع الی سپاهی دست بردن تیغ
لفظ مشترک بین بین السیف و له الخیل و صده العلة قبل افتراقها من البنین و الشغلة

قبیل

والمزار

و المراد هنا الاول قال الذي كتبه كتب اسم الشرف في ديباجة الكتاب
سلطان مصطفى في انشاء الكلام مخاطبا الى العبد الفقير ان الجند الذي يبذلون
ارواحهم للسلطان لا ينبغي له ان لا يمنع الخزان منهم و سجي و هذا المضمون في المتن
يكي از آنان مکه غدر بفتح الغين الجملة و سکون المزملة بمعنى ترک الوفا کردن با منش
الصمد راجع الی یکی دوستی بود ملائت بالفارسية سرزنش کدوم و کفتم دوست
و ناسپاس ای غیر شا کر عطف علیه و کذا بعده و سقله بمعنى مردید کوه و حقنا
ای منکر الحق که باندرک تغییر حال بالاضافة از مخدوم قدیم بر کورد ای بر جمع حقوق
نعمت سالیان بکسر اللام ای حقوق نعم الواصلة فی السنين الماضية و مرورد و بضم النون
و فتح الواو من نورددیدن بالتركى دور مک کفت فاعله یکی اگر بگویم معذرتی شای
که استفهام انکاری ایم بی جو بفتح الجیم و سکون الواو الشعیر و عمد زین بالتركى
تکلفی در کور و بمعنى الرهن و سلطان بذر سپاهی تخیلی کند با او بخان جوان مردی
نتوان کرد بالتركى اتمک او لمز کما عرفت سابقا سر دبد اعم ان لفظاده اما
القرية فخر تخفف من لفظا ديه او اخر من دان و قد يستعمل صفة فی بعض التراكيب
لخوباری ده و المراد هو الثاني مرد سپاهی را تا سر بنهد عبارة عن الانقياد و من
يعني در راه تو فقد بعد عن طريق المعنى و کوش و اگر مرد سپاهی را نزنند می شرنند
در عالم و لانقياد لاحد اذا الشبع الكي وهو الشجيع لفظا و معنى وصول من
صال عليه اذا وثب بطشاهو لاخذ بالقوة نصيب على انه مفعول مطلق ليصول
مثل فقد جلوسا و خلوى البطن ای خالی عن الطعام ببطن بالفارسی بکسر الفاء المهدى عن
الشيء تختمل ان يكون الشبع و خلوى البطن حقيقة و تختمل ان يكون الاول كناية عن الغنا و الثاني

عن النضر **ی** یکی از وزراء معدول شد کما هو کثیر الوقوع فی کل عصر و خلقة
 درویشان در آمد و هذا اقل بل کثیر یطلبون الوزارة مره اخرى و برکت محبت
 روزی آنرا لعله کان سلوکه بالاخلاص و جمعیت خاطرش دست داد **ی** بنیاد دل
 نیک جهان اکاهست دستش زبند و نیک جهان کوتاهست **ی** زین پیش روی بود و هزار
 اندیشه **ی** اکنون همد لا اله الا الله است ملک باد دیگر ای مره لخری برود دل خوش
 کرد و طابت نفسه له و فرمود ای اعطاله تصرف الوزارة و فلما یقع مثله فی الدنيا
 قبول نکرد ذلك الوزير و هذا اقل و قوعا بل مستحیل عاده و گفت معدول به از روی
ی انا لله ان که بکنج بمعنی الراویه عافیت و من ذکر بد لها قناعت فقد غفل
 من العبادة الصحيحة والوزن الصریح والعافیة هم وهی دفاع الله تعالى عن العبد
 کذا فی مختار الصحاح **ی** بشتند و اعرضوا عن الدنيا داند ان سکاهان مردم
 بشتند فسلوا سن الکلب و ثم التمس **ی** قال صوان ابن محرز اذا دخلت بیتی
 فاکلت رغیقا و شربت علیہ ما فعلی الدنيا العفا ای التراب کا عذب بدیدند
 و لم بشکستند خرقوا القدر طاس و کسر القلم و زدست زبان حرف کیران
 ای عن ابدی الطاغی و **ی** بشتند بفتح الراء رستن ای جو ملک گفت هر انیه لفظ مفرع معناه البته مارا
 کلمه ما اما للتعظیم او یراد بها جمیع السلاطین خردمند بیاء الوحده کافی للصلح
 باید فیه تنبیه علی ان المشار الیه ورة و احبة علی السلاطین کما قال الله تعالى
 و ساء لهم فی الامر و علی ان المشاوره و تفویض الامر انما یفهم بالعاقل تدبیر
 مملکت را شاید الیق به گفت ای وزیر نشان خردمند کافی است که نجین کارها
 تن درند همد ای لا یسم جسد الی امثال هذه الاعمال التي فیها و کلمه در زاید

اللفظ **ی** روی ان علی ابن عبد الوزیر سمع امرأة یقول فی الطریق
 لاجله هدا رجل سقط عن غیر الحق فابتلی بمصالح الناس و عقل عن مصالح
 نفسه فلما سمع کلامها انعط به فعزل نفسه و تاب و صار من الصالح و الکمل
 های ای مرینه برهم مرغان علی جمیع الطیور از ان شرق دارم بقی علتی که
 استخوان خورم و جانور بنیاد زدم بروی آنه بنزل قریباً من الارض و نخطف العظم منها
 و لا شک اند لا یوزن حیوانا کانه من تمه الحکایة و جواب الوزیر سیاه کوشن هم
 حیوانان یلازم الاسد یقال بالترکی قره قولاق و گفتند المقصود من اراد امثال
 هذه الحکایات نصیحة و المعنی لو کان هذا الحيوان محاله عقل و نطق لو استفسر منه لقد اجاب
 بما ذکر ترا ملا رقت صحبت شیر و هو السلطان الحيوانا و وجهه ای لای سبب
 اخنار افتاد المراد سیاه کوشن الوزیر و من یلازم السلطان گفت فاعلم سیاه
 نافقه صیدش می خورم و کذا المقربون یار کلون نعم السلطان و از شر دشمنان
 در پناه اعلم ان لفظ پناه هم مصدر بمعنی پناهی و صیغه امر منه صولتش
 و هی بالفارسیه حمل کردن و ندگانی می کم گفتند ای الان که بطل حمایتش و هی الحفظ
 در آمدی الباء للخطا ای دخلت و بشکریت اعتراف کردی فیه تنبیه علی ان
 شکر النعم مدوح و فی الخبر من یشکر الله تعالی جرداً و یشکر الناس و لا یبکی و لا یبکی و لا یبکی
 یوجب الرفعة **ی** هر که در درگاه شاه اید بدولت می رسد بل خلقة خاص
 صیغه جمع و التاء للخطا در آورد و از بند کان خلعت شمانه فی جد فی الخدمة
 حصل القربة و کذا ملازمة باب الله تعالی **ی** در مسجد کوفه و ای منصب غفران را
 و لهذا اقبل خدمه المکوک و نصف السلوک و قبل الاخلاص افراد الحق بالعبادة گفت

هجنا ای مع کونی کذلک از بطش و ایم نیت و لهذا میل او فارا لک الملوک و قبل للامیر
 بل افة القرب اشده و اکثر و قد ورد في الخبر و المخلصون على خطر عظیم بيت اگر صدال
 کبر تفر الکاف العجی براد به هیهنا الجوس اشر فرزد ای جعل النار ملته بهته الکریم
 در و اقد بسوزد فی قرب السلطان خطر کما قلت قال العلماء ینبغی للعلماء ان لا یقدر
 من السلطان و سر و افیة حدیثا ان العلماء امناء الرسول مالم یخالط السلطان
 و قال المحققون معناه ان لا یطلبوا القرب منه اما لو طلب السلطان عالما فینبغی له
 ان ینذهب الیه و یرشد الحق و یمنعه عن الظلم و قبل فی صحبة السلطان خطر ان
 اطعته خطرت دینک و ان عصيته خطرت نفسک فالسلامة ان لا یعرفک
 و لا تعرفه و الم اراد التنبيه على الحصة من هذه القصة حيث قال اقد که ای
 قد مع ندیم حضرت سلطان در بیابد ای بخدا الذهب و باشد که سر برد ای
 یقتله السلطان و حکما گفته اند از تلون طبع پادشاهان بر حذر باید بود یعنی
 بودن که کاه اعلم ان لفظ کاه اما بمعنی الوقت و بمعنی السیر و بمعنی السند و بمعنی
 الذی یستعمله الصایغة یقال له بونه و قد یكون اداة هم زمان او اسم مکان تخت
 و کرینکاه و المراد ههنا المعنی الاول سدای بیاء الوحدة بر چنند و کاه بد شامی
 خلعت دهند و گفته اند اعلم ان الکلام قد یكون نفسه مقصودا دون قایله ^{لغة} فای
 فی امثاله ترک ذکر الفاعل فقول الم و گفته اند منه که ظرافت باز المراد بالظرافت
 التصنع فی الکلام و تکلف فی بیان کلام مضحک ههنا یمکن ان ندیم القدرین
 فی الشرب کما مر و یلزم التکلم بالهزل لا ضحاکا الغیر عادة و عیب حکما توبیر
 قدر خویشتن باش و وقار عطف علی قدر بازی بمعنی اللعب و کذا بانجه و ظرافت

بند بمان بکذا سر فانهما صنیعهم کایت یکی از رفیقان برید الم ان احدا من
 اصحابه شکایت اصره و کار فاساعد المساعدة فی اللغة المعاونة بنزدیک
 اقره یعنی جاری در شکاعتی عن الزمان الغیر الموافق حيث قال که کفاف اندک
 دارم قد عرفت معنی الکفا و عیال بکسر العین المملة جمع عیال بالفتح و التشدید
 مثل جید و جیاد بسیار ای دارم و طاقة بار فاقه ندارم الفاقه الفقر و الحجة
 بارها بسکون الراء قد عرفت ان لفظ بار بجای لعان احدها الکفر و هو لا ادهنا و جمع
 بالهاء فالعنی مرارا و من صحیح الراء فقد افسده در دم امد تخالم فی قلبی که
 با قلبی بیاء الوحدة دیگر لخی و لغنیین احدهما الغیر و الاخذ بالترکی و دم بقم
 الراء و الواو مضارع شکم من رفیق نادیر هر صورت که زند کانی بیاء المصدر
 کم کسی را بر نیگوید بد من بالاضافة اطلاق نباشد کلمه بر صله الاطلاع بيت
 پس کر سینه بمعنی الجایع خفت ماضی من خفتن بمعنی تحقق و اویق و کس ندانست
 ای لم یعرف احد که کست من هو پس جان بلبا مد کنایه عن اخرج الروح و لو
 که برو کس نکریست ماضی منفی من کریستن بکسر الکاف الفارسی معنی البکار باز
 از شمانت فی تختار الصحاح الشمانه بالفتح الفتح ببلیة العدو دشمنان می اندیشم
 بطعن الباء للالصاق در قفای من خندند ای یستهنون بی سحر حق عیال
 بر عدم مروت و رجولیت حمل کنند و گویند بيت بین امر من دیدن و فی بعض
 النسخ العبر المعتمد علیها مبین نهی منه و من اختاره متنا فقد غفل عن ارادة
 القباحة المقصود فی المقام ان فی حیت الحیة العاد الانفة که هرگز مرهون
 نخواهد دید بمعنی دیدن معنی الکلام کورس که کدر کمان قواهم نخواهد شد او

که کرد و من لم يعرف الفارسی نظر الی المعنی اللغوی فقال فی تفسیره یعنی لایریدان
روی نیک حتی بالباء المصدری تن اسالی ای سهوله البدن کزید مضارع من کزیدن
بضم الکاف الفارسی جویشتر ای نفسه رن و دروید بکذا دای یترکما یعنی
الظاهران الباء للانها والياء مصدریه و در علم بحاسبه بالاضا و حسابک معلوم
کما انک تعلم چیزی دام که حرف شرط نجاه شمالجاء القدر و المنزلة ای سبب
و عزتکم و من قال قدرک و عزتک با فرد الضمیر فقد غفل عن معنا لفظ شاجتی
بیا الوحدة معبر کرد که موجب جمعیت خاطر باشد بسبب الفراغ من هم المعانی
بقیة عطف از عهد شکران ای من حق شکره نتوان بیرون آمدن جواب شرط منما
بالتوکی چقه بم کفتم ای یار عمل بادشاه دو طرف بفتحین ای چهرت ای عمل السلطان
جهنان امید یان و بجم جان بیان مقوله دو طرف و خلاف رای خرمندانست
بدین امید ای بسبب جلال خبر دران بجم افتاده فان خوف الروح خطر عظیم
کس نیاید ای لاخی احدی خانه درویش الی باب بینه متقاضیا که خواجه دین
و باج بد امر دادن یا بنشوبش عتبه راضی شوای اصبر علی الهم و الغم مع الفقر
یا جکر بند المراد به امانت ما یراد بلفظ جکر او ما یقال له بالتوکی بزرگ بین زاع
بنه لفظ مستعمل فی العرب و الجم بالتوکی رغون بنه امر من نهادن المراد القاء
النفس فی المهلکه کفتم ذلك الرفیق این سخن ای کون عمل السلطان و اخطر موافق حال
نکفتی لانی علی کمال الاستقامه و جواب سوال زیاده روی لانی ادعی الصدق و الاستقامه
نشدید که کفتم هر که خیانت و در مضارع من دروید بالتوکی ضامق و المراد
عمل الخیانه و من قال یعنی الاعتیاد بالشئ اخذ من خبر الغریب اذ قال فیہ بالتوکی

خوی اذ تمکلم یارت یعنی نیاسب المقام و سفتش احساب بلزد بیت
راستی بالباء المصدری موجب بکسر الجیم رضای خداست بالاضافه فی اللفظین
کوندیدم ای ما را یت احد که کم سند ای طل ارده راست من الطريق المستقیم و حکما
کفتم جهار کس حذف الهاء لغة ایضا از جهار کس بخان بونجند و فی بعض السج بتر
حدای ای قطاع الطريق از سلطان فان حفظ المفاذه علیه کما ذکره الفقهاء و من
عم فی تفسیر و قال من اخذ مال الغیر مجاهره بالغصب لقطاع الطريق فقد غفل عن
المسئله و در دای الساری از باب بیان فانه ماخذ خفیه منه لان حفظ المنا
فی الدلیل علیه و فاسق از غماز فانه یظهر حاله و در سی احتسب و بمعنی الشجیه
بالتوکی صوباشی علی خلاف اصطلاح اهل الدوم و من لم یعرفه قال فی بیانه لان
تاریب مثل التارب و الذانی کان یفوض فی دیار العجم للاحتسب و انرا که حساب
پاکت بالباء الفارسی و الکاف العربی بمعنی الظاهر از بحاسبه جم پاکت بالباء
العربی بالتوکی انینک مکن فراخ یعنی الواسع روی بفتح الواو و کسر الواو و یا
المصدری من رفیق محورها وصف ترکیبی در عمل ای لا تسرق ولا تجاوز عن الاعتدال
حال کونک متفرقا اگر خواهی مریهون که وقت رفیع نویراد بالرفع الارتفاع فی المنزله
ای الترفی والمراد به الرفع عن المنزله ای العزل من المنصب باشد بحال دشمن تنک
حتی لا یقدر ان یطعن فیک تو پاک بالباء العجمی باش و مدار ای برادر از کس پاک بالباء
العربی رند جامه ناباک کاذر ان جمع کادر و هو بالکاف الفارسی و ضم الزاء العذر
القصار بر سنک للتطهیر کفتم حکایتان روتباه و هو التغلب مناسب حال ثوب
بالاضافه فی اللفظین که دیدندش کزیران و اقنان و خیزان هذه صفات مشبهه

من کونحن وافتادن و خوشن معناه بالترکی فخر و دوستی و شکر و قاتل و کسی
 گفتش چه افتست که موجب چندین مخالفت گفت فاعله را به شنیدم که
 سربلا الف و بالا الف اوله لفة و استخاره و هو العمل الذي يعمل بلا اجرة و من قال
 و هي بناء التائيت الفمير نظر الى اجزائه للفظ و ظنه لفظا عربيا في اخره ^{نبت} تالنا
 مبرم میگیرند گفتند ای ستم ای خفیف العقل شتران با توجه مناسب است
 و ترا با اوجه مشابهت گفت جو خاموشی است که اگر خود را جمع چپود
 بعرض گویند مشیرین الی این شتر است و گرفتار ایم و اخذ و بی علیانی جل کرام
 تخلیص من باشد من القید یا تقیض حال من کند لیظهر فی ثعلب و تریاق از عراق
 آورد باشند ما در کزیده بفتح الکاف الفارسی ای الملدوغ و المم یصبح المقص من
 التمل بقوله و ترا هم جنین علی ما ذکرته و اعرفه و ضللت و دیانت فی نفس
 اما جسودان در کین اند و مدعیان کوشه نشین لفظ اند مقدم اگر چه چند
 سرت است ای و ان کان لک سیرت حبسنة خلایق ان تقدیر کنند و در معرض
 خطاب پادشاه انی و یقع فیه و در محل عتاب عطف علیه در آن حالت که الحال
 مقلت بانه استفهام انکاری مصلحت ان بیم که مکتبهم الیم قناعت را جز است و ^{حفظ}
 کنی و ترک بر ریاست کنی کوی بی یعنی ان رای هذا ان تقول ترکت الریاسة که عاقلا
 گفته اند بدر یا در بفتح الدال منافع یعنی مرد ریا و قد بقدر بضم الدال معنی در
 در منافع گفته غلط بی شمار است و الحال فیه خطر او که خواهی سلامت من الغرق
 در کنار است قبل فی التوجه **بیت** ذکرده منفعت کنی عده در سلامت
 استراست دوت کناری رفیق این سخن شنید و لم یقبله بهم برآمدانقبض و ^{غضب}

در روی در هم کشید لا الخوم و سخنهای جش امرو و صف ترکیبی و لفظ فحش
 بکسر الجیم اسم مصدر و معنی رنجیدن خود اینش و نیستش و پرورشش و الشین
 من نفس الحلة كما سمعت فی اول الکتاب گفتن گرفت ای شرم که این چه عقل و لقا
 و هم و در است یعنی المعلم و قول حکما درست امدای ظهر صدقه که گفته اند و ستان
 در زندان بکار آیند لان الصدق الصبح سعی التخلیص که بر غره همه دشمنان دوست
 نمایند دوست دشمنان من شرمون انکه در رفت ز ندر هون لای یاری بالیاء ^{المصدری}
 برادر خاندکی عطف علی یاری معناه بالترکی فردش او فوشق دوست ان دلم
 که گیرد دست دوست یا خنده یده در پریشان حالی در همانکی عطف علیه
 و هو العجز و دم که متغیر می شود من نصی و نصیحت من بعرض می شنود بکسر الشین
 و فهم النون مضارع من شنیدن بنزد یک صاحب دیوان برادر اهل دیوان
 کالوزیر لا السلطان ستم لعدو حاله بسابقه الباء سببیه معلو بقوله بکفتم
 معرفتی که میان ما بود کان بینی و بین الرفیق صورت حالتی بکفتم من علمه بالخبا
 و الاستقامة تا بکار مختصر او بنصب کردند عین الله جهره صغیره چند
 مرد و بین امد معنی علی هذا الطف طبعش را بدیدند و حین تدبیرش پسندیدند
 فلما ظهر استخفا کارش از ان در گذشت ای تجاوز عنه و عمر تبه بوجه تری اعلی
 از ان ممکن گشت بفتح الکاف الفارسی ماض من کشتن بمعنی الصیر و هم مجتنبین و علی
 هذا المتوالی فی الرفعه نجم سعادتش مرتفع بود و لم یزل مترقیات با و ج اراد
 الاوج النقطة البعيدة من المركز العالیة من الجفیف بض برسد و للعق وصل الی
 منزلة بریدها فیه تنبیه علی ان اللایق للسلطان طین ان ینصبوا الا الی ^{صوب} بالمتا

العالیه قال رسول الله صلعم ومن قلد انسان وفي رعيته من هراحي منه
 فقد خان الله ورسوله وجماعة المسلمين ومقرب حضرت سلطان شد
 دستار اليه بالبيان اي صار رجلا يشار اليه برؤس الاصابع ومعهده عليه
 الاعيان لفظ شد مقرب **سئل** اسكندر عن رفق سلطنته ورفعه **دولته**
 قال اني اعطى المناصب اهلها والسرفه ان تصيب المراتب هدم القلوب فلا ينبغي للسلطان
 ان يهدم القلوب الناس حتى يرجع همهم عنه بسلامت حاله ومان بالياء المصدري
 كودم وكفتم **سئل** ركارسته ميديش نه من انديشيدن و دل شكسته مدار
 اي لا تجعل قلبك مكسور كه اب چشمه جوان اي مار الحيوه درهن تاريكيست بالياء المصدري
 بعد الكاف واعلم ان لفظ تاريك بلالياه بعد الكاف بمعنى الظلم بالترك قركو ولفظ تاريك
 بالياء بعد الكاف بمعنى الظلمه بالترك قركلو ولا تخفى على احد ان مار الحيوه في الظلمه
 وقيل في الترجه **بغلوايشدن** غم بيمه كوكلد صنف دو غمه صقن جون بلو
 سين ظلمت انجند ادا لوراب حيوه **الاحمر** تنبيه لاخزن نه مخاطب
 موكد بالنون الثقيله من الخزن ضد السرهر اخا البليده اي صاحب البلاه
 وهذا مثل لمن يلابس الشئ ويلبزم وهو منصوب على انه نادى مصفا حذف خوف
 ندائه فللرحم الفاء للتعليل الطاف جمع لطف وهو الرفق والاحسان خفيه صفة
 اي له الطاف كثيرة خفيه بحيث لا يلفها العقول **مفتشين** توش بضم التاء والراء
 وقد يسكن الراء للتخفيف اذ كودش اسم من كوديدن ايام اي الزمان كه صبر وهو
 بضم الصاد وسكون الباء حبس النفس عن الجذع وبكسر الباء الداء المراد
 عند الاطباء ولا يسكن الا في ضرورة الشعر تلحست خبر صبر فقيه ابرها

وليكن برتيرين **داش** اي عمره جلق دران مدت اي في ايام دولة الرفيق
 المذكور مرابا جمع ياران فيه تنبيه على ان السفر مع الاصحاحا يستلزم
 رفت او ازمه كه امثال تج رفت كمال خوش مبارك سفرى جون باو هم سفر
 اتفاقا سفر مكه افتاد اي سافرت **للج** جون اذ زياره مكه باز امدم اي جعت
 دو منزل استقال كرد ذلك الرفيق ظاهر حاله را ديدم پریشان بينه بطرف
 العطف التفسيرى بقوله **ودر هيئه** درويشان كفتم حال بسكون اللام حيث
 كفت جنانكه تو كفتى سابقا طائفة الهمة للوحدة كما سمعها مرار احد بودند
 روى عن بعض العلماء ان اول ذنب وقع من اهل السماء والارض هو الحسد فان
 حسدا دم هم حتى اخذجه من الجنة وان قابيل حسدها ببل حتى قتله ونجيا
 منسوب كردند على ما هو المعتاد بين الحساد في ابواب السلاطين **سئل** روى
 عن علي رضي الله في دفع شر الحساد انه قال قال رسول الله عليه السلام
 يا علي اذا توجه اليك شدة ادع الله تعالى بهذا الدعاء اللهم اني
 اسئلك بحق محمد وآل محمد ان تجعلني مما اخاف وملكه در كشف حقيقت
 ان استقصا نفرمود اي ما فتش على وجه يبلغ الفاه وياران قديم اعلم ان اهل
 الفرس لا يعتبرون المطابقة بين الصفة والوصف وفي تراكيهم الفارسية
 و دوستان رحيم اي مشفق اركله حق خاموش شدند وصحبت ديرينه عفى
 قديم فراموش كردند **بصنع** خدا جون كسو افتاد من نفسه هم علش
 پای بر سر نهند بضعون افدامم على راسه جو بپند كاتبال كه دولت دستش
 گرفت وساعده السعادة ستايش كنان وصف تركيبي ولفظ ستايش اسم بمعنى ستود

المدح ولفظ کنان صفة مشبهة من کردن ای حال کونهم ماد حین ^{بر لفظ} رت
 الاول حرف بمعنى عل والثاني هم بمعنى المصدر نهند كما هو مجزئ في كل عصر
 في الجملة بانواع عقوبت وعذاب كقولهم والمحبوس تاديبه هفنه كه مزود
 للاضافة سلامتي بيار المصدري حجاج بر سيد لاهل البلدة از بنده گرام بكسر الكاف
 الفارسي بمعنى التقييل خلاص كردند و اطلقوني منه وملك مورد غم ای الملك الذي
 انتقل الى بالانت الشري خاص لفظا كردند مقدره ای جعلو ملكي العراون خصوصاً
 بالملك كقمت ان نوبت اشاره من قبول نكردي كه قد قلت لك كه كقمت عمل بادشاه
 چون سفر در سياست سودمند بالتركي فايده لو وخطر ناك قورچولان لفظاً منند
 و با كراهه نسبت به كحارث لاشارت فاذا اقدمت على امر ذي خطر يا كبح بر كيري
 ترفعه ياد در طلب عيرى يموت فيه بارز بهر دو دست كند حوله اذ سا فرك
 الحرد در كنار اذ اسم من الفرق يا حوج روي بيار الوحدة افكندش بنوع النون
 مرده ای حال كونه ميتاً بر كنار اذ اغرق مصحح ندیدم ازين پيش بالباء العربي
 بمعنى الزيادة رنين بالكسر الجوهلة بمعنى القرحه وهو مصفا الى شردن خراشيدن
 فانه تجرد الجرحه ونك با شيدن بالياء الجي بالتركي صايحق فانه يريد الا
 بدین دو بیت اقتصار كردم وكقمت نداستی استفهام انكاري كه بني بند
 القيد ای على جلك جو در كوشت التاء للخطا نيامد بنده مردم والمراد به عكس
 به قبوله التهم ذكره ای مرة اخرى كنداری طاقت نيش ای الصدر على المله و
 لفظ نيش هنا بمعنى سوكه الحيوان المودى كالنخل والعقرب مكن سحر انكست در
 سوراه كندم بمعنى العقرب وهذا اللفظ بالكاف العدنى والزاد الجي لانه في الاصل

مركب من لفظ كذ بمعنى المعوج ومن لفظ دم بالتركي قويرق وللعنى لا تدخل
 في حجر العقرب تنى بيار الوحدة جند در صحبت من بود بدلعلم كانوا
 مریدین للمصن ظاهر ايشان بصلاح اراسته ولم يوجد في النسخ التي
 رايناها القول الا في اعني وباطن ايشان بمعاني اراسته والعجب من
 جعله من المتن مع اعترافه بانه لم يوجد في اكثر النسخ يكي از بزرگان در حق
 ابن طایفه جبن ظن بليغ داشت اي اولياء حق از حجت جاشمده
 كز ظن نيك داری در اولياجه باشند وادراسری بيار الوحدة يعني وظيفة
 معين كرده بود تنبيه على ان علامت حسب الاغنيا للفقر او ان يبدلوا
 المال بهم قال رجل شخص من ادعي حبيك فاطلب منه مالا فان اعطاك
 المال فصدقه والا فلا تلتفت الى دعواه مكركي از ايشان ای واحد منهم
 حر كنى بيار الوحدة كرد مناسب حال درویشان لا بشر حرف الصاق وشر
 فقد لا ينفك البشر من شروطن ان شخص فاسد شد و بار ارايان كاسد
 فلما كان الامر كذلك خواستم با بطريق بيار الوحدة كفاف يار انا مستخلص
 بنفخ اللام كنم فان حين الكلام تحصل المرام اهناك حذمتش المطا الضمير را
 الى قوله يكي از بزرگان كردم ای حضرت باب وقصدت ان ادخل عليه در بار
 در بان بمعنى النواب والميم للتكلم رهانكرد لم تجلني وجفا كرد كما هو دأب النوا
 معذرتش داشتتم تخلم انكه گفته اند قطعه در بكسر الدال للاضافة معروف
 سلطان مرهون كى وسيت ای بلاد اسطه مكرده نهي من كردیدن پيرامن بمعنى
 الخوالي والزبل والمراد هنا هو الاول ای لالحم حوله سكه در بان جو باقتدار

لعمري
٢

مرهون این اشاره الی دربان کریمان بگوید ان اشاره الی سکه دایره
حقیران حضرت از بزرگ بر حال من وقف شدند ای عرفوا فی النسخ السعوی
والبواب منعنی باکرام الم الاخیر للکم در آوردند ای ادخلونی بالاکرام
وبرترای اعلی مقامی بیاء الوحدة ومن مقام اعلی فقد ضیع معنی الیاء
کردند کما هو داب اهل اللطف اما بتواضع فروتر بنسبتیم وکتیم بیکدیگر
ای اترکه که بنده کیم والمراد هنا بالجیم بالین الناقص نادر صفت بندگانیم
فما قلت هذا الکلام لفت ذک الکبیر فی مقابله کلامی الله الله ای الله تعالی
چه جای این سخنست ای لبس حل هذا الکلام کر بر سر و چشم من نشینی
مرهون نازت الناء للخطا بکنم که نازینشی الیاء للخطا کالادل و نازین جیب
نعم فی الخلة بنسبتیم و از هر دری بیاء الوحدة سخن بگویم ماض متکلم من
بیوتن ارید هنا المعنی الاول تا حدت ذلت بفتح الذال الجیم معنی الزیل وهر
مصدر ذل فی طین بایاران در میان امد لان الکلام بنجر الکلام کتم
چه جزم بضم الجیم معنی الذنب دیدند سابق الانعام صفة لقوله خداوند
که بنده در نظر خویش خوار میدارد بقدر لفظ خوار بالالف لرعاية الغافیه بل
القصیر ان واه رسمی خدا ایراست سلم یعنی خدای را سلم است بقدر کواری
بالیاء المصدري ای العظمة ولطف عطف علیه که جزم بیند من عباد ونا
برقرار میدارند بریدانه لبس لک الخلق تخلق الله تعالی حاکم ران سخن هذا الکلام
المعقول پسندیده و معقول امد وظهر اثره لانه سباب معاش یاران فرمود
امر خداوند تا بر قاعده ماضی علی ما کان علیه مهیا و حاضر دارند و مؤت

تعطیل

تعطیل و فاکتند برید به ان يعطی ادراد الایام التي وقع قطع فيها شكر
نعمتکم و زمین خدعت بتوسیدم علی ما هو داب ارباب الادب و عند عدم
جسارت بلجیم العزلی لفظ عزلی بمعنی الجراة نحو اسم در حالت بیرون آمدن
این کتمیم جو کعبه اسم للبيت العتیق ای الی ببلدة مكة قطعه حاجت شد
یقتل عند الحاجة از دیار بعید مرهون روند خلق بدیدارش اعلم ان
لفظ دیدارش مشتق من لفظ دیدن يستعمل هم مصدر فهو معنی دیدن و خورفا
معنی رفتن ارسی فرسند لفظ الفارسی عربیة فرسخ و هو اثنی عشر خطوة
قال بعض العلماء يستعمل الدعاء قد ام الحجر الاسود و الملتزم و هو ما
الحجر و الباب و عند الباب و عند البنا و فی مقام جبرائیل و تحت المیراب و فی مقام
ابراهیم و عند یزد و هرزم و فی المقام الخفی بل فی کل المقامات تر الحکم امثال بابا
کرد ای بیعی لکن تحمل سور اداب امثالها لنا و مقصودنا من الجراة
لتحصيل المنفعة منك که هیچ کس ننند بر درخت بی برای الثمرة منك مفعول
مکد داده کنیر اراده الخربیه فراوان معنی الوافر از بدیهات یافت ای
انتقل الیه بالارث من ابیه دست کرم بر کشاد وقع الوار العاطفة هنا ای
وداد سخاوت بداد و لولم توجد لکان منطوعاً و نعمت بی قیس و بی دریغ
بر سپاه و رعیت بر تخت نیاساید مضارع منفی من بودن مشام و
الموضع الذي فيه القوة الشامة ارطبله لفظ مستعمل فی العجم و الروم و الهرم للوج
عونه هو الذي یحیز به براتش نه امر من نهاده کجون مثل غیر بیوید مضاً
من بیویدن و هو بالترکی فوقی و قلقی علی ما صرح صاحب بحر الغرایب

قال فالفاعل على الاول ضمير عود وعلى الثاني ضمير مشام والظاهر انه معناه
 ببويد ان عود همچون عنبر فلم يعرف المعنيين ولهذا لم يقدر على التحقيق وحاصل
 معنى البيت انه لا يسترجع من العود الكثير ما لم تحرق وكذا لا ينتفع بالمال ما لم
 الى المصارع لم يزدك بايدت حرف الشرط مقدر بخشندكي اعلم ان الساء
 للصدي اذ ادخل على الاسم الذي اخبره هاء يصدر بالكان الفارسي ونحو
 الهاء من الكتابة نحو بندي وافكندكي ونخشندكي كن از شجرة العطاء ^{العطى} على
 وان اليد العليا خير من اليد السفلى كه نادانه لفظ را مقدر اى الجملة ينفشان
 ترديد اى لا يثبت وقيل في الترجمة بيت دماغه قو خو ويرمز طبله عود
 اوده قوما بحق قو خوبلور تهر اولوق استر مينك خوشن ايله كه اينجه
 چونكه تهر بكي از جلساء بكسر الهمزة للاضافة وهو جمع جالس وجليس نحو علما
 وفقها في تدبير تصيحت اعاد كرد اى شرع فيه كه ملوك بنشين قدم معناه
 ان نعمت را اى المال بسعي اندخته وبراى مصلحت يعنى لاجل الامانة فلا بد من
 حفظه دست از حرکت کوتاه كن اى لا تسرف كه از واقعه اى الواو ادت در بنشين
 عسى ان تلاقيها و دشمنان درش فيه صنعة التضاد وفي بعض النسخ در كين بنا
 مضارع من بايستن اى لا ينبغي كه بوقت حاجت الباء بمعنى في در ماني من در ماند
 اگر كني بياء الوحيد كني بر عاميان نخش بمعنى القسمة رسد هر كد خدايي را بياء
 بياء الوحيد و كد خدا في الاصل معنى الرجل المتزوج والمراد هنا كل احد برنجي اى
 من الارز جدا استا في از هريك اى من العوام ومن قال شخص ارعايا فقد عمل من
 سوء الكلام اعنى قول المص و رخت جوى سيم اى لم نأخذ من كل احد قصّة مقدار

الشعير كرد ايد اى يجمع ترا اى لاجلك هر كني اى خزينة واحدة
 ملك داده ازين سخن روى در هم كني قدم مرا را عله بقوله كه موافق
 طبعش نيامد وكفت خدای عزوجل مرا مالک وفي بعض النسخ ملكك بكم
 اين ملك كرد اينده است تا تخورم و تختم هذا ان الامر ان دليلان للملك
 با سبام كه نكه دارم بيت قارون هلاك شد كه چهل خانه كنج داشت
 نوشير وان قدم پيانه اى لم يمت كه لانه نام نكود است اوده اند في التواريخ
 والاخبار و نوشير وان عادل را اى لاجله قال الفقهاء لا يجوز اطلاق العا
 على سلاطين الزمان الا ان يراد من العدل لا من العدل مع كونهم من اهل
 الاسلام ويطلق العادل على نوشيروان مع كونه كافرا فانظر في مثانه العدل
 در شكاهها هي صيدى بياء الوحدة فيهما كباب كردندى بياء الحكا
 ملك بود عندهم غلامى برد سنا وهو معنى القدرى المعروفة رقت تا غدا و رقت
 نوشيروان كفت بيعت اى بتمن بستان تا رسي بياء الوحدة نكرد اى
 ليلا يكون يدعة واحدة براسها وده تخفق من ديه حراب شود گفتند
 اى الحاصرون عنده ازين تدرا من هذا القدر چه خلل اى الفرجة بالتوركي كدك
 ز ايد اى بولد كفت فاعله نوشيروان بدياد ظلم اى اساسه در جهان قبل
 اندك بوده است انظر في كلامه وهر كه امد برو مزيد كرد فانه بعد الظلم
 في زمانه كثير ولهذا قال تا بدین عايت سيد فتا ايها السلطان كيف
 حالك و حال نوشيروان اگر زباغ رعيت ملك خور سبي
 اى لو اكل السلطان من حديقة الرعية تفاحه واحدة برا و رند غلامان

اذ اخرج عبده درخت اى شجرة القحاح اذ ينجح بالباء العربى الفرق
 بين بضم كه سلطان سم وادام اى تجوزم دند لشكر ياتى هزار مرع اى الدجاجة
 بضم بفتح الباء المتعلق بقوله دند وسم بالتوكى شيش ب غاند بضم التاء
 اى لا يبق بكسر الراء للاضافة الى قوله بدر زكار وكل واحد منهما وصف توكى
 بما تدبهم الباء كما سمعت من القاعدة اى بقى برون لغت بايد بمعنى الثابت والحكم
 وقبل فى الترجمة جوجهان دن كيدر طالم نابكار قلوب رنده لغت
 اكا پايدار عافى بيا الوحلة را شنيدم كه خانه رعيت بريدان
 بيوت الرعايا خراب كرى بيا للحكاية تا خزينة سلطان ابادان معنى
 المعمور كند في خبر وغافل اقول حكما كه گفته اند بالهاء الرسمية هم مفعول
 اقترن باد اذ الجمع اعنى اند و ثبت انها لعدم الاتصال واذا اتصل بالماضى
 نحو كفت لحنف الفها نحو كفتند فيه يفرق هذان الجمعان هه كه حدى تعالى
 را بياراد بيراد بئله غاية اذ ادام الله تعالى غير متصور فالمعنى ان كل من عمل
 عملا فيه سخط الله تعالى تادل خلق اى يخلق بدست اورد مضارع من اوردن
 اى ليطيب قلب سلطان مثلا حدى تعالى همان خلق را كالاولا و برون كمارد
 بضم الكاف الفارسي مضارع من كاردن بالتوكى حواله ايلك تادمار هذا
 اللفظ مستعمل فى العرب بضم الاهلاك كما قال فى مختار الصحاح وفى الجمع معنى الانتقام
 صرح به صاحب بحر الغرائب ولا شك ان المراد ههنا كونه لفظا فارسيا فاقى
 انتقام اى زكازى برارد وخرج منه وقال صاحب بحر الغرائب بعد
 لفظ دمار بما بين ذكر لفظ دمار ووردن بهذه العبارة اعنى فان در كوب

انتقام الموقد وكنجه قرقم ققمهم من هذه العبارة معنى اخر فى المقام
 ومن قال فى شرحه الدمار بالفتح الاهلاك وقال القول المصاير وركارش
 برارد اى حتى يهلك فقد غفل عن معنى لفظ دمار فارسيا ولفظ دمار ورن
 واركب الاستدراك كما لا يخفى على الناظر المتأمل ومصدق ما قال المصاير
 فى الخبر من اعان ظالمنا فقد سلطه الله تعالى عليه ب اتش سوزان صفة
 مشبهة اى ملتهب تكد باسپند بكسر السين وفتح الباء الجمع نيكى بضم
 لدفع ضرر العين عريته حرم ليقال له بالتوكى يوزر لك الخجه مفعول تكد
 كند وود دل مستمند بمعنى المحتاج والمراد ان تأثير دخان قلب المحتاج اشد
 من تأثير النار المتناهية فى الحرمل كوبند سرور بفتح الواو جملة
حيوانات خيبريت وقد سمعت فى قصة سياه كوش كثيرين جانوران
 خولا تصاف بالبلادة وعدم الحية وباتفاق خرد مندان كانه مبتداء
 جز بار بفتح الباء وصف من يردن بضم الباء واغافخ الباء فى الصفة لئلا
 يلبس بالوصف الذى هو من يردن به كه خير مردم در بفتح الدال و
 من يردن واغافخ الدال فى الصفة بناء على انهم يقرءون للصديق بالفتح ولهذا
 اورد صاحب بحر الغرائب هذا المعنى فى بيان لفظ در بفتح الدال حيث در معنى
 بمعنى التبا واداة ظرف وزايد فى او ايل الافعال والمصادر لتحسين اللفظ
 وصيغة امر من يردن ووصف تركيبي منه والجملة اعنى خرابا به كه خير
 مردم در خبر البتداء فلا حاجة الى تقدير ثابت مكن خرا كرجه
 في غيرت لحقه چون باره كشد عريست قبل اخذ منه زاهدان

کر کسه کل سبوی می کتور مکن او لور عالمه جون کم خور عزیزاوان و خور
 جمعان و الثاني بکسر النون للاضافة بار بردار وصف ترکیبی بالترکی بکر کنوتی
 به زاد میان بالا ضافه مردم از ار وصف ترکیبی و هذه اللطيفة وقعت جملة
 معترضة ثم رجع الى حکایة العامل ملک رای للسلطان الذي كان عمل ^{مل} العالم
 لاجله طرق تحتین یعنی البعض از دمای جمع ذمیمه اخلاق او اشاره الى العالم
 معلوم سند فلما عرفه شکجه کشید و بانواع عقوبت بکست بضم الباء والکاف
 العزنی ^ف حاصل بنود رضای سلطان ای لایرضی السلطان با خاطر بندگی
 نجویی بیاء الخطاب من جتن بضم الجیم حواهی که خدای بر تو خشنده الظاهر انه
 من تخشون یعنی الترحم لا من تخشیدن یعنی العطاء با خلق خدای کر نکویی
 بالیاء المصدري یکی رسم دیدگان من ذلك العامل بر دای علی مینه بکس
 و در حالت بیاه او تأمل کرد و گفت نه انقی بصری للیقین المصراع الاول
 و مجموع المصراع الثاني هر که قوت باند و مصبوح ارد ای لبس کل من یكون له
 قوة العضد وله منصب سلطنت یعنی الغلبة و التفرغ بخورد یا کل مال مردم
 بکذا یعنی الکاف الفارسی یعنی القول الباطل و الفعل الباطل و من لم یفسره
 بل قال و یقرب منه الجزای یقال اخذ الشئ مجازفة و جزا فای اخذ غیر
 التدبیر و تخمین و لا یکل و لا ینف لم یأت بوظيفة الشرح توان خلق بنف الخاء
 المملة لوط عننی فارسیه کلور و بردن یعنی البوع البلع بالترکی یومنی یحوان
 بالواو الرسی در ست بضمین یعنی الحش و یسم بکسر الشین و فتح الحکل عزلی
 یعنی البطن بذر و تخفیف الراء جون بکیرد اند زانف یعنی السرت مردم

الکاف

ازاری

ار اری بیاء الوحدة وصف ترکیبی حکایت کنند که سندی بر سر صالحی بیاء الوحدة
 فیها ایضاً و ظلما درویش را حال انتقام نبود لفقره و شوکه الظالم سنگ
 با خود نکه داشت لوقت الفریقة و الانتقام تا وقتی بیاء الوحدة ظرف ملک
 بران لشکر لجنندی خشم گرفت ای غضب علیه و در جاهت بلجیم الفارسی کرد
 ای حبه فی الیور درویش آمد للانتقام و ان سنگ بر سرش انداخت و لما وصل
 الحجر گفت تو کبستی گفت و این سنگ جز از دی فلما ساله گفت من فلانم ذکر اسمه
 و ان سنگ است که در فلان تاریخ بر سر من زدی بیاء الخطاب گفت چندین
 مدت کجا بودی و لم یظهر نفسک گفت از جاهت بلجیم العزنی و التاء الخطا ای من
 منصبک اندیشه می کردم یعنی خفته اکنون که در جاهت یافتی و جندت در فیها
 فرصت شمرم که گفته اند ^م ناسرا سی بیاء الوحدة راجوسی بیاء الخطاب
 تحت بکون التاء یأرای قرینة الدولة عاقلان سلیم کردند اختیارم ^{العقل}
 الاختیار ای ترکوا اختیارهم و صبروا علی اذایه هذا معنی الیت و من فسر
 بمعان اخري و قد الوالوا العاطفة قبل الاختیار فقد ارتکب التكلف
 و اخل بالوزن الصریح چون نداری ای لبس لك ناخن درنده بتشدید الرؤ
 ای الظفر الخارجی بین ای الحاد بایدان جمع بدان به که کم کیری سیزدهم من سیزده
 معنی العناد هر که مبتداء با معنی مع بولات بار و وصف ترکیبی بجه کرد خبر
 مساعد سیمین خود را رنجه کرد بالترکی لجنندی باش امر من باشیدن بوجی او لوق
 ای کن علی حالک و المراد به الصبر و من قال یعنی لخط خاموش باش و قبل حاض
 باش فقد بعد عن المعنی تا دستش الصبر راجع الى قوله پولاد بار و بیند در

غنیمت

نیکباده پس بکام دوستان یعنی مراد الاحباء معدن بر آردی لخرج مخ دما
 وقيل في الترجمة سبيل لابق او يابا ي كور سبك تختیار او صلوات تسليم قلد
 اختیار چون که در ناغک د کولدر قاتی تیز یا نولره ایله ایکن قلمه
 ستین هر که بی قوی ایله پنجه دوندی اول کند و کومش قولی الخدی
 اول صبر قل باغلايه دستین رزگار دوستر کامنجه بی بی چقا
سبیل یکی را از ملوک مرصی بیا الوحدة هابل ای ذاهول یعنی خوف بود
 که اعاده ذکران ای تکرار ذکره موجه بنود و لایلیق طایفه حکام یونان
 شدند علی هذا القول که مرین درین درای لهذا المرض دوانی بدستانی کلی مگر
 حرف هشتا هنا یعنی الازهره بفتح الزاء و سکون الهاء لفظ الفارسی یعنی الازهر
 يقال له بالترکی اودکذا فی کتب اللغات الفارسیة و لم نجد هذا اللفظ فی کتب اللغات
 العربیة بهذا المعنی فن قال ایراد المعنی المذكور کذا فی مختار الصحاح فقد اخطاء
 و قال القایل وقد تجزى زهر ایضا یعنی المجاز قال نظامی زهر ندارم که
 بیوسم لبث نیر و کمان دارد ابروی تو کذا فی الحد و لم نجد هذا المعنی لهذا اللفظ
 و کتب اللغات الفارسیة سوى نجد الخدایب و التحقيق ان هذا المعنی ليس معناه ^{حقیقا}
 لهذا اللفظ بل معناه المجازی و قول القایل المذكور فاعلم انهما من الالفاظ ^{المتكررة}
 بین الفارسی و العربی جهل ادی که چندین صفت موصوف بود بفتح الواو لا یکن
 لهذا المرض دواء الامراة یکن علی صورة و صفة مخصوصة مثل ان یکن
 طویلا ازرق العین هو و ملک فرمود ای السلطان للمریض امر لغلمانہ ناطلہ
 کردند ای طلب الانبان الذي عین الاطباء صفته دهقان بالکسر بالترکی

کولود و اکچی و سالار پسر یا فتدای وجد و انی چلد دهقان کان ذلک لابن متصفا
 بدان صفت و صورت که حکما گفته بودند لعلاج ملک پدر و مادرش الخو
 دعویها و بنعتی کران لاراده اکثر خشنود کرد انیدند ای رضویها و قاضی
 داد لهذا الوجه که خون یکی از رعیت دختن و لاراده قتلہ برای سلامتی بالباء للصدی
 نفس پادشاه ای لاجل صحتہ رو باستان ای بخون جدا و قصد کشتن کرد فلما ایس من
 التمس پسر ای ذلک لابن سر بر آسمان کرد ای توجه لى السماء و خندید متعجبا
 ملک گفت ای سالد درین حالت چه جای خنده است استفهام انکاری ای لیس هذا
 الموضع موضع الضحك پس گفت فی جوابه ناز کردند آن پسر و مادر باشند و لم
 تحصل فی ذلک القیج و دعوی پیش قاضی برین حکم بلحق و داد از پادشاه این
 خواهند ای بطلیون العدل عنه کنون پدر و مادر از بهر حطام دنیا بضم الحاء ^{خفيف}
 الطاء المملتين یعنی الخطب و الحشیش الذي نکس من الیابس و کنیرا ما یعثر به
 عن المتاع و المال و ذکر فی بعض کتب اللغة انه یعنی المتاع و الفائدة من الخون ^{بدر}
 معناه اللغوی سلمانی الی الدم و لاراده تسلیمه الی القتل و قاضی بکشتن فتوی داد
 و جوبز قتل لسلامة السلطان و سلطا صحت و فی بعض النسخ مصحح خویش
 در هلاک من بیند و لم یبقی ملجاء بخدای تعالی پناه ندارم و لهذا توجهت
 لاجنابه و التجأت بیابه پیش که بر او رسم رد دست فریاد للعدل منك
 هم پیش تو از دست تو بخوام داد و قيل فی الترجمة بن کیمه دیم سند الکن
 فریاد هم ساکه دیرم که داد الکن داد سلطان را دل ازین سخن هم برآمد
 و آب الدرع الا در دیند بگردانید ماض من گردانید و گفت هلاک من ای

مولى اوليت است اى افضل از خون پي كناهى رختن و التعبير الفارسي اغا يكون ^{الرج} بهند
ومن لم يعرف قال يعنى از رختن خون پي كناهى سر و چشمش بوسيد للسلسه و ^{دست}
كنار گرفت و نعمت في كران خشيد و از اذ كر من قتل كوئيد كه هم در ان هفته شفا ^{يافت}
من در الشفاء الالهية ^{همچنان} در فدان بيتيم اى لم ازل من فكر البيت الذي
كه گفت قال بلبان في فاعل گفت و اعلم ان لفظ بان اداة بهما نسبة مع لفظ ^{تكون}
الجموع و صفا تركيبا نحو خبر بان و سبان و الياء للوحده و المعنى بالتركي ^{فلي}
بتركب در باري ميل و هو نه مصرع غير عنه بدر يا لكثرة ما به خصوصاً في وقت
طفيلانه زير پايت كردن انى حال مور محول القول هذا البيت مجروحاً است ^{زير}
باني بيل فلا بد لك ان تجوز من في الضعيف حتى تخلص من قهر اوى منك
يكى از بنندگان عمرهم ملك و هم اميه لت حذف لابن لما عرفت
من ان لفظ ابن تخذف من بين العليين في التراكيب الفارسية كرتخته بود ^{حک}
قال جل عند صالح العجب من ابا عبيد السلطان السلاطين منهم قال الصالح
اباق عباده الله تعالى منه العجب منه كسان جمع كس در عقبش رفتند
فادركوه و بار آوردند الحظفت لللك و وزير را باوى غرض بود
اى كالوزير لللك معه عداوة اشاره بکشتن او كرد اى اشار الى الملك
يا امر يقتله قاتل كريندگان جنين خركت نكند اى ليلا يهر بوا بندم پيش
عمر سر بر مين نهاد للتعظيم و گفت هر چه سر و دم مبتدا و برسم
متعلق بقوله سر و چون تو پسندى الشرا اعتراض رواست خبره بنده
چه دعوى كند اى دعوى للعبد حكم خداوند است خبر بلا تقدير اما

بموجب

بموجب انكه برورده بمعق الرنى نعمت ابن خاندانم بالاضافة في اللفظان و خاندان
اهل البيت و صاحبه خواهم كه در قيامت بخون من گرفتار اى لان قتل العبد
الابق غير مشروع ^{مروى} انه كان لصلاح عبد ربي الخلق معصية العبد في
وقت و شهر التكين لقتل مولاه فاراد الصالح ان يبيعه قيل له ادبه بالضرب
ولا تبعه قال لا اعرف مقدار الضرب في الشيع بمقابلة هذا الذنب فالاولى
بيعه اكر ربي همان و بلا شك و توقف اين بندم سر خواهي كشت بمعق كشتن الى ان
عدم قتل اولى لك ولى و ان جذمت على قتلى باري اداة توسل تولى في القدر
الجم و الروم بمعنى اختيار الاولى كما قال خواجه سلمان ^{دل} اكر بار كند
باركاري باري وركسي بار كريند جو تو باري باري بقاء و دل شرع بكش
خجيت تجوز قتل نادريامت يوخذ بفتح الحاء و ناسى في المصادر الواحدة كسى يا بكن
كرفتن ملك گفت چگونه كنم حتى تجوز قتلك گفت اى العبد الا بقا جازت و مود ^{ماي}
امر من مودون تاس و وزير را بكنم بضم الكاف العدى اى اقله انكه اى ^{بعده}
بقصاص او مرا بفرماي كشتن ناخن كشته باشي اى لتكون قائلاً بلحقى ملك
نخنديد و وزير را گفت چه ^{مكش} مي بوي اى هل عمل بما قال الغلام گفت الوزير
اى خداوند بصدقه كور بمعنى القبر بدرت التاء للخطاب و المراد بقبر
اميه روجه حرام زاده را كن از اذ كن من القتل تا مراد بر بلا نيفكند
چو كودى بيا و الخطاب باكلوخ انداز وصف تركي و كلوخ بضم الكاف العدى
بالتركي كك بكار بفتح الكاف الفارسي و الكاف العدى شهر ^{و بالياء}
والكسر للجولة و الكاف الفارسي فصيح وهو بمعق الحرب و المعنى از اجازت

مع جعل قوی غلیظ بری علیک المدر من لم یعرف هذا اللفظ كما هو حقه صحه
فی موضع بوجه فی موضع بوجه اخر سر خود را بنادانی بالباء الصدري کسبی
وکذا جو یواند حتی در روی دشمن ای فی وجهه جهته حذر کن علیه بقوله
کانت اصله فاکه اندر او اما جتر اطا دماح بضم المزم وبالواو واما ج بال
بلاو وبعنی الهدف والرمی و صهر راجع الى قوله دشمن تشقی فانه بری الیه
ک **ک** ملک بکسر الهمزة للاضافة نردین بفتح الزاين اسم مملکة را ای لسلطان
تلك الملكة خواجه بود وصفه بقوله کرم النفس ای کانت نفسه کریمه و نیک
لخصه عطف علیه وقد عرفت معناه سابقا که هکنان را در موله خدمت کنی
هذه الجملة وما عطف علیها اعنی قوله ودر عیبت نکوی کفی تعلیل للوصفین
اتفاقا روی حدی در نظر ملک ناپسندیده و غیر مقبول امد مصادر کرد
المصادرة اخذ المال من يد صاحبه بغير حق وعقوبت فرمود ای لم یکنف
ماله بل امر التعذیب سر هکنان جمع سر هکنان قد عرفت معناه والنون مکسورة
للاضافة ملک المراد به للهود سواقی جمع سابقه والباء متعلق بقوله معترف
والقاف مکسورة للاضافة نعمت او بالاضافة معترف بودند و بشکران مرهون
بفتح الهاء والمرهون یعنی کاهنم قد صاروا فی الرهن در مدت توکیل او معناه
بالتکی اکامو کل اولی مد متک سرفی وملاطف کردن فی البیاء للحکایت
ورجر معاقت بودند استندی لاجوز وین الاذا و الفتا صلح
مادشمن اگر خواهی بالکسر المختلته للباء عند من لا يجوز السكن فی النظم هر که
مخفف من کاه بالکاف الفارسی که ترا مرهون در قفا عیب کند فاعلم دشمن

در نظرش حسین کن تحول عداوته صداقه سخن اخربدهن می گذرد موزی را
یعنی ان الموزی یقدر ان تجری الكلام فی فیه فیجری الكلام فیه وهذا المعنی یتسبب
معنی الصراع الثاني ومن قال سخن تو اخربدهن موزی گذرد فقد اخل الارباط علی
ان الكلام لا یمز فی فیه بل فی اذنه سحر سخنت تلحی خواهی حرف الشرط مقدر دهشتن
کما قال علی کرم الله وجهه الاحسان یقطع اللسان لوجه مضمون خطاب ملک بود
الجملة مبتدأ از عهده بعضی بیرون امد حده یعنی وقع علیه بعض ما امر به الملك
وبقیته در رندان بماند وهو علی هذا الحال لی ای سلطان از ملوک ان نواحی جمع
ناحیه بمعنی الطرف در خفیه هم علی ای علی وجه الاخفاء بیغامش لفظ بیغام
بالغین ونحوها بمعنی الخبر والضمیر راجع الى قوله خواجه فرستاد والخبر هذا
اعنی که ملوک ان طرف وقد رای مقدار جنان بزرگواری ای ذلک العظیم ندانند
و بی عزتی کردند که عطف التفسیری اگر خاطر عزیز فلان ذکر اسم خواجه
احسن الله عواقبه دعاء له بخواب ما التفتا کند وللمراد بحیه الجنابه
در رعایت خاطرش هر چه تمامتر ای علی وجه اتم سعی کرده شود وللمر
انه سعی لطیف خاطر ده که اعیان این مملکت بدیدار او فقیرند و فقیرند
وجو مکتوب را منتظر ای منتظرند خواجه برین وقوف یافت ای فلما اول
الكتاب الیه وطالع ما فیه من المضمون المذكور وان خطر اندیشید فان
السلطانین یقتلون الشخص لادنی شیء جوابی بیاء الوحدة مخمصة صفته جنابه
مصحح دید علی ما رای صوابا بطهر حق نوشت هذا باب العقلاء وروان کرد
ای ارسل لی از متعلقان ملک ای احد من اتباع السلطان الذي عصب علیه

برین واقع ای وصول الکتابه مطلع سند ملک را اعلام کردی و گفت بیان
الکیمیة الاعلام فلان را ذکر اسم خواجه المذکور که جبر فرموده خطاب
للملک باملوك تو اخی مرست بالترکی خبر لستم فلما وصل هذا الخبر ملک بهم
و کشف این خبر فرمود ای امران یکشف هذا الامر و یطلع علی حقيقة الحال فاصد
باللغة الفارسیة بمعنی بیک را بگرفتند و رسالت بخواندند ای قراء و ما کتبه
خواجه علی ظاهرها نوشته بود که جبر طین بزرگان پیش بالباء العزیز فضیلت
بنده است ای علی ظاهر فضیلتی و تشریف قبول که فرموده اند بنده را امکان جای
آن نیست علله بقوله حکم آنکه پرورده نعمت این خاندانم و باندک مایه
بالاضافة فی اللفظین باولی نعمت خود بی وفای نتوان کرد که گفته
انرا که بجای است لفظ جای مقام للبالغة یعنی آن کرمه بکانتک فکیف بک
هر دم کنی بفتحین و بیاء الوحلة عنده بنده از حرف شرط کند بعمری
سنی بیاء الوحلة سول کسیه که هر دم سکه لطف و کرم ایلر الخینه
اگرگاه کی برسم اتسه ملک را حق سناسی او بالباء للصدری و کسرتها الا
بسنده معنی پسندیده امد و نعمت و خلعت تحشید للتسلية و عنده خواست
بقوله که خطا کردم و ترا پی کناه بیاز مردم فلما سمعوا اعتذار الملک کنت
ای خداوند هذا اللفظ بلا اضافة الی شیء انما مخاطب العظماء بنده ای ^{للعبد}
درین حالت شمار ای کم کنای بیاء الوحلة غمی بینم بلکه تقدیر خدای تعالی
جبین بود که مرین بنده را مکروهی بیاء الوحلة برسد پس بدست تو او
سوانی نعمت معناها الطاهر بالفارسیة سابقه نعمت یعنی نعم سابقه بر

بند داری و ایادی عطف علی سوانی و هذا جمع اید و هو جمع بد بمعنی القوة منت
ای ملک علی هذا العبد نعم کثیرة تسحق المنه بها و من قال یعنی منت نعم فلم یبیأت
بمعنی اللفظ و حکما گفته اند کرد بنهم الکاف الفارسی یعنی اعلم ان هذا اللفظ الخ
لمعان الاول بمعنی الحرب بفتحین بالترکی او یوزر و الثانی اداة فاعل نحو کشفکر
و الثالث اداة شرط مخفف من لفظ اکرو و هو المراد کزندت بضم الکاف الفارسی
بمعنی الضرر و التاء للخطاب سرمد ظاهر از خلق ای من غیر الله تعالی مراد بنشین
که نه راحت سرمد خلق ندرج بل الکمل از خدا و ان خلاف دشمن و دوست علله بقوله
که دل هر دو در تصرف اوست کما قیل لا یملک العبد الله احد الا الله که چه بیدار کن
هی کزرد فالسهم یصدر من التوس ظاهر از کانداز بیدار اهل خرد فالفعل یصدر من الخلق
ظاهر و اهل الحق بری من الحق بکلی اربلوک عرب متعلقان دیوان ^{را} و فرمود
ای امر لارکان دولته که مرسوم المراد به الوظيفة فلان بنده ذکر اسم عبید
هست متعجب بکنید علله بقوله که ملازم درگاه هست و مترصد یعنی ناظر فرمان
و سایر اعلم ان لفظ سایر بمعنی الباقی لا یعنی الجميع و منه قیل لا یبقی فی الاءاء سوا
خدمت کادان بل هو و لعب بضم اللام اسم و یفتح مصدر مشغولند الطاهر من
الله و ما یلهو الانسان عما یرتمه و اللعب ما یغلبه الانسان الصبیان کما صح
به اهل التفسیر و فی قوله تعالی و اعلموا انما الحیوة الدنیا لعب و لهو و من قیل فی
تختار الصحاح لی بالشی لعب به و قد یکنی به عن الخلع انتهى و نشره صاحب الروضه
بالطبل فقد ارتکب الاستدراک و خلاف الظاهر و غیر المناسب بالمقام و در ادای خدمت
متهاون و متکاسل صاحب دلی بنشیند و گفت علو ای رفعه درجات بندگان بدو

حاجل وعلی همین مثال دارد ای مثل هذا الذی من واطب عبادته احمر الثوب وحصاله
الرفعة المعنویة كما ورد في الحديث القدسی لا یزال عبدی یترقب البانوافل حتی یحب
الحديث دو بامداد الفصح بالذال المعجمة بمعنی الفجر والصباح کراید کسی بیاء
الوحدة نخدت شاه للملازمة سیوم ای الصباح الثالث هرا نیم بمعنی البتة دروی
کند فاعله شاه بلطف بسکون الفاء متعلو بقوله نکاه وهو مفعول کنای یظن الیه
باللطف امید هست که ای الرخاء حاصل بر کان ای العاد خلص امرهون که
با امید ای المایوس نکردند بالکان البیض مضارع م کردین ای لا یرجعون رهنان الله
من عینة الله تعالى مهتری ان لفظ مه بکسر المیم وسکون الهاء بمعنی الکبیر ولفظ
تو للفضل فمعنی مهتری بمعنی الکبر والیا ومصدریه ای السیادة والریاسة در قبول
فرمانت ای من قبل الامر حصل له العز والعظمة والشرف والسیادة لان من خدم خدام
تکر فرمان وعدم اطاعة الامر دلیل جرم است وعلامته هر که سمای راستا
دارد یعنی کان له علامة المستقیمین سر خدمت برستان دارد ای برون
داسه خدمته علی العتبة ظالی احکایت کنند که هیزم بکسر الهاء
وکذا هیمة بمعنی الخطب درویشان ای الفقراء خردی لجیف لفظ عذنی بمعنی الظلم
وقد يستعمل فی الخیم والردم بمعنی لفظ در یخ وتوانکر انرا ای للاغنیاء دادی
بطرح قدمه معناه فی قول المص بادشاهی که طرح ظلم افکند و من قال فی المصائد
الطرح بر افکندن فقد خالف ما قاله سابقا وارتکب الاستدراک فی قول المص
وللرادهنا اخذ الثمن العالی فانه من المواضع التي تتحقق فیها معنی لفظ الطرح
علی ما ذکر فی اول صاحب دلی بر وکنشت ای مرعوضه کان ذکا لظالم فیه وکفت

مازی بیاء الوحدة او الخطاب تو تاکید علی الثانی والجموع متفهام
انکاری که هر که دایمی بنوی یعنی تلذغ یا بوم قد مر تفصیله که هر گاه
نشین بکنی یفتح الکاف العذنی خطاب من کندن ویراد به التحزب فانه
تحت الخراب ومن قال فانه یتشام به فلم فی التحزب فلم یأت بالتعلیل
مردت بضم الزاء المعجمة اولافتح الرء المملة ثانیاً بمعنی القوت والثا
للخطا از پیش بالباء العذنی ودر مراد می رود باما ای بخاطر قوتک البنا
با خداوند بالاضافة عیب دان وصف ترکیبی بمعنی عالم الغیب نرود ای
لَا يَتَجَاوَرُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى زُورٌ مُنْذِرِي بِالْيَأْءِ الْمُصْذِرِي بِاللَّزْكِ قَوْلُو
مکن سی بر اهل زمین ای علی اهل الارض تا دعا بی بیاء الوحدة بر اسمان برود
لما ختم الناصح الكلام طالم ازین سخن برنجید لان الحق من الجبه شرط بلاغ
باتو میگویم تو خواه از سخن بنید کبر وخواه ضلال وروی ارد در هم کشید کن
ولم یعرف قول الاطباء کل مر دوا وبردو التفانکرد و تکبر قال الله تعالى
اَخَذْنَاهُ بِالْعِزَّةِ بِالْاِثْمِ اَوَّالَا يَهْدِي الْاَيُّ اَنْ يَخُوفَ هَذَا الْمُنَاقِقِ بالله
حملته الانفة والحمية الجاهلية علی الذنب الذي يؤمر بانقاؤه لجا قبل
نزلت الاية فی حق اخنسن بن شريف وقيل نزلت فی المنافقين کلم والمذهب ان
العبرة لعموم اللفظ لا لخصوص السبب برواهن ملک عا د لا کان عی
قال له يهودي اتق الله يا امين المؤمنين فنزل الملك من دابته ووضع خنقه
على الارض فقيل لم نزلت من دابتك بقول يهودي قال لا بقوله بل بقول الله
اِذَا تَذَكَّرْتَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى وَاِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ
بالانم

فخشيت ان اكون من دخل فيه تاشي به اتش ار مطم در انبار هينم افتاد
وبقية الآية اعني قوله فحسبه جهنم ظهر بياه عاجلا وسائرا ملاكش
الصهر راجع الى الظالم سوخت واربستر بمعنى البساط يرم بقع النون وسكون
وليم اي اللين الناعم برخا كستر بالكاف العدي بمعنى الرماح كرمش وهذا الضمير
كالاول ولفظ كرم بفتح الكاف الفارسي بمعنى الحار نشاند ماض من نشاندن ^{عليه}
ضمير اتش ومفعوله الضمير في قوله كرمش يعني نصبت النار ذلك الظالم في الرماح الحار
وبقية الآية اعني قوله تعالى ولبس المحاد طهر في الدنيا ايضا وقول القابل قيل
تعالى نشاندن ماض مجهول بمعنى انتصب ذلك الظالم في الرماح الحار خروجه عربيا
الكلام اتفاقا همان صاحب دل بعينه برويكذشت كما مر او لا شيدش المستر
ضمير الفاعل يرجع الى صاحب دل والبارز ضمير للمفعول يعود الى الظالم بيار اتش
في كفت ذلك الظالم كه ندانم اين اتش از جاد در سراي من افتاد هذا كلام الظالم
كفت صاحب دل اردود بالااضافه دل درو نشان اي وقع من دخان قلب الفقر
حذر كن زدود درو نهاي ديش وصف تركيبي مثل دل ريش وصف تركيبي
فيجوز سكون الياء وكسرها لظاهر الوزن والجمع وبين الجمع والفرق تاتي التركيب
جائز في هذه اللغة والمعنى بالتركيب كحذر قل يار لول تجلر تو بوندن ومن قال
والعق از ريش درو نهيا فلم يعرف المعنى وقوله وتحمّل ان يكون من قبيل اضافة
الموصوف الى الصفة على سبيل المبالغة كانه جعل البواطن نفس الجراحة كما في قولهم
وجل عدل كلام على محبوب التراكيب العربية واعتراف منه بانه لا يعرف بالفا
لما سمع السلطان الاعظم الفاتح ديار العرب والعجم السلطان سليم

خان عليه الرحمة والغفران از الوالي من اللوالي المشهور بابن سيد علي شرح كتاب
كلستان باللغة العربية سال من اشتهر بالطرافة ان كتاب كلستان فارسي
لم شرحه للوالي المذخور بالعربية دون الفارسية اجابه بان المولى المذكور
سئل بمثل سؤالكم اجاب بان لا اعرف الفارسية وهذا ظاهر من شرحه
واما الفقير فانا شرحته بالعربية ليستفيد منه من لا يعرف الفارسية
ويعرف العربية كما اشرفت في طباجه الكتاب الى هذا كه ريش درو بالااضافه
عاقبت سر كند اي يظهر مثل من كان في باطنه جرح ومرض يظهر منه الانزالبته
والمراد هنا ظهور الانزب بالناثير وقول القابل في شرحه اي يتوجه الى البئر
والصحة ولا يظهر تخفي ان برآه انما هو بار تفاع للونى وهلاكه بعد جد اكمالا
تخفي بهم برمكن اي لا يجعل منقبضا فانوالى بحسب طائفك دلي بيا الوحدة
اي قلبا واحدا كه هي جهاى بياى الوحدة فيها ايضا بهم بر كند بالتركى كند
وقيل في الترجمة حذر قل شها آه دل ريشدن كه اول ريش اخرباشن
حفير صفين بقمه هيج كسند كوكلنى كه برآد جفر بوجرهان يفر ^{برناج}
كنفسر واسم الملك من الملوك كان مدة سلطنته ستين سنة نوشته بود
جه بمعنى چندان يراد به هذا المعنى في الاستعمال والاصطلاح لا فترانه بالالفاظ
الدالة على الجمع والكثرة كما نحن فيه اعني ساهي فراوان بمعنى الكثير وعمرها
درارو من قال كون لفظ جه چندان كذا سمعت من البعض ولم اجدر في كتب اللغة
ما يساعده فقد غفل عن الاصطلاح ولهذا طلبه في كتب اللغة ولم تجده كذا خلق
بر سر ما بر زمين اي على قبرنا لخواهر رفت بالتركى كنسه كرك چنانكه دست

امده است ملك بضم الميم بما التشبيه في قوله جنانكه مصروف الى الصراع الثاني
اي عني بدست هاي ديكر همچنين خواهر رفت والاخر كرك و قد بفتح في حقه
مثل ما كتب في نأجه كان اوسياه وش مضي الى بلاد التركي و
بنت فراسياب وظهر اسم هناك خاف فراسيا منه على ملكه فاخذ حبه
ثم احرقه سراً وكانت ابنة قد ولدت لسياوش كخبر و فلحقته و سلمته
الى من يريه فترى ونشاء احسن تربيته الى ان كمل عقله و تدبيره و سا
مستغنيا حتى دخل ارض بابل و صارق و في ذلك الزمان حوت كيفاوس
و هتولى على الملك و الخراين و دخل الفرس في طاعنه و انقاد و السلطنة
ثم انه لما يمكن جهنم الجيوش بالعدد الوافر و العدة الكامل و سار الى حدة
الديور و قرر قواعد الملك و عين اهل المراتب على مراتبهم ثم مات
و ملك الملك بعده كراب من و لو كيفاوس بكي در صنعت كشتي بقم
الكاف العدي اي كان اخذ في صناعة صنعته للمصارعة بالاصاد المملة
بالتركي كور شجيك بسرامه بود اي بلغ غايه الكمال و سصد
على عدد ايام السنة بند فاحر في تختار الصحاح العاخر الشئ الجيد و المأ
به الحيلة از بند هاي كشتي كير اي حيل صنايع المصارعين دانستني بيار الو
و هر روز اي كل يوم من ايام السنة بنوع بيار الوحدة كشتي گرفت بيار
مكر كوشه خاطرش با جمال بكي از شاگردان سبي داشت اي كان يحب احد
نلامذنه بخيال سبده بچاه نه بندش در اموزايند ماض من اموزايند
بمعنى التعليم و اما اموزيند فهو لازم مثل اموختي بمعنى التعلم اي علمه جميع

الحبل من صنعه سوى حيلة واحدة كما قال مكر يك بند كه در تعليم
دفع انداختي اي كان ساعده يتعلل في تعليمه و نهاون كودكي لسي بحال
الغلبة بسراي ذلك التليد در صنعت و فوت بر امر و بلغ الغاية
و كسي را با و من المضارعين امكان مقاومت بالتركي در و شقي بودي كمال
في الصنعة و القوة ثانيه بكه بيش سلطان كوت ذلك التليد او سناد را
فضيلتي كه بر دست از روي بركي في البين و حق تربيت است في العلم
و الا بقوة اردو كبريستم و يريد به المساواة في الصنف و مراده الغلبة
بقدرته المقابله اعني قوله و بصنعت با و بر ابر لما فاهذا الكلام ملك
اي تركا دب ازوي من التليد مناسب و بسند بيا مد لان كفر النعت
و حق التربية بغير مودنا مصارعت كند مقام متسع يعني واسع معين
كردند لمصارعتهم و اركان دولت و اعيان حضرت حاضر شدند ليبر
مصارعتهم بسرجون بيل مست در آمد لا غتراده بقوته و صنعته بعد
ببنا الوحدة يقال صدمه اي ضربة بجسده كه اگر كوه اهنيين بودي از
جاي پر كندى بفتح الكاف العدي او سناد دانست كه جوان از و بقوه برگر
و اعلى بدان الباء للملابسة بيد عريب كه اندوهان دستيه بود اي اخفاء
باوي در او تحت الظاهر انه ماض مجهول من او تحت جوان دفع ان ند اول
يقدر على دفعه او سناد بدو دست از زمين برداشت ذلك التليد و بر
سر برد كما هو دأب المصارعين و بر زمين و در عديم راف فقال از خلق بر
كما هو المعتاد في هذا الامر ملك فرمودنا او سناد در نعت و خلعت دادند

و پس در آنجا در ملاحت کردند به هذا القول که با پرورنده معنی المانی بکس
المشده خویش برید به او سنده دعوی مقاومت کرمی بل ادعیت العلین
علیه و پس بر روی فلما عقبه عابنه الملك گفت ای خداوند پرور و قوه بر
بنافه بلکه در علم کشتی بالضم دقیقه مانده بود که از من دریغ داشت
هذا استاد امری در می بدان دقیقه بر من ظفر یا گفت فی جواب از بهر
چنین روزی لاجل مثل هذا اليوم نکهی داشتیم که حکما گفته اند فی النصيحة
دوستان را چندان قوت ده که اگر دشمن گردد مقاومت کند شنیده که
جه گفت ای ما قال انکه از پرورده المانی بفتح الباء خود جهاد دید
یا و فاحود اعلم ان لفظ خود يستعمل اسما و اذانا اما اذ كان اسما فاعلم
بالترکی کند و ف و اده سر میة و لهذا قال فی فاقیتة بد و اما اذ كان اذانا
فهو يلحق باخر الكلم ليدل على خصوص حاله في الحكم للرب و ما نحن فيه من قبل
الثاني بنود در عالم ای اما الوفاء غیر موجود فی العالم یا مکر کسی درین زمانه
نکرد یعنی ان الوفاء موجود و لم یفعله فی الزمان احد کس نیاموخت که
احد علم پیر از من ای الرماة منی که مرا عاقبت نشانه نکرد و روی فی هذا
المعنی ما ذکره للجوهري اعلمه الرماة کل يوم و لا استند ساعده رماة
الرمانیة یة بمعنی الرمی و استند بالمرحلة بمعنی استقام و قال الاصمعي شند
بالشئ المجنة لیس شیئی کذا فی الصحاح و من قال و قد یصح اشتد بالشئ المجنة
من الشئ فکانه لم ينظر الصحاح بخانه در ویشی بیاء الوحدة
مجرد صفة در ویشی بکوشه صحرايي بود للفراغة پادشاهی بود بکند

در ویشی از الجبل که فراغ ملک قناعت سر بر بیا وردی ای لم یرفع را
من المراقبة و التفان کرد الیه پادشاه از الجاه سقوط و هو القصر
بالطنی سلطنت است بهم بر آمد و گفت این طایفه خود پوستان بشیر
الی الطایفة الصوفیة بر منال جوامد برید به ان الحوان کمالا یعرف السلطان
ولا یغظه کذا که هذه الطایفة و رین گفت مخاطبا ای در ویشی پادشاه
زمین برید به سلطان به بر تو کند کرد جراح خدمت نکردی و سراط ادب
نخای بیا وردی فان من الادب ان تقوم له و نعطه گفت ای در ویشی بکواصر
للویر ملک را ای قلی له توقع خدمت از کسی لیرج لخدمت من احد
که انکس توقع نعمت از و دارم هذا الجواب کلام صحیح فی نفسه و دیگرید انکه
خطاب للوزیر ملوک از بهر پاس رعیت اند یعنی ان الملوك لاجل رعایه الرعیت
رعایا از بهر طاعت ملوک ای لیست الرعایا لاجل خدمت الملوك
پادشاه با سبان در ویشی است ای السلطان جارس الفقیر کر چه نعمت
بعز دولت اوست ای بقوة دولت السلطان کوسفند یعنی الغنم و قد بد
فاده بقاء و يقال کوسفند از برای جوپان بیست ای الغنم لیس لاجل الراعي
بلکه جوپان برای خدمت اوست یکی امر و زان یوم کا حمران بالکاف
العزلی وصف ترکیبی بالترکی مراد سورجی بی بیاء الخطاب عام دیگرید
مفعول لفظ بیی مقدرا د لا بجاهده من بذل الشقة ویشی ای قبله
مخرج من الجاهدة لاجل تحصيل المراد و در کی چند الکاف للتغییر و الیا
للوحدة یا شق در بیان و قوله باش نادشش بیند در و کار و من لم

يعرف معناه هناك اعترف به هنا حيث قال يعقوب بن خنوزر موهون
حالك معترف بمعنى مخ الدماغ والعظم والمراد هنا هو الاول سربا لاضافة في
اللفظين خيال انديش فرق شاهي وبندي بالياء المصدر يخي فيهما برخا
اي لم يبق الفرق بينهما چون مضاي توخته وهو الموت امد بيش اي وقع
كر کسی چاک مرده باز کند بضم الكاف العذبي من كردن ولوان احد اجفان
الميت وكشفه ومن ربح كون الكاف بالفتح من كندن فقد ارتكب الاستدراك
باز نشناسد فاعله ضمير کسی نو انكر اندر ویش اي لا يعرف العني من الفقير
ملك زاد المراد هو العبود كفتار درویش اي كلامه سنوار بمعنى الحكم امد
كفت از من چیزی نخواه كما هو عادة الملوك **كفت** كان ملك في الزمان
وكانه دار خلافته مدینه هراة قال في وقت مخاطبة الفقير از من چیزی نخواه
اي طلبت مني شيئا فقال الفقير از تو هر چه میخواهم اي اطلب منك مدینه هراة
قال الملك هر چه را بتو بخشیدم اي اعطيتك يا هراة فلما سمع اركانه اخرجوا الا
حوال الكثرة من اموالهم واشتروا بلدة هراة من ذلك الفقير لاجل الملك
كفت هذا الفقير ان میخواهم که دیگر زحمت من ندهی فان صحبت خلاف الجش
كفت را بندي بده كفت هذا الفقير در باب امر من در یافتن بالترکی ارشك
واكلك ورويق ومن قال اي اقم امر من یافتن فقد وهم كنون كه نعمت الناء
الاخيرة للخطاب هست بدست اي في يدك كین دولت دولت وملك
ی رود دست بدست فینبغی للعافل ان یسعی للاخرة باقباله وماله وقيل
في الترجمة غافل اوله الله ایکن دولتیه نعمتكم كم بولا وروین

كيد را دن الله دو عز قزان **كيد** یکی از در آفي الزمان السابق پیش دو
النون مصري فت هو من طبقة الادلى اسمه نوبان وكنيته ابو الفيض ولقبه
ذو النون لقب به لانه كان في سفينة مع جماعة من الناس وكان لواحد منهم حجر
نفس فضاع فلما استقصى رأيتهم الى ان هذا الرجل الغريب يريدون ذو النون
قد سرقه فانكروا وحلف ولم يصدقوه فلما اضطر فوجه ساعة فأتى جوث من
الجربذ لك الجوهر فلقب بسببه ذو النون اي صاحب الحوت وقال النبي الامام
اذ ذو النون رجل ينبغي ان لا يزين بالكرامات ولا يمدح بالمقامات بل المقام والمقام
والوقت سخرات في يده ولما ما كتبنا كرامته وخصائصه فاعلم ضمير
الوزير که روز شب خدمت سلطان شغولم كما هو الا ليق بالعبد الذي يكون
يقرب من السلطان ونحوه من اميد ارم اي ارجو خيره وار عفو بيش برسان
صفة مشبهة من ترسيدن ذو النون قدس سره بكر يست اي یکی وكفت من
ار حادي بقا ترسيدى حكاية که ارسلطان كما ان يخافه ار حمله صديقان بودى
انما قال هكذا مع علف در جنة هطلى نفسه **كربوى** اميد رحت
رج يعنى عبادة العباد لاجل راحة الجنة والمم عذاب جهنم ولولم يكن كذلك
بل لو عبدوا بالاضافة خلاص باي درویش يريد به السالك العابد بر فلک
بودى اي ظهر اخلاصه وعلى المنزلة کرد وزير از خدا بترسيدى موهون
همچنان که ملک بکسر اللام ملك بفتح اللام بودى والعجب عن اعتراف بان هذا
للصراع واقع في الترانسح الصحيح ولم هو اختاره بل قال بدله ملك بر فلک
بودى وصح يقول بکسر اللام ملك في الاول وفتحها في الثاني ثم قال كلا ما حنوا

حج کیسوبر نافت کما هو عادة العلویین که من علوییم ولم یکن علویا فهدی الکذب
 ولحد وبافا فله حجاز شهید را مدای دخل که اجمع می ام ولم یات من الحج فهدی
 الکذب اخر وقصیده پیش ملک برد که مرگم ولم یقلها فهدی الکذب اخر یکی از
 ندماء ملک قدم بیان الندماء در آن سال از سفر آمده بود و کان عالما بحی
 کف من اوراد و غیر قربان در بصره دیدم حاجی چگونه باشند فکیف بگویم حاجا
 فی هذه السنة و دیگری گفت ای قال رجل اخر بیدر من هانصرا فی بود در
 ملاطیة اسم بلدة علوی چگونه باشند فظن کذب کونه علویا و شعرش نیز
 دیوان انوری یافتند و هو شاعر فاضل و فی بعض القصیده کامل ملک
 نازندش و تی کنندش ای یزدونه من البلدة که چندین دروغ جریانی
 بیاء الخطاب فلما عاتبه الملك و امر بعنايه و نفيه گفت ای خداوند
 زمین ای مالک وجه الارض سخن دیگر بگویم اگر نباشد آن لم یکن ذلك الکلام
 صادقا بهر پنجین عقوبت که فرمای سزاوارم ای استحق به گفت ای
 ان چیست گفت ای شیار غریبی بیاء الوحدة کرت الناء للخطاب
 و لفظ کو مخفف من لفظ اکرامت بالسکون معناه بالترکی یوغرت پیش
 و فی تقدم الکلام و ناخیرم للون و التقدير اگر غریبی پشت ماست
 اورد و پیمان به بالترکی اولجک و قدح است و یک حمد بالفارسیین
 بالترکی کجه دوع بالترکی آیرن ای لیس بلین خالص فی الحقیقه که از بنده
 لغوی بیاء الوحده و اللغو هو القول الباطل شنیدی بیاء الخطاب مرخ ای
 تنأذی منه جهان دیده وصف ترکیبی بسیار گوید دروغ بمعنی الکذب

ملک خداید و گفت این در سر سخن در سر خود تکفته بغرود ای خذ امته نا
 مأمول اوست مهیا دارند نیز آورده اند فی الحکایه یکی از وزیران و جمع وزیر
 مثل فضة و فقهاء بنیر درستان ای الرعا یا رحت اوردی عملا یقول علیه السلام
 الراحون یوحهم الرحمن و صلاح هکذا جنتی فان مدار الايمان علی الامرین العظیم
 لام الله و الشفقه علی خلق الله اتفاقا سبب ذلک الخطاب ملک گرفتار آمد و براد
 به ان الملك خطاب خاطبه بالعتا و امر علیه بالعقاب و لهذا قال هکذا
 در موجب بکسر الجیم استخدا و اص او السلس للطلب سعی کردند فظن مضمون قول
 قوله تعالى ان احسنتم احسنتم لانفسکم و موکلان بروی ای الذی و کلوا
 علیه در معاقبتش ای فی عفا به ملاطفت من اللطف ضد العف کردندی علی
 مَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ و بزرگان دیگر
 ای السادات الاخر در سیرت نیک ادا ای فی شأنه بیاد شاه گفتند و ان
 من شان الکلام نام ملک ادسر خطای امر کنند تجاوز و عفا عنه صاحب
 دلی برین اطلاع یافت و تفکر فی قوله تعالى ان الله لا یضیع أجر المحسنین
 و گفت خطمه نادله و ستان بدست ای ای لا تمیل فلوب
 الاحباء و طیبها و تسلیتم بوسنان بدین فر و حنه بمعنی البیع به بکسر
 الباء و سکون الهاء تجی لمغنیین احدها الحسن و الاخر السفرجل و المراد والمعنی
 لاجل تطیب فلوب الاحباء سع حدیقه الاب حسن لصرف ثمنها الیهم
 نجستن دیکه مالکسر الجیم و الکاف العدنی لفظ الفارسی بمعنی الهدیه بکسر
 القاف هم عام لکل ما یطبخ فی الطعام سوار کان من الخاسر و الخد نیک خواها نرا

جمع نیکو خواه و هو وصف ترکیبی یعنی لاجل طبع قدر الاصدقاء و المراد طبع مافیه
ومن فسر لفظ یختم بالعلیان فقد غلط هر چه رحمت سرایت ای کل شیء من انشا
الیت و سبابه سوخته به هذا الكلام یفید الاحسان بالاحباء و الاصدقاء
چنین نم ترقی المص فی النصیح حيث قال باید ندیش هم نکوی کن لاند دهن یک
بلقه و دخته به مسئل عاقل من المروة قال المروة فی الاحسان لمن هاء
اذا الاحسان بالحسن معاوضة کبیر السوق و هو قبل فی الدرجة
و مستدرک کو کلن آله المعجون بابا کک باعجه سنی صاعودین ابو صانا
نکاشی بشلک الجون هر نه دارایسه او ده یا تحک تحویک بر من لقی صبان
ایلك قل ایله اغذینه لقمه اتحقیک یکی از بزرگان هارون الرشید
کنیه ابو جعفر و هو اخو موسی الهادی بن محمد المهدی بویع له لیلۃ فوت
اخیه و فیها ولد المومنون و هی لیلۃ لم یکن فی الزمان مثلها ما فیها خلیفه
و بویع فیها خلیفه و والد فیها خلیفه و کان هارون الرشید الرشید
طویل القامة ابضا اللون سمینا جوارا کریما شجاعا کثیرا العزول و له سبیه
و اجمع بیام ملوک الاقالیم و قتل من بعد اذ یرید مکه فدخلها معتمرا ثم مضی
للمدینه فزار النبی صلی الله علیہ وسلم و دار الموطأ علی مالک بن انس صاحب
المذهب و رجع الی مکه فی اشهر الحج ماشیا و لم یخرج احدا من الخلفا بعده و لا قبله
ثمانیا و فی ایام مات الامام مالک ابن انس المذنبور فی سنة تسع و ثمانین
و مائه پیش پدر امد ای جارا احد من انباء هرون قد ام ابیه خشتناک قایلا
که فلان سر هونک زاده قد عرفت معناه مراد شنام داد بجا درای شتم ای هرون

ارکان دولت را گفت مستقیما جزای این و فی بعض النسخ سزای چنین کسی
باشد و اجاب کل واحد منهم بجواب غیر مرضی یکی اشارت بکشتن کرد هذا
جواب یتضمن الظلم الصریح الغلیظ و دیگری بدین هدا جواب یتضمن
الظلم و لکنه اخفی من الاول و دیگری بمصادره قد مر معناه فی حکایت ملک
زوزن و نفی قد مر معناه فی حکایت شیدا انفا فن اعاد بیانها فکانه نفسی ما
اکل اللیلۃ هرون گفت لخطا غطا طبا لایله ای بیکرم انت که عفو کنی
فان عفو تحب العفو و اگر نتوانی تو نیز دشنام مادرش بدی فان هذا جزاء
بالمثل نه چند آنکه انتقام از حد گذرد ای احفظ المائله و لا تجاؤ فی
فی الشتم انکاه ظلم از طرف ما باشد نه مردستان بنزدیک خود
مهرهون که با پیل دمان بالترکی کو کوش فیل و من قال و هو الذی له صوت
هایل ینظر فی وقت هجانه و غضبه بالترکی کوش فیل فقد اکثر الکلام
و لم یعرف المرام بیکار قد عرفت لفظه و معناه جوید و المعنی ان من برید
مع الفیل القوی لیس برجل عند العاقل بلی مرد آنکس است از روی تحقیق
و فی الحقیقه که چون خشم آیدش باطل نکوید ای حفظ لسانه و قسا الغضب
عن الفحش یکی از شتم خونی احدی الیابن اصلیه و الاخری مصدره
داد دشنام قدّم لفظ داد للوزن حمل کرد و گفت ای نیک فرجام بفتح الفاء
بمعنی الغایه ای الفایده المرتبه قال فردوسی نکوشیم و فرجام کاران بود که
فرمان و رای جهانیان نبود و من قال فی شرحه بمعنی العاقبه فقد قرب معنا
بتر صیغه تفضیل اصله بد تو و العوام حرفه نم شاع فی السنه الفصحاء

ووقع في الاشعار زانم متعلق بقوله بترای برید ترا زانم که خواهی گفتی
تریدان صغوتقول ای که ای آنک فاسق سارق کاذب عاذاقباچی ومعای
حاکما علی عشتقاتها فالایاء الاولی للخطاب من یکی الی زنت خوئی و الثانی
للخطا علی العکس ومن قال فی شرحه ای آنک انت الذی تفعل کذا وکذا من الشرور
والقبائح فالایاء فیها للخطا فقد اخطا فی تفسیر لفظ ای اذ معناه بالترکی
اولی لسن ولس معناه بالترکی فلان ای لسن ولم تحقق الخطا فافهم فانه
دقیق که دام چون عیب من ندانی فان کل احدا علم بعینه من غیره وقیل فی الترتیب
برینه زنت خوب رکسه سو یکدی تحمل ایلیوب اول کشتی دیدی
بنانند بدترم کم انی درهن بنی بیلورم سن نه بلورهن باطایقه از
بررکان در کشتی ای فی السفینه بودم هذا من جملة ما رآه المص فی مدنی سیاحته
زونی بنوع الزاء وسكون الواو لفظ عربي بمعنى السفینه الصغیره والیاء
للوحدة در بنی ما اعلم ان لفظی بنی لغیین احدهما العصب والاحد الاثر
ویراد به العقب والمراد هنا هذا المعنى الاخير غرق شد و برادر یکدی بکسر
الکاف الفارسی موضع یدرفیه الماء ویتعق والیاء للوحدة ومن زاد فی شرحه
قولم ولا تجری الماء فیہ علی الاستقامة زاد قید زاید فلم تجری علی الاستقامة
در افتادند ای دفعا فی ورطه الهلاک یکی از بزرگان گفت ملاح را علی ورن الفلاح
بمعنی صاحب السفینه که بکسر الکاف الفارسی امر من کردن آن هر دو برادر را حتی
بنی من الغرق تا ترا صد دینار بدهم لتخلص کل واحد منهما واعلم ان اعطاء مثل
هذا الاعطاء المبلغ لتخلص الاجنبی من سيرة السلاطین و لهذا اورد هذه

71
الحکایه فی باب سیره پادشاهان فلا یورد ما قبل لا ینبغی ان یورد هذه
الحکایه فی باب سیره پادشاهان وموضعها اللایق هو الباب الثامن ملاح
نایکی را خلاص کرد من الغرق دیگری هلاک شد ای غرق گفتم بقیت عشق
مانده بود ای قدیم اجله از ان سبب در کوفتن او تا خیر او فتاد ای عکس
الامر ملاح تختلید وگفت الحجه تو کفی یقین است وفي بعض النسخ سر هست
ودیکر خاطر من برهانیدن این اشاره الی الذی فجاء من الغرق پیش تو بود
سبب آنکه وقتی بیار الوحده در بیابان مانده بودم ای کنت عجز من النشی
این مر ابرو شتر نشانند بسکون النون الثانیة من نشاندن ای جلف علی البعیر
واردست ان دیگر اشاره الی الذی غرق تا زیاده بمعنی السوط خورده بود
ای کان ضربنی سوطا واحدا در طفلی بیار المصدی کفم صدق الله العظیم
من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها نافوا فی درون کس خورش
نهی من خواستیدن والمراد به عدم الازاء کاندین را مکارها باشد
ای یوزیک الشوکه لان جزاء سیئه سیئه مثلا کارد درویش مستند ای المحتاج
برار ای اجعله حاصله که ترانیر کارها باشد ای لیحصل حاجته
ورد فی الخبر ان الله تعالی قال العیسی عم هل تریدان تطیر مع الملائکه
علی السماء قال نعم قال علیک خمس حصا الشفقه كالشمس والنواضع كالارض
والسحاوة كالنهر الجاري والحلم کالمیت والستر کاللیل دو برادر
بودند فی الزمان السابق یکی خدمت سلطان کردی و دیگری بسیج بازو
جمع بازو بمعنی العضدان خوردی باری ای مره این تو آنرا اشاره الی یکی

در پیش رو آفت معا تبا چو اخذت سلطان نکتی تا از مشقت کردن برهی
بکسر الهاء و یا الخطاب گفت معارضا تو چو را کار نکتی تا از مذلت مصدر کالذلة
رها و خلاص یابی که حکما گفته اند فی النهم اندک فان خوردن و نشستن
براد به هنا عدم القيام الخدمت المخلوق به چسب و من قال فی شرحه بهتر گفتا
لم يعرف معناه حسنا که کند بفتح تن ای المنطقه و شمشیر درین بسن و بخت
ایستادن بمعنی القيام هنا بدست اهل بسکون الکاف العبدی علی در
اهن الکلی و هو طلی احمر يقال له بالتوکی الجوفانه لا يعرف الحركه و السکون
و اللون نقتنه بالنائین بینهما فاءه بمعنی الجادة کردن خمیره مرده مرارا
و من قال بسکون الهاء فکانه لم یرد قبل از دست بردست پیش آمدن
عمر کراغایه قدم بیانیه قبیل الابواب درین صرف شد اشاره الی مضمون المص
الثانی تا جده حورم صیف جبهه پونم شتا ای کنتا تفکر فی طعام الصیف و لیس
الشنا و یمر عری فیہ حتی تم ای شکم خیره بمعنی اللجوج و المعنی ایها البطن
الذی لا یشبع و لا یقنع بل یقول هل من یدل کاللاجوج الذی لا یسکت و لا یقنع الحق
و من لم یعرف المعنی قال فی شرحه بمعنی لجوج و بداندیش و معال ایض چشم خیر
بالتوکی چشمش کوز دست خیره بالتوکی او بشمنش ال و ایاق بنانی بساز
ای اقنع بخند و احد تا نکتی پشت بمعنی الظه خذمت دونای لئلا تجعل ظهرك
مخفیا فی الخدعة و قد ورد فی الخبر من قنع سبع و من طبع ذل کسبی به
پیش نویروان عادل مرده او ردند که فلا فی خدای تعالی عز وجل فلان دشمن
تورا برداشت اری دفعه من الدنيا یعنی امانه گفت شیدی که فرو گذاشت ای
ترکی

ترکی یعنی جعلنی باقیا مرا بعد که عدد جای شادمانی نیست علله بقوله
که زندگانی ما نیز جاودانی نیست قال المشکون ان محمد ایوت
فتربص به بالنون ای یتعلو النفوس من حوادث الدهر فتوی الله تعالی عنه
شمانه الموت فقال ما جعلنا البشر من قبلك الخلد فان مت فم
الخالدون کل نفس ذائقة الموت کردی بیا و الوحده و هو لفظ
فارسی یعنی النفس و قد حذف ضرورة الشعر از حکما بیان کرده در بارگاه
کسری بفتح الکاف و کسر هاء لقلب ملوک الفرس کما ان فیصر لطلب ملوک الروم
و الخاشی لقلب ملوک الحبشة و فرعون لقلب ملوک المصرو و خافان لقلب ملوک
الترک و هو ای کسری مقرب خبر و و النسبه الیه کسری و کسری و جمعه
اکاسره علی غیر قیاس لان قیاسه کسرفن بفتح الراء مثل عیسون و موسی
بنجر السین بمصلحتی سخن می گفتند و کانو یدبرون امر ابن زجر خاموش
گفتند چرا درین بحث بآنجن نکویی هذا السؤال الحکماء گفت جوابا لهم و زرا
امثال اطباء اند و طبیب دارو بمعنی الدواء ندهد جز سقیم را بشن بنزله
الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما برنج بمعنی الطريق الجلی صوابست
در آن سخن گفتن حکمت نباشد چو کاری بیا و الرحلة فی فضول
بیا و المصدی و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد روی
سخن گفتن شاید لانه انغاب اللسان و تضییع الکلام سئل افلا
عن الراحة قال راحت الجسم فی قلة وراحة اللسان فی قلة الکلام و الراحة
الروح فی قلة الانام و راحت القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا و جا

الطعام

بلجيم الفارسي الكرخاموش بنشينم كناهست لانه دفع في البير ويهلك
 هارون الرشيد املك بالضم والكسر مسلم سدد كفت خلا فان
 طاعق غي وهو فرعون كما قال الله تعالى امر موسى اذهب الى فرعون
 انه طغى اى على وتكبر وجاف للحد في الكفر العصيان كه معرو ملك مصر
 خدايي كرد كما قال الله تعالى ونا دى في قومه قال يا قوم اليس ملك مصر
 وهذه الانهار تجري من تحتي افلأبصرون تخم اين ملكت رابا كثرين
 بنديكان سياهي بيا والوحدة دانت كورن بقم الكاف العدي وسكون الواو
 في اصل اللغة فرس الرجل الذي لا يمشي بسرعة ثم استعير للشخص الذي هو غي
 في الفهم وعلى هذا المعنى شاع في العجم والروم نام او خضيب بضم الخاء المعجمة ونقم
 الصاد المملة على صيغة التصغير ملك مصر يا بوي اراني في الاصل بمعنى الرخص
 وشاع في معنى اللانق دانت اى جعله امير امم كويند عقل وكياست او نجري
 بود كه طائفه حراس بقم الخاء المملة وتشد الراء المفتوحة كالذراع لفظا
 ومعنى شكايته او ردند كه بنبه كاشته بمعنى الزرع بوديم بر كنار نيل باران
 لعلم ارادوا طغيان للماء في وقت ما مد تلف سند وكان مرادهم عفو خراج الارض
 وغشها عنهم كفت فاعله خضيب شيم بمعنى صوف الغنم وكان راه كثيرا باشي
 كاشتن وكان يظن ان الصوف نبت في الارض صاحب دلي اين كلام بنشيند وكفت
 الكسر دني بيا والاصلية بدانش اى بمقدار العلم بر فردى اى لو كان
 الذوق يزود بالعلم والفهم زناد ان تنك روى تر بنودي لعدم علمه بنا دانا
 چنان روى تر هاند الله تعالى كه دانا اندر ان چيران بماند وفي هذا المعنى قيل

بالعربية **شعر** كم عاقل عاقل اعيت مذاهية كم جاهل جاهل نلقاه
 مرزوقا هذا الذي ترك الاوهام جابرة وصير العالم النجيب زنديقا
بيت تحت ودولت عطف تغيير يكاردا في بيا المصدري نيت بنبه
 بما يكون جزا سيدا سماي نيت يراد به التأييد الى انظر فيما قتله من
 التحقيق في المواضع المشككة فانه وظيفه الشارح ومن تصدي بالشرح ولم
 يكشف المدام فانه من عدم علمه لامنا هماله او فنادست در جهان بسيا
 مرهون في تميز اجنداى ذو مقدار لان لفظ ارج بمعنى القدر ولفظ منداة
 نسبة نحو درمند ومن قال في شجره بقم للهرة وضم الجيم العدي المعذور المحترم
 فقد غفل عن اصل المعنى وعافل حوار والمعنى انه وقع في الدهر كثير كون البليد
 دامقدار والعافل دليلا كيميا كريا التري كيمياجى لان لفظ كراداة فاعل كما في
 قولهم ذكر بعضه مرده وشرح عطف على غصة ابله بسكون الهاء اندر خدا
 يافته كبح قيل في الترجمة دولتك علم بوير غيله دكل حق وديور
 آني ابرو غيله دكل بوجه اند دوشيدور وديار في تميز حمد مثيله
 عافل حوار كيميا كرجكرا مكايله شجر فجه ابله بولور خرابه ده كبح
 يكي را از ملوك كنيزك بقم الكاف العدي الاول وسكون الثاني في الاصل ووجدت
 بمعنى الجارية جيني وضاف لها اورده بودند وكانت على غاية الحسن خوات
 كه در حالت مستي بالياء المصدري باوي جمع ايداي اراد الجامعة في حالة السكر
 دختر محافت كرد ولم تساعد ملك در خشم سند في الغضاي غضب ودرودا
 اشارة الى كيزك اذ بنديكان بسياهي بنشيند وكان على غاية كه لب زرين بنشين

وی یعنی شفه العليا از برده بینی گذشته بود هذه هیة قیمة ولب زین
 معنی شفته السفلی بکریان فروخته معنی الوضع وللهذا الانخفاض هیکل
 ای هیتی بود که چینی بنج الصاد المملة وسكون الحاء المعجمة هم عفريت قصد
 سرقة خاتم سليمان وم قد كان ذلك الخبي اعجوبة فی فجر المنظر وکراهة اللقاء
 وكونه هم عفريت قال سليمان لطلب سري بلقيس انا آتيك به قبل تقوم من مقام
 مقامك احمال مجوع ومن عكس فی البيان فقد رجم المرجوح علی الراجح
 از طلعتش من وجهه بر میدی الباء للحکایة ای تیفر وعلی الطر علی وعلی الطر
 معنی الخاس المذاب ويستعمل معنی القطران وهو المراد هنا از بغلش تختین
 ای ابطه بکنیدی حکایة من کنیدی تو کوی حرف الشرط مقدم
تا قیامت رخت روی بالباء المصدري بروحمت جواب الشرط المقدر ویر
 ندری فيه ملاحظه التشبیه ای کما ان الحسن تمام فی یوسف او المعنی هذا کما
 او انک تقول ان القیم الیوم القیامه ثم فيه کاتم الحسن فی یوسف ویر فی التجر
بیدر که تا قیامت رخت روی تمام دارند روی غده کونک
 شخصی بباء الوحده بخنان النفی مصروف الی بقية البيت والملة منفية صفة
 شخص کویه فعیل معنی المفعول ركب مع منظر ووصفا ترکیبیا کز دشتی بکسر الباء
 المصدري او ای من قبحه خبر توان داد معنی دادن وانکا نکه مخفف من وانکا
 بغلش قدر انفا نعود بالله من قبح راحته مرد از خبر بغلش او مبتدا وخذوف
 باوفا بالاضافة موداد بالدين هم للشهر الاوسط من الشهور الصيفية خصه
 به لان راحته الجيفة اظهر فيه سياه دادن مدت نفس طالب بود و شروت

غالب هر ش بکسر الميم ای محبة تجسید ای تحرک وبقیم الميم ای بکارها برودنت
 رفعها ای ازال بامدادان قدم بیا نه ملک کنیزک رجست لعلو قلبه بها
 ونيافت عنده ماجرا کفند ای ما و فی الليلة حسم کرفت بفرمود ناسباه را کبرک
 دست و با استوار و سدید و از بام بالاضافة جوستی ای سقف الفم الک
 بنی بیج الفلعة خندق در اندازند ولما امر الملك بهذا القتل الفبيح و ^{الظلم}
 بکی از در زار نیک محضر قدر بیا نه روی شفاعت بر دین نهاد فيه تنبيه
 علی بآثر الکلام فی الامراء انما يكون بالتفرع والابتهاال وکفت سياه بچارداد
 درین کما هی نیست علله بقوله بلك ساي ريند کما وخذنت کاران وده عطف
 تفسر وکذا فی قوله بنخش وانعام بکسر الميم للاضافة خدا وندی الباء للنسبة
 او مصدريه والبا فی قوله بنخش متعلق بقوله معنادند لما سمع للک کلام
 الوزير کفت اگر در معاوضه او والمراد الجامعة والشاركة قال فی مختار الصحاح
 تعاوض الشريکان فی المال اشتراك فيه اجمع وهي الشركة للعادضة ومن قال بفع
 در کماله ان کنیزک فلم یأت بشی اصلا لالفة ولا اصطلاحا شبی ناخین
 کردی چه شدی بباء الحکایت کفت ای الوزير ای خدا وند نشید که کفت
تشنه سوخته ای العطشان للحر ویر چشمه روی چورید
 مرهون تو مینداری لا تنظر که از پیل دمان اندیشد ای تفکر ویر ویر
 ملحد من الحدی الدین ای مال وعدل کرسنه قدر بیا نه در خانه خالی برون
 بضم الباء الفارسی وقد یقرأ بفتح الباء العذنی عقل با ورنند ای لا تصدق
 العقل کز رمضان اندیشد ولما کان الکلام الوزير لطيفا اثر فی الملك

كما قال المص ملك راين لطيفه خوش آمد وكنت سياه را بنو خشم اما
 كنيزك را چكلم ولما كان الوزير عا فلا ساق الكلام على مقتضاه كفت كنيزك را
 بسياه سخن اى اعطى الجارية اياه كه نيم خورده او اى سورمه هم اورا شايد
 هرگز اورا بدوستى بالياء المصدري ميسندى من پسنديدن بالتركي بكنمه
 ومن قال يعنى هيج كس و نجونان يكون ميسند على معنى المجهول اى فلا يكون
 مرضيا فقد جعل اللفظ والمعنى كه رودجاي نابسنديد اى اى الموضع الذي
 هو غير مقبول تشنه رادل خواهد ابدال فيه تقديم وتأخير وقال في خيار
 الصحاح ما ذلال اى عذب نيم خورده دهان كنيزك بالكاف الفارسي يعنى
 وقد يوجد في بعض النسخ هذه القطعة دست سلطان ذكر معناه
 وقد مر بيانته نوصيحا ومن قال ههنا في البحر ديكرا الكاف الفارسي وذكر في
 الباء بالتركي يعنى دخی فقد علة مشكلا والعجبه نسي بيانه وقد مر ذكره
 مرار حتى ذكر شرحه هنا كما باسد چون سرکين وهو الكاف الفارسي ودر
 الدواب در افتاد رخ هذا من قبيل التنازع لان ترخ لحن ان يكون فاعل باب
 وفاعل او فناد تشنه رادل الجمل خواهد ابدال مرظيره كونه بكن تشنه بردها
 سخن بضمين في لغة الهمزة مصارى يالمه وقومش انخر ومن تردد في الهمزة
 قائلا في الاول هكذا سمعته وفي الثاني قال بعض الكل فقد غفل عن اللغة والقول
 بان اصل العباد سخن بكسر الهمزة والملة وفتح الكاف الفارسي اسم للحية الا
 الراوس وهي من اللوة المعروفة بشدة تأثر ذرها ينبغي ان لا ينقوه به لعدم
 المناسبة بل الحيل اذ المقصود ان الجارية تلونت بفارنة الخلام الاسود فلا

مرهون

الحيات

تليق

تليق لحرة السلطان ولا وجه لتشبيه الخلام المذكور بالحية للذبحه
 اسكندر بن فيلقوس بن بطرس بن منظور بن رومان بن ليطي بن يونان بن يافث
 وقيل بل هو مرد دم بن العيص بن اسحق بن ابراهيم عليهم السلام والاخير منا
 لتوصيفه بقوله رمي را ولقبه ذو القدرين واغالب به لانه ملك الدنيا
 بقرينها اى شرقها وغربها اورا اى في منامه قد اخذ بقدر الشمس وكان له
 ذواتان حستان والذوات سما قرنا اولانه انقضى في وقته قرنان من الناس
 وهو حي هذا ويرى انه كان قصير العمر فلا يصح هذا الوجه او انه اعطى علم النطق
 والباطن او انه دخل النور والظلمة هذا واطلاق القدرين على العلمين والظلمة
 والنور تجوز بعيد وما قيل لانه ملك فارس والروم ليس بخير لانه ملك الربع
 المسكون وقيل لانه كان في رأسه شبه القدرين وما وجدناه في كتب التواريخ
 وقيل لانه كريم الطرفين من قبيل ابيه وامه هذا واطلاق القدرين على الابن
 بعيد جدا وقيل لانه حارب بيديه هذا ولا يخفى اطلاق القدرين على اليدين
 كفتند كه ديار مشرق و مغرب بجه كرفت اى باي سيب اخذتها كه ملوك
 پيشين رخنه و ملك و عمر و لشكر پيش بالياء العربي ازين بود و چنين فتح
 ميسر تشنه گفت اى اسكندر بعون خداى تعالى هر ملكى كه كوفتم اى فتحها
 رعيتش را نيا زردم كان به عاده يدعوهم الى الاسلام فاذا اسلوا اقرهم على
 حالهم ونام يادشاهي جز نكويي ببردن بزرگتر بضم الزاء والضمير
 انكر بزرگ خوانند اهل خود اى العقلاء كه نام بزرگان بزرگترى بزرگترين
 مضارع من بردن روى انه لما مات اسكندر وضعوه في تابوت

من ذهب فرج بقدان غسلوه وطلوه بالعسل والصبر لئلا يتنثر من حمل على
ماكب الملوك الخارج للخدمة ووضعوه على سرير عال ثم قال زعيم القوم وهو
معلمه قد حصر الملوك والعلماء والفلاسفة فقال هذا يوم عظم العبرة كسفت الله
شمس الملوك واقبل من شره ما كان مدبرا او اذ بر من خير ما كان مقبلا فمن كان
باكبا على مال قصر الملك فليبك اليوم ومن كان متعجبا من حدث فليجب ويعبر منه
قال ليقل كل منكم قولا يكون للخاصة معربا وللعمامة واعظا فقال احدهم ان الملك
كان تجمع له الذهب فصار اليوم الذهب وتجمعه وقال الاخر اعجب الغالب للملوك
وقاهر الفردن كيف غلب وقهر وصار عبرة لغيرة فقال الثالث انظر الى اماك
قد ادنى من السطوة والحركة كيف صار جادا نام نيك وتفتك جمع رفته ضايح
اي اذكروهم بلخير فابعد نام نيك يا ابا ر بعد عما نك فان للسر مجنى يعلمه
جمع خلق بالضم وهو هيئة راسخة في النفس يصيد عنها
الافعال بسهولة ورويشان جمع درویش والمراد به اهل التصوف مطلقا
كما يشهد به الحكماء الحكايات المعروفة في هذا الباب ومن لم يعرف المراد اورد
كلاما لا يعتد به العارف يكلي از بزرگان الطاهران المراد به احد
ابناء الدنيا كفت پارسا يانرا اي سال صلحا كه چه كوي در حق فلان عابد ذكرهم
زاهد كه ديكران در حق او بطعنه سخنان كفته اند اي سندد اليه احوالا
تنا في الصلاح كفت فاعله پارسا طاهر بن الضمير راجع الى عابد عيب غي بينهم
اي ليس له عيب ظاهر ودر باطنش عيب غي نام ونحن نحكم بالظاهر هركه
كلمه را هنا بمعنى اللام للجارة جامه كان في الاصل بالهمزة للاضافة وحذفت

الملك سر

للوزن پارسا پني مرهون پارسا دان ونيك مر انكار معنيهما بالتركي صاغق ورتدا
كه در نهادش اي في طبعه وضميره وفي بعض النسخ در نهانش جيت من الخير
محتب رادرين خانه چه كار فاته يا خذ من راء فساد في الطاهر وقال الفقهاء
الفنق الحق لا يسقط العدالة در ویش ترايباء الوحدة ديدم سر نهان
كعبه نهان بلاها و نهان نهانها يعني العتبة نهاده بود وروی بر زمین هي
الظاهر ان المراد جدار الكعبة لان عتبتها ارفع وى ما ليد في كفت اي بناحي بقوله
يا غفور يا رحيم تود اني كه از ظلم و جصول على مقتضى قوله ان الانسان كان طويلا
ظلوما جولا چه ايد كه ترا شايد عذر تقصير خدمت اوردم بالا ف
في اللفظين الاولين كه به ندر ارم بطاعت منتظر اهر اي ليس السكاكي بالطلعة عيان
از كناه قويه كنند اما عارفان از عبادت استغفار اي استغفر من من تقصير العباد
كان رجل يرفع يده بعد الصلوة طويلا وقيل له ماتقول في دعائك
قال اقول اللهم اغفر لي تقصير في فان على هذا لا يليق بك عابدان جزاى عباد
خواهند هذا من جملة مقول قول درویش اي العباد بطلين عوض العباد و با
ذكر كنان بهاي بضاعت وهي طائفة من المال تبعت للتجارة والمراد هنا المتاع الذي
يباع ومن بنده اميد آورده ام نه طاعت حتى اطلب جزاها و بدر برونه وهو
بشي امدم نه تجارة حتى اطلب ثمن المتاع اصنع بنا اي افعل لنا ما انت اهلك
ولا تفعل بنا ما نحن اهلك هكذا وجدنا عبارة المتن في النسخ الصحيحة وما وجدنا
اصنع في ما اهلك وان كان يناسب السياق وما وجدنا ايضا و امره لما جازوه
اي الترك لما جاز تركه ذكر في الكشاف ان تقوم بونس عم لما نزل بهم العذاب

قال اللهم ان ذنوبنا قد عظمت وجلت وانت اعظم منها واحسن افعلى بنا ما انت اهل
ولا تفعل بنا ما نحن اهل فكشف عنهم العذاب كركشي بضم الكاف العذرى خطاب
من كثرة و المراد به عذاب الله و حرهم بضم الحيم بمعنى الذنب بخشي اي تغفر لي
وسر بهن نام لا رجع من عقبك بنده را فرمان بناسد هر چه فرمايي بدام **باید**
بر در كعبه بالا ضافه سايل ديديم يسال الله تعالى كه هي گفت و مي كرستي خوش
يفر او بفرط الحار للفاوية من نكوم كه طاعتم بپذير اي لا اقل اقبل طاعتي فلم غفور
كش امر من كشيدن والمراد طرحه من كتاب اليبات **عبد القادر كيداني**
وهو من الشايع العظام والاولياء الكرام وله مناقب شتى وكرامات عليا
كعبه روي بر حصا بفرط الحار المملة جمع حصاة كذا في مختار الصحاح وهي بالقادسية
سكذير وبالتكى جقل ومن لم يعرف الجمع والمفرع فسر الجمع بمعنى المفرد نه
هي كفت مناجيا اي خداونى بخشاي يريده العفو و اگر مستوجب عفو بتم من
استوجبده اذ استحققه در هيات مرهاينا الكثير امر من انكشني نادر روي **شيدان**
جمع نيكاي في مواجبتهم سر هسار اي بختي شوم روي برخاك و كانه جمله
حالية من الضمير المتروك قوله في كويم هكذا وجدنا عبارة المتن في النسخ التي را
ومن اختار في المتن قوله ميكويد وفسر بقوله يعني عبد القادر ثم قال وفي بعض
في كويم وهو الظاهر والظاهر انها فترى على المص وقد اعترف بفساد ما اخذ
هر سحر كه تخفف من سحر كاه كه با دي ايد ظرف لقوله في كويم والمراد به وقت السحر
ومقول القول البيت الا في اعني قوله اي كه هر كز فرامشت فرامش و فراموش
بمعنى والمخوف ان اصل فراموش فرامش حذف واو للوزن والناء للخطا وحركت **النين**

لها واختير الفتح للتخفيف نكم **حاشا** قال النجم شبلي قدس سره في لا انذرك الله
تعالى لان التذكرا غايكون بعد النسيان وللا نساء حتى اركره هيجت از بنده ياد
في ايد وقيل في الترحمة **عجز طير اغي** او رنه يوزن او روب هدر سحر كه ديديم
چو ابريشه باده اي هر كز او نتمر سخي **هيج سنده** اندر مي من بني ياد
دردى در خانه پادشاهي بيا و الوحلة فيها در آمد لشرقه الشى چند
طلب كرد في بيت الزاهد چيرى بيا و الوحلة بياقت لفقير الزاهد و لتك سده
لعدم وجدان شى بار سار اخبر شد اي تنبه كلي بكسر الكاف العذرى و يار **الوحلة**
لغة مشتركة كه بران كليم خفته بود اي اصطلح و نام در ره كذا در در انداخت
اي التي في عمر لي اخذنا محروم نكرده اي لا رجع ولا يصير محروما **شديد**
در ان راه خداي مرهون دل دشمنان را نكرده تنك فكيف يضييقون قلوب
الاصدقاء تراكي سوال عن الوقت هنا ليس بشود اي تيسر لك اين مقام علله بقول
كه باد و سنان خلافت و جنك اي لك خلاف و حرب وقيل في البرجة **س**
شتم كه حق يولي ار نلردى اولاد دشمنك كوكن اعدي تنك **نته**
اوله ميسر سكا بوقام كه دوسلد له اينك خلا و در جنگ مودت
اهل صفا جبهه در روي جبهه در قفا اي لا تفاوت بينهما بل همايان نه جنانكه
از نيت بفتح الباء الفارسي والسين عيب كيرد و بپشت بالباء العربي الفارسي
يعني قد امك ومن قال يعني عند فقد غفل عن صنعة التضاد بل لم يعرف القبل
والبعد ميرند **در بر ابراي** في المقابلة و الفقام چو كوسفند بكسر
للاضافة او بسكونها سليم يراد به معنى الحليم من العلم بالكسر و در قفا هو كرك

ای مثل الذیب مردم حواری وصف ترکیبی و المعنی لیس الصلیق هو الذی یکون فی
 للواجهه والغیبة علی السواء هر که عیب دیگران پیش تو آرد و شمر دای
 عد بی کان عیب تو پیش دیگران خواهد برد بالترکی کما نسرینک عیبکی غیر
 او کنه التسه کر کرد رکابیل من عاب عبدک و قبل فی الترجمة کمله ایدر بر
 کو عیبی او کو کنه عیان و ارم بر قلعه دیر عیبکی کسند که همان
 تنی چند بالترکی نیجه تن و المراد اشخاص متعدده از رنده کان جمع رنده
 بالترکی یورنی متفق سیاحت مصدر سیاح فی الارض یعنی ذهب بودند ای کما
 متفقین فی السیاحه و شریک ربح و راحت سجع خواستم که مرافقت کم ای را
 ان اکون رفیقهم موافقت نکردند و لم یقبلوا فی المرافقة کفتم از کرم و اخلاق بزرگان
 بدیع است و عجیب روی از مصالحیت و انا و احدهم ثافتن یعنی الاعراض هنا
 و فایده در هیچ داشتن و الخلال فی غیر مقتصر فی الخدمت کما قال که در خدمت نفس
 خویش این قدر قوت می شناختم که در خدمت مردم ان برید بهم هو لا الاشخاص
 بارشاطر یا شتم نه بارشاطر یعنی حل القلب و المراد به التشویش ان لم کن
 را کما الموانی ای را کب للراکب مصاحبا معکم استغنی انالکم حال کونی حامل القوا
 جمع غاشیه و هی ما یسترح السرح و المعنی ان لم یکن کن لا یبقا لصحبکم التی یخدمکم
 یکی از ان میان گفت للاعتدال را زین سخن که شنید من عدم قبولنا دلتک هکذا
 وقع فی بعض النسخ القديمة و الذی یخرفون الکلم عن مواضعه کتبوا الفظ دل
 مدار که درین روزها ای فی هذه الايام دزدی بصورت درویشان در آمد
 ای دخل وجود را در سلك ابعنی الخیط صحبت ما بالاضافه فی اللفظین منتظم

کردد کما ینتظم المحدثه فی الخیط جده داند مردم اراد به مردمان
 او براد به الجنس که در جامه در خانه کیست ای یعلم الانسان فی اللباس انه
 انه رجل خیر ام شر نویسنده داند ای الكاتب یعلم که در خانه نامه چیست
 ومن اراد بدیل نامه لفظ خامه و قال الظاهر ان المراد بخامه المكتوب اعترف
 بانه لم یجد فی کتب اللغة التي عنده بهذه للمعنی ثمر اربع معان للفظ خامه علی
 علی ما وقع فی الصحاح الفارسی و الحال کما لا یلیق بالحل ثم فی بحر الغرایب و بمعنی
 الرمل المجتمع فقد اتی بالغرایب و لم یعرف عبارة المتن فوقع فی التکلفات
 الباردة ارا بما که سلامت حال مردی نباشد کان بضم الکاف الکاف الفارسی
 بمعنی الظن فضول لش المراد به المزیه عن سواء کان فی الحسن و القبح و یعین
 احدهما بقدرینه الحل و قول من قال اصله کان فضولی کنایه عن تجاوز عن الحد
 السوء دعوی بلاد دلیل و هو منقوض بقول المص جوکاری فی فضولی من بر اید کامر
 نبودند بل طنوه صالحا و بیاری قبول کردند ظاهر حال عارفان المراد
 بهم ارباب السو که دلقت بفتح الدال و سکون اللام لباس الصوفیه للعرف
 خرقه و المراد لا تعتبر بظاهر حالهم این قدر نیست که روی در خلقت فان کان
 الصوفی توجه للمخلق لا الی الحق فانه علامه سوء در عمل کوشش امر من کوشیدن
 هر چه خواهی من الالبسة المباحه پوشش امر من پوشیدن ناج بر سر نه کالسلطان
 و علم بردوش کالجندی زاهدی بالباء المصدری در لباس پوشی وصف ترکیبی
 و الباء للمصدریه ایضا نیست فان لبس اللباس المخصوص امر سهل زاهد پاک
 باش عن الاعمال القبیحة و اطلس پوشش فیه مبالغه ترک دنیا و شهوت و هو

هما معطوفان على المضاف اليه اعني لفظ دنيا والمصرع مرهون او خبر مقدم بآسيا
 مبتدأ مؤخرته ترك جامه ولبس الواو ازيد للوزن در كذا عند بنفهم الكاف
 العيني والزاء الفارسي والعين المحجمة الدرع وكذا كذا كذا بالكاف مكان العين
 وقر كذا بالكاف بدل الكاف والزاء العربي كذا في كذا كذا المقول عليها فلا
 تلفظ ما قال البعض سمعت من بعض قر كذا والكاف العربي في الاساندة في تفخيم
 بعض الاساندة قر كذا بالزاء الفارسي والكاف العربي فان الاساندة في تفخيم
 اللغات اربا مره بايد بود اي ينبغي ان يكون في الدرع رجل شجاع بر تخت سلاح
 جنگجه سود يراد بالخنث في العجم والردم الجنان ضد الشجاع م للراد من التبيين
 لبس لباس الضوئية ينبغي ان يكون عمله كاعمالهم في الجملة مره ز و شب رفته بود
 في السجدة وشبانكه بياي حصاري خفته بود للاستراحة در ي توفيق ابرق
دنيو برد انت اي اخذ ورفع كه بطهارت و دنيو و الحال اوبعارت و دنيو
بارسا لفظ مقدر بين كه خرقه در بر كرد اي جعله عليه يعني لبسه جامه
 كعبه را جل تخفف اللام للوزن وكسر هاللاضافه جل خرد كرد اي كانه جعل
 ثواب الكعبة جلا للجار چندا كه از نظر در بستان غايب ببر جي بيار الوحدة
 از حصا برقت و در جي والياء للوحدة كذا والتدح تا بضم الحلقة التي تحفظه
 فيها الجواهر وحلي النساء وقول من قال يعني حقه مره اريد اخص منه بدنيو
 في الليل نارد و روشن ان تاريخ مبلغي راه رفته بود و رفيقان بي كناه خفته با
 همد را اكل الرفقاء بقلعه در آوردند غافل در آمدند اهل الحصن و الذين
 منعهم اي ادخلو جميعنا في الحصن و بزدان كردند اي حبسوا تا ازان نار مخ

والمعروف

ترك

ترك صحبت كفتيم اي قلنا تركنا المصاحبة مع الغير وطريق عزيت كفتيم فالذين
 كه السلامة في الوحدة والافه في الكثرة والاثنين جواز قوي بياو الوحدة
 بيكي دانستی بياو المصدرى فاعله ضمير بيكي نه كه بكسر الكاف العربي وسكون
 الهاء الاصلى بمعنى الحقير والصغير كذا في بحر الغرائب ومن قال بمعنى كهنه
 بل مقصور منه اي الحقير فقد غلط غلطين وانه ليس مرادف كهنه ولا
 مقصور امنه بل هو لغة برأسها واذا زيد عليه لفظ تن تصير اسم تفضيل
 نه كذا منزلت اي القدر هاند مضارع من هاند نه مة بكسر الميم وسكون
 الاصلى بمعنى الكبير ومن قال بمعنى مستر بل مقصور منه مثل مختاط ومخيط
 على ما قيل فقد غلط مثل اللفظين الذين سمعتهما انفا و فاسى الفارسية على
 العربية لعدم انسه بالفارسية راو المعنى المراد ان ذلك الشخص لما عمل
عملا لا يليق باهل التصوف تجاوزه ضربه الينا في بيني كه كاوى بالكاف
 الفارسي و بياو الوحدة اي بقرو احد در علف راو والمراد به المزرعة
 التي ذرع فيها العلف بيا لايد معناه بالترك بولا شدر من همه كاوان مطابق
 دورا اي اذا دخل بقرو احد في معلف وراه صاحبه او الراعي يسوق
 الجميع بالضرر والايذاء وهو مختلص من شدة الضرب فكان ذلكا البقر
 مختلطين ومن لم يعرف المراد فسر بقوله بوزي وكتب حاشية قال فيها
 تفير بلازم معناه المطابق المراد هنا وقيل في الترجمة جوب و قومك
 برى بلمرك اتسه دوراق فالمركي به هم اوليد تجنكم بر صفر ترلايد
 كرسه سور لر جمله سني ايلرويه كفتيم سباس ومنت خدای را جل

وعلی که از فواید درویشان محروم ماندیم از تعلیمات ان للقرآن من لاعلم
بحاله غیر جان کرچه از صحبت ایشان فرید شدیم اما بدین حکایت ^{ای وحد} مستفید
کنیم و اما امر ای الی یسعون فی الارض در همه این صحبت بکار آید
بیک بقع الباء السبیه نادر اشیده کنایه عن غیر المودت در مجلسی بیاء الو
برنجند مضارع من یجیدن دل هو شمعند ان ای قلب العقلاء بسی و یقع
هذا کثیرا اگر بیکه ای الخوص الی مجتمع فیه الماء برکنند از کلاب ای من
ماء الورد چوسک و فی بعض النسخ سکی در وی افتد کند مضارع من کردن
بضمی المیم و الجیم و سکون النون بینهما ما و یجسن راهدی همان باد
بیاء الوحلة فیهما بود بسکون الواو چو ترسفره بنشینند لاکل الطعام
کمتر از آن خورد که ارادت او بود ای لم یأکل مقدارا ما یا یرید اکل و چون
بفار برخواستند ای فاموا الی الصلوة پیشتر از آن کرد که عادت او بود علاما
بقوله ناظر صلاحیت در حق او زیاده کنند ای یظنون انه قلیل الاکل
کثیر الطلعة ^{تدرسم} ترسم بر سو بکعبه اخاف ان لا تنصل الی الکعبه ای اعرا
علاه بقوله کینره که توی روی بترک است ای الطريق الذی تسککه عمری
الولایه الی سمي بترکستان و قبل فی الترجمة قور قرین ایرمیه سید
کعبه ای اعرابی دودنگ بول جو سوزی دودغز و لوین رومه کیدر چون
بمقام خوش باز آمد ای رجع الی منزل له سفره خواست با تناول کند ای بیا
شهری داشت ای کان له ابن صاحب فراسه گفت ای پدر چرا در صحبت سلطان
چیزی نخوردی گفت ای پدر پدر و در نظر ایشان چیزی نخوردم بکار آید گفت

ضمیر پسر غار را هم قضا کن که چیزی نکردی که بکار آید ای هنرها
نرها به بر کف دست لاراوت عیبهادر گرفته در بجل تحت الابطا کنت
و سترت عیوبک ناچه خواهی خریدن ای مغرور معناه بالتکی الی سک
کرد ای مغرور و زدرماند ای یوم العین بسیم دخل بفتحی الدال للاملة
و العین المجحة بمعنی الفساد مثل الدخل والمراد المزخرف **کایت** یاد دارم
ای فی خاطری ثابت یعنی مانسیت که در عهد ای زمان طفولیت و الصغر
متعبد و شب خیز و صف ترکیبی و موالع هذا اللفظ یستعمل علی صغفه للفق
یعنی الحریص و کسر العین للاضافة الی قوله ذهب و برهین ای کنت حریصا
علیها ما شئ در خدمت پدر و هو شیخ عبد الفاهر قدس سره نشسته بودم
و همه شب بیدار بودم بفتحین بنسبه کنایه عن عدم النوم ای کنت غیر نائم
فی تلك اللیلة و مصحف عزیز بر کنار گرفته للتلاوة و طایفه من اهل البيت
کرد ما بکسر الکا و الفارسی ای اطرافنا خفته ای نایم پدر را گفته اند
یکی سر برنی دارد ای لا یرفح راسه که مدد و کانه ای رکعتین بکذا در چنان
خفته اند ای نامو علی وجه کوی می روده اند کاسم ما تو آفت جان پدر خطا
لطفله تو نیز اگر تحقیق به که در پوسنین بمعنی الفرو خلق افنی عبارت عن
ذکر المنال و المعایب ^{نبیند} نبیند مدعی مدعی جز خویشین را ای لا
غیر نفسه که دارد پرده بندار ای ستر حسن الظن در پیش و هذا کنایه
عن الکبر و الاعجاب اگر چشم خدا پیش لفظ خدا بین وصف ترکیبی و هذه
العین کنایه عن العین التي تری الحق ولا تری غیر الحق حقا و الضمیر راجع الی

بخشد ایله نیند هیچ چیز ترا خوشی و بعضی نسخ اگر چشم خدا بینی
 بخشد بیفایم یکنون التفات من الغيبة للمخطا و هو نوع محدود من البلاغة
 علی ما عرف فی موضعه و من قال الاول انبساط المقام و اولی کمالا لکن قد خفی علیه
 هذه البلاغة و المقام مقام الخطاب من اى المصاليه کمالا لکن
 بزکی را در محفل بیاء الوحدة فیها همی شود ندای کانوید چون و در اوستا
 جیلان مبالغه می نمودند و کانوا بطر نه سر بر آورد و گفت مجیب الم من ام
 که سر دایم کیفیت مخاطب مجهول من الکفایة اذا نصب علی القیام یا من بعد
 من العد فاعله ضمیر الخطاب المستتر فیہ اعنی لفظ انت محاسنه مفعوله
 و هو جمع حسن یفتخرون علی خلاف الفیس علی سببی خبر مقدم مبتداء مؤخر
 و هو هذا ای هذا ظاهری و لم تدر من الدرایة و هی العلم فاعله کفاعل نعد
 ای لم نعلم باطنی مفعول لم تدر و للمعنی یا من نعد محاسنی ما دحا کفیت اذا انا
 تری ظاهری و لیس کمال الاطلاع علی سیری شخص یختم عالمیان خوب
 منظر است ای شخصی فی اعین الناس یری حسن الوجه و رخصت باطن ای من
 حیث باطنی سر جلت فناده بنش کما ان الرجل اذا جمل طأ و راسه طأ و دس
 را بعد بنفش و نکاری که هست خلق مرهون بحیر کنند لحسنه و او جمل از پاری
 نشت خویش من جمله القبیحة و المرء المحاسنه یدج و هو یعرف خبثه الباطن
 فیفجّل منه یکی از صلحاء لبنان علی وزن عثمان اسم جیل و الاضافة بیانیة
 که مقامات او در دیار عرب مذکور بود بلخیر و در امان او مشهور فی
 تلك الدیار و نجاع دمشق و هو جامع معروف بنجامع ادمیه در آمد و بر کنار
 برکه

برکه ای الحوض من اضاء للماء الى المطر فی تفسیر البركة سابقا فی مثل ما ذکر
 هنا فقد اعترف بالحق طهارت می کرد یا بنش بلعزید ماض الغزیدن معنی
 و الخوض در افتاد و کان ان یغرق و عشت بسیار ارجا خلاص یافت جو غار را
 بپرداختند ای انوار کی اذا صحا کفت مخاطبا الیه مراشکی بیاء الوحدة
 هست شیخ گفت از چیست کفت فاعله ضمیر کی یاد دارم که در وی درهای مغر
 می رفتی الباء لفظ من الحاکمیت الحال الماضیه و قدمت ترشد فان الغرق
 امروز دین یک یافت اب هکذا وجدنا و جندنا عبارة المتن فی النسخ التي
 رأیناها و من کان انسه بالعربیة فقد اورد عبارة المتن یک قلله آب
 و فسر بقوله یعنی مقدار مائة و عشرين متاکدا من البعض و یوافقه الکتاب
 الفقیهة و لعل القایل اراد به الکناية عن القلة هذا کلامه و مع عدم
 یحده هذه الروایة غیر مطابقة الواقع لان ماء الخوض فی دیار العرب لا یتو
 اقل من الفلتین و احتمال الفرق انما یتو فی الماء الذی یکثر و یتلغ فی الرأس
 از هلاک اناء الخطاب چیزی بیاء الوحدة غانده به ای وجد کل هلاک
 و لم یبق منه شیء و جزء اصلا و من لم یعرف للمعنی قال فی تفسیر قول المص هلاکت
 یعنی غیر از هلاکت و لیس هذا الا تفسیر الشی بضده درین وجه حکمت هذا الکلام
 صریح فی السؤال عن الحکمة لا اعتراض عن الشیء شیخ سر یجب بفتح و سکون الباء
 تفکر فرود برد کما هو عادة المنقذین المتعقین و یسر از نامل بسیار ای بعد ان
 الکنیز کفت تشید سید عالم محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم کفت لی
 مع الله وقت لا یسعی فیہ ملک مقرب ولا نبی مرسل فان تنوین

التكثير في قوله وقت يفيد الوحدة فالمعنى لمع الله وقت من الاوقات لا يسفي
 في ذلك الوقت ملك مقرب ولا نبي مرسل ونكت على الدوام عطف على كفت اي لم
 يقبل انامع الله على الدوام وورق جين ابتداء الكلام الى آخره كه فرمود في الحديث
 المذكور جبرائيل وميكائيل يبرداختي يعني لا يقان بهما في ذلك الوقت فان معنى
 بفلان وساختن بفلان للفارسية والمصاحبة معه ومن لم يعرف المعنى قال يعني
 لا يشتغل بهما وديكر وقت باحفصة وريفت اسنان لامرأتين من امها المومنين
 در ساحتی یعنی بصاحبهما که مشاهده الابرار جمع بر بفتح الباء صفة مشبهة او
 جمع بار بين التثنية والاستناد يعني لا يدوم مشاهدة الابرار والتجلى لهم بل هم بين كشف
 وستر فوقع الكرامات كالشيء على الماء لا يقع كل وقت بل انما يكون في وقت الشاهد
 می باید در زیاده ای قلوب الاولیاء دیدار می نماید و بهیتر می کنی خطاب الجواب
 باز در خویش نشانی می کنی قبل فی الترجمة **بیت** یوزنی کو ستر بنه پرهیز
 ایدرنیه باز در کی عشق اودین تیز ایدرنیه **م** شاهد صیغه المتکلم
 وحده من موصولة اهوى صیغه المتکلم ايضا من باب علم ای هواه نکت العابد
 المنسوب اشاهد من احبته بغير وسيلة متعلق با شاهد فليحقق ای بد کنی
 شأن ای حال اظلل اصل صیغه المتکلم ايضا ای اصل انابه خذ العابد الى
 الموصوف صوف وطريقا مفعول اضل یوج ای یوقد نار ای عشقه ثم یطغى بالیاء
 الساكنة اصله بالهمزة ای یجعلها منطفیه برشته ای قليلة من ماء الوصال کذا
 اشاره الى ما ذکر وهو تاجع النار واطفاءها ثم انی تبصر فی محرقا هم مفعول من
 الاحراق وغریقا فاعیل بمعنى للفعول وهما منصوبان علی الحالية یکی برسد

ای سئل ازان کم کشته فرزند اراد به یعقوب عم فانه کان قد ایت یوسف
 کدای روشن کمر معناه کلفظه لا تخفى علی احد ومن قال یعنی پاک وصافی جوهر فقد خفاه
 حین غیره بغير معناه بغير خود مند من تمت المناکی **مصرع** و هذا المحتاج الي
 ومن قال یعنی از مصر فقد انی شیء یصیر اعجوبة للنظار بوی پراهن والظاهر ان الضمیر
 الرجوع الى فرزند الدخول علی قوله مصر فینبغی ان یدخل الی قوله الی قوله پراهن
 وانما قدم اللون سنیدی فالمعنی از مصر بوی پراهن فرزند شنید واعلم ان
 شنید یستعمل بمعنى یویدن مجازا ومن قال بالاشترک او المجاز فقد اخطا فی
 نصف کلامه اذ لم یوجد شنیدن بمعنى یویدن فی کتب اللغات الفارسیة **ج**
 درجه کنعانا الضمیر کالاولی راجع الی فرزند ومن اهل الاول وقال هنا النبی
 راجع الی فرزند فلم یأت بالبیان موقعه یدری فلما سئل یعقوب عم بهد
 الوجه بکفت فی جوابه احوال ما برق جهانت ای کالبرق دی بید اودم
 نهانت قیدل هذ الجواب علی ان الکشف والکرامة لا یدومان کي بیا الوحدة
 وهو مقصور وقد مر بیانہ بر طارم استعمل الفصح بالحركات الثلاث فی الراء وقد
 اورده بعضهم فی فاقية الترحم فظن انه مضموم الراء فی فاقية بازرم فظن
 مکسور الراء والفتح مختار للخطوة ومن قال بکسر الراء علی ما فهم من نحو الغرایب
 لم یفهم ما فيه لان صاحبه اورده فی قیافة الترحم حین قال نظم از عالم
 کبریا که عام هست چون رحمت ایندش رحیم **م** وهم از پی کبرانش پی شک
 ناغایت ایندند طارم و اهل اللغة متفقون علی ان معناه بالترکی فرآه او
 ویطلق علی الفلک تشبها له واذا وصف بوصف یدل علی العلوتین ذلک کما فیها

فم سخن مفعول چون نكند مستمع مهون قوت طبع از متكلم بخوبی نوی
چنانچه انطلب من المتكلم قوة الطبع وحسن التقدير فتحت كالوسعة لفظا
ومعنى فیدان ارادت بالاضافة في اللفظين بيار امر من اردن نابزند فعل مضارع ^{عنه}
مرد بكسر الدال للاضافة الى سخن كوى وصف تركيبي اى جعل متكلم كوى مفعول بزندان
واعلم ان لفظ بزندان كوى بالكاف الفارسي معنى كره بضم الكاف وفتح الراء وحقها
وللبراهنا وقد يكون وصفا تركيبيا مع غيره كما سمعت انقا ويكون امرا من كفتن
كشای شبی بیا الوجدة در بیان ملكه اى في البرية از غایت بخوابی
بای رفتم عائد بسكون والدال كناية عن كمال العجز عن الشيء سرهادم للنوم
وشریان را مثل بیل بان كما عرفت كتم دست از من بد ارأى مع دعنى
بای سكين بیا ده چند وذلله بقوله كه كز محل ستوده شد كذا سمع من
ساتنه وكونه معنى صار وجه ارى كما قال البعض غير شايع في الاستعمال
وان كان يستعمل على المبالغة وفي بعض النسخ ستوده بمعنى المدح فلا يكون
قوله كز محل تعليلا بل المعنى ان الرجل كى عيشى ملاطحة هذه الفصيلة تحت
بضم الباء العذنى والمخاء المعجمة بالتركي يسرك دوه ناشود جسم قريبي بيا
الوجدة لا غدا غري الباء كالاولى مرده باشد اى يصير ميتا از سخن بالباء
المصدرى كفت فاعله شتر بان اى برادر حرم در پشت برید حرم ملكه الحرام
وحرای در بر فيه صفة التضاد اكر رفتى بر دى بيا الخطا فيهما ومفعول برید
مخزوف والروح بقرينة ومن قال اى جان بكمه فقد ارتكب قيدا اريد اذ المراد
تخلص الروح مطلقا لا ايصاله الى مكة فقط واكر خفتى مرده بضم الميم اى تمت

لانه جزء النثر خوشست خبر مقدم زیر میفکند هم شمر مشهور براه باده
بمعنى خفتن شب حیل ظرف خفتن اى ليلة الارحال ولى ترك جان بيايد كفت
كفتن اى ينبغي ان يقال تركت مرده وقيل كل ما يأتى ولو كان فعلا والمراد به ترك
الروح فعلا لا القول المخصوص حقيقة وقول من قال ولا بعد في استعمال كفت
في معنا كرون فان امثاله في الفارسي ليس بعزین الى برى الى قوله جان شد واول
نيامد قول مزيف لوجبهين اما اولاه لانه لو ارد يكون كفت بمعنى كرون الله جان
فلا وجه للتخصيص بالفارسي فانه باب واسع في كل لغة وان اراد به انه حقيقة
فلا بد من بيان اهل اللغة ولم يبينوا واما ثانيا فلان لفظ شد حقيقة بمعنى ذهب
كما انه حقيقة بمعنى صار فلا وجه للقياس عليه على ان القياس لا يجري في اللغات
بار سايي را دیدم في هذه سياحتي بر كنار دريا كه زخم پلنگ داشت
اى اصابه الجراحة من النمر وهرج دار و بختى الداء بهى شد ومدت هادان
رجو بود وكان مريضا مدة مدیده دم بدم يعنى حينئذينا شكر خدای
نعالی كفت الحمد لله كه بعصيتى كرفنارم نه بعصيتى كرمرازان معى على
معنيين احدهما الشخص الذى له انين بالتركي اكلي والثاني اداة هم مكان نحو
كلزار وسمن زار والمراد هنا هو المعنى وهو حال عن المفعول اعفوا من قال
قوله دار مفعول ثان لقوله دهد صحت فقد اخطأ بكشتن دهدان يار غزین
ومن قال قال في الحرارى يعنى ناله وزار بدون الباء بمعنى نالان ولا بعد ان
يستعمل زاده هنا بمعنى زارى مقصورا منه لم يعرف دكاكة وظن البعيد غير بعيد
وظن ان القصر يجوز في كل لفظا ناكويي بيا الخطا كه دران دم اى في ذلك الوقت

عم جام باشد ای لیس انی لنها بر وی کوم از بند مسکن چه کند محققین
کنه صادر شد و وقع کواصله که او اشاره الی یار عزیز د لارده شد از
ای انقل قلبه مغم اتم باشد که بکون دکاهم برویتی راضی
بیاء الوحلة فیها پیش یعنی وقع حاجه مهمه کلمی از خانه یاری و الیایها
کالاوی بدزدید فاعله ضمیر رویش حاکم فرمود کشتن بپزند بقتل
بقوله السارق والسارقة فاقطعوا ایدیها صاحب کلم شفاعت کرد که
اورا بقتل بقتل اللام فی الاصل یعنی جلال کردم ای عفت عنه ومن قال
دعوی کنم فقد اخطا فان الدعوی شرط فی الحكم بالقطع فلما حکم الحاكم بالقطع
علم ان الدعوی صدر من صاحب المتاع حاکم گفت بشفاعة تو حد شرع را و
القطع فرود نگذارم ای لا اترکه گفت راست فرمودی خطاب للحاکم اما هر که از مال
وقف چیزی بدزد قطع لازم نیاید که الفقیر لا یمکن شیئا علی صیغه المعلوم
ولا یمکن علی صیغه المجهول ای لا یكون مملوکا للتمس هر چه درویشتر است و
محتاجانست و من سرق من الوقف یلزمه الضمان ولا یلزمه القطع حاکم
از بدایت ای ترکه هذا مع اللفظ كما عرفت فی قوله دست من بردار و من
قال ای ترک التعرض لم یأت بمعنی اللفظ و گفت تو بجا کنلک السارق جهان بروی
تلك امه بوقه دزدی بیاء المصدري نکرودی بیاء الخطا الا از خانه جنین
یاری و ترک و ترک الامانة فی ماله گفت ای خداوند شنیده که گفته اند
خانه دوستان پرورب امر من رفتن بضم الراء کنایه عن اخذ ما فيه حیقا و
و در دشمنان مکوب نهی من کوفتن بیدل الفاء و باء فی مستقبلاته بمعنی القاء

باب العدة لأجل عرض الحاجة ومن قال من کوبیدن بالخاف العربي والباء الفاء
فقد ظن ان یار مکوب فارسی چون فردما فی تحقی اذ العزت فی الشدة
من یجز ان یکن ای لا یعمل بدک فی العجز ومن قال اذا اضطرت بالشدة ^{الکربة}
فلم یأبغنی یعنی اللفظ دم دشمنانرا پوست برکن ای اسلم جلودهم قرا فلا یبغنی و
در دشمنان مکوب فاندفع ما قبل ولا یخفی ان قوله در دشمنانرا پوست برکن لا یلام
القبلة در دشمنان مکوب دوستانرا پوستین فعلت بهذا الاخیار بکی از
پادشاهان پارس را دید و گفت هجعت بباء الخطا یاد ای اید گفت گفت فاعله ضمیر
پارسا بلی بکسر اللام هر که مقصود من کاه ای کل وقت که خدا را فراموش کنی
هر سود و مضارع من دیدن فاعله انک ای یعود الی کل جانب
شخص زدی بکسر الراء خویش ای من باب الله تعالی اند فاعله هو الله ای پرده ^{للله}
و انرا که بخواند ای الذي يدعوه الله تعالی بدکس ^{ند} یخون مضارع منی و انید
ای لا یزده الی باب احد سواه یعنی لا یجعله یحتاجا الی غیره کان منصوصا
ابن عمار تیما و کان امه تعزل فی بیعه فاعطیته یومادرهین و قالت اشتر
بدرهم خبزا و بدرهم قطنا فدأی رجلین یخراجهما الاخیر الی الفاضل ^{درهین} بسبب
فتصدقی بهما و ذهب الی امه و اخبرها فدعت له و اعطته عند لا یشتري شیئا
للاکل فلم دخل السوق کسد غزله فمر ستماک و قد بقی ستمنان فاشترایا بغزله
فتشترها امه فوجد فیها الولوة نقیة باعها بعشرة درهم بدره و فلما دخل بیته
نودی من زاویه البیت یا منصور هذه خلف درهمک و در خزانة کمال درهم لآخره
یکی از صالحان پادشاهی را خواب دید در بهشت و پارسایی در درخت ^{سید}

الظاهر ان السؤال وقع في النوم كه موجب درجات جمع درجة اى المرتبة العليا
وهي مستعملة في مقامات الجنائز اشارة الى اباد شاهي جيت ونسب درجات
جمع دركه اى المنزلة السفلى وهي مستعملة في منازل جنم ان اشارة الى پارسايي
جه كه خلاف اين پند استم لظلم السلطان وذهب الصالح كفتند جوابه ان پادشاه
نخبت درويشان در هشت و ان پارسا بقرب پادشاهان در درج و زح كما ورد
في الخبر نعم الامير على باب الفقير على باب الامير دلفت خطاب لزاك
كارايد **سبح** عطف على دلف و مرع على صيغة المفعول عطف ايضاً معناه
بالنكاح بالوفقتان خود را نعلهاي نكوهيده هم مفعول من نكوهيدن بكسر
النون بمعنى التحقير والمذمة برى دارى اجعله نفسك بريئة من الافعال
القبحة والاخلاق الذميمة حاجت بكلاه بكي بختين والكاف للعربي نوع
من جنس الفلنسة كذا حرق في الحرف الغريب ومن قال نوع من المتاع بعمه الصوفى
لم يدبر معناه على ان الكلام في الفلنسة لاني العامة دختنت بفتح النون
لاجل الخطاب يئست فان الاعتبار ليس بصورة درويش صفت باش و
تترى دارالمداد به الفلنسة يلبسها الجندي والطائفة المعروفة بتانار
كذا اسمعنا من الاساتذة العالمين ومن قال يعنى به كلاه اميرانه كذا قال
الكل قد اتهم اقدم على شرح الكتاب مع عدم علمه والحال ان التعليم انما يكون
بعد العلم **بياده** الهز للوحدة كما عرفت سابقاً سر و پا برهنه
باكاروان جازاي معوم از كوفه بدامد اى خبيج و هراهماشك صار
خرامان هم رفت وى كفت نظم نه بر شتر سوارم اى انى غير راكب على حمل

نه جوا شتر زير بارم وليست انا كحمل تحت الحمل نه خداوند عظيم اى انى غير
مالك الرعا يا غلام شتر بارم وليست انا بعبد السلطان غم موجود و پرتاني
بالياء المصدرى معدوم ندارم اى ليس لي هم للمال كالغنى وليس تقرية الباء
لعدم المال كالفقير الغير الصابر بر نفس بختين و ياء الوحدة مريم
اسوده هم مفعول من اسودن و عري سر آرم يعنى الحصيل الى استرجة
في نفر كاني انمت عرا كلام شتر سوارى بيا الوحدة كفتن اى قال لذلك
الفقير اى درويش كجاي روى باز كرد بالكاف الفارسي اى ارجع كه
بختي عبرى اى يموت بالشدة تشديد كلامه و قدم در بيا بان زهاد و بر
معنا چون بخله محمود اسم مكان بر سيدم توان كرا اى الذي را كبري حمل
و قال للفقير ارجع اجل قد اسيد اعلم ان لفظ فرا جي بمعنى الفوق المقابل
كذا في مختار الصحاح وقد يدخل في او ايل مصادر و الافعال التحسين اللفظ
كذا في نحو الغريب ومن قال الحرف الفظ فارسي يدخل في او ايل الافعال
فقد غفل عن الاول و كتم بعض ما في الجذر فانظر فيما ذكرناه والمراد هنا
هو الثاني و مردويش ببايش بيا مد في اللوضع الذي مات فيه و كفت
ما بسختي عري و تو بسختي عري **شخصي** هه شب بر سر بيمار كردست
لظنه انه يموت چون روز شد و اشارة الى شخص مرد بيمار بدست
اى بسا اسب للاضافة تيرند وصف تركيبي من رقتن كه عائد بسكون والاد
اى عني و عجز كه بخر و في بعض النسخ خردى الكاف للتصغير والياء للوحدة
لند اى اعرج جان بمنزل برد و كذا پس كه در خاك تند رنجان را مرهون

و دفن کردند و زخم خود را یعنی المجدح عمر را لعدم می آید و قیل فی التذ
 ای نیجه یورغه که یوله قالور حرنک ایلدوده منزل اولور
 ای چله صابه صاع کیشلر اولور اول که چوق زخم واردی خوش خوش
 عابدی را پادشاهی بیا و الوحده فیها طلب کرد لیراه عابد اند
 ای تفکر که داری خورم نا صعیف شوم بسبب تحلیل الدواء مکرر حق
 زیاده کند فاعله ضمیر پادشاه آورده اند فی الحکایت که داروی فانی بود
 بخورد و بمر آنکه چون بسته بکسر الباء الفارسیه بالترکی فتق و بدین
 بفتح یا و الخطاب و الشین بعد راجع الی آنکه ای نظنه لان دیدن هنالین
 الابصار بل یعنی رؤیه القلب همه مضرای کله لب یوست بود ای لیس فی
 لب اصلا هم پیاز ای کالبصل پارسایان که روی در مخلوق ای زاهد الدین
 و جهرهم الی الخلق و المعنی هذا کمالا خفی و من قال یعنی ایشان پارسایانند
 فعدائی یعنی من عند نفسه و حق اللفظ العام من غیر مخصوص بشت بر قبله
 می کنند عاز لان اعراضهم من الحق قلبا کاعراضهم من الکعبه قالبا
 چون بنده خدای خویش خواند فاعله خواند ضمیر بنده و خدای خویش
 مفعوله با بد که بخیزد اند اند اذ الرکن حقیقه نسیان غیر الله تعالی
 فلا وجه لتوجهه الی غیره و لو کان سلطانا و قول من قال فاعل خواند ضمیر
 خدای خویش و مفعوله بنده غیر مناسب بالمقام کمالا خفی علی ذوی الافرنام
 کاروانی در زمین یونان بزدند یعنی قطاع الطريق بقرنیه المقام
 و نعمت فی قیام بودند ای اخذ و الاموال الکثیره با ذرکاتان کریمه و ذاری کرد

اعتقاد

و خدا و رسول را شفیع آوردند و تضرعوا الی قطاع الطريق فایده ندید
 چو بپرو بالبا و الفارسی مظهر شد دزد بکسر الال الاضافه تیر بالترکی
 بولانق و فرکو روان بمعنی الروح معنی المصراع بالترکی چو مظهر اولدی جان
 بولانق و جانی قراکو و غری و من قال فی شرح لفظ تیره روان انه جمع تیره
 و هو وصف ترکیبی بمعنی شب و ثم قال قد قیل قوله تیره ظرفی و قوله
 روان صفة مشبهة من رفتن مثل روان من رویدن بمعنی دردی که روانه
 است در تیره ای فی ظلمة الليل ففدا خطا و فاجشا فیما اختاره و فیما انقله
 و لم یعم حول المعنی اصلا چه غم دارد از کویه کاروان ای لایتناش من بکام
 لظلمه روحه و قسافه قلبه لقمان حکیم دران میان بود ای کان فیما بینهم
 یکی از کاروانیان گفت للقمان کلمه چند ارحمت و موعظت با انیان بوی
 باشد که طریقی بفتحین بمعنی بعض از مال ما دست بدارند یعنی تیر کونه
 دروغ باشد که چندین نعمت ضایع گردد لقمان گفت ای احباب القایل
 دروغ باشد که باشد کلمه حکمت با ایشان گفتن فلحظه من هذه الحکمة
 ان حفظ کلمه من اخلاق الصالحاء و العقلاء و سدی ان احد من
 ادبای الدنیا حضرت المولی جلال الدین محمد الرومی قدس سره و هو لم یکن
 بالنصح و الحکمة و الحال انه کثیر الکلام فی المواضع و النصائح و الحکم فلما
 غاب ذلک الشخص سألہ الاصحاب عن الحکمة ترک تکرار احباب بانه کان
 رجلا غلیظ القلب مقبلا الی الدنیا معرضا عن العقبی فاضیعت کلمه الحکمة
 اهنی را که سودیانه لفظ فارسی معناه بالترکی مور قوری و پارس

والمقام المحتمل كليهما لانها يمكن ان يكون المراد هو الثاني بقدرية مضمون
المصراع الثاني ومن قال قال بعض اساتذ المعنى هو الاول لم يصيب ايضا خروج
وبثلك سواكن اي افناه نتوان برد از من ذلك الحد بد بصيقل رنگ
لانه افناه وما يرى هو الضواء نفسه لا الحديد باسببه دل چده سو
گفتند عظم اي لا يقيد لانه نرود مع اهني در سنگ بروز کا سلا
اي في زمان الصحة شكستگان جمع شکسته بمعنى المكسور در باب قهر
معناه في قوله در باب كيون كه نغمت هست بدست والمعنى المراد هنا اجين
المكسورين كه باس خاطر مسكين قدم ببياه في قوله برتت باس خاطر
ببچاركان بلا بکرداند المعنى بالتركي بلايي وندر هر في بعض النسخ كه خبر
خاطر مسكين ومعنى الخبر بالتركي صنوق صارمق وهذه النتيجة تلام قوله
شكستگان چو ساييل از تو بزيادي بالباء المصدرى طلب كند چيزى بياء
الوحدة بده اي اعط السائل ما يسأله وكرنه ستمكاي ظالم بزور هرنانداي
ياخذ بالقوة والقهر كما اخذ قطاع اموال المارة چند آنكه
مرا شخ اجل بشد بد اللام شمس الدين ابو الفرج الخوارزمي وهو شيخ المص
ترك سماع وصحب فرمودى بياء للحكايت وتخلوت وعزلت اشارت كردى
فانه لا بد للسائل في اوائل الخبايل من الخلوة والعزلت عنقوان شبايم اي اول
شبايم غالب امدى بياء للحكاية ايضا وهو اي هو طالب سجع بخلاف راي
مزي اي اي شيخ برفقي واز سماع ومخالطت حظي ونصبي بر كرفقي لان الشاب
شعبة من الجنون وچون نصيحت شيخ ياد امدى كفتي قاضي اربابا نشيند

برفشاند دست را دست را حصول النشاط بالصحة مختب كرى خورد
معن ورا دارد دست را يعنى ان الشيخ قد عمل في ايام شبابه مثل هذه فعل
فاني بعد ورجع جفادن منع ايدر مش من جيبى برى صوفى
من اغلان اولاد كى ناشي جمع قوى بياء الوحدة فيها برسيم بفتح كه
دران ميان مطهر ديديم كويي خطاب من كفتن اي تقول في حقه اذا
اسمعه رك الراء المهملة والكاف الفارسي وهو في الاصل ساكن وكسرها للا
الى جان اي عرقه ميكسداي يقطع نغمه سارش وكذا ناخوش ترا افران
اوازه مرك او آرش اي صوته افرح من الصوت الذي هو في اللاب كاهي انكشت
حديقان بريد ارباب المجلس از دگر كوش للا يسمعون كلامه وكاهي بربكه
خاموش اي يسرون اليه بوضع الاصبع على الشفة وحسرا الى السكون
بهاج مضارع مجهول من هاج الى الشئ يهيج هيجانا اي مال اليه وهو مستند
للمجاد والمجدور اعني قوله الى صوت الاعاني جمع اغنيه وهو الغنا بالكسر ولد
بالفارسية سرود بالتركي يتر لطيفها تعلل بقوله بهاج وانت مغني جملة اتمية
جاليه ان سكت تطلب جملة شرطية مرفوعة المحل على انها صفة معن
نبيند كسى اي يرى احد من سماعت الناء للخطا خوشي بالياء المصدرى مكررة
رفتن اي الا في وقت ذهابك كه دم در كشي بياء الخطا چون در آواز آمد
بربط سحى الباء من لغة صحيحة وبفتح الاول وضم الثاني مشهوره بالتكى قفى
بكسر السين وضمها من را بیدن وركب مع بربط وجعل الجوع وصفا تركيبيا
والمراد قفوز جلي كخدا را كفتم اي احصا البيت از بهر خداي اي الله تعالى

ز بقم بکسر الراء و فتح الباء و کسرهما بالفارسیة ذیوه در کوش کن لاصیر هم
ناشوم هذ الصوت المکرره یا درم بکسای ای افح البالی نابرون روم
دلالة و اصحة علی کمال الصخریة من سماع ذک المعنی فی الجملة خاطر یارن اموا
کردم و شبی چندین مجاهده بر روز آوردم مؤذن بانک بسکون الکاف
الفارسی بمعنی الصوت فی هنگام برداشت ای رفع المؤذن صوته بلا و
نی داند که چند از شب گذشت اصله گذشته است در اری شب بکسر الباء
الباء الفارسی المصدری للاضافة از من کان جمع مژه من بر سر عله بقوله
که یدم جوابی نکتست بالکاف الفارسی و قبل فی الترجمة مؤذن
او قریب وقت اذانی کیجه دن هیچ نکلوکجی بالمز اوزون لوعن
نک صور کنز مدن که بر دم یخوی میج اکاد او غزلتمر همدادان حکم نبرک
ای بطریق الخفة دستار از سر و دنیا را ز کمر بکشادم للاعطاء و پیش معنی
عطیه له در کنارش گرفتم و بی شکر گرفتم و من قال یعنی بسیار فقد اکثر الکلام
بلا فایده یاران ازلت من در حق او اشاره الی المعنی المذکور بر خلاف عادت
دیدند لان اجدا لم یکن یعطیه هذ المقدار قط و بر حفت عقل مز بالاضافة
فی اللفظین حل کردند و نهفته بضمتهن ای خفیه نخندیدند یلی ازیشان
الی یاران زبان تعرض در ار کرد ای طعنه و ملامت کردن آغاز و پینه که
این حرکتها سبب حال خردمندان نکردی عله بقوله که خرقه مشایخ بخنین
مطرب بیاء الوحلة دادی که در همه عمرش بیاء الوحلة مراد و در هم در کن
او بنوده است و قراضه بضم القاء و الضاد للجه بالفارسیة دینه در دونه

مطربی خبر مبتداء محذوف ای هذ امطرب دور ازین بضم الخاء نجسته
المجبة و فتح الجیم بمعنی المبارک نسرای و المعنی بالتک اداع اولسون بومبارک
سرایدن کسر و بارش ای مرین ندیده در یکجای و المصراع الثاني صفة
لقوله مطربی راست بمعنی المستقیم و فیه للمعنی المعنی الایها چون بانکن
از دهن برخاست ارتفع صوته من فیه خلق راموی بریدن برخاستای
اقتصر جلوه هم لکون صوته مقلعا مرع ایوان مر بیان لفظه و معناه ای او
الب الاول زهول بالفتح و السکون ای من خوف او پید مغر هابرد ای
اذهب بخ را سنا و خلق بالمهمله بمعنی الخلقم خود بدیدر یلما اعترض
علی بعض الاصحاب کفتم فی جوابه مصلحت است که زبان تعرض کوتاه کنی که مرا
گرامنا و ظاهر شد گفت ذکا المعترض مرا بر کیفیت این مطلع کردن ناگهان
ای جمله الاصحاب تقرب بهم الی المعنی و بر مطایبه بمعنی لطیفه که پینا متفکار
کنیم کفتم فی بیان گرامته تخم ان که مرا شیخ قدس الله سره العزیز بارها
بترک سماع فرموده بود و موعظهای بلیغ گفته یعنی بالغ فی اللواعظ
و در سماع قبول من نیامد ای ما قبلت کلامه امشب مرطالع میمون لفظ
عزلی بمعنی المبارک و اختراهایون لفظ فارسی معنی المبارک ایضا بدین بقعه
ای موضع رهبری بالیاء المصدری کرد تا بدست این مطرب توبه کردم که
دگر بار ای مره اخوی کرد بکسر الکاف الفارسی بمعنی الطرف سماع و مخالفت
نکردم بالکاف الفارسی ایضا او را خوش از کام بالکاف الفارسی بمعنی
الحنای بالتحذیک و دهان دلبشیرین الطاهرانه و صف لاخیر و بخون

ای من تعلک الادب

ان يكون وصفا للجمع كونه كند و سرکنند دل بفریب بد معنی الخدعه
و در پرده عشاق بیان حجاز است کل واحد من هذه الثلاثة اسم مقام از حجه
بفتح الحاء للاملة بمعنى الخلقوم مطرب مکرر ترید لغمان را گفتند
ادب از که امحی گفت از بی ادبان بیکه بقوله هر چه از ایشان در نظر
نابیندیده آمد ای جاء غیر مقبول از فعل بفتح الفاء صحیح و کسر مشهور آن
پرهیز کردم نگویند فاعل امثاله مژگه و یزاد به الناس و القوم كما
یقال فی اللغة العرب یقولون غ یقولون لیلی بالفراق مریضة و از سر بارانجه
تصغیر بانی معنی اللعب حرکت مقول کزان پیدی نکیر ای لا ینصح منه صاحب
هوش ای اهل العقل و الظاهر ان قوله صاحب هوش فاعله نکیر و من قال و یکن
ان یصرف قوله صاحب هوش الى ما قبله من الفصلین اعنی نگویند و نکیر و
علی سبیل التنازع کما لا یخفی فقد ارتکب الاحتمال البعید علی ان قوله نگویند صیغه
جمع نکیر تک و صغره افرادها اعتبار الوجوهین فی لفظ صاحب هوش تکلف
کما لا یخفی و کر صد باب حکمت پیش ندان خوانند آید من الصمیر راجع الی
نادان بان نتیجه در کوشش ای فی اذنه عابدی را حکایت کنند که
سمی الظاهر ان المراد به کل لیله ده من بتشدید النون طعام خوردنی بی
الحکایت و نامحور حسنی در همان کردی صاحب دلی بشنید حاله اگر نیم ثانی
نخوردی تخفیف بسیار فاضل و از ان ابودی اندرون از طعام خالی
دار نادرون معرفت بینی بیا الخطا فان الجوع یجلی القلب و هذا مشاهد
تمی از حکمتی بیا الخطاب ای بعلت ان مرهون که پری بضم الباء الفارسی از طعام

تا یبقی بالناء الاصلی معنی الانف **نخشايش** اسم من نخشودن معنی
التحم الحی وصف لقوله نخشايش کم بضم kaf الفارسی شده رادر منافی جمع من
جراغ توفیق مفعول مقدم لقوله داشت فراموشی فوق للمقابل للثمن هناك
عرفت قریبا اود آمنت ای للمرحمة الهیة اخذت سراج التوفیق فوق طریق الذی
ضل فی المنافی ای هدی الطال الفضال تا خلقه اهل الحقیق و رآمد ای دخلهم
و یمین صحبت در زیستان و صدق نفس ایشان ز ما یم جمع ذمیه اخلافت
ای اخلاقه الذمیه حمیده معنی محمود مبدل گشت ای صار محمود و د
از هوا د هوس کوتاه کرد هذا فی جانبیه و زبان طغان در حق او درازی
کانون یقولون که چنان در قاعده او گشت یعنی علی حاله العاصیه و زهد
صلاحش نامعقول هم مفعول من التعول و هو الاعتقاد علی الشئ
بعذر توبه توان در سست بفتح الراء معنی الخلاص از عذاب خدای فان الله
غالی یقبل التوبة عن عباده و یعفو عن السيئات و لیکن می توان ای
می توان و تقدیم می ضروریه الوزن و من قال و تقدیم می فی الابیات شایع ذابغ
فكانه ظن عدم الضرورة از زبان مردم رست بفتح الراء معنی رستن طاف
جور زبان ها نیار دد لم یصبر علی اذیة الالسنه و شکایت بدین
طریقت برد و شکا عند شیخه بکریست ای یکی و گفت شکر این نعمت
که از ای شکر علی هذه النعمت که بهترازانی بیا الخطا که پندارند
ای احسن مما یظنون انکم می چند کوی که بداند پیش جسد مرهون
عین جویان جمع عیب جوی و هو وصف ترکیبی من مکین اند بکسر النون

في اللفظ جويان ومن الاضافة ^{بقوله} كه مقصور من كاه ومن قال كره وفسره كره فلم
 يعرف عبارته للفقير نخون رتختم ومن قال رتختت وبيته بقوله بفتح النون
 فقد غير المتن برختياره اي يقومون لقتلي كه كادل بيك ومن قال ربيد فني
 على الاول والمبني على الجهل جهل خستم ومن قال خوست فقد ارتكب النسخ بلام
 المتن بنشينند فعلى ما ذكرناه من المتن الصحيح يكون هذا البيت الثاني من تنمة
 مقول القول فاستمع جوابك ايها المشتكى نيك باشي في نقلهم وبت كوتيد
 خلق مرهون به كه بد باشي في الواقع ونيك بينند هذا جواب مليح كلام
 وليكن رأيي من كلام النسخ كه حسن ظن همكسان در حق بكالت ومن در عين
 نقصان هذا كلام المص ^{بني} كرا نه كه من كفتي كرد جي بيا والحكايت
 نكوسيرت وپارسا بودي اي مروت رجلا حسنها حين السيرة وزاهد
^{بني} الى المستور من عين جبراني بكسر الجيم جمع جار تخفيف الراء والسا
 اسرارني بفتح الهزة جمع سر واعلا في بالفتح ايض بالفتح جمع علن كعلم هذا هو
 المسموع من الاساتذة والرواة فلا تلتفت الى ما قبل الاسرار بالكسر مصدر
 سررت والاعلان بالكسر مصدر اعلنت ^{بني} در بسته بروي خود در
 يعني اغلقت الباب على وجهي من الناس ناعيب نك ترند ما را اليا يفرشون
 العيب لنا لئلا يطلعون عيوبنا بنا در بسته چپود اي لا يفتح اغلاق البنا
 عالم الغيب اي الله تعالى داناى نهان وشنكارا جوي داني كه حق بينا
 دانا است نهان وشنكارا خویش كن راست ^{بني} بيش يكي ان مستأخر
 كله بكسر الكاف الفارسي بمعنى شكايه كردم كه فلان در حق من كواهي بالياء

المصدرى داده است بناسري قال في حق كلاما لا يلىق وشهد على بالسوء
 سخر كفت بهلا حنرا لضمير راجع الى فلان خجل كن اي اخجله بالصلاح حتى لا
 يقدر ان ينكم فيك كلاما فيجها ^{بني} تو نيكور ونيش بكسر الواو اسم مصدر
 نابد كالكسر اليين للملة والكاف الفارسي وهو مع لفظ بد كمال وصف
 تركيبي بالتركى بر حسانلو بنقص تو كفتن نيايد بحال علله بقوله الا
 جواهنك بر ربط قدم بيانته قريبا ومن بيته وفسره هناك ثم قال هنا
 بفتح البايين من الآت اللهم وعرف وكذا في الديوان فكانه نسي ما ذكره
 وبين البياتين بعض مخالفة بود مستقيم وصحيح كي از دست مطرب خود
 كوشال قدم بيانته في الحكاية ملك زاده كونا ^{بني} يكي از مشايخ
 پرسيدند كه حقيقت تصوف چيست واعلم ان علم تصوف علم باجتهاد عن
 ذات الله تعالى وصفاته من حيث الوصول اليها بالعمل الصالح فوضو
 ذات الله تعالى وصفاته من حيث الوصول الى الله تعالى بالعمل الصالح
 والتصوف حقيقة لا يحقوه الا بالعمل الصالح فالتصوف حقيقة هو العمل
 فمعنى قول السائل حقيقت تصوف چيست ان ما به يتحقق التصوف اي شئ
 هو وجوبه العمل الصالح لا يغير الشكل والاحتقاع في الصومعة صوة
 وتفرد القلب معنى ولهذا الجواب ثم نجواب حين يطابق السؤال المذكور
 كفت بيش از اين زمان طايفه بودند در جهان پراكنده بصورة اذ لم
 يكن في الرفان السابق صومعة الصوفية واغا بيت اول في قصبة
 الرملة بناها امير من الامراء وجمعني جمع اي يطلبون الوصول اليه تعا

بالعمل الصالح وان يكون نوافي زى الصوفية امر داند بظاهرهم فانهم
الآن سكان الصومعة واللابسون الناس الصوفية وبياطن بر لبان
اذ ليس مطلبهم وصول الحق بل لكل احدى وى وانما غير هيتهم لاجل الا
والدنيا وقد قيل ترك الدنيا للدنيا من جميع الدنيا واذ الخفت ما ذكرنا
من تحقيق سوال السائل وجواب الجيب لا يشق شك قول من قال ولا يذهب
عليك ان هذا الجواب لا يطابق السؤال المذكور فان السائل قد ساله عن
حقيقة التصوف فالظاهر في جوابه ان يقال هي ترك الدعاوى كتمان للعا
ادتجاب بغير ذلك مما قيل في حقيقته وكم من غايب قولاً صحيحاً واقته
من الفهم القيم وتحقق ما ذكرناه من التحقيق قول المص جوهر بابت ارتق
بجايي مرد دل دان كنت في خلوة بتنهايي اندر يعني در تنهايي كماعفته
والباء المصدرية صفائي بيا الوحدة نه نبي بيا المظا كرت لفظ تخفف
من اكر والناء للخطا مال وجاهت وذرع و تجارت و تجارة جون دل بخدا
خلوة ثنني لاند اخل تحت قوله تعالى لا تلهمهم جأنة ولا بيع عن
وكر الله تعالى ياد دارم كه سبي در كار داني بيا الوحدة فيها
هه شب رفته بودم و سحر در كنار بيشه قدم بيا نه في حكما ملك زاده
ومن بيته هناك بقوله بالباء العدي المكسورة بكسرة مجهولة بمعنى در
وقد يستعمل بمعنى مبيت الحيوانا ويستعمل ويستعمل ايضا في ما وى الاسد
خاصة و بيته بقوله بكسرة المجهولة اشجار صغيرة يقال في التركي تحريفاً
مبته فقد ارتكب الاستدراك بعض المخالفة خفته هم مفعول من خفت

نافيه

نافيه لقوله رفته فلفظ بودم مقدّم فيه كما عرفت مراراً شور رفته بالتركي شقا
والمراد شخص فيه بانشاء العشق ومن طر ان عبادت المتق شور رفته ثم قال
وتجوز فيه شور رفته بالياء فقد اخطا في العبادة الاولى كه در ان سفر همراه
ما بود نغره نزد و راه بيا بيان كرفت و يك نفس شختين ارام نيافت من الجوان
چون مرور سند كفتند ارجه چالست كفت اي اجابني بليلا نر اديدم يعني
شنيدم كه بنالتي اسم مصدر را ي معني ناليد در آمده بودند از درخت
و ككان جمع كبك وهو الكافين العبيتين المحلة يقال بالتركي كلكك ان
كوه وعوكان جمع عوك بضم العين المعجمة والكاف العدي الضفدع بالتركي
قور بقة اران و بهام جمع بهيمة وهي ذاب القوام الاربع از بيشه
ولما سمعت هذه الاصوات اندیشه يعني فكر كردم كه مرده مشتق من المرد
كالانسانية من الانسان نباشد همه در تسبيح رفته ومن يغفلت خفته
دوش بخي لمغنين احدها الليلة الماضية والاخر للنك والمرا
هو الاول ومن قال في شرحه بالضمه الصرخة بمعنى الليلة الماضية واما
دوش بالضمه المجهولة فهو بمعنى العطف بالكسر فقد اتى شيء من عنده مرعى دوش
في ناليد هذا الكلام من لسان ذلك الشخص عقل وصبرم ببرد ولقد اصدر
منى الصحة و طاقت وهو ش عطف على عقل او صبر كي اذد وستان مخلص
موضع لفظ را بعيد لفظا يكي مكر او ار من رسيد بكوش اي وصل الى سمعه
كفت فاعله ضمير يكي باور بمعنى الضد في نداشتم كه ترا مرهون بانك مرعى
چنين كند مدهوش بمعنى التخيير كفت اين شرط ادهيت ينست المشار اليه

بلفظ ابن مضمون المصراع الثاني اعني قوله مرع يسبح خان ومن خاموش
ابن وقتي در سفر حجاز طایفه ای جماعه واحده جو آنان بکسر النون
 للاضافه صاحب دل صفته هدم ای صاحب من بودند و مقدم قند
 و قنای ای حیانا از حزمه کردند ای كانوا یصبحون صبحه و بیتی چند
 محققانه بگفتندی بیاء الحکایت فی الموضعین و عابدی بیاء الوحده
 سبیل بسکون اللام منکر حال دره یشان بود و پنجه از درویشان
 یقال لثله ذاهد خشک نابرسیم بحمل بنی هلال هم موضع کودکی سیاه
 ای صبی واحد اسود از حی بفتح الحاء المرحله و تشدید الیاء بمعنی قبيله
 عرب بداد ای خرج و او از بر آورد و کان صوته فی غایه الحسن که
 مرع از هواد مردی المعنی بالتکی فوشی هوادن اندر مردی استر عابد
 و ندیم که برقص در آمد ای ضرب چلهای علی الارض عابد را بیدار
 و راه بیابان گرفت کفتم ای شجر در حیوانی اثر کرد هذا الصوت الحسن
 و تر اثری کند و انی چه گفت مرا ان بلبل سحری و من لم یعرف او
 الشعر قال فی بعض النسخ مران بدون الالف بعد الراء تو خود و معرفت
 معناه چه ادی بکسر اء ادی لحقیق الباء الثانيه و هی الخطا که عشقونی
 خبری فان الغلیان من العشق شعر شعر عرب در حالت و طرب و
 معلوم فی دیار العرب فان الجمالین یقرین بالاشعار عند الابل بل فی القطا
 فانها عشق سرعیه بالجلاده و الفرج کزذوق نیست تر کز بفتح الکاف
 العدی و الزاء الفارسی معنی المعوج و ما وقع فی بعض النسخ کج بالجم

بد الزاء سهو فان کج بمعنی التفرقه و بالتکی کرج و لا عمل لها اصلا طبع
 لفظ کز طبع وصف ترکیبی صفة لقوله جافری ساء الخطاب و تقدم الصفة
 علی الموصوف جافری فی هذا اللغة و هذا من قبیل صفة جرت علی غیر من له
ابن مرعی عن بعض المشایخ انه قال کنت امشی مع الامام الشافعی
 رحمه الله علیه وقت لها حجرة جردنا بوقت بموضع یقول احدا شیء
 فقال مل بنا الفه ثم قال الی ایطربک هذا فقلت لا فقال ما الک حزن و
 القلوب بالاصوات الطیبة مما لا یستراب ابن شتر و لچوشور
 طرب در هرست کما سمعت سماعه و طریقه بالشعر و الصوت الطیب
 اگر ادی نباشد خربت فی صور البشر حکما سئل عن بعض الفقهاء انه
 اذا مات السلطان و بقوله ابن صغیر و التقوا الناس علی کون الوزير
 متصرفی للملک و السلطنة الی ان یبلغ ابن و ارادوا ان یعلموا انه او
 مجنون فم یعرف ذلک اجاب بانه یعنی عنده بالاحسان الحسنة فان فرج
 به و مال الیه فانه فاعل یعنی اذا ابلغ بصیر عاقلان و عند هبوب
 النشرات ای عند حرکت الريح و من قیده بقوله من جانب الی الجانب اخر
 فقد ذکر من عند نفسه و سمیت الريح بالناشرات لشهرها السحاب الی
 علی الی بکسر الحاء المرحله و فتح الیم موضع تحفظ للسلطان و نحوه و من قید یقول
 عن الدواب فقد ذکر قیدا بلا مختص بحمل عتو البان بالتکی الفون و قل
 چنار و قیل فواق لا الحجر الصلد ای الصلب الاملس یعنی اذا هبت الريح
 علی الصحاری یتحرک اغصان الاشجار الناعمة لا الاجار الیابیه و المقم

ان الاموات الطيبة اغا يستلذ سماعها اصحاب الخواص السليمة لا سيما
 الامزجة اليابسة **روى** عن بعض المشايخ انه قال كنت في البادية
 مسافرا فوافيت قبيلة من قبائل العرب فاضافني رجل منهم فرأيت غلاما
 اسود هناك ورايت جمالات بعناء البيت فقال لي الغلام انت الليلة ^{صيف}
 وانت علي مولاي كريم فاشفع لي فانه لا يريدك كقفلت لنا البيت لا اكل
 طعامك حتى نخل هذا الغلام فقال انه افقرني واثلف مالي قلت لاما فعلت
 فقال له صوت طيب وكنت اعيش من الجبال فاجلها اجمالا ثقيلة وحدثها
 حتى في يوم ميرة ثلثة ايام فلما حط الحمل عنهما ماتت كلها ولكن قد وهت
 لك وحل العبد فلما اجبنا اصبحنا اجبت ان اسمع صوته فسالته عن
 ذلك فامر الغلام ان تجرد على حمل كان على ظهره هناك يستقي عليه فنام الحمل
 على وجهه وقطع حباله ولم اظن اني سمعت صوتا اطيب منه ووقفت
 على وجهي حتى اشار اليه بالسكون **بذكر** من الضمير راجع الى الله تعالى
 ولذا في قوله بركلش ومن اخر البيان الى قوله بركلش فقد اهل هرجه يني
 درو خرد وشت كما قال الله تعالى **وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ** دلي داند
 از اين معنی که گوشت اي له سمع نه بلبل بركلش تسبيح خاست لفظ تسبيح
 خان وصف تركيبي والمعنى ليس العندليب على ورد الله سبحانه فقط هذا معلوم
 بقرينة المصراع الثاني كه هرجاى بتسبيحش بانست الطاهران تجرى الكلام
 على ظاهره جملا على المبالغة المطلوبة بحسب المقام وصنعة الشعر يعني ان
 نفس الشوكة لسان ومحمّل احتمالا مروجها ان يكون المعنى لكل شوكة لسان

لتسبيحه ومن عكس البيان فقد رجع للروح وانما اورد لفظ خار لان من
 الصنائع الشعرية ان يذكر الاشياء المتناسبة كما اذا ذكر العندليب
 ذكر الورد ذكر الشوكة على ما صرحوا به في العلم البديع وسایل الاشعار
 ومن لم يعرف هذه الصنعة قال وانما اورد لفظ خار قصد الى ذكر الرقيب
 مع الجيب في بيت واحد **يكلي** اذ ملوك مدّة عمرش سپري
 السنين والبار الفارسي وبالبار الذي حسد الاصل بعد الراشد
 محسب كن سپري كان جهان **ز** پیش آبله کندم که عمر تو سپري **وقام**
 مقام ندانت ایلم یکن له ابن یقوم مقامه فی السلطنة وصیت کرد که با ^{مدادان}
 ای بعد موته سواء وقع بعد موته فی اليوم او اللیلة او الغد قبل قدم
 احد ومن قال یعنی در صباح ان شب که ملک مرده شد فقد قد من غیر
 دلیل مخصوص ثنّین بضمّین یعنی اول کسی که از در شهر ای من بابه
 اندر ایدای بدخل تاج پادشاهی بالیاء المصدري اویاء النسبة بوسری
 نهید بکسر تین صیغة اخذ من نهادن وثقوبین محکمت بد کنید بضم
 الکاف وکسر النون جمع اخر ایضا اتفاقا اول کسی که از در شهر درآمد ای
 من باب البلد کدای بیاء الوحدة بود که در همه عمر لقمه اندوختی وخرقه
 بر خرقه دوختی ای کان فقیر امتنا هیا ارکان دولت واعیان حضرت
 وصیت ملک بکسر اللام بجای آوردند ملک بضم المیم وخذ این جمع خرد
 بدو ازانی داشتند درویش مدت محکمت راند بگشت سوکن ماض من
 راندن تا از بعضی از امرای دولت کردن بالکاف الفارسی بمعنی العنق ان

از طاعت ای اطاعت و بجا نیدن بخوا علیه و سلوک دیار از هر طرف ^{دعت} بنا
بر خاستند ای قاموا و بجا و مت لشکر از دستند فوق المرح و المرح للمرح
فی الملك فی الجملة سباه و رعیت بهم بفتحین برآمدند و المعنی بالترکی قرشد
و قد یزاد الغضب ای اختلاط و هو ليس بمزاج و من لم يعرف المعنی قال فی
الشجة اجتمعوا و اتفقوا و بوجی ای بعضی از بلاد بکسر الباء جمع بلد بفتحین
المدينة از قبضه تصرف او بدر رفت ای خرج در دیش اربین و واقعه
خاطر می بود ای سم قلبه تا یکی از در سنان قدیمش که در حالت در دیش
قرن او بود از سفر با رآمد الی تلك البلدة او در چنان مرتبه دید و گفت
خدای را عز وجل هذه العبارة التي افتم بها الكتاب که تحت بلندت یا درنی
بالباء المصدر کرد ای اعانک جدک الاعلی حیث صیرک ملکا و اقبال دون
مرحبتی و دل در لک تا کنت بضم الحاف الفارسی و بالناء للخطا از خار خارت
از پای برآمد ای خرج و بدین پایه ای مرتبه رسیدی ان مع العیر سر
روی عن رسول الله صلعم انه خرج الی اصحابه ذات یوم فزها مستبشرا
و یضحک و یقول لن یغلب عیر یسرن و هذا يدل علی ان العیر الثاني مغایر الاول
مخلاف العسربنا و علی ما اشتهر من ان نكرة اذا اعيدت نكرة کان الثاني
غیر الاول و المعرفة اذا اعيدت معرفة کان الثاني عین الاول علیه قول
الشاعر اذا اشدت بک العسری فکفی الم سشرح ففسرین یسرن
اذا افکرته فافرح شکوفه شکفتت بفتحین بمعنی المنفتح لانه من شکفت
بفتحین بمعنی التفتح بالترکی اجملوا بمعنی الفتح بالترکی اجمن و من قال بمعنی الفتح

لم يعرف المعنی و کاه خوشید هم مفعول من خوشیدن بالترکی بوسه شنی و
فی شرحه یا بس و بزمرد و لم یأت بمعنی اللفظ درخت و فت برهنه است
ای عریان من لباس الورق و الدهر و الثمر و وقت پوشیده بلباس الا
لاوراق و الازهار و الاغار و حال الانسان کذاک یصیر فقیرا ناده و
غیا ناده گفت ضمیر کدای ای برادر عزیزیم کن التعزیه اعطاء الغذای
الصبر عند وقوع المصایب چه جای تهنیت التهنیه ضد التعزیه
ای الدعاء بالبرکة و الخیر و وقوع الرفعة و المناسب انکاه که تودیدی
هم ثانی دایم و هو هم قلیل و آمدن تسوین جہانی و فی بعض النسخ جانی بدل
جہانی اگر دنیا نباشد در دینم للفقر و کد باشد بمرش بکسر
المیم بمعنی المحبة پای بندیم فان القلب یتعلق بها قصیر مقید الی جلال
بیاء الوحدة دین جهان آشوب تراشوب بالمد بمعنی الخطا و المرح و المرح
یقال فی وصف المحبوب شهر آشوب و لفظ تر للتفصیل نیست و من قال فی
مرادف سبب بمعنی الفتنة و الحنة لم یأت بمعناه حقیقه که در خبر خاطرست
از حرف شرط بمعنی اگر کذا فی بحر الغرایب رخت و نیست مطلب
بفتح الطاء که توان کوی حواهی جملة معترضة جذ فاعلت مفعول مطلب که
دولتست هئی بمعنی مشهم کر غنی در بدل من افشاند للتصدق فاهر نظر در
ثواب او نکفی ای لا تنظر الی ثوابه و لا تطلب الغناء طعما للثواب که بزرگان
مشیده ام بسیار تعلیل للبت السابق صبر در دیش به که بدل غنی فان
الحب شد بدو الفقر اولی لبست فاطمة رضی الله عنها ذات

شملة خلقا قد خبط ورفح باثني عشر مكانا فيها سعف ورق النخل ^{نظير} فقال
 اليها عمر رضي الله عنه ^{الله} ما ان قيص وكسري واعوانها يلبسون الحديد و ابنه ^{سرى}
 في شملة من صوف وقد خبط بعني باثني عشر مكانا بسعف ورق نخل فلما به
 دخل فاطمة قالت يا رسول الله الان ترى ان عمر يتعجب من لباسي فقال النبي عم
 يا عمر دع ابنه لعلها تكون في السابق ^{بديا} ^{الزيتان} كند بهرام كوري بالكا
 الفارسي ويا الوحلة بالترك قولان واعلم ان لفظ كند لغز منه معنى الجعل ^{البتعدي}
 هنا الى المفعولين وفاعله ومفعوله الاول بكوري ومفعوله الثاني بريان
 نه چون باي ملح ^{نقعتين} يعني الجراد باشد رموري وذلك لان الاعتبار عند
 الله تعالى بالفقير وتصديقه لا بالغني الطاغى وتكبره ^{يترك} ^{يكري} رادوستي بيا
 الوحلة بود كه عمل ديوان كودي بيا والحكايت مدتي اتفاقا ديدنش نيقتا ^{وي}
 اى لم يره زمانا مديد كسى گفت فلان را ديد شد كه نديدى اى مضى زمانا كنشوا
 ما رايته گفت من او را مى خواهم كه بنم قضا را اى انظر القضا الى ^{الكلام} ^{اللى} وهذا
 شايع في الاستعمال ومن قال يعنى اتفاقا فقد اتى من عنده بمعنى ازكسانى او يكي
 حاضر بود گفت چه خطا كرده است كه از ديدن او ملولى بيا الخطا ^{خطا} گفت خطاى
 نيست اما اهل ديوان را وقتى توان ديد كه معزول باشند فانه في اوان العمل
 مشغول بمصالح الديوان ومشتغل باحوال الانام وفارغ عن صحبت الاخوان
 فلا تيسر لهم صحبت بغداغ البال ^{در بنكي} باليار المصدري ودار ديكو
 غم تير ميانه دشنايان فراغى دارند لاستعرا بالامور الديوانيه واغترارهم
 بالدولة الفانية ^{روز در زمانك} ومعزولى اى في وقت العجز والعزل در دل

پیش دوستان دارند فالقصة ان اللان بطلا بان لا يطلبوا المصاحبة مع
 اهل الدنيا بل يلين ان يكون الامر بالعكس ^{يكري} ^{ابوهريرة} رضي الله عنه
 كنية رجل من الصحابة رضوان الله عليهم اجمعين وكان اسمه في الجاهلية
 عبد الشمس او عبد عمر وفي الاسلام عبد الرحمن وسبب كنية انه كانت له
 صغيرة تحملها اوراد النبي عم فقالت انت ابوهريرة فاشترى هذه الكنية
 وكان نجبان يدعى بها لتبكه بلفظ النبي عليه السلام وكان يحفظ الكتاب
 ببركة دعائه عم ودروى عنه عم خمسة لالف وثلاثة واربعة وستين
 حديثا ومات بالمدينة سنة سبع وخمسين وهو ابن ثمان وسبعين سنة
 وكان في حياة النبي عم يوظفه كما قال هريرة ^{مصدق} ^{صلح} امدى
 بيا الحكاية كفت يا اباهريرة ^{در بنكي} ^{بضم} وسكون اليا والرا امر من نار
 يزور زيادة عبا بكسر الفين وهو ان يارنى احد يوما دون يوم وقيل ان ^{يزور}
 وفي كل اسبوع مرة وقيل تعليل الخالطة مطلقا وذلك انما يتحقق بان لا يابا
 كل يوم تردد مضارع مجزوم على انه جواب الامر خيا ^{تدين} ^{يعنى} هرروز
 ميانا محبت زياده نكردد وتفسير المص يشعر باحسار الوجه الاخير
 من الاقارب صاحب دلى را گفتند بدین خانی باليار المصدري كه افتابست
 اى لها حين فابق قيل هذه المقدمة غير ملة لانه ليس للشمس من اسباب ^{الحب}
 سوى النور ^{لشديد} اى ما سمعنا كه كسى اورادوست گرفته است ^{الحذر} اى
 محبوبا وعشق اورده اى عشقه كفت فاعله صغير صاحب دل ابرائى ^{الله}
 هر روزى توان ديد مكر در زمستان اى في الشتاء كه محبوبة ومحبوب

بیت بدید مردم شد بمعنی رفتن عیب نیست فان الزيادة ولكن نه
جند الله کونید پس ای اکثر از مذموم فان كثرة المشاهدة توجب قلة الغنة
اگر خویش را ملامت کفی الا دلی ترک التقييد لیذهب کل مذهب و مرقية
بقصیر خذمت و متابعت هو او هو من فقد خص العام من غیر تخصص و اعلم
جواب الشرط بخذوف ای معذور ملامت نباید شنیدن ذکر یکی را
از بنرکان باد مخالف در شرم ای فی البطن یجیدین کرفت و توجه الی الخروج
و طاق ضبط ان ندانت ای لم یقدر علی ضبطه فی اختیار از وی صادر شد
ای وقع الظلم منه گفت ای دوستان مراد را آنچه کردم اختیار بنود و بر نه ای
ذنب بر من نشو شنید لان الذنب انما يكون فی الافعال الاختیاریة و راحتی
عن شکر سمانین کرم معذور آرید بیت شک زندان بادست ای
خردمند و هذا امر مقرر ندارد هیچ عاقل باد در بند ای لا تحببه جواب داد
اند شکر اید و هرهل بالترکی اشغه صال و بر حتی تخرج که باد اند شکر بار
بودل هذا کلام صحیح و اکاه فی صورة الزهراء حرف بر روی و باز
کار ای صاحب الدی هو عبود الوجه و غیر الموافق جو خواهد شدن اذا
اراد الذهاب دست پیشش قد ارای لا تمنعه من الذها من سببه هذه الحکایة
بالباب ان ستر العیب و التعمیم عما فی سماعه شین و قبول العذر من اخلا
الصوفیة بیت بدامن عیب زندان پوش زاهد لباس زهد پوشیدن حکایت
شکر بیت رویان حاتم الا هم قدس لم یکن اصم و لما تزوج امراء
و باش المصاحبة فی ليله الرفان وقع منه الضلای بلا اختیار فظاهر من نفسه

العم لئلا تسبیح المראה و عاش معها سنین کثیره عاملا کالذی فیه
صح شدید و لهذا اشتهر بخاتم الا هم و اذ عرفت القصة و الحصة فلا تلقت الی
ما قبل الظاهر ان هذا الیس من هذا الكتاب بل سمعت من بعض المحققین انه
قال انی رأیت هذا الحکایة فی رساله الشرح الغیا فی الهذلیات و اللطایف
فلحقها بعض الناسخین هذا الكتاب انتهى علی ان کون هذه الحکایة
مکتوبة فی رساله الفریات لا ینافی ارادها فی کتاب هذا بل اکثر ابیانها
کلام کلماته مما وقع بعض من لغاته کما یستصرح به بیت کهن جامه خویش
پیرامین به از جامه عاریت خواستن و کون هذه الحکایة من الهذلیات
لا ینافی ان یاخذ العقلاء منها النصح کما قال بیت بگوید از سر بانه
حرفی کرد و پندی نکیرد صاحب هوش و وجود هذه الحکایة فی النسخ القد
یدل علی ان النص للحقما بهذا الكتاب و ذکر الهزل للنص لیس عیب و انما ترکها
بعض الناسخین احتیاج و الاستحیاء منه لیس بفضل کما قال الله تعالى ان
الله لا یستجی ان یضرب مثلا ما بعوضه فافوقها الایة و قال المولی
الدوی بیت بیت من بیت نشیت نیست اقلیمست من هذا من هذا
نیست تعلیمت بیت از صحبت یاران شتم قد عرفت بیانها ملا التي بدید
امده بود ای وقع فی قلبی انکسارهم سر بیا با قدس نهادم و ترکت الانس مع
و با حیوانات انس کردم تا وقتی بیا الوحدة ظرف سیر فیدلستم در خندق
طرابلس اسم بلدة مشهورة من نواحي شام فی ساحل البحر و کان الفکر
فی ذلک الزمان و فی بد الافرنج با جهودکم بکار کل بکسر الکاف الفارسی الطین

بداشتند تا بلی آورد و ساجد و ایستاد بختین مدینه که سابقه
 معرفتی میان ما بود گذر کرد قد قدم فی طرابلس و مرا بختین ای عرفی
 و گفت ای فلان یعنی شیخ سعدی این چه حالت و چگونه گذری گفتم فی جوامع
بیت می گزینم از مردمان بکوه و دشت قد گشت از من الناس الی الجبل و
 الصحرا که از خدای بنوادم بدیگری پرداخته ام لکن مقارنا مع غیر الله
 قیس کن چه عالم بود درین ساعت مرهون که در طویله نامردم بیایند
 یعنی ساختن ای از منی ان اصحاب غیر الانسان بیت بای در زنجیر پیش
 دوستان ای کون الرجل فی السلسلة عند الاجاب به یراد معناه الاصل
 و من قال یعنی بهتر فدا می بقید زاید من عند نفسه کما هو عادت که با
 بیگانگان بالكاف الفارسی جمع بیکانه ضد دشمنان بالتوکی یاد و من قال
 وهو الاجنبی فلم یبینه لان الاجنبی ضد القویب در بوستان فلما رأی فی هذه
 الحاله الکریهه برحالت من رحم آورد و بده دینار از قید توکم خلاص
 کرد ای شترانی سرعه بعشره دینار و با خود جلب برد و دختر بیار آید
 دهن ای کانت له بنت در عقد نکاح من آورد بکابین بالكاف العذبی بطلق
 علی معینین احدهما عقد النکاح والاخر المهر الموجل علی ما صرح به فی الصحاح
 العجی و المراد هنا المعنی الثاني بقربینه المحل و من لم یعلم التفصیل اجل بل اهل
 صدر دیار چون مدتی برآمد کما فی المعاشره دختر بدخوی بود و ستیزه
 روی بود یعنی کانت معانده و کذا انا فرمان بود ای غیر مطیعه زبان درازی
 گرفت ای شیخ فی اطالة اللسان و عیشهم منقض و شستن ای مکنس ختن

گرفت حسابا نکه گفته اند بیت زن بد بکسر النون للاضافة در سرای مرد
 بالاضافه فی اللفظین هم درین عالم است و در رخ او فان بیند یصیر حجرة جهنم
 لسو و خلقها زینهار از قرین بد زینهار زینهار بد و ن الیاء کلاهما کلمه
 تزییه و تحزین کما قال خواجه حافظ بیت دل خراپی میکند دلدارا که کفید
 زینهار ای دوستان جان من و جان شما و نخی ایضا بمعنی الامان کما قال خواجه
 حافظ للكوثر - ذلعل تو کربایم آنک تری زینهار - صد ملک سلیمان
 در رین نکس بنهم و من قال فی بیان المعنی الثاني نقلا من الحرونی ایضا بمعنی
 العمدة و بمعنی الفقهه ایضا فقد اتی معنیین قریبین من المعنی الاصلی که صاحب
 الحرونی الاستدلال بقول الاثری بیت تا خرد منکشف نشود افتاب اگر
 اید بر سر سایه عدلت بزینهار و بقوله ایضا دامن عمر تو ذکر در اجل در عصمت
 پایه جاهد تو ز سبب فلك در زینهار لایصح لانها بمعنی الامان الذی ذکرناه
 امر حاضر من الوقایه بمعنی الحفظ ربنا نصب علی نزع الحافظ ای عن عذاب النار
 و هذا المصراع اقتبس من آیه سورة البقرة اولها و من الناس من یقول اننا
 فی الدنیا حسنة و فی الاخرة من خلاق و منهم من یقول ربنا
 اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار و فی الآیه والا
 بالقام ما روی عن علی رضی الله عنه الحسنه فی الدنیا المرارة الصلحة و فی
 الاخرة الحورار و عذاب النار المرارة السورة باری ای مره زبان ثقت
 بمعنی طلب الدلالة مراد کرده می گفت مخاطبه الی تو ان شخص بدی که بدست
 ترا از قید تو نک بده دینار باز خرید فلما عابتنی کفتم بلی بده دینار باز

باز خرید بصد دینار وهو للمراجل بدست تو گرفتار کرد فانی لوطقتک
 يلزم اداء مائة دينار ولا اقدر عليه فاقبل ما فعل ابوك في احسان واخر
 فعله اساءة بنيتم که کوفندی را بزرگی رهون نهانید ما من
 رهانیدن فاعله ضمير بزرگی ومفعوله کوفندی از دهان و دست کرکی
 بیا، الوحدة کما فی قوله کوفندی وبزرگی شبانه کارد بالکان الفارسی
 وثلاث سوکن بمعنى السکن بر حلقش بالبدار حه روان کوفندی روی
 بنالید وقال بلسان الحال که از چنگال کرک در بودی و خلصتی من خنقه
 واهلا که چو دیدم عاقبت کرک تو بودی فلذا حال ابوک اطلقنی من حبس
 لا فخر و قیدی بقیودک یکی از پادشاهان عابری را پرسید و
 کان ذلک العابد اهل عیال که اوقات عزیمت چون می گذرد ای کیف میکرد
 ای العابد هه شب در مناجا و سحر و دعاء و حاجات و همه روز در بند
اخراجات ای اخراج الخواج و تحصیل نفقة العیال هذا هو المعنى والسیاق
 يدل علیه ومن قال ای اخراج الخواطر عن القلب فقد بعد عن معنى اللفظ
 والمفهوم من الشیاق ملک فرمود نا وجه کفاف او معین دارند من خزانة
 نابار عیال از دل او برخیزد ای گرفتار ای اسیر پای بند بخ
 لمعینین احدهما بالترکی بابوند والاخر بالترکی ایاغی بطلق وهذا هو المراد
 فكانه عطف تفسیری لقوله گرفتار والادال الکسوة للاضافة الى قوله عیال
 ذکر اذ اکی منبذ حیال فان الحاطرة تغلیک کما قال غم فرزند و بار جاء
 ای حل التوب وقوت بسکون الواو بمعنى الذاد عطف علی جامه باز آمد

ای یرجعک ز سیر در ملکوت ای منه قال فی مختار الصحاح الملکون من الملک
 کالرهوت من الذهبه هه روز اتفاق می سازم و انوی که شب با خدای پرد
 ای ان اخالط معه شب حرف الظرف مقدر چو عقد غازی بندم فی الخلوه
 جور با آمداد فرزندم ای تخالطنی لنی هذا الحاطرة ای یکی از متعبدان
 شام در پیشه سالها عبادت کردی بنیاء الحکایت و بر کرد در خنان خور
 پادشاه ان طرف حکم زیارة بنزدیک او رفت و لما وقع الملاقات گفت که
 مصلحت بینی در شهر اذ برای تو مقامی سازیم بخ که فراغت عبادت
 بهتر میسر میشود لک و دیگران ببرکات انقاس شقای من کلماتی
 مستفید شوند و یلتفتون و بر اعمال صالح شما اقتدا کنند راهد این
 سخن را قبول نکرد اذ فرغ العبادة انما يكون فی الخلق والقله والعزلة
 ارکان دولت گفتند للزاهد پاسی طمخا طر ملک را لاجل رعایه ط
 الملک مصلحتانست که چند روز بشهر برای او مصفای وقت عزیز
 المواد ذلک الذاهد و صیغة الجمع لا ادب از صحبت اغیار لک و رفت پرورد
 ای انکد اختیار باقیست ای لکدان ترجع الى هذا المكان او رند فی الحکایت
 که عابد بشهر بر آمد بستان سرای خاص بالاضافة ملک را اذ برای او
 پرد اختند ای احضره او اعوم مقامی دلکشای وصف بستان سرای
 و روان اسا بالمد مقصور من آسای بالیا، وهو اسم مصدر
 بالترکی استمک و مصدره اساکشیدن و بمعنی المنل بالفارسی مانند خن
 قومک اسا و صیغة امر من اسودن و يستعمل وصف ترکیبیا کما فیما چن فی

كل سرخس الضمير راجع الى ذلك المقام جو عارض في اللون والطلاقة
سنبلسل محو زلف محبوبان في الراحلة والطرادة هجنان مع كونه كذلك ان
تصبب بفتح النون لفظ فارسي بمعنى الخوف برد عجوز وهو مرد معروف بعمره
الناس حتى الصبي والعجوز ومن قال وهو برد مخصوص في زمان يسير
يكون قريبا من اوان قدوم اللقو الى الروم فقد اتى شيء لا حاجة اليه و
الحجاج الى البيان هنا ان يقال في ذكر العجوز وطفل داية صنعة بدعة
سيرا خورده طفل داية هتير يعني ان ورد الاحمر وسنبله الطري
في اللطافة والطرادة كانه طفل ظير لم يشرب اللبن بود افانين
جمع فنن بفتح ن غصن الشجرة فهو الجمع للجمع مرفوع على الابتداء عليها
جعلنا ريسكون بالفارسي كلنار والحلة الظرفية اعني عليها جعلنا
صفة افانين علفت ماض مجمول من التعليق بالتلك اصلق بالشعر
الاحضر متعلق بالفعل المذكور نادر مرفوع على انه قايم مقام الفاعل والحلة
الفعلية مرفوعة المحل خبر المبتداء اعني قوله افانين ملك در حال اي
على الفور يعني حين لحي الزاهد الى المقام المذكور كنيز كخوب روي
بشش فرستاد ازن يعني تلك الجارية كانت فردا من لهايفة
يقال في حوكل واحد منها مله پاره عابد فريني وصف تركيبي ملا
صورة طاد و سرديبي زيب بمعنى الزينة كه بعد ازديدش صفت
مرهون وجود پارسايان را شكيب لفظ شكيب بكسر الشين بمعنى الصبر
والياء للوحدة وهو فاعل بند هجنان اي كارسال الجارية در عقبه

ملاي بباء الوحدة بدع الجمال اي عجيب الحسن لطيف الاعتدال في الخلق والخلق
هلك الناس حوله نصب على الظرفية عطشا تميز عن سنة هلك الى فاعله وهو
مبتداء ساق خبره والحلة الاسمية حالية يرى مضارع مجمول من الارادة
وهو مع الضمير المستتر فيه الراجع الى قوله ساق وحلة فعلية مرفوعة المحل
بانه صفة ساق ولا يسن مضارع معلوم من الثاني على لا يرى عطف على قوله
يرى ومفعوله محذوف اي لا يسن الشرب ومن ظن الفعل الاول معلوما
والثاني من المزيد وقال وخذ مفعولا للفعلين للاختصار مع قيام التقيد
اي هو ساق يريهم الكاس ولا يسيهم الشرب فقد سوي ديدنه از دندش بكتي
سيرا اي لا تشبع العين من رؤيته هجنان كزفات بضم الفاء العذب مستقي
بكر القاف من به مرفوع الاستسقاء فانه لا يشبع من الماء والحال انه يضرب
عابد لقمه لزيد حوتدن كرفت وكسوت لطيف پوشيدن اي سرع في
اكل الطعام الذيد وليس اللباس اللطيف كما مرفوع اول الحكايت الاولى في قول
المص ملك را دشنام دادن كرفت وسقط كفتن ومن قال هنا يعني عادة
كرفت قد اخطاوا از نواله جمع فاكهة و مشموم لطيف من الشيء الذي
له رائحة لطيفة حلالة و تمنع الظاهر انه لف ونشر مرتب يا فتن لفظ
كرفت مقدر فيه وفيما قبله اعني قوله و در حال غلام و كنيز ككاه كرون
فقيد عقله و حبس بها و خردمند ان كفته اند زلف محبوبان زنجيري
عقلت بالاضافة في اللفظين وكذا ايما بعده اعني قوله و دام مرغ زيرك
در سرود كار تو كردم اي صرفت لعملك دل و دين با همه دانش مع

جميع العلم سرع زيرك هم الحقيقة هم امرو زودا في الظاهر ان الياء للخطاب
 فان جمعه مع لفظ تو شايح كما في قوله توكه باد شمعان نظره ابي ومن حج
 كونه للوحدة فقد غفل عن استعمال الشايح في الجملة دولت وقت مجموع بزور
 اي زالت دولت وقته للمجموع چنانكه گفته اند هر كه هم هست از
فقيه بيان لقوله هركه و شيخ و مرید عطف على قوله فقيه وكذا قوله و
ذبان اوران بكسر الكون للاضافة ولفظ ذبان ومع لفظ اورد وصف
تركبي جمع بالالف والنون وهو من اردن يراد به اهل الكلام ومن به
طلاقة اللسان ولعل المقصود هذا الوعظ لان الكلام في ذم ميل اهل الله
الدنيا و يدل على ما ذكرناه للاضافة الى قوله ياك نفس بفتح الفاء وصف
تركبي ومن قال في شرحه يعني سخن دانان ثم تحقق اللفظ والمعنى جو بدنيای
اما من الدين سميت بالدنوها اومن الدناوة وهي تارينت ادى في بلائين
والياء للاضافة دون ضد الفوق او بمعنى كذا في مختار الصحاح ومن قال
في شرحه يعني في الجوهر فقد فسر برأيه فردد بالذال وبدوها بالتركي
اشفه امدك مال وتنزل اليها بعسل دزغاند اي التقدير در عسل ماند
بلايا زائدة كما عرفت في قوله بدخ درست ومن قال در عسل ماند كما
نظيره مرار افقدني بالزائد هجومكن فانه لا يقدر على ان يخلص نفسه
من العسل باري اي مرغ ملك بدیدن او رعبت كرد و زاره عابر را
دهيات تحين كرد يده هم مفعول من كودیدن بمعنى دوغك و سرخ
وسفيد كشته من التلذذ و فربه كشته شده من التعم و بربالت دينا

اي الوسادة من الحدير تكيه ديه كالمستعين وعلام يرى بيكر بفتح الباء والكاف
 العرف بمعنى الصورة بالمروجه برطاوس للروحة بالكسر والسين ياد بير بابا
 بليزه بر بالا سرش سناد كالمطربين المتكبرين المزمكين في اللذات ملك
 بر بالاء الصدرى لو كرد و اذهر دى بيار الوحدة اي من كل باب سخن
 كفتند ملك باخام سخن اي في اخره كفت اين طايفه در جهان دوست دارم
 اميرها احدهما علما والاخر دهااد بالضمه والتشديد جمع زاهد فلما قال
 هذا الكلام وزيرى فيلسوف اي حكيم جهان ديه حاضر بود في المجلس كفت
 ملك شرط است كه باهر د طايفه نكوشى بالاء المصدرى اي احسانى
 ثم بينه بقوله علما ز ربه ناد يكر خوانند و دهااد را در مده نا زاهد بجا
 نه زاهد را درم بايد نه دسيار المراد لا ينبغي التول بها للزاهد
 جو بستند مضارع من بستن بمعنى الاخذ زاهد يكر بدست اركان ذلك
 ليس بزاهد انرا كه سبب خوش و سريست باخذ اي تعالى في نان و
 و لقمه در ديره اي غير خبز الوقف و غير لقمه السؤال زاهد است
 انكشت خوبروى و بناكوش بالتركي قولاق تونى دل قريب وصف تركي
 بالتركي كل الدال على كيواد بالكاف الفارسي بمعنى القدر و خام فيرونة
 جوهر معروف يقال له في لغة الفرس يبرونه شاه دست بمعنى المحبوب كجام
 در ديس نيك سيرة و فرخنده راى را اي الذي فكره مبارك نان
 سباط بكسر الراء نجي و لحان الاول صومعة الصوفية والزاوية المبنية
 والثالث مابني لسكني ابن ابنا السيل والرابع ما بنى به الدابة والقرية

وغيرها والخامس ملازمة شغل الرد والسادس الخيل الحرس فافوقها والمراد
هنا للمعنى الاول ومن قال في شرحه بمعنى نقاه وتكليه كه وقف في كنفه فقد اتى
بقيد زاید كما هو عادته ثم قال وله معان اخذ ليست بمرادة ههنا وهو لم يدرك
وظيفة الشارح بيان المعاني تكثير الفائدة ثم تعيين المراد وقدين في بعض
الالفاظ معانيها ثم عين المراد هنا وسنى هذا الوظيفة والعادة السالعة
وانما اطيننا الكلام ليلا خط الناظرين في لفظ البيت علما وفي معناه عملا
والتحصيل النواب لهم ولنا من البيت بل الجمل والتمه در ديره كوميان لفظ
كوميان يفيد التاكيد والمبالغة ومثل ذلك مستعمل في التركي فالمعنى بالتركي
دي ولسون ومن قال في شرحه كوميان ههنا وهذا الاحكام كثر في هذه اللغة
وسيار تيك نظايره في هذا الكتاب لم يدرك ان المعنى ما لا فائدة في ذكره والام
مسموع من السلف وليس لاحد اعتبار الاحكام في كل موضع خاتون خوب صوغ
وبالكيزه مروي را مظهر الوجه في اصل خلقها نقش ونگارم وخاتم فيرده
كوميان نامرأست ديكرم بايد اى اذ كان لما فسخر الرمي و
الغير كرخوانند زاهدم شايد اى ينبغي زاهدا وهذا معنى البيت وهو
المناسب للسياق هذا نظير ما قيل منخ چون مايل بمال امد مرید او ميا
مالك دينار زير مالك دينار نيست ومن قال قوله هست ههنا رابطه
بمعنى است والمعنى كه مرا جينى ديكر جز خداى تعالى بايدست فقد غفل
عن اللفظ والمعنى الاول فهو ان لفظ هست يتضمن معنى الرابطة اعنى لفظ است
في كل موضع اذ سعه بالتركي وارد مر كمال اذ اقبل در خانه نان هست

واما الثانيان تقدير تقدير جينى ديكر جز خداى تعالى بايدست لانهم
من السياق ولا يدل عليه لفظ مطابق اين سخن خبر مقدم
لقوله باد شاعى را مى بيش امد اى وقع له امرهم كفت اكر الختام اين
مراد من باستد جينى درم زاهدان را بد هم بكسر الباء كما عرفت جوجان
بر امد اى حصل مرامه وفانى بديش موجب شرط لادم امد لاجرم بكي را
از بندگان خاص كيسه درم بداد تا بر زاهدان تفريقه كند اى يوزعه اليهم
كوبند غلام عاقل وهشيار وهو مخي المعين احدهما بالتركي ايق ويراد به
من الاغفلة فيه والثاني اوصلوا والطاهران المراد ههنا هو المعنى الاول
ومن لم يعرف المعنى قال في شرحه بضم الهاء عطف تفسيرى وظن ان لا معنى
لهذا اللفظ سواء من مسم وچشم تو برابر هشيار بياده لى شودست
بود فعل بمقتضى العقل هه روى بگرديد بالكاف الفارسي ماضى مكردي
والمراد ههنا بالتركي دولاغى وشبانكه باز امد الى خدمة السلطان
ودر هه را بوسه داد تعظيما للمالك وبيشش هه اى دكفت زاهدان را
نيا فتم كفت اى السلطان اين حكايست لجه من دامن من مشاهير الزمان
درين شرح چهارصد زاهدند كفت اى الغلام اى خداوند جهان انكه زاهد
مى ستاند اذ لا حاجة لهم الى القول وانكه مى ستاند زاهد نيست ملك
نخنديد وندعيان را كفت چندان كه مراد حق اين طائفة خدا پرستان اى
العباد والزهاد و ارادست و اقرار اين شوخ ديد را بسكون الخاء المعجمة
وصف تركيبي اى اين كستاخ را عداوتست و انكار قوله وحق بجانب اوست

من كلام الملك لا من كلام **الحص** **حكا** **يتر** يكي از علماء در سجع را عبارة المتن
في اكثر النسخ بهذا الوجه والاطهر يكي از علماء را سجع پرسيدند كه چه كويي
در نهان وقف اي في حله و حرمة گفت اگر از بهر اي لاجل جمعيت خاطر و قراع
سراستند جلالت فانه يسر الرمن و اگر مجموع از بهر نهان تسنيد اي لمحققون
و يسكنون في الصومعة لاجل خيرا الوقف حرام لان الواقف اغا و فقه ليحصل
به فراغ قلوب العباد **ديت** **نان** لفظ را مقدر از براي كتم عبادت اي لاجل سكن
في زاوية العبادت گرفته اند مرهون صاحب دلان فاعل گرفته اند اي ماء
التخذ و اذا وية العبادت لاجل الخبز **حكا** **در** ديشي بمقام بيا و الوجه
فيها رسيد كه صاحب ان بقعه اي موضع شخصي كريم النفس و طائفة اهل فضل
و بلاغت اي جماعه من اصحاب الكمال در صحبت او اي كانوا اجازين في مجلسه
هريكي بنكه بفتح الباء للوحدة و سكنون الذال بمعنى لطيفة فقال و لطيفه
عطف تفسير حسانكه سرح ظرفان باسند جمله معترضه هي كفتيد در و يش
ببايان قطع كرده بود و مانده شده بالتري دور غون و غون او ملش ابري
و چيزي خورده يكي از ميان اي و احد من اهل المجلس بطريقا بساط گفت ترا
چيزي ببايد گفت يعني كفتن كما عرفه حرار گفت در و يش جواب داد كه مر لجن
ديكر ان فضل و بلاغت يست حتى اقدر على الكلام الكثير البليغ و چيزي خور
و ليس لي معلوما كثيرة بيك بيت از من قناعت كنيد همكان بعبث و ارادت
گفتند بگوي **حكا** **من** كرسنه در برابرم اي في مطلق مقابلتي سفر نهان
قوله من كرسنه مبتداء و قوله سفر نهان مبتداء ثان و قوله در برابرم

خبره مقدمها و هذه الجملة الاسمية في موقع الحال اي حال كون **المن**
في مقابلتي و لا اقدر على الاكل منه **حكا** **مجون** غريم الغريب من الازوجة كه بر دس
حام رنان فانه ينظر من بعيد و لا يقدر على الموافقة و هذا المصراع **المتد**
للاول هم اي جميع الحضار پسند يابند و سفره بيش آوردند از فها
من كلامه جوعه صاحب دعوت گفت اي يا رزماني بيا و الوحدة توقف
كه بر ستار اعم جمع بر ستان يعني الحارثية و الميم للتكلم كوفته لفظ حامد مشترك
في الفارسي و الهند التي اسم لطعام مخصوص تجعل من اللحم بعد القطع الرفيق
باحدا و السلين عليه مرار كثيرة مي سازند در و يش مراد آورد و گفت
كفته كوفته در سفره من كومي باش قدم بيان كوفته را هذا هم مفعول
من كوفتن بمعنى القرع و اراد به نفه اذ وقع عليه ام الام السفر فان
اي الخبز المحض بلا دام كوفته **حكا** **مر** يدي گفت پدي را بيا و الوجة
فيها حكم از خلائق بزجت اندرم قدم البيان في نظايرة از بسياري لفظ
بمعنى الاجلية و الباء مصدرية كه بزيارم هي ايند و اوقات عزيز مر
ار تردد ايشان اي من مجيهم و نها هم تشويش حاصل مي شود گفت فاعله
ضمير پير هر چه براد به هر كه مجازا و ان استعماله في غير دوي العقول شاع
لا مختصر فيه در و يش اند اي الذين يذرونك من الفقراء ايشان را و اي بد
ليكونوا مديونين لك فلا يخشون خوفا من مطالبة الدين و ستماء من عدم
رايه **حكا** **سرو** ان قيس بن سعد بن عبادة الخديجي رحمة الله عليه
مرض و فتا و لم يعده احد من اهل بلده فسأل عن ذلك فقيل له انهم يخشون

من عبادك لان لك عليهم ديونا فقال لخير في تحول بيننا وبين اخواننا
وامر النداء في البلد اما من كان لنا عليه حق فقد وهبناه له وقبل وهب اكثر
ما في القدرهم وهرجه توانكر انند اي الذين يذروك من الاعنياء اريشان
جبري خواه كه ديكر كرد بكسر الكاف الفارسي توانكر دند بفتحها اي خود
حوك لعدم ادائهم حقك او خوف بذل المال اليك كر كد اي بيش و
وهذا وصف تركيبي من رفتن يعني مقدم لشكر اسلام شود وفي بعض النسخ
بود بفتح الواو كافرا زيم توقع اي من خوف السؤال برود مضارع من رفتن
المراد انه من رفتن بفتح تادرسكون الراء حذف طرف يستعمل بمعنى الباء
جبن اعلم ان لفظ جبن ثلثي ولحان الادل اسم بلكه يقال في تفرديه صدين
وقد يطلق على جميع المملكة والثاني بمعنى المستقيم والثالث بمعنى المعوج والرابع
امر من جبن وقد يستعمل صفة نحو عرف جبن وللمراد هنا هو الادل هكذا
تعلت من اوستادي وسمعت بعض الناس بقرآن بكسر الراء واخناره
الذي تصدى لشرح الكتاب وقال اي الى بانه واراد به حدوده ولاخفي
بعده فقهري بقره كفت اي قال فقيهه لابييه هج ازين سخنان بكسر
للاضافة الى قوله دلاوايز وهو وصف تركيبي صفة لقوله سخنان فاضافته
من قبيل اضافة الموصوف الى صفة وهو اي قوله دلاوايز بكسر الراء للاضافة
الى قوله متكلمان هذا هو التحقيق في حل التركيب ومن قال وهذا المجموع المركب من
الموصوف والصفة اعني قوله سخنان دلاوايز مضافا الى قوله متكلمان فقد ارتكب
تكلفا خارجا عن القاعدة كما لاخفي درمن اثر في كند بعلت انكه في بييم ايشان

کردار بكسر الكاف العرني بمعنى العمل المعتاد الذي يفعله المرء موافق كفتار
اي لاني لا اريهم لهم فعلا وعلا يرافق قوتهم تر كد نيا عر دم زند
اي يعكسون الناس ترك الدنيا خوشتن سيم وعلة اند زندي اي يكسبو
ولا يعطون بما علموه الناس عالمي بكسر اللام ويار الوحدة راكه كفت بافتد
فقط اي له قول بلا عمل چون بكويد اي يتكلم ويعط نكويد اي لا يوترانند
كر في احد لان كلمة اند حرف بمعنى في على ما صرح به صاحب الخرافات
ومن قال اي لا يوتر في قلب احد فكانه ظن انه بمعنى لفظ اندرون كبر
حذيفة رضي الله عنه يقوم فلما سلم قال التمسوا اما ما غيري فاني
رايت في نفسي انه ليس في القوم افضل مني فطوني لعالم عرف نفسه وذا
العلم خوفا لاخيلاء فذا لك الصديق يستشفي بانفاسه عالم انكس بود
بفتح الواو كه بد نند اي لا يعمل عملا فيحانه بكويد خلق وجود بيتني
ان يقر بفتح الواو لرعايه القافية نكند اي ليس العالم من يقول للناس لا
وهو نفسه هذا معنى المصراع ومن قال اي لا يفعل ذلك العالم نفسه بما
يقول للخلق لم يأت معنى اللفظ قال عالم عناية الدنيا باربعة اشياء
احدها عالم يعمل بعلمه وثانيها جاهل لا يستكف من التعلم وثالثها غني
لا يترك حق الله ورابعها فقير لا يبيع الاخرة بالدنيا قال الله تعالى انما
مروء الناس بالبر وتفسون انفسكم قيل يتركونها من البر كالمسكين
عالم كامراني بالكاف العرني وصف تركيبي مركب من لفظ كامراني بمعنى
المراد وران بمعنى رانند والياء مصدرية كذا قوله وتن پروري كند اي پروري

بدنه بكثره الاكل او خویشین است بضم الكاف الفارسی ای هو نفسه ضال
عن الطريق کرا رهبری بالیار المصدري کند ای لمن یهدی الی سوار السبل
صح في الرواية ان اكل الحنيفة رضي الله عنه كان يشبه اكل الطير
قلة وغيرتی یا امر الناس بالتقی طیب یدادی الناس وهو مرض بدست
فی جواب ابنه الفقيه ای بسر جرد این خیال باطل نمی شود نشاید ای لا
ینبغي ردي از تربیت ناصحان بر نافتن الاعراض من تربیتهم و بطالت کردن
و در طلب عالم معصوم ای و لا ینبغي ان تطلب عالما معصوما ولا تجده ولا
و تسمع العلم من غيره و بهذا از نواید علم محروم مانند بل اللایق ان تسمع العلم
من كل عالم عیلا بما قبل انظر الی ما قبل قال و لا تنظر الی من قال هجو نایبانی
که شبی بیاء الوحده فیها درو حل بفتحی الواد و الحار المملة الطین اللج
افتاد و گفت ای سلمانان چراغ راه من فراد آرید کانه یریدان بری به
الطریق دبی فاجده بتشید و گفت تو که چراغ رانه شبی چراغ چه شبی
و المقصود من التمثیل ان العلم سراج و انت کالاعی لا تراہ فکیف تهتدی
به و من یفهم کلامی یعلم ارتباط هذا الكلام بما قبله و من قال و لا یذهب علیک
ان ارتباط هذا الكلام بما قبله لیس بواضح فان التشبیه الذی ذکره بقوله
هجو ان نایبانی الی لا یخون عن تکلف کما لا یخفی علی الذوق السلیم ینبغی ان
یقال فی شأنه تو که چراغ رانه شبی چراغ چه کما لا یخفی علی الذوق السلیم
من مجلس و عظم کلمه بضم الكاف الفارسی و الباء العدنی فی المعنیین احدهما
الکان و الاخر بالترکی الاجفی و قد یطلق علی کل بیت ضعیف البناء و المراد
هنا

هنا هو الاول بزاز است لانه الجان نقدی مدعی بضاعتی سنانی ای
لأن أخذ المتاع بلا ثمن و ایجانا ارادی بیاء الوحده بیاء الخطاب
سعادتی مالباء کالاول ببری بفتحین و الباء کالثانیة گفت عالم
النار للاضافة و هذا من قبیل اضافة للصدر الی فاعله لان لفظ کفت
بمعنی کفتن بکوش جان تشنوا المراد به القبول و فرماند بفتحی النون مضارع
من ما نتن او من ما نیدن بالترکی یکزمک او مانند بالترکی قالمق
بلفظش کردار مریانه باطلست ای که مدعی کوید مقول القول هو المصراع
الثانی خفته ای نام و خفته ای الجاهل و هذا القول باطل لان الله تعالى
قد یرد عبده بقول فاجرا قال علیه السلام ان الله یؤبد الهدی الذین
بالرجل فاجرا و اعلم ان المراد بقول المص مدعی هو الحكم السنانی و هذا
المصراع الذی حکم المص ببطلانه اعنی خفته و اخفته کی کند بیدار کلاما
اول هذا المصراع فی کلامه عالمت خفته است و تو خفته و هذا بیت من
قصیده مرد بایده که کبر داندر کوش ای سماع و یقبل و بر نوشته است
بوصل الهمزة بند بر دیوار فالنصح الصادر من العالم الغیر العامل الین
باد فی من المکتوب فی الجدار صاحب دلی بدرسده امد لتحصیل
العلم زحانقاه و ترک التصوف کما قال یثکست عهد صحبت اهل طریق
فلما فعل کنک کقم میان عالم و عابد چه فرق بود یعنی ما جبهه حجاب العالم
علی العابد تا اختیار کردی از ان ای من فرق العباد ابن فریق ای فریق علمای
گفت ای صاحب دل آن ای العابد کلیم خویش بدری کند ای تخرجه زمرج

فنفعه مقصور على نفسه وین حمد می کند که بگوید عذیق للتخلص حکایت
قال بعض اهل المعرفة حیوة البدن بالروح و حیوة الروح بالقلب و حیوة القلب
بالعقل و حیوة العقل بالعلم یکی پرسید اهی مستحقته بود و زما
اختیار از دست رفته کنایه عن غلبة سکره عابدی بر سر او گذر کرد
و در حالت مستفیج نفخ الباء نظر لاجابة الى كتابة لفظ کرد ههنا الماعرف
مراد اجوان سر بر آورد ای رفعه راسه و اذا مر باللفظ مراد اكراما
اللفظ ما ينبغي و يطرح من قول او فعل و المعنى و اذا مر الى اى عبارات الحق
باهل اللغو مراد معرضین مکرمین انفسهم عن التوفيق عليهم و الخوف منهم
اذا رايت اثما فاعمل من انتم يا نتم كن سائرا و حليما من الحلم بالكسر
وهو الانادة فللملم من لا تحركه العصب بسهرولة يا من يبعث لقوى لم لا تم
كراما لتصير د اخلا في الذين قال الله تعالى في شأنهم ما قال يا ايها
مصاب اي ترجع اي پارسا و راهد روی از كنه كاراي العاصي بختانند
در روی نظر کن ای انظر اليه بالترجم اگر من ناجوان مردم اعلم ان لفظ جوان مراد
بمعنى السخي و لفظ ناجوان مراد بمعنى السخي بکردار بالعمل الحسن و من قال عمل
السخي فقد اخطا تو بر من چون بمعنى المثل جوان مردان گذر کن در روی
ان رجال اجاء الى بعض السلف شكاية عن جارله يعمل المعاصي قال له هل
الى القبايح لاجله قال لا قال ادع الله لاجله سبع ليال فان الله تعالى
يتوب عليه فان فعلت ذلك ولم يتب عليه فاعلم انك اشر منه طایفه
و ندان بانكار درویشی بپا، الوحلة بدرآمدند ای خراج او سخنان را

گفتند

گفتند و بزدند و برجا نیدند معنی الختمك شکایت پیش بهر طریقت بر
و گفت چنین حالتی رفت و حکمی مادی وقع عليه من الادی گفت ای شیخ طریقت
ای فرد ند حرفه درویشان جامه رصاست هر که درین کسوة تحمل بی
مرادی نکنند مدعیست نه درویش و حرفه بروی حرام در بابی
فر او ان ای البحر الوافر شود بیه ای لا یصیر مکررا بسکای بالقاء
الحرف فیه و فی بعض النسخ بسیل و هو احد السبیل عارف که بر لحد
بنخ التاء و ضم النون معنی الدقیق و القلیل ابست ههنا بعد النون تک
که کردند در حد تحمل کن ای اصبر على الضرب الواصل اليك که بعفو از کنا
پاک شوی فان الله تعالى عفو لحب العفوای برادر جو عاقبت خاکست
ای بصیر ترا با خاک شو پیش از آن که خاک شوی علا بقوله عم صوتوا
قبل ان تموتوا قال بعض العلماء ثلثة اشياء من افعال الکرام
اولها حبون الاتفاق على المساکين و المحتاجين و الثاني تحبون العفو
لضعفاء المسکین و الثالث التواضع و الاحتمال عن الخلق اجمعين
این حکایت شنو بکسر الشین امر من شنیدن و یسکن اذا دخل عليه
الباء نحو شنو که در بعد اد اسم بلد مشهور لقبه بريح الاولیا رايت مرا
علم بفتحین و برده خلاف افتاد ای اختلافات خاصا رايت از کرد دفع الکاف
الفارسی یعنی از عبار راه و رخ مرکاب و ذلک لان حامله بشد اصله برکاب
گفت با برده از طریق عتاب قال فی مختار الصحاح قال الخليل العتاب مخاطبة
الاذلال من و توهر و خولجه ناشایم یعنی انا و انت مملوکان لما لک

لِمَالِكٍ وَاحِدٍ بِنْدَةٍ بَارَكَهُ سُلْطَانِيْمٌ بَيَانٌ لِمَا قَبْلَهُ مِنْ رَحْمَتِ
دِي اِي نَفْسِي بِفَتْحَتَيْنِ وَمَنْ قَالَ اِي مَعْدَارُ سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ فَقَدْ اخْطَا فِي
مَعْنَى اللَّفْظِ وَاخْلُ الْمُبَالَغَةُ الْمَقْصُودَةُ خَسْبُ الْمَقَامِ بِنِاسُودِمِ بِالْتَرَكِي
وَكَلْمُكَ وَالْيَمُّ لِلتَّكَلُّمِ كَاهُ وَبِكَاهُ دَرِ سَفَرِ بُوْدِمِ وَهِيَ حَالِي فِي الْخِدْمَةِ هَذِهِ
قُوْنَهُ مَرْجُوحٌ اَزْ مَوْدِهِ نَهْ حِصَارٌ بِمَعْنَى الْقَلْعَةِ وَكُوْنَهُ مَصْدَرٌ فِي مِثْلِ هَذَا التَّرْكِيبِ
الْفَارْسِي يُبْنِي اَنْ لَا يَعْدُ مِنَ الْحُمَلَاتِ وَمَنْ قَالَ وَلِحَمْلِ اَنْ يَرَادَ بِهِ الْمَعْنَى الْمَصْدَرِي
فِي اخْتَارِ الصَّحَاحِ قَالَ ابْنُ السَّكَيْتِ حَصْرَةُ الْعَدُوِّ اِي مَقْوَاةٌ عَلَيْهِ وَلِحَاظُ وَبِهِ
نَصْرٌ اِحْصَارٌ وَهُوَ اَيْضًا مُحَاصَرٌ وَحِصَارٌ اَفْقَدَ اَنْتَرِي فِي اَرْتِكَابِ الْبَعِيدِ نَهْ
بِيَا بَانَ وَبَادُ كَرْدُ يَعْنِي كَرْدُ بَكْسَرِ الْكَافِ الْفَارْسِي بِالْتَرَكِي قَصْرُهُ وَغَيْرُ الْخَالِ
قَدْ مِ بَفَتْحَتَيْنِ مِنْ بَسْعِي بِشْتَرَمَتْ بِالْبَاءِ الْفَارْسِي اِي اَشَدُّ تَقْدِيمًا لِأَنَّ لَفْظَ
بَعْنِي الْمَقْدَمِ وَلَفْظُ تَرْفِيدِ التَّفْضِيلِ وَمَنْ قَالَ يَعْنِي مَقْدَمٌ مِتْ فَلَمْ يَأْتِ بِمَعْنَى اللَّفْظِ
بِسْ جِرَاعَتْ نَوِيْلَتَرَمَتْ بِالْبَاءِ الْعِدِّي اَزِيدُ مِنْ عَرِي عِلَلَهُ بِقَوْلِهِ تَوْبَرِ
بَكْسَرِ الرَّاءِ لِلْإِضَافَةِ وَهُوَ بِمَعْنَى عِنْدَ بِنْدِ كَانْ مَهْ رُوِي بِيَا لِلْخَطَابِ بِالْكَثَرِ
جَمْعُ كُنِيْزٍ وَهُوَ مَرَادُفُ كُنِيْزِكَ وَجَمْعُهُ كُنِيْزَكَانَ يَأْسَمِيْنَ بُوِي كَالسَّابِقِ مِنْ فَنَاءِ
بَدَمَتْ شَاكِرْدَانُ وَاخْذَوْنِي عَلَى وَجْهِ الْخَفَارَةِ بِسَفَرِي بِنْدُ سَرُكِرْدَانُ
وَحِيدَانُ كَفَتْ وَفَاعِلُهُ ضَمِيرٌ يَرُدُّهُ اِي قَالَ فِي جَوَابِ الرَّايَةِ مِنْ سَرِ بَرِ اسْتَأْ
دَارُمِ اِي رَأْسِي عَلَى الْعَتَبَةِ بِالتَّوَاضُعِ نَهْ چَوْتُو اِي مِثْلُكَ سَرِ بَرِ اسْمَانُ اَمِ
اِي اَنْكَبَرُ مِثْلُكَ هَرَكُهُ بِهَوْدَةٍ كَرْدَنُ اَفْزَادُ اِي تَكْبَرُ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ اَوْ تَكْبَرُ
بِاطْلَا هُوَ يَشْتَرِكُ رَا بَكُرْدَنُ اَنْدَا زِدَ الْوَقْفُ عَلَى الْعَنْقِ فَيَقْعُ فِي الْحَنْهَةِ بَلْ

بَلْ يَنْقَطِعُ عُنُقُهُ فَمِنْ اَمْعَى هَذَا اللَّفْظِ قَالَ وَقَدْ مَعْنَاهُ فِي الدِّيَالِجَةِ فَقَدْ افْتَرَا
نَفْسَهُ فَانْهَ لَمْ يَبَيِّنْهُ هُنَاكَ **يَرِي** يَكِي اَوْ صَاحِبٌ دَلَانُ رُوْدَا زِمَايِي الْبَاءُ اَلَا
اَصْلِيَّةٌ وَالثَّانِيَّةُ لِلْوَحْدَةِ بِالْتَرَكِي ذَوْرِبَادُ رَا دِيدِبِهِمْ بَرَامْدُ بُوْدُ وَدَرْجَمِ
بِمَعْنَى رَفْنَةٍ وَكَفْ بِاَلِ التَّرَكِي كَوِيْكَ بَرْدَهَانَ اَوْ رَدَّهُ كَالْعَطْفِ التَّفْسِيرِي كَفَتْ
ضَمِيرُ يَكِي اَزْنِ رَا جَاءَ اَلْتَّسُّ كَسِيْ كَفَتْ فِي جَوَابِهِ فَلَا اِنْ دَشْنَامُ دَا دَاهُ سَبَاوَرِ
اِي شَتْمُهُ كَفَتْ اَيْنِ قَرْدُمَايَهْ هَرَا رَمَنْ بَشْتَدِيدِ النُّونِ سَدُكُ بَرِي دَاوَرِ
وَطَا قَتِي سَحْنِي اِي اَرْدُ لَانِ سَرِ بَجَكِي بِالْيَاءِ الْمَصْدَرِي وَدَعْوَى مَرْدِي بِالْيَاءِ
كَالْاَوَّلِي بَلْدَا اِي اَتَرَكَمَا عَاجَزُ مَنَادِي حَذَفَ حَرْفُ نَدَا اِنَّهُ نَفْسُ قَرْدُمَايَهْ
صِفَةُ نَفْسٍ وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ لِلْعَنِي قَالَ صِفَةُ عَاجَزٍ جِهَةٌ مَرْدِي جِهَةٌ زَنِي لَانْفَاوَتْ
بَيْنَ كُوْنَدِ رَجُلًا وَامْرَاةٍ كَرَفَتْ اَزْدَمَتْ بَرَايِدُ تَقْدِيرُ الْكَلَامِ اَكْرَا زْدَمَتْ تَوْبَرِ
اِي لَوْ تَقْدَرُ دِهْنِي بِيَا اَلْوَحْدَةُ دَهْ شِيرِي بِنِ كُنْ هُوَ الرَّجُولِيَّةُ مَرْدِي بِالْيَاءِ الْمَصْدَرِي
اَنْ يَنْسَبَ كَهْ مَشْنِي بِفَهْمِ الْيَمِّ بِالْتَرَكِي يَوْمَرَقُ وَالْيَاءُ لِلْوَحْدَةِ بَرِي بَرْدَهْنِي وَكُرِ
اَكْرُخُوْدُ بَرْدَرْدُ تَخْفِيفُ الرَّاءِ مُضَارِعٌ مِنْ دَرِيْدَنِ بِشَتَانِي بَكْسَرِ الْبَاءِ اَلْاَصْلِيَّةُ
لِلْإِضَافَةِ بِبَلْ اِي جَمْرَةِ الْفِيلِ نَهْ مَرْدُ اسْتَأْنَدَ مَرْدِي بِالْيَاءِ الْمَصْدَرِي
اَنْسَانِيْتِ بِنِيْتِ بَنِي اَدَمَ سَرَمَتْ اَمَّا اسْمُ بَعْنِي الطَّبِيعَةِ اَوْ مَاضٍ بَعْنِي الْمَصْدَرِ
لِلْجَهُولِ اِي سَرَمَتْ بِالْتَرَكِي يُوْعَزُ لِقَ اَزْخَاكُ دَاوَرْدَانُ اَدَمُ عَمَّ خَلْقٌ مِنْ تَرَابِ
اَكْرُخَاكِي بِيَا اَلنَّسَبَةُ بِنَاسْتَدَا مِي يَنْسَبُ اَنْ لَمَّا اِنْ يَكُوْنُ حَلِيْمًا مَحْمَلًا
كَالْتَرَابِ **يَرِي** رُوِي اِنْ رَجُلًا شَتَمَ الْاَخْتَقَ بِنِ قِيْسٍ وَهُوَ عِشِي فِي الطَّرِيقِ
فَلَبْ قَرَبٌ مِنَ الْحَقِّ اَلِي تَوَفَّقُ وَقَالَ لَلشَّامِ اَنْ بَنِي قَلْبِكَ شَيْ فَعَلْتُ حَتَّى لَا يَسْمَعَ شَرًّا

التي شتمك فحيبوك **بیت** بزرگی را بر سیدند از سیرت اخوان صفا
گفت کینه ای لادنی اطاعت که ای شخص مرا در خاطر یاران در مصالح خود مقدم
و قبل اعلاء بذل الروح بخلاف غیره و حکما گفتند اند برادر که در بند خویش
است ای عقیدت بقید نفسه و مشغول بجهان نه برادر است و نه خویش است ای
باخ و لا قریب **بیت** همراه ای الرفیق اگر شتاب کن ای بیستعلی هر دو نیست
لانه لا یوافق دل در کسی منبذ ای لا تعلق قلبک لمن که دل بسته تو نیست
لیس متعلقا بک دیگر چون نبود خویش را بمعنی القرب و باین تقوی ^{الوادی} بکسر
فی استعمال اهل القرب قطع رحم بمعنی القرابة هنا بهتر از بودت قری بکسر الباء ایضا
یاد دارم که مدعی درین بیت بر من اعتراض کرد و گفت بیا للاعتراض حق
جل و علی در کتاب جمید و قرآن عظیم از قطع رحم نهی کرده است کما قال فی سورة
ولا یاتر تل اولى الفضل منکم و الحمد السعة ان ان یوتی الی القدری و المساکین
و المهاجرین فی سبیل الله و عبودت ذوی القدری فرموده و الجله تو کفنی فی
است کفتم فی رد اعتراضه غلط کردی موافق فرانت قال الله تعالی و ان جا
هداک ضمیر التشبیه للوالدین علی ان تشریک کبی ما یسرک به علم ای ان
تشریک ما لا علم لک باستحقاقه الا شرک تقلید الها فلا تطع ما جواب ای
ان فلا تطع الوالدین فی ذلک فانه لا اطاعة لمخلوق فی معصية الخالق **بیت**
هزار خویش ای قریب بیکانه از خدا باشند مرهون فدای بکسر الباء لا اضا
یک من بیکانه ای منی کاشنا باشند بالله تعالی و قبل فی الترجمة
شوبر ختم که خدادان اول جدا اولدی ^{اولدی} خدا اوله او شو بر باده کاشنا

بیت منظومه پیر مردی بیا الوحدة لطیف در بعد از مرهون و دختر
را بگفتن دوری داد بالترکی باشموی ای و جها اباه مرد که بکافی التفتیر
للتخفیر سند دل وصف ترکیبی چنان بگزید فعل من گزیدن فاعله ضمیر
مردک و مفعوله دختر قوله چنان مصروف الی قوله که خون از و بچکید
من ماض من چکیدن بالترکی طامق بآمدن پیر چنان دیدن الضمیر راجع
الی دختر پیشد اما بمعنی العروس رفت و پرسیدش و قال خطبا الیه
کای ورو مایه این چه دند است و ای قبله هذا چند خاسی خطاب من
خاییدن بالترکی چیمک لبش ای شفه البنت نه این است بفتح الهمزة و سکون
النون و فتح الودة و الالف و النون علی وزن عطشان معنی الجراب بکسر الجیم
بالترکی طعرجق و المراد به هنا المجلد المدبوع به مطلقا بمنزلة المزاج بکسر
المیم السلطف و التاء للخطا هذا خطاب من المص لکل من القی السمع و شهید
نکتم بالنون النافیه فی النسخ الصحيحة و هو المسموع من الاسانده و من
کنبه بالباء الموحدة لم یعرف المتن این گفتار یعنی ما قلت هذه الحکایة
علی سبیل المزاج هزل و هو المزاج المحض و الكلام الباطل بکنار ای آنکه
وجد بکسر الجیم ضد المنزل از و بردار ای ارفع و خذ من یعنی کس بیغی لک
ان تترك ما هو الهزل من الكلام و تأخذ منه و الحکمة و اشار الیه بقوله
خوی بد در طبیعتی که نشی ای کنن کما کنن مضغ الجلد فی طبیعة الاسکاف
نزد و بالراء المملة و الواو بعده مضارع منی من رفتن فاعله ضمیر جوی
بد جز بوقت مرک از دست متعلق بقوله نرود ای لا یذهب من البید الافی

وقت الموت واعلم ان العبارة في وقعت في النسخ الصحيحة بهذا الوجه وهو
المسموع من الاساتذة ومن كتب نده بالدال والهاء بعده وبين المعنى بقوله
يعني ان طبيعت نده از دستش ان حوى بدش را كه رسوخ يافته است دري
مكروفت مردن اي لايتركه ولايفارقه الابلالموت ثم قال وفي بعض النسخ نده
بالهاء المملة من رهيدن وهو الظا الاول كما لا يخفى فلم يحقق المتن بل ظن المتن
المغير صحاحا **ب** كان في بلدنا رجل كامل معرف فنجند شجاع يقول ان
البلاد غير كتاب كلستان كان ابناء القدي حرقوا كتاب القدي **ب**
نقيرى دختری داشت بيا، الوحدة فيهما بفلان نرخت مردی وصفی
ونجای زنان رسیده یعنی صارت مسنة با وجود چهار و نعت ای مع کونها مؤ
کسی عنانجت اور غبت می نمود لعل وجهها **ب** رخت باشند بی روی
بالحرکات التثنية في الدال ثوب منسوب الى موضع وديبا یعنی الדיبا ج
وهو محرب بزيادة الجيم که بود بر عمر من نازيبا بالهركي پراخسر
تحکم ضرده باضری یعنی الاعمى عقد کاخند بستند فان الاعمى لا يرى وجهها
اوردند که دران تاریخ حکمی بر ادبه الطیب هنا والمقصود الحال لان
لحالة باب من الطب انما افرد بالتدوين لكثرة مسائله ومباحثه از سر
تدیب اسم موضع من الهند برسد که دیده نابینایان روشن کردی ای یفتح
عیونهم وتجعلها بصره فقیه را گفتند چرا دامادت الثاء للخطا علاج کنی
گفت ترسم که بینا شود ای اخاف ان یصیر بصیرا و دخترم را طلاق دهد
لردیه فتح وجهها وهو فی الاصطلاح اسم لنصف البیت وقد شتر بعض

المصاریح بلا ضم مصراع اليه وهذا منها سنوی بضم الشين بمعنى الزوج زن
بمعنى المرأة هنا شتر مردی صفة لقوله زن نابینا ای به **ب** كان لرجل
بنت قبيحة فزوجها بضرب كالتي في الخن في صد ديبانها وقالت ذات يوم
لزوجها الاعمى لو كنت بصيرا الرايتني فان وجهي كاللبس وعني كالصفة
ودواني كالذهب وختي كالورد وشتي كاللعل والياقوت وهنان كاللؤلؤ
ولساني كالمرجان فقال الزوج والله لم يكن لي باصرة ولكن عقلي كامل فانك
لو كنت كما قلت ما زوجك بضرب من مثلي **ب** پادشاهی پنج حقارت
در ديشان نظر کردی بيا، للحكاية يكي اريشان بفرست در پايت اي
وگفتای ملك ما در دنيا بجيت بفتح الجيم بمعنى العسکر از تو كتریم و
بعيش للحیوة از خوشتر لفر داغ قلبنا عن المشاغل الكثيرة و عمرک برابر
اذ كل نفس ذیقة الموت وبقیامت بهتر کاوردی الخبر نحو تو علی ما عیش
وخترون علی ما عوتون اگر کشود بکسر الكاف العدلی بمعنى الاقلیم کشای
بضم الكاف العدلی مجموعها وصف ترکیبی مثل کامران فی قوله کامرانست
فی الدنيا وگرددیش حاجت مند ناست ای فی شدة الفقر دران حالت
که خواهند این وان حرد بمعنی مردن خواهند از جهان بدش بالیا العدلی از
کفن برد بمعنی بردن چون رخت ای المتاع از مملکت ای من الدنيا برست
خواهی بالترکی باعلسک کرد کرد ای بالیار المصدري خوشتر است
پادشاهی ای من کان جملة اخف يكون سفره اسهل ظاهر درویش جامه
زنده بفتح الزاء الفارسی او کسر بمعنی الخلق بکسر اللام بالترکی سکی است و موی

سروده براد به التجرد و حقیقت آن دل زنده و نفس مرده نه آله بر در روی
 نشیند ای لیس صوفی من یقعد علی باب الدعوی از خلق بلقاء الحق که خلافت
 کنندش ای لو خالف قوم بختک بر خیزد یقوم للحرب بل صوفی خلافی ماد کر فانه
 یبغی ان یكون صابرا حلیما و کبرنکوة فروع لطف و المعنی بالتزکی اگر طاغوت
 اشاعه یوالنه اساسی دگر من طاشی نه عارفست که از راه سنک بکسر
 الهام الاضافة بر خیزد بل العارف و هو الذی یرضی بقضای الله تعالی طریق
 ذکر است لله تعالی و شکر علی نعمائه و خدمت و طاعت کما قبل طریق ماخذ
 و اینار و هو بر ما یملکه و طاعت ای الاکتفاء بالقلیل و الرضا بالقیس و توحید
 ای تفرد الحق و هو علی ثلثه اقسام الاول توحید الافعال و الثانی توحید
 الصفات و الثالث توحید الذات و توکل و هو الاعتماد علی ما عند الله تعالی
 و الیاء عمای ایدی الناس و هو الانقیاد ای اظهار العبودیة و قال اهل التحقيق
 التوکل بدایة و هو صفة المومنین و السیم و اسطة و هو صفة الاولیاء
 و التقویة نهایة و هو صفة اخضر الخواص و تحمل و هو جرع المداوة من غیر تعب
 هر که بدن صفتها موصوفست ای متصف به هذه الحقا الخصال تحقیقت در هر
 و نیست ای صوفی اگر چه در قیاست ای فی اللباس الفاخر لای کسوة الصوفیة
 اما هر که کوی وصف ترکیبی و کذا ما عطف علیه من الالفاظ الالنیة و بی
 غار و هو ابرست و هو س باز ای من کان صفته کذا و کذا و درها بشب
 در بند شروت و فی طلبها و شبها برون کند در خواب غفلت و نسیان غیور
 هر چه در همان آبد و لا یختر عن الشبها و بگوید هر چه بر زبان آید و لا

تجتنب عن الخرافات سرندست و عیار اگر چه در عیاست ای خرف
 ندان و المنادی بخد و در وقت برهنه یعنی عریان از تقوی بکسر و
 و زیرون جامه رداد آری و العیة الباطن پرده هفت رنگ مکنه
 الطاهران کلمه در زیاده و المعنی لا تترك الترة المنقوشة بسبعة
 الوان و تخمل ان یكون در معنی الباب و لفظ بر مقدم قبله و من
 التقدير قد مرح المرجوح تو که در خانه پوریاد آری فلا یلیق لک
 وضع الترة الملونة لانه لیس فی بیتک متاع الا غیر الحصیر و المراتج
 الصوفیة دیار دیم کل تارده چند دسته هذه الحکایة
 بطریق الفرض بر کتبی بیار الوحلة از کلاه بسته فلما رایت هکذا
 کفتم چه بود بفتح الواو و کلاه ناجز مرون تاد صفت کل نشیند او
 نیز حرف غطف معناه بالتزکی داجی کذا فی نحر الغدا یب و من قال بکسر
 یستعمل معنی ایضا فلم یعرف معناه بکریست کلاه گفت خاموشی ای بکی
 و قال اسکت صحبت نکند کرم فراموش ای الکرم لا یفشی الصبیحة کرم
 نیست جمال و رنگ و بوم کالورد احسنه کلاه باغ اویم من قبیل الاستفهام
 التقرير من بنده حضرت کریم و هو الله تعالی فلما جرت نعمته علی
 من قبیل ارجو رحمته من بعد کریم هدم و کرها مرون هون لطفست
 امیدم از خداوند علی ما جرت عادته بانک بجناعتی ندارم قدر بیانه
 فی الدیاجة سرمایه طاعتی ندارم حتی شتری به ثوبا او چاره کار بند
 کار بند دانند لانه ارحم الراحمین چون هیچ وسیلهش نماند و عجز است

لیس

ای عاده مقبره که مالکان خریداری الدین یقین و ن علی اعتنا و العبد
ازاد کنند بنده بپر و هذه العادة معلومة **روى ان ابانوی**
الاشعري لما عرض هذه الذي مات فيه فقد بلغ ستة ثمانين سنة **ارحمتی پرید**
و كيله الى السوق الخامسین يشتري له عبد اشفا سنة كسنة حتى **يعقبة**
لَوْحَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَيَعْتِقُهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ النَّارِ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ
السَّلَامُ الْخِتَارُ مَنْ أَعْتَقَ لِلَّهِ أَعْتَقَهُ اللَّهُ بِكُلِّ عَضْوٍ مِنْهُ عَضْوًا
فطلب الولد كيل في السوق عبدا منا فكل احد يقول له ان يوجد
مثل العبد الذي تطلبه لانه ما من احد ان لان لا يلقى العبد البالغ
في هذه السن فلما ايسر الرجاء اليه وقال ما وجدت عبدا كبيرا وكل
اهل السوق سقوني بان قال اي هو لا يفتق العبد الكبير البالغ في السن فقال
ابوموسی الهی سمع ما يقول وكلي فاعتق عبدا البایع في ثمانين من النار
ای بار خدای معنی المولی ای بر اطراف دهر فرمان ره وی بر ابناء وهر
ومن قال اصله باری حذف یاءه للوزن فی الصحاح الفارسی باری لفظ
مترك بین لغة العبد والجم معناه الله خدای فقد ظن هذا اللفظ اعني
بار خدای لفظا مركبا ثم قلل وفي بعض الفصول العمادية معنی قوله بار خدای
بزرگ خدای لان بار بلفظ الفارسی یعنی بزرگ استی فقد غفل عما فی بحر
الفرايب وهو صاحب اللغة وهو اولی بالاعتماد علی كلامه وما ذكره
من المعنی هو المناسب باسياق وهو انبى بالاعتماد کتبی آرای وصف
ترکشی یعنی المذین العالم بر بنده بر خود بخشای بمعنی الترحم **ارحمتی**

منادی حذف ندائه ده کعبه رضا کبرای اسکله ای مرد خدا
مرد خدا کبر لتصل اليه بدلت کسی که سر بتابد معنی الاعراض هنارس
در که در کرد نیاید ای لاجد بابا غیر باب الله تعالی **ارحمتی پرید**
که از سجاات وهو شدة القلب عند اليأس وسخاوة وهو الجود كرام
ای ایها بهتر است گفت ای الحکم انرا که سخاوة هست سجاات حاجت
بنیت فالسخاوة اولی منه من كل الوجوه **بیت** نوشته ای مکتوب
بر کور معنی القبر سرام بالکان الفارسی فی اللفظین که دست کرم به که
باروی در معنی القوة کدتم عالم عردی و زور **ولیکن بپریدم ناخود**
خاماند حام طایبی ای مات ولیک تا بابا بد جاندا فی نام بلند خد
ای سجده العالی بنیکویی مشهور فانه بالسخاوة مذکور **ارحمتی** روی
امة انه متى كان رضيعا لا يحس بيدها لو لم يكن صبي اخذ يحس القدي
الاخرى ذكاه مال بدر كن اي اخرجها كه فضله ذر يفتح الرار المرحلة
وسكون الجوة شجرة الغيب **ارحمتی** بوبرد بضمين اذ اقطعها
بشتر هدا كور كما هو مجرب معلوم فالزكاة كوة نقص صورة وزيا
حقيقة **ارحمتی** **سيوم** در مناعت القناعة بالفتح مصدر
فتح يفتح من باب علم وقد مر بيان قديا وفتح يفتح فتوحا من باب
فتح اذ اسئل ومنه قيل العبد حذان فتح ولحقه عبدان فتح وقيل
باع الحرص بالقناعة ظفر بالعذو المدودة **ارحمتی** خواهنده ای سائل
مغربي در صفت بتشدید الفاعري بزا ان جلبت ای خدا وندان

فضيلت

نعمت یعنی ایها الاغنیاء اگر شمار انصاف بودی و مقتضاه اعطاه الزکوة
والصدقة بغیر سوال و ما را قناعت و موجه علی القلیل و ترک التوا
هم سوال ای هذه العادة انجر بان برخاستی ای ارتفع و الیاء الحکایة
فی الوضعین بیست ای قناعت تو انکرم کردن بالکاف الفارسی ای
صیقل غنیا که و رای تو هیچ نعمت نیست ای انت فی مظهر جمیع النعم
لیس و رائحة کعب بضم الکاف العربی یعنی الزادیة و هو المسموع من الا
ساتنة و اطلاق علی الصبر شایع کما یسبحی و یحتمل ان يكون بفتح الکاف
الفارسی یعنی خزینة صبر اختیار لقمان است فانه اختاره هر که را
بیست حکمت نیست بیست و او میرزاده بود در عصر یکی علم
اموخت ای علم و دیگری مال اندوخت ای اکسبه ان اشاره الی الذي تعلم
العلم علامة عصر شد و این اشاره الی الذي اكتسب للمال و من وضع الخط
این مقام آن لم يعرف الاشارة و العارف یکنیه الاشارة عزیز مصر کشت
بفتح الکاف مراد شد پس ای تو انکرت ختم حقارت و استخار در فقیه
ای عالم و من لم يعرف المتن وضع لفظ فقیر مقام فقیه نظر کردی و گفتی من
سلطنت رسیدم ای وصلت الی السلطنة و تو همچنان کمالک الاولی سر
مسکنت عبادی گفت ای برادر شکر نعمت باری تعالی بومنت که میراث
یعنا میراث یا قم یعنی علم تفسیر من المص و تو میراث فرعون و هارون بیست
و من لم يعرف المتن و صحة المعنی قال رسیدی مقام یافتی یعنی ملک مصر من ان
مورم در بایم ابعالند ای غلة ضعيفة یضع اقدامهم علی و یملکوننی به

که ازینشم بنالند ای لا قدره علی اذاد الغیر و قد فی اکثر النسخ لفظ استم
مقام ینشم و الالباب بالمقام ما اختارناه کما خود شکر این نعمت گذارم
ای این استمکر علی هذه النعمت که زود مردم از این وصف ترکیبی ندارم
کانه تفیر السابق و قبل فی الترجمة بیست برادر بومر کما یا غیله او الر
دکولم از بندن اکلیار بونعت شکر کردن اید می بیست دلمند که
ایکمز بنوم المذن بیست در دیشی شنیدم که در بعضی مرآتین یافته
معنی القصر الفقیر سوجت حکایة حال ماضیه و خرقه بر خرقای می
کما هو عادة الفقهاء و تسلی خاطر بدین بلیت می کرد بیست بنان خشک فنا
کنیم و جامه دلق عطف علی قوله که بار میخند خود به که بار منت خلق
لفظ باری للوضعین یعنی الحبل صکر بکسر الحاء کولجیه می برم ارفا فخر
لسان تفقد حالم کنند یا نکنند هم احوال حفای زمانه اولیتر بیست کا
حتمال سوالم کنند یا نکنند کسی گفتش ای قال احد لهذا الفقیر شبیهی که
فلان درین شهر طبع کریم دارد و کیم عیم میان خدمت ازادگان
و برادر بکسر الراء دهات سنه که بصورت حال مطلع کرد و باس طاهر
منت دارد گفت دلك الفقیر خاموش که در بیستی و فقر مردن به جا
به پیش کسی بردن که بیست هم رفعة بضم الراء معناه بالعتی بانه رفعة
الثوب بالرفاع و بابه قطع و حین به و الزام کعب صبر اتفق العارفون
بهذا الکتاب علی انه بضم الکاف العربی فهذا اما وعدته انفا و اعلم ان الزام
النی و التزامه الاعتناف کذب و جهامه رفعة و هی هنا واحدة الرفاع

التي تكتب بر بکسر الراء للاضافة حواجه كان عندهم توست معنی توشن
 والمراد ارسال الرقعة المكتوبة اليهم لطلب التوب حقا له باعقوبت ^{دورخ}
 برابرت من جهة التار لم رهن بيای مردم همسايه در بهشت وفي بعض نسخ
 مردی بدل مردم بالياء المصدرى اگر حظل خوری از دست خوش خوی
 به از شیرینی از دست ترش روی ^{یکلی از ملوک عجم طیب حادق}
 ای ماهر دامن جذق القرآن والعمل اذا امره من فتره بقوله یعنی استاد
 مطلقا فقد غفل عن المهاره عند متسيدا الكونين والتقلین محمد مصطفی
 فرستاده معناه بالتک بر بجه بیل در دیار عرب بود کسی من العجابه تجری
 پیش او نیامد و معالجتی اروی در خواست لفظ صله در التاکید روی
 پیش رسول علیه السلام آمد ذلك الطیب وکله بکسر الکاف الفارسی معنی
 شکایت کرد که ما را برای معالجتی اصحاب فرستاده اند هیچ کس درین
 مدت ای الله الله التي كنت فيها هذه الدیار یعنی التفان کرد تا خدایه ^{بیار الحیة}
 هتی بر من بنده معین است نجای ارم عبارة عن الاداء رسول الله صلی
 الله علیه وسلم فرمود که این طایفه را قاعده هست که تا اشتها غالب
 نشود چیزی نخورند و هنوز که اشتها باقی باشد دست از طعام باز دارند کثرتا
 عن درک الاکل ومن قال بدارند موضع باز دارند فلم تعرفه المتن حکیم ای
 طیب گفت ایست موجب تند رفتن پس زمین خدمت بیوسید و برفت
 سخن آنکه کند حکیم اغاز ای الحکیم بشرع فی الکلام فی وقت یاسر انکت
 سوی لقمه دراز او بنیاد و بوجه انامله خو اللقمه که دنا گفتن خلل را ^{بد}

ای يتولد الضر من عدم کلامه هذا بیان المصراع الاول من البيت
 السابق یا رتا خوردنش نجایند ^{او قرب من الموت عن عدم} ^{هذه اكله}
 هذا سان المصراع الثاني لا جرح حکمتش بود گفتار تقدیر الحلا گفتار ^{حکمتش}
 حکم متفرع علی الاول خوردنش تند رفتن ارد باد بمعنی غر حکم متفرع علی ^{الثاني}
 حکمتش یکی توبه بسیار کردی و باز شکستی بیار الحکایه فیها تا یکی از
 مساج بدو گفت چنین میدانم که بسیار خورد عادت داری بیار الخطاب
 و قید نفس از روی بار یکدست قسر المصربه قید النفس به بقوله یعنی توبه
 ای بیدر دکه الشخص بقوله قید النفس التوبة روی عن رجل صالح انه
 قال ما شبعه قط الا عصيت الله و همت بالمعصية ثم شرع المص في حکایه
 کلام ذلك الشی و نفس را چنین که تو پروری ای علی هذا الوجه الذي تریتها
 به نخبیر بکسلاند و اید روی که ترا بدرج مضارع من دریدن ^{ایست}
 یکی بجه کردی پرورید اشاره الى الحکایه و تمیل لمثل النفس جو پرورده
 ای صار منی خواجه را ای اصابه حبه پرورید اهلکه ^{درست}
 ارد سر بابکان اسم ملک من ملوک الساسانية هذا غیر ارد شیر فند
 بار آمده است که حکیم عرب را پرسید که روزی بیار الوحدة چه مایه
 طعام باید خورد فیه تبیسه علی انه ينبغي للسلاطین ان يطلبوا حفظ ^{الصحة}
 فانه به یکسرند بر المملکه از فکر العلیل گفت ذلك الطیب صد درم ^{سنگ}
 ای وزنه من الطعام کفایت میکند گفت ای الملك المذكور این قدر چه
 قوت یکشدید الواو دهد حکیم گفت هذا المقدار تحملک وما زاد علی

ذلك فانت حامله يعني تفسير من الصراين قدر تواجد پای همی دارد و
هرچه برین زیاده کنی حال اتی خوردن برای رستن و فکر کردنست عطف
تو معتقد که رستن برای خوردنست و در قیل فی الترجمة بمک دیر ملک
و دخی ذکر ایلمک لجون سن بوکه معتقد که دیر یک یک لجون
دور و رستن خراسانی ملازم صحبت یکدیگر بودند و سیاحت کردند
قد بیانده فی اوایل باب یکی ضعیف بود که بهر بقیع الهاء و شب افطار کردی
بیاء الحکایة فی ثلثة مواضع و آن ذکر قوی که رزدی بیاء الوحدة سار
خوردی قضا و فی بعض النسخ اتفاقا بردی شهری بیاء الوحدة بمک
بالباء المصدري گرفتار آمدند هر دو را در خانه کردند ای جسوهمافه
و درش را بکل بر آوردند ای بنوا باطن بعد از دو هفته معلوم شد که
پی کناه اند در یکشادند فتحوا الباب قوی را دیدند مرده و ضعیف جان
بسلامت برده درین عجب مانند ای الناس حکم گفت خلاف عجب بودی
که آن کی بسیار خوار بود و طاقت پی نواسی بالباء المصدري اعلم ان نواحي المعاني
الاول معنى حسن الحال والفناء والتهیة والثانی معنى العسکر والثالث اسم
الله اللہ والرابع اسم مقام من مقامات الموسی والمخامس معنى الروح لذا
فی بحر الغرائب و قال فی بعض الصحاح الفارسی بمعنى التعمه والظاهر ان المراد
هنا هو المعنى الاول او الاخر ومن فسر بقوله یعنی فی ذاتی فلم یأت بمعنى
من معانیه ندانست ای لم یصبر علی عدم حسن الحال او علی عدم هلاک شدن
و آن ذکر ای الضعیف خویشان دار و وصف ترکیبی بود ای کان ضابطا لنفسه

بر عاده صبر کرد و بسلامت ماند چون خوردن طبیعت شد ای اذکنا
قله الاکل طبیعت کسی را ای لاحد نخب الرياضة چو سختی پیش پیشند
مثل الجبس مع عدم الاکل سهل کیود و یقدر علی الصبر و کون بدورست وصف
ترکیبی اندر فراخی حوتکی بالباء المصدري فیها بیند ار سختی بمک بمک
کشی به خوی اوله چونم یک از فتی کون کلسه اچقندن بوکلمر کلان کلش
یکه اوکم تن سدر اولدر چو طارلق کوردی اچلیعندن اولدی بمک
یکی از حکما سرس رشتی کرد از خوردن بسیار دغلا الهی بقوله که سیری
الشبع مره را رجون ارد ای بجعله مرضا گفت ای بسرای پدر کو سنی
لفظ کو سنی کی بکسر الکاف الفارسی و الباء الاصلی بمعنی المصدريه ای الجوع
مره را بکشد بضم الکاف ای یقتل نشید که طریقان گفته اند که سیری مره
به که کو سنی بردن گفت ای حکم انداز که دار که قال الله تعالی کلاوا و شربوا
ولا تسرفوا قال فی الکشاف حکي هرون الرشيد كان له طبيب نصراني
جازقا فقال للمعلی ابن الحین و اقد لیس فی کناکم من علم الطب شیء و العلم علما
علم الابدان و علم الاديان فقال قد جمع الله تعالی الطب کله فی آیه من کتاب
الله تعالی قال و ما هی قال قوله کلاوا و اشربوا و لا تسرفوا فقال نصراني
ولا یؤثر من رسونکم شیء فی الطب فقال قد جمع رسولنا الطب فی الفاظ سیره
قال و ما هی قال قوله علیه المعده بیت الرا و الحیة راس کل دوا و اعط بدنی
ما عودته فقال النصراني ما ترک کناکم و لا نبیکم الجانوس طبیا نه چند
نخور لزد هانت براید سنی فی المعنی علی کثره الاکل نه چند انکه از ضعف جانت

نهی و المعنی عن قلة الاكل على وجه المبالغة ^{نفس} بانکه در وجو طعامست حفظ
وهو مسلم رنج او دفع الواو فاعله طعام ای یاتی بالمرض که پیش از قدر بود دفع
ای لو کان زاید من المقدار لانه کر کلشکر خوری بشکر زیان کند و هو مجرب
و زمان خشک ای الخبز بلا دلم دیر خوری ای بالجمع کلشکر بود ^{مرض} مرض حرج
عاقل و قال لابنه بطريق النصيح لانا وكل طعاما الامع السكر قال الابن ما تركت
لی ما لا کثیر احتی اقدر علی دکه قال الا امسک بنفسک من الطعام الی ان غلب الاشتها
حتی یصیر کل الطعام کالشکر لذینا ^{رجوری} راجوری را گفتند ای قالو اللویض
که دلت چه میخواهد گفت آنچه دلم هیچ نخواهد یعنی اجاب دکه المريض یانی
اطلب ان لا اطلب خاطی شیئا ^{بیت} معده جو پر کشت و شکم یعنی اذا کان المعده
و البطن ممتلئین درد خونت قام للرض سودند از دهه سباب راست
ای لا ینفعه کون جمیع اسباب للعاش مستقیمه اذ القلب لا یمیل الیه فالصحة
را رس کل عیش هذا المعنی هو المناسب بالسیاق و من ای لا ینفعه کل معالجه
مجریه تجربه صحیحه فقد اتی بغير کلام غیر مناسب بالمقام و ان تفسیره
یقضی اذا حدث مرض فی شخص لا ینفعه علاج اصلا و هو ابطال باب الطب
کمالا الخ ^{بیت} بقالی را در می چند بر صوفیان کرد آمده بود یعنی شتری
طایفه من الصوفیه طعاما مثل الارز و السن من یقال حتی اجتمع دراهم ^{تعدد}
علی ذمتهم دیناله و هر روز بقال مطالبت کردی و سخنهای ناخوش گفتی بیا
للخطاب اصحا ای الصوفیون از تعنت او قد مر بیانده خسته خاطر بودند
و جز از تحمل جانه نبود اذا کانوا افقرا لا یقدرون علی الاداء صاحب دلی

از ان میان گفت نفس او عده دادن بطعام اسانت ترست که بقال را بدهم معنی
درهم ^{بیت} ترک احسان خواجه اولیتر و احسن کاحتمال جفای تو با من
ای من تحمل اذا هم کما قبل ^{بیت} غم دنیا منه بر کردن جان دلا چندانکه چند
نیز در طعام جرب و شربین سلاطین زبان تلخ در بهانی نیز زد ^{بیت} بتنه
گرفت ای معنی اللوم مردن به و اولی که تقاضای رت قصابان بالاضافه
و قبل فی الترجمة ^{بیت} ترک احسان خواجه بکر کدر چوق جفا من حکمه
چکنجه بوایک ات امید ایله بکدر را و ملک که تقاضا ننو اسه
قصابک ^{بیت} مری ان صلحما بدگان قصاب فقال القصاب ان عندی لحما
سینا فاشتره قال ذلک الصالح لیسر لی دراهم فقال القصاب انی امهلك
قال الصالح امهل النفس اولى من امهلك قال القصاب لا مهال النفس حرمت
اعف قال الصالح لا یکنی جیدی هذا ان یکون غذا و لیدان القبر ^{بیت}
جوا عمری را در جنگ تنه رجا حتی بیا الوحدة فیها هولناک بالفهم و السكون
مرید یعنی اصابه حراجه نخوفه حمیه فی الاغلب کسی نقش فلان باز درگان
نوشه دارد و دارد ای عنده دوا نافع لجراحتک الکنخواهی شاید که قدری
بنفشین یا الوحلة ای مقدار سپر بدهد و گویند ای پروی آن باز درگان
بخیل مشهور بود معروف بود ^{بیت} گرنجای ناز اند صفر بودی افتاب
مرهون تا قیامه روز روشن کس ندیدی جز خباب لانه یفتح سفر
حتی نظر جوا عمر دگفت اگر نوش دار و خواهم لا ینخلو عن احتمالین دهد یا ند
و اگر دهد فهو لحمل احتمالین ایضا منفعت کند یا نکند بهر حال از وجیهی

خواستن دهر قائل است هر چه از دود نان جمع دون بخت خواستی در تر افرو
و از جان کاستی بیا الخطاب من کاستن بمعنی نقص متعدیا و حکیمان گفته اند
اگر آب حیوة فی النمل بفتحین باب روی فرو شدند ای لوبیع ما و الحیوة بما و الله
ای بهتک الفرض دانا خرد ای العالم لا یشتریه و من آورد بدل العالم لفظا
العافل فقد جهل لفظا دانا خرد که مردن بعدت به از دندکانی بدلت
اگر حفظ بلحار المملة و الظالمجة بالترکی ابو جهل قریبوزی خوری از دست
خوش خوی ای حسن الخلق و العادة به از خیر بی بیاء الوحدة اردست شوی
روی ای عبوس الوجه قوله خوش خوی و ترش روی وصف ترکیبی و قبل
فی الترجمة یک یک حفظی خوش خوی الذن ^{و الذن} النجی شکلی بدست
یکی از علما خورنده بسیار داشت و کفایت اندک بایکی از بزرگان من
اهل الدنيا له حسن ظن بلیغ ای علی وجه المبالغة در حق او داشت فاعله
ضمیر یکی از بزرگان گفت فاعله ضمیر یکی از علما ای قاله ای چهل
عبالی کتیره دکفانی قلیل روی ارتوقع وی اشاره الی یکی از علما در هم کشید
فاعله یکی از بزرگان و تعرض سوال از اهل انب در نظرش ناپسند آمد
بیت رنخت روی ترش کرده پیش پا رعدین مرهون مرده که عیش بند
قد بریانده تلخ کردانی بیاء الخطاب ^{بیت} لحاجتی که روی تازه روی و خندان
که کار بسته نماید کشته پشانی بیاء من نفس الكلمة بمعنی الجبهة و فی بعض
النسخ فرو نه بندد کار کشاده پشانی آورده اند که اندکی در وظیفه او
زیاده کرد و بسیاری ارادت کم بفتح الکاف بمعنی ناقص عالم پس از چند

۱۱۱
رو زحمت معهود بر قرار ندید دکل العالم گفت ^{بیت} بکس فعل من افعال الذم
المطام و هو جمع مطعم بالفتح و السکون هم لما یطعم و المخصوص بالذم مخدوم و ^{حین}
نصب علی انه ظرف لتکسب مضافا الی الذل و هو بالضم و التثدید ضد العز تکسرها
ای تکسبت تلك المطام و الخطاب القدر بالکسر ظرف یطبخ فیه منتصب ای منصوب
و القدر بالفتح المرتبة مخفوض من الخفض ضد الرفع و لا تخفی ان المصراع الثاني
فی مقام التعلیل للذم ^{بیت} نام افزود و اسر روم کاست ای نقص بی نوابی
بالباء المصدری و قد عرفت معانی نوابه از مدلت بکسر التاء للاضافة خوا
بالواو الرسمية معنی خواستن ای من ذلة السوال ^{بیت} در دینی مردی
بیاء الوحدة فیها پیش آمد کسی گفت فلان ذکر اسم شخص نعت بی قیاس دارد
ای میس متحول اگر بر حاجت تو واقف کرده دهانامعناه بالترکی بگذرد و امید
دو تلور و من قال فی العرمانا و هانا معنی واحد و الفرق ان هانا قریب الی ^{التخفيف}
لم یبین المعنی و مادکره لیس بوظيفة الشارح در قضای آن توقف مرو انداز
گفت فاعله ضمیر درویش من او را ندانم ای لا عرفه گفت فاعله ضمیر کس
منت بفتحین رهبری کم ای انی ادللی ^{بیت} دستش بگرفت تا بمنزل آنکس را
ای داخله فی داره درویش یکی را دید لب فرو هشته بکسر الهاء بالترکی طو
داعن شفه صار قشش و تند بضم التاء و سکون النون بمعنی الغضب شسته
و الظاهر انه کنایة عن کونه عبوس درویش برکت و سخن بگفت و باز
ای اعرض گفت ضمیر الفاعل راجع الی کسی و ضمیر المفعول الی درویش چه کردی
گفت عطای او بلفای او بخشیدم ^{بیت} مبر بفتحین نهی من بردن حاجت

بنزدیک ترش روی علل النری بقوله که از خوی بدش فرسوده گریه هم
مفعول من فرسودن وهو بالترکی یعنی اوزمک و اوصفی و یکرعک و دود^{لک}
فاحمل علی ما هو المناسب هنا کردی بالكاف الفارسی و من مال ای من تصیرت
مناذیا من سو خلقه فقد اتی بمعنی من عند نفسه ثم قال فی الصحاح الفاری
فرسودن بمعنی متکراه کردن فقد ذکر احد معانیه اگر کسی غم دل با کسی
گوی مرهون که از رویش بنفدا سوده گریه بالترکی دکلمت کردی
ای تصویر مستتر نما من شاهده وجهه الباء البشش و من قال تصویر فرجا
فقد ذهب الی مذهبه من انیان المعنی من عند نفسه خشک سالی بالباء
المصدری ای الفحش در سنگری بدید آمد ای ظریف چنانکه عنان طافت
در دیشان از دست رفته بود لشدة الفقر و کثرة القلة و درهای آسمان
بر زمین بسته ای لم یزل المطر و البركة و قریاد اهل زمین من الخوع برسان
بقیسته غنا جانور از وحش و طیر و ماهی و خور مرهون که بر فلک
نشده بمعنی زفت از بی توانی افغانش فاعل نشد عجب که دود دل خلق جمع
می شود ای غی شود که ابر کرد ای بصیر و سخا و سیلاب دیده بارش
فیه مبالغة لطیفه در چنین سالی مخفی بیا الوحدة دور از دستان
دعای که سخن در وصف او ترک از دست خاصه ای خصوصاً که در حضرت
بزرگان فان صيانة اللسان في مخضرم و بطریق افعال از سران در
گذشتن هم شاید علله بقوله که طایفه بر عجز کونیده حمل کنند برین^{دو}
بیت اختصار کنیم که اندک دلیل بسیاری بود بالباء المصدری فیها او

ای الآن و بالفعل

الیا للوحدة و منی بالضم و السكون و الیا للوحدة لا غیر ای مقدار القبضة
علا نمونه بالترکی او رنک کذا فی نحد الغد القدایب جز و آری و فیه جز و آری
فی الاصل جل الحار ثم اطلق علی المحل مطلقا ای محل کان فالیا فیه اصلیه کرتی
بکشیدن ان مخنت را بدان نباید گشت ای القصاص چند باشد جو خیزد
الشیخ راجع الی قوله ان مخنتا ما فاعل باشد فو اب و من قال الشیخ
فاعل باشد فقد اخطا و کما لاخی علی من لا ینا مل المعنی در طرف اب و آری
علی الالب بر پشت کنایه عن کونه ذابنه چنین شخصی که طرف بقتضی ای بعضی
از لغت او شنیدی در آن سال یعنی کران داشت قدر مثله تنگ ستانرا
وصف ترکیبی برادر هم الفقراء سیم در دادی بیا و الحکایه کان تصدیق
برها علیهم و مسافران اسفم رها دی ای کان یطعمهم کرده در دینا
از جور فاقه یعنی فقر جان آمده بودند و صاروا مضطربین اهنک دعوت
او کردند و مشورت بمن افردند سر از موافقت باز ردم ای امتحان
عن موافقتهم و کفتم خورد شیر یکسر از نیم خورده سکا ای سوره
کر بسختی می برد اندر عار ای فی الکف تن به بچانک و کرسکی مرهون بنده
و دست پیش صله مدار ای لا تمدن یدک الی الذی للسوال کفریدن
شود بنعم و مال مرهون بی هنر هیچ کس شمار و لا تلتفت الیه برینان
بفتح الباء الفارسی و النون الحریز المنقش و نیم فاعل بمعنی المفعول ای الثوب
المفسوخ الثمین بر نا اهل ای علی الجاهل لا جور و طلاله و هو کل ما
یطلى به و قد یقرا بالباء و یکتب به حاتم رجل معروف بالکرم

مر بعض بیا نیه قبل هذا الباب طایبی منسوب الی قبیلته طای را گفتند از خود
 بزرگتر همت در جهان دیده و یا شنیده گفت روزی چهل و شش قربان کرده ام
 بودم و با مرا و عرب بگویند صراحت بر دهنم خاکنی بفتح الکاف العری وصف ترکیبی
 و الی اللوحه را دیدم که شکسته نشسته خاکنی را در ده ای جمع کنیم هرما
 حاتم چرا نروی که خلق بر سماء او کرد بکسر الکاف و الفارسی آمده اند گفت
 هر که نان از عمل خویش خورد بفتح الراء همت حاتم طایبی نبرد قال علی کرم الله
 وجهه لنقل الصخر من قن الجبال الی من الرجال یقول الناس فی الکتاب
 فقلت العار فی الذل السؤال من اورا بهمت و جوان مرید برتر از خود دیدم
 موسی عم در دیشی را دیدار برهنکی ای مرا العری بریک بمعنی الرمل
 اندر ای اندر یک کما مر نهان شده بود کمال فقره گفت ای در دیش ای
 دعای بکن تا خدای تعالی مرا کفاف دهد که از بی طاقتی بخان آمدن موسی عم
 دعا کرد یا حق تعالی او را دستکاهی بیا و الوحده و دست گاه بمعنی قدر
 دهد حاجت آمد بعد از چند روز کسی باز آمد از مناجات دیدن فاعله
 ضمیر موسی عم گرفتار ای محبوس و خلق انبوه انبوه بمعنی اکثر برید کرد
 آمده گفت موسی عم این چه حالتی گفتند ای شرب الخمر و عریه معناه
 بالترکی غوغا کرده و یکی را کشته ای قتل احد اکنون قصاص نمی کنند
 کربه مسکن اگر برداشتی ای لو کان للرة المسکینه جناح تخم
 کجاشک بضم الکاف و الجیم العربیین الصغیر از جهان برداشتی فلذا قد
 تجلب الضعیف قدره فیو ذی الضعفاء کافال عاجز باشد که دست قدره

باید خلاصه البیت السابق بر خیر و دست عاجزان بر نابد
 یعنی بود بزم موسی علیه السلام تخمک جهان افرین وصف ترکیبی اقداد
 کرد و ارجاس خویش ای من خدایه الدعاء الله استغفار ففوله تعالی و کو
 بسط الرزق لعباده لبغوا فی الارض بر خواند قر او مضمونه لایه لیت
 علی نبینا علیه السلام ماذا اخاضک احاصر فعل من الحوض بمعنی الشرع
 و اصله فی ورود الماء و شروعه و کلمه ما استفهامیه و ذا بمعنی الذی و الخاص
 صلت و الجمع خبر ما ای شیء الذی اخاضک او کلمه مامع ذاهم واحد
 بمعنی ای شیء فهو مبتدأ و المحللة الفعلیه خبره ای ای شیء اخاضک ای جعلک
 خاضیا یا معزیر فی الحضر بفتح الحاء الالهلاک و تجوز بکسر الطاق للقافیة
 حتی هکلت و الجار از اعنی فی و حتی متعلقان بقوله اخاضک فلیت العمل
 لم یطل یطرب یقراء بفتح الطاق الطاق للقافیة علی الاول و بکسر هاء علی الثانی
 سفله الظاهر ان کلمه را مقدمه جوجاه بلجیم العری آمده است
 زرش ای اذ اجاء المنصب و الففنه و الذهب الی الذی سلی بکسر السین
 و الکسرة المختلفة للباء و هو الضرب بالید علی القفا و یقال له بالترکی سله
 قال اللطه التي ضرب وجه الصبیان عند الاسارة فی الادب فقد استحق ان
 یقال حقه سلی خواهد حقیقت سرش از غفلت عن لفظ سر این ان تشبیهی
 که حکمی چه گفت مثل اخر نه حکمی زدست استفهام انکاری و المشار الیه
 هو المصارع الثانی مورخان به که نباشد برش هذا مثل فی الجم کما ان قوله لیت
 الخ لم یطرب یقال فی التکی قرینیه نك فنادی در زوالی بدر اعسل

بسیارست و لکن بسر کردی داریت یعنی ان فی ابنه حراره اما ذاتیه او صفتیه
فیضه العسل و لهذا یمنعه من اكله لا یخله و من لم یعرف کردی داریت قال
یعنی ان ابنه حار المزاج لا یناسب اكل العسل **انکسر که توان کردی کردی**
ای الی لا یصیر ک غنیا او صفت توان بر هر داند و قبل فی الترجمة
اول کسه که سنی بای قلند خیر سندی یک بلور اول سندن **اعرابی**
العرب کل من هو ولد اسمعیل عم سواد کان ساکن فی البادیه و الانصار ^{القری}
وقول الجوهری هم سكان الاغیر مرضی و النسبة الی العرب عربی و لا عراب
سكان البادیه مطلقا خاصة و النسبة الیهم اعرابی فالاعراب لیس جمع
عرب بل هو هم جنس و الیائی لفظ المص للوحدة لا للنسبة یعنی واحد من ال
عراب را دیدیم در حلقه جوهریان بصره ای فی جماعتهم او سوقهم حکایت
کرد که وقتی در بیابان ای فی المقام راه کم کرده بروم و از ذاد معنی بالاصافه
واعلم ان الذاد طعام یتخذ للسفر و معنی لفظ معنی ما یدخر فذکره مع ذاد
المبالغة فی النفی یعنی انجنس ذاد هم با هر چیزی عائد بود و اطلاق لفظ معنی
علی المهرم و الشئ المكتوبه من المال و الداد شایع کما یقال فی التری سنو کله صید
فاذا عرفت المعنی فلا تلتفت المعنی الی استصعاب من لم یعرف معنی لفظ معنی و فای
ذایده و دل بر هلاک نهادم که ناکه معصوم من ناکاه بمعنی خجاة کلف ناکه
کیسه یافتیم برادر مردارید ای اللؤلؤ هرگز ان شوق و ذوق و شادی فراوان
که بند شتم ای ظننت ان فی ذلک الکین کندم بریانت و هو بالترکی فاو ریش
بغداد مرد من قال قبل او تمه و هو معروف عند اهله فقد بعد من معنی اللفظ

اعرابی عدد

و المعرف فی البلاد البعیده عن العرب ان اهلا اذ اردوا السفر ليجعلون
الحنطة المسویة فی الکس الجراب لاجل الدانی الطرق فالاعرابی الواحد
طن ان ما فی الکبس هو الزاد من الحنطة المعروفة و باز فراموش نکندم ان **بیت**
و تا ابدی که معلوم کردم که مردارید **بیت** در بیابان خنک ای فی
المقازة البایبة و بیک مردان ای الرمل الجاری و من قال یعنی برید لم یأ
بمعنی اللفظ ایضا **شنه** را در دهان چه در بضم الدال چه صدق اذ اللؤلؤ
یدفع عطشه كالصدق مردی تو شنه بمعنی بی زاد کوا ای مردی تو سه فنا
و بضم الفاء بای لجمعه بر مرد کمر بند او چه زرجه خرف ای لا تفاوت بینما
و خرف بفتح الخاء و الذاء المحمض المحمضین بالترکی سقیسی و قال اراد به سقیسی
باره سی فقد زاد من عند نفسه **بیت** یکی از عرب ای واحد منهم در
بیابانی بیار الوحدة از غایت تشکی می گفت **بیت** بایلت قبل ظرف لقله
افوز منبتی فعیله بمعنی الموت یوما بدل من ظرف و المراد بالیوم مطلقا
لانه اقترن بفعل غیر متدد و من لم یعرف القاعدة قال و الیوم زمان مابین
طلوع الفجر الی غروب الشمس و قد یطلق فی مطلق الوقت و هو المناسبت هنا فوق
ای اظفر بمنبتی بالضم و السكون ای الممتی ای لیتنی افوز عرادی قبل ان اموت
من بالجوع علی انه بدل من منبتی بلا طم رکتی صفة نهر و هو تفاعل من
اللطم بالتوکی طباحیه ادریق و تلاطم الأمواج ضرب بعضها بعضا واختار
الماضی للتفأل کانه وقع فاطل نصب باضمار ان فی جواب التمن ای اصیرا نا
املا و قبتی بکسر الکان **بیت** همچنین در قاع بمعنی صحرا و هو معروف

بسيط ای مبسوط و طویل و من القاع بالمستوى من الارض جعل لفظا بسيطا
صفة كاشفة مسافري كم سنده بود ای ظل الطريق و فی بعض النسخ راه كم كرد بود
كانی الحماة السابقة وقوت بتسديد الواو المفتوحة وقوتش بسكونها غنة
غانده و درم چند بالترکیج الحجة بیت شادم ز نشانهای کف پای سگاه
مانند کدایی که بیابد در می چند بر میان داشت بسیار بگردید بالترکی
دو لاندی راه نجای نبرد و بسختی هلاک شد ای مات بالشدة طائفة بر
ای ذلک المنزل و درم ها دندند پیش در پیش نهاده و برخاک این کلام را
نقشته **بیت** کرده زر بتشدید الواو للوزن جعفری و هو دینار کبیر
بالخاص لصة دارد فاعله اول المصراع الاخير اعنی حرف بکسر الدال فی قوله
ای بی زاد بر نگردد کام بالكاف الفارسی معنی الخطوة ای لا یرفع خطوته معنی
لا یقدر علی ان یخطو خطوة هذا هو الحرام بحسب المقام و من قال قد یقرأ بالكاف
العربی معنی المراد فقد بعد من المراد در بیان بسكون النون فقیر سوخته
سرمهون شلم نخسته به که نقره خام الفضة السبکة **بیت** هرگز لفظا به
مستعمل یعرفه کل واحد و من قال یعنی اصلا فقد حل المشکل عنده از دور زمان
نهاییه بودم ای ما وصلنی منه الم حتی یقع متی این لاجله و روی از گردن
هم مصدر من کردیدن بفتح الكاف السجنان در هم نشیبه و المعنی بالترکی بیت
مختر ایدم فکر و متی که بایم برهنه بود و استطاعت ای قدرت پای پوشی
یراد به المعنی الاصطلاحی بالترکی پابرجا ندانستم ای لم یکن لی قدرة ان یشأنی
المداس نجاسع کوفه در ایدم ای دخلت فیه دلتنک حال اکنون رجلی

جافية یکی را دیدم که پای ندانست سپاس و شکر نعمت نجای او دردم
ای شکرست علی نعمه الله تعالى و هو صفة رجلی بکسر الحیم و بر فی کفشی بالیا
المصدری صبر کردم **بیت** مرغ بریان ای الطیر المشوی الخشم مردم
بکسر الجحولة كما عرفت کما از برك توه بتشدید الواو للوزن بدخوات
یعنی اقل من ورق نبات علی سفرة علوة من الطعام لان المنعم الشبعان
لا یعرف قدر الطعام و انکه را دستگاه بمعنی القدرة فی جمیع استعمالا نه
و من قال فی اکثر استعمالاته فقد لخل البیان و قدر هذا اللفظ قریبا و لم
یتعرض به هناك و قوله عطف تفسیری نیست ای الذی لیسر له قدرة و
و المراد الشغل الجامع شلم نخسته مرغ بریانست و قبل فی الترجمة **بیت**
توق کشنک او کنده بشمش قوش خوان از سنده توه دن کدر
او لکه هم نعمت ای ابریز مرغ بریان اکا شلم در **بیت** یکی از ملوک
باتی چند از خاصان بیان لقوله تنی چند در شکار کاهی بنستان بکسر فی
الدار و الیم ای فی الشتاء از عمارت دور افتاد ای وقع بعید من العمارت
در آمد ای دخل الليل خانه دهقان دیدند ملک گفت این شب الجاریم
نازحت سرها بمعنی البرد نباشد یکی اندر را گفت لایق قدر پادشاه
نیا الجانخانه دهقان بیاء الوحدة رکیک ای ضعیف بردن هم لاجل
زیم و اتش افروزم دهقان را خبر شد ای وقف علی ارادة الملوك ان یزل
بیت و کون الوریب ما نعاما حضری از طعام ترتیب کرد و پیش سلطان
برد بطریق الهدیة و زمین خدمت بیوید و گفت قدر بلند سلطان بدین

بفخین نازل شدی بالترک الحق المزدی و لیکن خواستند که قدر دهقان
نبلد شود ملک را سخن گفتن او مطوع آمد ای قبل طبعه کلام الدهقان
ای وقت الثام بمنزل او نقل کردند بآمدن خلعت و نعمت بخشید ای الدهقان
و در رکاب ملک قندی چند بالترک بر چایق انکه مرا کنت بخیر می چند
کاش از پی تابوت من آید و می چند می رفت و می گفت ای الدهقان ز قدر بخت
سلطان نکست چیزی کم بالنتقم یعنی از انتقام همان سرای بسکون النون و القدر
بسی همان بالترک قونی او ای دهقانی کلاه کوشه دهقان بافتار رسید علیه
بقوله که سایه بر سرش افکند چون تو سلطانی ای سلطان مثلث
کدای هول ای سایل خوف را و هو الذی یخاف الناس ان یصیر
مثله حکایت کنند که نعمت وافر داشت ای کان له مال کثیر یکی از ملوک
گفت می نماید ای پیرای که مال بی کران داری بیاد الخطا و ما را حرمی هست
اگر ببری معنی بعضی از آن دست گیری کنی چون ارتفاع ولایت ای حاصل الملک
رسد و فال کرده شود ای بودی دلک الدین گفت لایق قدر بنر کو ارخداوند
جهان نباشد دست بمال چون من کدای الودن بمعنی التلویت که جو جو فراهم
آورده ام یعنی جمعه حبه حبه گفت غم نیست که بکا قران می دهی و فی بعض نسخ
بنام می دهی که الجیشان الخیشین قالوا عین الکاس العجین فعل المعول
بالترک خمیر الکلس بکسر الکاف و سکون اللام بالترک الجو و عین الکلس من
باب جرم قطیقه لیس بظاهر قلنا فی جوابهم نشد به بالسین الممله من
التملة شقوق جمع شق بالفتح المبرز بقدم الممله علی المعجم علی و درن لاند

ای الخلاء و قبل فی الترجمة در لکه آلی بلخی طاهر دکلدره
زر که سبوز الف کله مترج کراب چاه نصرانی نه پاکت بالیا
الفارسی جهود مرده بشوقم چه پاکت بالبار العدی شنیدم که سر
فرمان ملک باز زد ای امتنع عن امره و حجتا آوردن گرفت ای شرع
فی ابراد الدلیل و سنوح چندی کردن بالترک یوزر سزاک و جندلک
ایلمک ملک فرمود تا مقفون خطاب یعنی ما امره الملك من المال بزجر
و تو ییم اندی مستخلص بفتح اللام کرده من یعنی اخذ و امنه المال للمادوس
بالقره الغلبة بلطافت چو بر نیاید کار سربه بی خدمتی کشد
ناچار هر که برخویشتن بخشاید ایلم بترجم لفسه که بخشد کشتی
شاید ای لولم بترجمه شخص آخر می بلیق به و قبل فی الترجمة لطفله چو
حاصل اولیه کار را خرا و اول خدمتی بوزر ناچار هر که کند و یه المیه
حرمت برار او که کمسه امسه عزت باز در کافی را دیرم فی زمان
سیاحتی که پنجاه شتر بار داشت و چهل بنده خدمت کار در جزیره
هم مکان مرا الحرم خویش برد بضم الباء و همه شب تیار امید بالترک
دکلدره می از سخنهای پریشان گفتن که فلان انبارم بمعنی الشریک بقر
و فلان بصاعت ای قماش سهندستان و این کاغد قبالة فلان زمین است
و فلان چیز را من المال و المتاع فلان زمین است ای کفیل بالمال کاه کفنی که
خاطر اسلندی دارم که هوای خوش است و کاه کفنی نه که دیار عرب شود
نم اعتد الاسفار المعتدده الواقعة فی المسافات البعیده سفر او احدا

جيت قال سعد يا بك سفره يكره و بيش است اي في نيتي و قد اي فكري
الكران كرده شود بقت عيكوشه بنشينيم و ترك تجارت كنيم كتم هذا الكلام
كلام المصان كدام سفر است كفتاي التاجر كو كرد بارسى بخير خواهيم
شنيدم كه لجام عظيم قيمت دارد هذا سفر عظيم في نفسه عدة التاجر جز
وازلجا كاسه حيق بدم ارم و هذا سفر ذو خطر و ديباي روي بزند هذا
سفر بعيد و بولا دهندى تحلب و هذا سفر شديد و ابكنه بالمد و كسر الحاف
الفارسي يعنى قار و نه حلبى بين و هذا سفر خطير و برد بالقم بجاني متاع
ابلق بيارس كل واحد من هذه الاسفار ان يتيسر انما يكون بالمعمر بالمر الطويل
و عدة التاجر سفر واحد و يسيرا و قدر لنفسه عمر اطويلا بعد هذه الاسفار
سفر حديث قال و ازان پس تك تجارت كنم بريد ترك السفر لا ترك طلب الدنيا
اذ قال و بديكاي بنشينيم چندان مال ليخوليا اي الفكر الفاسد و خواند
يسكون النون كه بيش بالباء العبدى اي زياده طاقتش غاند كفتاي سعدى
تو نيز سخني بكوي اذ انها كه ديره و شنيدم كتم ان شنيدم مني استفهام
كه در سجدي غور بضم الغين المجرة هم مكان بار بالباء الفارسي و يسكون الراء
اي في السنة السالفة سالاي اي سيد واحد و تاجر صاحب الملك و قد
يقراء بالباء العبدى و كسر الراء للاضافة اي سالاي و معنى بار سالاي سالاي
و من ملته صحيحا تلف توجه جهه بيفتا از ستوراي من المركب كفت چشم
تنگ دنياد ابر و المراد به اهل الدنيا كما هو الظاهر يا قناعت بركند يا خاك
كود **حكاية** قال داري را شنيدم بچل چنان معروف بود كه حمام طاسي بسخت

كان في طرف خللانه طاهر جالش سمعت راسته لكثرة ماله و خست جلي
بشده اللام المشدة اي اخلق همچنان در باطنش مملو اي بخت و فقر و كه
ناني رالحاني اردست نداي اولا يبيع او حبرا و احد بروج و كربة اي
هر چه ببلعه نواحق بياء الحكاية سابقا و لاحقا بالتركى او خست و سك
اصحاب كهف را استخواني نيندا حتى مع كوزها محل الاحسان في الجاهل
او را كس نديدى در كشاده يعنى مفتوح الباب و سفره او را سر
لامساكه على وجهه البالغة در ديش لحدوى طعامش شنيدن
اعلم ان شنيدن يستعمل بمعنى بويدين في اللغة الفارسية مجازا شاعرا
و كذا نظايرها فاذا عرفت التحقيق فلا تلتفت الى ما قيل بالاشراك و الى
قول من قال ان هذا كناية عن كمال امساكه بحيث يسمع الفقير رائحه
طعام من القير **مرغ** از پس بالباء الفارسي و كسر السين حضا في قوله نان
خوردن او ريزه چيبد اي لاطف يلنقط الطير كسبه الخبز من بقاياها
و قيل في الترجمة **درويش** بمكي قوسنى ايشدر الحق قوش اتملك
او وه غنى دير مدى الحق شنيدم كه بدر بياي معرب اي فيه راه مصر
مفعول لقوله بر گرفته اي توجه اليه و حياي فرعونى بالباء المصدري
در سر قوله تعالى حتى اذا ادركه الفرق بريد المص بابراد بعض الاية
الواردة في قصة فرعون ان حاله وقعت كحال فرعون و تمام الاية و
جاوز يا بني اسرائيل الجرد فابتعهم فرعون و جنوده بغيا و عداوة
اذا ادركه الفرق قال امنت انه لا اله الا انت الذي انت به اسرائيل و

من السليين الآن وقد عصيت قبل وكنت من المسلمين ناكاه باد مخالف
کرد بکسر الکاف الفارسی کشتی برآمد مرتبط بقوله شنیتم که بدرای مغز
چنانکه گفته بیت با معنی مع طبع ملولت جلند دل شکایت من الطبع که
بساد بکسر الباء بالترکی دوزله و قرمله یعنی موافقت ایدوب مقبول
اولا و قد بقرء نسا زد بالنون النافية بالترکی دوزلیه قوشلیه شرط
بالفتح والسكون الريح للموافق كما قال خواججه حافظ بیت کشتی مسکنانیم
ای باد شرطه بر خیز باشد که یارینیم آن یار اشارت من لم يعرف معناه
قال ضرب من الريح يقال بالترکی فوینزهه و قی بنود لایق کشتی ای نصیه
دست دعا بر آورد متعلق بقوله ناکاه باد مخالف کرد کشتی برآمد و قریب
بی فایده کردن گرفت قال الله تعالى فاذا ارکبوا فی الفلک الایه متصلة
بکلام مخدوف دل علیه شرح حال الشریکین سابقا ای و هم علی ما وضعوا به
من الشرک فاذا ارکبوا فی الفلک دعوا الله لمخلصین له الیدی ای کاینان
فی صوره من الخالص دینه لله تعالى من المومنین لایز کردن الله تعالى بیت
دست تصریح حجه سود ای لایفیع بنده مخناح را لانه وقت دعا بر خدا ای
یرفعه الیه و کرم دد بغل بفتحین ای الابط بیت از زر و سیم راحتی
بیاء الوحده برسان الی الجناجین خویشان هم متع بر کیر ای خذ انت منفعة
بصرف مالک الی الجوایع بحج المباحجة بعد ما تصدقت به چونکه این خانه از تو
خواهد ماند ای بقی و انت تحوت خفتی از سیم و خفتی از زر کیر ای از ضرر جدا
مبنیا من کساف من فضة و ذهب قال تصرف مالک الی تریین البیت و تدهلیبه

بل الی التصدق و التمتع آورده اند که در همصار قارب درویش درویش
ای کان له فی المص و رثة فضاء بقییت مال او توانگر باشد ندای صا
اغنیاء جامعهای این بمرکب او بدریدند و خذ بفتح الخاء المعجمة و الزاء
المشددة ثوب سراه جری و لحمته شعر و قیل هم حیوان ان سی به الثوب
المتخذ من وبرها خذ ایضا و قیل الخز صوف غنم البحر و قیل ان ذلک الحیوان
غنم البحر ورمیاطی متاع لطیف معروف بیدریدند للقباء دران هفتگی
را دیدم ازیشان ای سرور رثه بر باد پای بی الیاء الخیره للوحده و المراد
به الفدر السربع فی المشری و ان ای یذهب و غلامی بی بیگر در پی او دوان
صفة مشبهة من دویدن با خود گفتیم و ده که کرمه باز کردیدی بالکاف
الفارسی ای رجع المیت حیاً بیان قبيله و بیوند و هو من یتعلق به ^{الشخص}
من الاقارب سر میرات سخت تربودی بیاء الحکایة و ارتان را از حرکت
خویشاوند بالترکی خصم و قوم بسابقه معروف فی الباسینیة که میان ما
هتیش بکشیم و کفتم نحواری نیک سیرت و سره بفتحین بمعنی مقبول
مره کان اصله که ان نکلون تحت بضم النون و الکاف الفارسی بمعنی المتکلم
کرد بکسر الکاف الفارسی کرد بفتح الکاف العزلی ای جمع و خورج بقراب بفتح الخاء
للقافية و من قال للوزن فقد اخطا و قیل فی الترجمة بیت الی بیدر صوکه
قومه ای سره مرد جمع ایدوب بیدر و کن اول نامرد بیت صیاد ضعیف
ماهی قوی در دام افتاد ای وقع فی شبکه و طاقت ضبط ان نداشت ای لم یقدر
علی ضبط السمكة ماهی بر و غالب آمد و دام از دستش من ید الصیاد در بر بود

و برقت سند یعنی رفت غلامی که اب جوی باضافه اب اردمند اب
جوی آمد و غلامی برد ای جاء الماء كثيرا و غالباً ذهب بالغلالم دام هر باد ما
اوردی بیاء الحکایه ما هی این بار رفت و دام پیرد و کذا الامر فی الدنیا لیس
فی بد العبد و تد و تد بیره دیگر صیادان در بیخ خورند و ملا متش کردند
و خلق الصیاد المذکور که چنین صیدی در دام تو افتاد نتوانستی نگاه
داشتن ای لم تقدر علی حفظه گفت ای برادران چه توان کردن مراروی
ای رتیق بنود و ما فی راهیچان روزی مانند بود صیاد بی روزی
در جله ما فی نکیرد و کذا ما فی اجل درختی غیرد دست و پا
ای شخص مقطوع البید و الرجل هر ادبای بالترکی قرق ایا قلو دید کلدی چا
بنشت بضم الکاف العربی ای قله قله صاحب دلی بود بگشت و علم الله قتل
ذلک الشخص و گفت سبحان الله نصب علی المصدیة بفعل مقدر ای اسبح یعنی
انزه الله تنزیها و يستعمل فی مواضع النجب باهر ادبای که داشت چون اجلش
فر رسید از پی دست و پا نتوانست کز تخه چو بد بی بفتح الباء الفارسی
و سکون الیاء یعنی العقب دشمن جان ستان و صف ترکیبی بیند و اجل بسکون
اللام بای مردوان بالاضافه فی دران دم که دشمن بیای علی التوالی رسید لقتلک
کمان کیانی بفتح الکاف العربی ای قوس منسوب الی ملوک کیانی نشاید کند
و اعلم ان ارباب التوارخ العجم فسموا الملوک الماضیة من تحت ایران علی أربعة
مراتب الاول ملوک پیش دادان اولهم کیومرث و اخذهم کیادس و الثاني
م ملوک کیان اولهم کینر و اخرهم اسکندر داراب و الثالث ملوک اشکانیان

۱۹
اولهم شابعور و اخرهم داریاب بهرام بن بهرام و الرابع ملوک ساسان
اولهم اردشیر یا کان بن ساسان که سمعت ذکره سابقا و اخرهم نیرد کرد
و المعنی اذا حل جلتک و جاء العدو لقتلک لا تقدر علی دفع کذا ابله
دیم سیمین و طم و خلعتی در بر ای علیه نین کنیر الثمن و مرکب تادی ای قوس
در بر ای کرب علیه و قصب هو نوع من الاقمشة المنسوجة بالابر نسیم
بده الدارس سی قصب اندر سرای بمشینی در سه بوسه بده ماذا
ای شاد و ست شاکردان مصری هم نسبة بر سرای جعله اعامه فی
رارسه کسی گفت مخاطبا الی ای سعدی چگونه می بینی این دیبای معلم
علی وزن المفعول من اعلم الثوب ای جعله ذاعلم بفتحین و هر قطعه من
الثوب بخاط فی مکتبه فی دهر و مجوری زمانتا بدین حیوان لا یعلم ای
جاهل گفتیم فی جوابه خطی بیاء الوحدة زنت که باب زر نوشته است قدیه
بالقوس بنی آدم حاراً فاعل شابه و التثنی التکثیر للتحقیر عجلاً منصوب هنا
تقدیر اعنی جیلاً بک عجلاً له حوار جله اسمیه صفة جید الجواز صوت
الثوب بادی که نتوان گفت مانند این حیوان فیه تقدیم و تاخیر للوزن
ای نتوان گفت این حیوان بادی مکرر معنی در اعنه بکسر الدال بالترکی مردا کذا
کذا اسمع من الاساتذ و قیل بضم الدال و تخفیف الدال للوزن و اصله بفتح الدال
الراء و احدة الذرایع و لاجنی برود قارناتها بحسب المقام و دستار ای العمامة
و نقش پرویش من الصوت البشریة بکسر امین کردیدن بفتح الکاف الفارسی
در همه اسباب و ملک و هستی او مرهون که هم چیز بیسی جلال جز خویش

وقيل في الترجمة نور ارمی در دیکه او خونی مکرر راسی و دلبندی
نفس انسانی یوریا ره قوا هباب و ملک و راعی حلال کوریه بین
هبع انک مکررانی بیت شریف المنتصف بکسر العين من الضعف بالغنم والضم
ضد القوة کذا فی مختار الصحاح شود خيال منبدا ای بتصور که پای گاه و
مراد پا گاه بمعنی الحجر الذي يوضع عليه القدم ومعنی القدم المرتبة کذا فی بحر
الغرائب والمراد هنا المعنى الأخير بلندی ضعیف خواهد شد والمراد انه
لا یضعف قدمه و در ستانده سمن بخور در برزند مرهون گمان مبرکه یهودی
شریف خواهد شد ای لو کان لليهودی عتبة من الفضة وسمارها من الذهب
لا تذهبانه برفع شأنه وقيل في الترجمة بیت شریف أرجه ضعيف اوله
من خيال اعمه که بوجه مرتبه سیده ضعیف اوله اگر کش ایشان التون
ابله مخليه لو کان الله يهودي شريف اوله کرد مشت ذی
المراد به معناه الاصطلاحی ای الشخص القوی الذي يقال له زور باد حکایت
کنند که اذ هر مخالف ای من الزمان الغير المساعد بالمال خان امد بود کثایه
عن کمال الشکایه و ادخلت بالحاء المرحلة فراح ای واسع کثایه عن کثایه لا
دست تنک بفضان امد لاجرم شکایت فی بعض النسخ مشورن وهو بعيد
بیش پدر بود و اجازت خامت که عزم سفر دارم ای قصد السفر قطعاً
نامکر بفتح الکاف العارسی بقوة بازوان جمع بازو دامن گاهی بالکاف والحرى
وباء الوحلة بکفارم فضل و هنر ضایعت تا نمانند وینبغی ان یظروها
لئلا یكونا ضایعین عود بر آتش زنند مشک بسایند فالانصب ان یوضع

العود علی النار ویسمو المسک لظن کمالها وهو الرائحة الطيبة بدی کفت
ای بسرخيال محال از سر بدی کن ای اخذ الخيال الحال من الرأس و پای قنای
در دامن سلامت کش بفتح الکاف العدی ای افنح که بزکان گفته اند دولت
نه بگوشتین است چاره کم جوشیدن ای لا تحصل الدولة بالجهد فالعلاج
قلة الغلیان ای القناعة بالقليل من الطعام وقيل في الترجمة بیت کس نتواند
ند گرفت دامن دولت برور أبا القوة والقهر کوشش بالکاف العدی هم
مصدر من کوشیدن بی قایدت و سعة بسکون للسین ما تختص به
بالتکی راستی و قول من قال بمعنی الکی من وسعه اذ الشفیه سعه وکی
لا یناسب المقام بر ابروی کور اگر بر بفتحتین سر مویت هندو
باشند مرهون هندو کار نیاید چون تخت بد باشند ای لو کان فی مقابلة
کل شعرت ما یتاکمال الخفی ینفع اذا کان دولتک سورة فیجدة چه کند
رو رهند وصف ترکیبی و فاعل کند و اروان تخت الواو من نفس الكلمة
وصف ترکیبی ایضا بدل منه یعنی تخت طالع بازوی تخت به که بازوی
تخت یعنی قوة الطالع اولى من قوة البدن بسکفت ای پدر فوايد سفر بسیار
بینها بقوله از تنهت خاطر ای من سروریه و جذب فوايد الی النفس و درین
عجایب من الانار و شنیدن عزایب من الاخبار و تفرج بلندان جمع البلد
و محاوره بالحاء المرحلة ای الکاملة خلدان بالضم والتشديد جمع خلیل و
لحصول جاه و ادب و مزید مال و مکسب ای ریادتها و معرفة یاران ای
حصول المعرفة بهم و تجرد به روزگار ان چنانکه سالکان طریقت گفته اند

تابگان و خانه در کردی بکسر الکاف الفارسی و با الحظای مادام
 كنت في الدكان والبيت مرهونا يعني مادام لا اخرج الى السفر هرگز ای خامی
 نشوی فاعمل بقولی هذا بر و اندر جهان تفرج کن كما قال السائحون اگر
 خواهی که در عالم بخندی لوندی کن لوندی کن لوندی کن پیش از آن روز که
 بروی ای قبل از آن تروح من الدنيا بدر کنشای پسر مرین غطای اسلوب که
 بیان کردی بی شمارست ولیکن پنجه طایفه راست اول ای الاول من تلك
 الطایفة باز بکافی بیاء الوحدة النوعية را که با وجود نیست و مکتب ^{قدوت} ای
 غلامان و کنیزان گداز مرهونه دلا و بز و صف ترکیبی للمعین و شاکوه انا
 جابک دارد ای ای له هذه الخدام هر روز بشهری و هر روز بمقامی و هر
 تبصره کاهی بیاء الوحدة فیها در هر لحظه از نعیم دنیا تمتع و منتفع میشود
 منع بکوه و دشت و بیابان غرب نیست لانه هر جا که رفت خیمه زد و بارگاه
 خوابگاه ساخت بالواو الرسمية ای محل النوم والاستراحة ساخت ^{فحال}
 المنع هذه الامور و اثر که بر مراد جهان نیست دست رس ای من لیس له
 وصول الی الدنیا در زاد بوم خویش ای فی الموضع الذی ولد فی
 وطنه الاصلی و قد مر بهانه معانی بوم غربیست و ناشناخت ای غیر معلوم دوم
 ای الثانی من تلك الطایفة عالمی بکسر اللام و باء الوحدة که بمنطق یعنی بتکلم شیخی
 الباریبیه و قوه بتشدید الواو فصاحت عطف علی مدخول الباء و کذا
 قوله و مانه بلاغت ای سبب هذه الامور هر جا که رود و نخذ متش اقدام نماید
 ای الناس و اکرام کنند وجود مردم و انا مشاهل زر بتشد الواو للوزن

و کسر هاء الاضافة طلاست و هو کل ما طلبت به کذا فی مختار الصحاح
 ومن قال الطلا فی الاصل ما يستوعب الشئ وقد قال فی قول المص لا جورد و طلا
 ليست برديوار فی مختار الصحاح الطلا کل ما طلبت به فقد غفل عن احد قوله ^{اعلم} و
 ان معنی لفظ زر طلا بالترکی بالدفع التوفی و المراد الذهب الخالص لان الطلا تختص
 منه که هر جا که رود و قد مر و نیستی است فان الذهب انما ذهب لا بذهب و اجه
 بنیکزاده نادان شهر و اقبل ان شهر و انفع الواو لفظ واحد و کان بعض السلاطین
 الیچ فی الادبیل سلطنتهم بریدون اظهار تقریر سلطنتهم و یا مردون ان بکنت ^{سهم}
 علی الاوراق الصغار کفر بالدرهم و یا مردون الناس ان یقبلوا تلك الاوراق
 فی بیوعهم کالدرهم المفروبة و الناس یقبلونها خوفا من فخر سلاطینهم و هم تلك
 الاوراق شر و اما ند مضارع من ما نستن بمعنى المشاهدة فالمعنی ^{لای} الجاهل
 للرجل العظیم مثل تلك الاوراق یعامل بها و تقبل فی البلدة که در دیار ^{بیش} غریب
 هیچ نستانند لانها ليست بدرهم مفروبة من فضة خالصة و قيل ^{اللفظ} ان
 المذكور مرکب من لفظ شهر بسكون الواو و لفظ و او و لفظ و ا معان احدها
 بالترکی کرو و قد یكون زایدا للتأكيد و لخبین اللفظ و قد یطلق علی المطعومات
 الخوعوم و او قد یكون بمعنى یا ای لله للمصاحبة و لعل و ا ههنا اما بمعنى ^{باز}
 او زاید و یفرق من الاول ما قبل شهر و انفع الواو لفظ واحد فی البهرای
 يستعمل بمعنى مکتوب الحاكم سوم ای الثالث من تلك الطایفة خوبیی الثانیة
 للوحدة که در قن صاحب تالان غخالطة او میل کند فان احسن الصورة
 مقناطی القلوب و صحبتش را عیتمت شناسند و خذ متش را ملت ^{ند} دانند

ای بعد از آن بجهت او منتهی علی انفسهم که گفته اند اندکی مجال به از بسیاری
و کنار وی زیاده و دلهای خسته است و کلید بکسر الکاف الفارسی ای مفتاح
درهای بسته شاهدای محبوب آنجا که رود در حرم و عزت
بیند ای عظمونده و برانند بفرش الضمیر راجع الی شاهد پدر
مانند در خویش فاعل برانند بر بالباء الفارسی و تشدید الراء للوزن
طاووس بر اوراق مصاحف دیم ای کام نو او وضعه فيها کلم ابن مریک
الظاهر ان التاء من من نفس الكلمة بمعنى المرتبة ومن رجع کونها الخطا فقلنا
از قدیمی بینم یا بنیش بالباء العربی گفت فاعله ضمیر بر طاووس خاموش
ای اسکت که هرگز که جمالی دارد من لا کان نوع من الحسن هر کجا بای هند
دست بدارندش بنیش بالباء الفارسی ای لا یمنعونه ولا یردونه
چون در سر موافقت و دلبری بالباء المصدری بود اندیشه نیست ای لاهم
کریدر روی بری بود لفظ بری معنی بیدار علی ما هر چه مرصع به فی کتب اللغة
ومن قال مشرو منقطع بود قلم یادت باصل معناه او کوه رست کوا مرصع
صدف در میان مباحث در تشدید الراء یتیم را الیتیم فی الانسان من
الاب له و فی الحيوان ما لا ام له و فی الجاد ما لا نظیر له همه کس متدی
بود چهارم ای الرابع من تلك الطائفة خوش اوانی انشی ای شخصی که بخیره
داود دی ای خلق منسوب الی داود علیه السلام ای بصوت حسن کدوم
اب جویان مصدر و مرع از طبعان بتقدیم الیاء علی الراء و من عکس فقد
و غلط باد دارد ای عیسک کان داود و عزم حل الصوت بالثانیة

وتلاوة الذیور حتی تجتمع الناس و الطیور لسماع صوته وقيل كان
تحمّل من مجلسه الان من الجنان پس بوسيله این وصيلة باضافة وسيلت
دل مردمان ای قلوبهم صید کند و از باب معنی بنادمت او یعنی ندیم شد
رغبت غایتد سماعی ای سماعی مرفوع محلا بالابتداء الی حسن الاغائی
جمع اغنية خبره من متفها مية مرفوع محلا بالابتداء و اسم اشارة مرفوع
محلا خبره الذی حبس بلجیم و تشدید بدالین المملة بمعنى مت بید و
الموصول مع صلته صفة ذال الثاني معول جبر و سکون الیاء لفهنة
الشعر و الثاني جمع منقذ و من قائل الاعواد ما كان علی و ترین و الثالث
ما كان عليه علی ثلثه اوتار و المقصود ترجع الاصوات الحسنة للخلقة
علی نقات الآلات الصناعية **سئل** الجنید قدس سره ما الاشارة
اذا سمع الصوت الحسنة اضطرب قال **اِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمَّا خَاطَبَ الذِّی**
فِي الْمِثْقَ الْأَدْلَ بقوله الست ببرکم ناداهم بصوت حسن فاستعرفت
عذوبة سماع الكلام الارواح فاذا سمعوا الحسن حركهم ذکر ذلك **ببین**
جه خوش باشند و از نرم جزین البرکی اینچه بکوش حرفان مستصوب
بالاضافة فی الالفاظ الثلاثة به از روی خوبست و از خوش عظمه الله
بقوله که ان حظ نفس است وین قوت روح و لا شک ان غذاء الروح ادلی
من حظ النفس **بیم** الخامس من تلك الطائفة بدستیدر بی بیاء الوحدة
و لفظ مرهنا اداء نسبة و قد مر بانه که بسی بار و کفافی حاصل کند تا
روی از بهر نان مرتخته نشود ای لا یسال الناس لللائصب ما و الوجه

بفتح حین

الصوت

لاجل الخرج چنانکه خرج مندان گفته اند که بغیر بی بالباء المصدری و
 از شهر خویش مرهمی بخت و سختی نبود پند و دوز بالترکی اسکی و
 بخدای قند از مملکت ای من المملکة المعجزة بقربینة خوانی کوسنه خید
 یعنی خفتن ملک نیم روز چنین صفتها که بیان کردم من قول الابل ^{بینه}
 در هر موجب بکسر الحیم جمع طراست و داعیه طیب عیش ای الباش
 الحسن العیشة اما آنکه ازین جمله بیهر است ای لایضیله منها بخیا ^{باطل}
 در جهان بر در بل بیضغ نفسه کما قال و دیگر کسش نام و نشان نشود چنان
 گفته اند **بید** هر آنکه کردن کیتی بکین او بر خاست بلا و او ای قام بعین
 مصحح ای بخلاف ما یتفقه رهبری کند ایام ای الزمان کبوتری که در
 آسان خواهد دید با لنون النافیه والمعنی بالترکی بر کو کچن که داخی و
 کورمه کر که قضای بر دشت تاسوی دانه و دام فیلک بیکر گفت فی جواب
 ای بد قول حکما را بگونه مخالفتم که گفته اند و قول حکما هذا الکلام
 رزق اگر چه مقسومست با سبان حصول تعلق ای المباشرة با سبب حصوله
 شرطت قال القسمة قد یكون مشروطة بالمباشرة و بلا اگر چه مقدر است
 از ابواب دخول آن احتراز واجب و لا تلتقوا ابائکم الی التمهکة **آن**
 قوما شکوا الیاء علی السلام و بآء ارضهم فقالوا تجولوا فان من العرف الناف
 والعرف مدانة المرض **بیت** رزق اگر چند لفظ چند فی الاصل السؤال عن
 العدد معنی کم الاستفهامیه و قد یستعمل بمعنی چندان ای الخبریة فی کما **بید**
 ای تحصیل شخصی شرط عقلست چنان از درها ای طلبه من الابواب و در کس فی اجل

نخواهد مرد و المعنی بالترکی کر چه کسه اجل سن او لمسه کر که **تق**
 مرد در دهان از درها و بیل فی الترجمة **بیت** رزق اگر چه فی کما **بیش**
 شرط در استمکی ترک اعیه کر چه کم فی اجل کشی او **بیش** سن و ارب **بیش**
 اغزنه کتمه درین صوره که هم من کلام الابن با بیل دمان و در بیان
 بزم للرادید الهجوم و با سیر دیان بالزاد الفارسی معنی المهبیل بلجه
 در افکنم لقوی و شجاعی مصحح است که سفر کنم که ازین پیش طاقت فی بوا
 ندارم **بیت** چون در نهاد رجای و مقام خوش ای خرج منه دیگر چه
 خورد ده افان جمع اطراف جای است ای محله شب هر و انگری **بیش**
 بیار الوحلة فیها هی رد و وجود بیده در ویش هر کجا که شب اید **بیش**
 اوست و بقیته البتین علی ما وقع فی بعض النسخ او را مقام منزل **بیش**
 چه جاست ای بطریق التملک هر جا که می رود ده ملک خدای او
 فله ان یسکن فی کل موضع ان یلف و همت خواست و بدر را و داع کرد
 هو للعتاد و روان شد ای ذهب بهنگام ای فی وقت رفتنش خندید **بیش**
 که می گفت همنور ای صاحب کمال که خوشش نباشد بکام ای علی رامه
 نجاسی رد و بروح الی موضع کش ندان نام تقدیر الکلام نامش ندانند
 قدم الفیور و ادخل علی لفظه که للوزن تا بر سید ای ذهب و وصل بکنار
 ای که سنگ از صلابت ای سنده او بر سنگ فی آمد و او ان ای صوت الماء
 بغرسنگ غریبه بغرسنگ و هو مقدار اشاعت الفخطوة فی وقت **بیش**
 سهرمین بالکاف الفارسی بالترکی نور فنی و هو لفظ مرکب من لفظ هم بهم

معنی الهیة ولفظ کین فانه ارادة نسبة که مرع ای و هو الادل و بکسر الميم
وفتح الواو تشدید الزاء بالترکی آوردن و من قال یعنی مثل البط والاوز
فقد ترک معنی اللفظ والعجب منه قال و قد یقال منه للراد به هو الاوز فقط
وهو الادق لمقتضى اللغة در دایم مبرکی فیه مبالغة کمترین موج ای موج
الاحقر سیاسند احقر الی ذکرنا درش الصمد راجع الی اب در ریهوی
بیار الحکایة فیها کرد و بیضم الکاف الفارسی معنی طایفة دید که هر مردی کی
بقراضه بیضم القاف لفظ عربی بالفارسی ریزه در در معبر بکسر الميم و فتح
الباء الفارسی کشتی کنز کاه نشسته و رخت سفر بسته فلان را هم کذا که چون
دست عطا بسته بسبب الفقر زبان تناد در کشاد ای مدح للملاح و تضرع
چندانکه زاری و باری بالیاء المصدري فیها نکرده اند و گفتند ای اهل
السفينة بی بی در بنوای خطاب له که کفی کسی زهرای انفار المرام بالقوة
و ذکر داری بزور محتاج نه بالهمزة المفیده معنی یاء الخطا ملاح فی مرد
از و بخنده بکردید بالکاف الفارسی ای دج و گفت بی زرداری توان
رفت بر در اندر لا ینفع القوة مردنه بسکون الهاء و مرده بفتح الميم و الهاء
الراء سیمی جبه باشد و المعنی بالترکی ادن ار که قوت نه اولور ذریک مرده
بیار فلما قبل له هذا القوال جوانان ازین طعنه دل بهم بر آمد معناه
بالتوکی کو کلی فرستدی خواست که از دانتقام بکشد الانتقام هو المعاقبة
و للعاقبة سفته بود فلم یقدر علی الانتقام او از دای نادی که اگر بدین
جامه که پوشیده ام قانع شوی خطاب للملاح در بیع نیست فلما سمع کلامه

ملاح طمع کرد و کشتی را باز کرد انید بی بد و رد مضارع من و ختن
شهر بفتحین و سکونها لفظ عربی یعنی غلبة للحرص و اهل الفرس لا یقران
الهاء و یدیه هو سمنند قدر بیان در آمد ارد و طمع مرع و ماهی بنیدی
یدخلما فی القید چندانه دست جوان بریش و کربیان ملاح رسید او را
نخود در کشید و بی محابا بیضم الباء المیم بلا ناء فی آخره لفظ فارسی و العربی
محابة و معناه میل و توقف و من قال بی بک و بلا محاباه فقد عرفت شی
نفسه بلا محابة و رو کوفت بالکاف العربی یارش ای قدین الملاح ان
کشتی بدر آمد ای خرج من السفينة که پیشی ای ظاهرست کنند بی
ای کالملاح درشتی بالیاء المصدري ای غلظت دید پست کرد انید
ای عرض مصحت ان دیدند که او مصلحة کنند اذا الصلح خبر
و باجره بیضم الهمزة کشتی ساعت المساحت للمسافلة و ساجحو النساء
کذا فی مختار الصحاح و من فیه بقوله یعرف جوهری فقد ساج بی جو
برخاش شهر بفتح الباء الفارسی معناه بالترکی فرقته و چندک پستی محل
بیاز ای صبر که سهل بالیاء المصدري بی در بکسر الراء کا رزان
بسکون الراء بینما زار ای یغلق الرفق باب الحرب و المراد تسکینه لظا
کن الحاکه پستی ستر قدر معناه نبرد بتشدید الراء فن بفتح القاف و
الزاء یعنی بر شتم و بتشدیدها مقرب نرم رایتخ نیز بالناء المكسورة یعنی
بشیرین بانی و لطف و خوشی بالیاء المصدري فیها توانی که ای تقدر
که پستی بوی کشتی بیاء الوحدة فیها کشتی خطاب عام بقدر ماضی ای

ای بعد تصدیقهم الذی مضی در قدش افتاد ای اهل السفینه و بونه
 چند بقیاق لا بالاخلاص بر سر و حشمتش دادند ای قبلوا رأسه علیه
 و پس آنکه بکشتی در آوردند ای ادخلوه فی السفینه و روان شدند
 ای مضوانا برسیدند بستیونی بهی السین و النار و بیاء الوحدة
 ای و صلوا الی عمود که از عمارت یونان در آب ایستاده بود ای هی مضوانا
 ملاح گفت کشتی را خطی بیاء الوحدة هست یکی از شما که دلا در ترست یعنی
 لا شیخ و مردانه و زورمند اراد الملاح بهیذ الکلام تفهید باید که برین
 ستون رود و برسمان کشتی بگذرد تا عمارت کنیم ذلک الخلل جوان بفرود
 دلاوری ای الشجاعة که در سر داشت بستیون بر رفت از خیم دل از رده
 یعنی بنیادی القلب نیندیشید و لم یخترز منه و قول حکا را کار نفرمود
 ای لم یعمل بموجب قولم که گفته اند هر که را بی بدل دسایندی اگر در عقب
 از صدر احت رسانی لتطیب قلبه از یادش بالباء الفارسی معنی لغوض
 از یک درج این مبش که بیکان از جراح احت بد را بد ای تخنج فضل السهم
 من الراحة و از ار با لمد اسم مصدر و بی اصیغه امر و یستعمل فی التریکب مثل قولم
 دل او از ارد دل بماند تجو خوش بکنش با خیلش ها آسمان لرزین
 فتح احدهما الآخر بقوله چو دشمن جدا شدی و المراد الابدار هنا این مبش
 ای من حکا فانه بالشر و قبل فی الترجمة نه خوش دید بکنش برد و بسته
 چو دشمن بچند و ک اوله این مستو این که تنک دل کردی بالکافی الفارسی
 چو زدست دلی بنک آید قوله مشوجزاء شرط مقدر و الشرط المؤخر اعنی

قوله چو زدست الخ تفسیر لذلك شرط المقدر و من قال مشوجزاء مقدر للشرط
 لا المؤخر اعنی قوله چو زدست الخ فقد جوز تقدم الجزاء علی الشرط سند بر
 بر باروی حصار من علامه بقوله که بود که حصار سنگ آید ای تحقق ان
 منه حجر و یقع عليك چند آنکه مقوال کشتی بکسر الیم و سکون القاف زمام
 کشتی بر ساعدش بچید و بر بالای ستون رفت لیأخذ السفینه من الجری
 ملاح زمام از نقش بتشدید الفاء عربی و و هو الراحة و تخفیفها فارسی
 معنی الراحة و اللقا قال فی البحر کف ایا و کوبک و من لم یعرف هذا التحقیق قال
 فی شرحه بفتح الفاء المشددة فی الاصل و ههنا یقرأ بالتحقیق فی الاصل و هو المسیح
 من کلام العجم در ر بود و کشتی بر اند بچاره در الجاح حیوان بماند و روی و بدو
 محنت و طر القدر و سختی کشید و سیوم روز ای الیوم الثالث خوابش در بود
 بالواو الرسی کر بیان گرفت هذا هو التعبیر الفارسی و من کتب بلا و اوفا
 فی شرحه ای خواب کر بیان نش گرفت فلم یعرف قاعدة الکتابه الفارسیه و طعن
 بلسان القلم لعدم علمه و باب انداخت یعنی بغلبة النوم لم یقدر علی امساك
 نفسه فوقع فی الماء بعد از شبان روی ای بعد یوم و لیله بکنار افتاد حیوان
 روی بفتحین بقیته الروح مانده بود عبارة عن کمال الضعف و قرب الموت
 بر که درختان ای و عرف الاشجار خوردن گرفت ای شرع فی اكله و بهج
 بکسر الباء العربی کیا هان یعنی اصول النبات را آوردن للاکل تا انک قوه یافت
 و قدر علی الشی سربیا بان نهاد و برقت نا تشنه و کرسنه و بی طاقت شد
 لعدم الماء و الراد ناگاه بر سر چاهی رسید فی الطرف قوی را دید بر و کرد بکسر

الكاف الفارسی آمده بودند لاجل شرب الماء و شربنی بیاء الوحدة به پشیری
ای بفل و احدا شامیدند ای کانونا یسربون چوننا پشیر نبود اب طلب کرد
و پیچاده کی عود من الدین نخرجون الماء من الملو البیر بکسر الهمزة مصدری بانی
ای امتناع کردند و الشاب لعدم صبره دست بعدی دراز کرد و نخی چند
و دو کوفت ای ضرب علی الارض مرغان بسیار شدند و پیچا با جواران
و مجروح کردند پشه باهواء الفارسی و تشدید السین و هی البقرة
چو پرشده ای کثرت بزند بیل را فان الصغفاء اذا اجتمعوا حصل لهم القوة
باهم مردی و سلامت که اوست فيه تقديم و تأخیر للنظم ای او که باهم
مردی و صلابت است و من قال یعنی که در دست فقد لفظا من الخارج بلا
حاجة من چنانکه راجع مورچه جو بود بفتح الواو اتفاق مرهون پیر
نریانرا بیدارند مضارع من دریدن پوست مفعول بیدارند فی الکلام
تقديم و تأخیر ای بیدارند پوست شیر زیان را حکم ضرورت درنی کاروان
افناد ای وقع عقبرم و برفت شبانگاه برسد بمقامی که از دران دخطر
بالخاء المعجمه بود کاروانیان را روزه براندام افتاده و دل بر هلاک آنها
لخوفهم من السراق و گفت اندیشه مدارید یکی که منم درین میان ای فیکم
پناه مرد را جواب دهم ای قاوم و دیگر جوانان هم یادی دهند فلما قال
هذا الکلام مردمان را بلا و دل قوی شد ای حصل لهم قوة القلب و صحبت
اوسادمان کشند بفتح الكاف الفارسی و بزاد و ابش دست گیری کردند
ای بزلوا الزاد و الماء جوان را الش معنة بکسر العین بالا گرفته بود

ای فیکان ملتزمة عبارة عن علبة الجوع و عنان طاقت از دست رفته
قرینه من قرینه لعله چند از سرشتهها تا اول کرد ای اکل و دخی چیز اب و بعض
تدحی ادنی ان اشارة الى قوله لعله چند بیا شامید نادید در دست بیارا
ای مسکن و خوابش در بود و تخفت بمعنى النوم لا الاضطجاع فقط بپرورد دخته
و جهان دیده در کاروان بود گفت للرفقاء ای یاران من این بدرقه شما بفتح
الباء سکون الدال و فتح الراء و القاف فارسی معناه حارس يقال له بالترکی
دوندار و من قال بالترکی قلا و ز فایات بالمعنی المناسب بالمقام اندیشه نا
نه چنانکه از دران یعنی خوف حارسکم آمدن من السراق چنانکه حکایت کنند
که عربی ۳ درمی چند بود شرا ز لور یا جمع لوری قال فی الصحاح الفارسی طیر
مشهور و طایفه مخصوصه بالترکی مردم و لابند و قربات و قراچی
و چنانکه دید کلری طایفه رکبی و المراد هنا هو الثاني و من قال یعنی
فقدانی بمعنی من عند نفسه تنها خواش بپردی لخوفه من سرقتم یکی
از دوستان نزد خود آورد فاعله ضمیر عرب و حجت تنهای او بدیدار
اشارة الى قوله یکی منصرف کردند بالترکی دندرم شبی چند در صحبت
او بود دکل الشخص چند آنکه الفمیر راجع الی عرب و قون یا ای اطلع بپرد
و سفر کرد ای فریاد دادان عرب را دیدند عربان و کریان بکسر الکاف
الفارسی صفة مشبهة من کویستن گفتند حال چیست مکر درمهای تراند
برد بقم الباء الفارسی ای اخذ السارق گفت لا و اسد ای ما اخذ السارق
بدرقه برد هرگز این رما رنیم ای لا اخلو اعنی الجدر من الحیة

تا بداند اسم آنچه خصصت اوست ای ماعلمت خصلتها و للراد انی احسن من العرق
 الطاهر عداوته دخم دندان دشمنی بیا و الوحدة و در عرفت لفظه و معناه و خطا
 من خطا و كان ذلك الخطا هنا يعني بدترت فاصل قوله بدترت بتشدید
 و اغاخت هنا للوزن فينبغي ان يقال قوله هذا بدترت كه غايد مضارع مجهول
 و القيام مقام فاعله ضمير دشمن بخشم مردم ای طاهر ادوست مفعول ثان لما يد
 ای ضرب العدو الذي يري صديقا اشد من ضرب العدو الذي الصريح فقد غنت
 الحكاية التي اوردها ولما كان هذه الحكاية كالجملة للعرضة شرع في اصل
 جبهه دایندای یاران بکسر النونین من که این جوان هم از جمله در داند باشند
 و بقارای بالباء المصدری و العیار معروف فی العرف و من قال فی مختار الصحاح
 يقال جعل عیار ای کثیر الطواف و المحركة فقد اصعب السهل در میان مانعیه
 یعنی مخلوط و مستور شده باشند و من قال فی المصادر النعیه عطر المحسن
 امیختن و هی ههنا عبارة عن كونه مرفقة بالحال و قد سهری فی عبارته و الا
 ان يقال يقول و هی ههنا عبارة عن كونه مخلوطا و مستورا مطلقا نابوت
 فرصت یاران را خبر کند که فرقه السراق پس مختار ای بینیم که مرد را
 لفظ مرهاید هنا خفته بکنایم ای تترکه نایما جوانان را تدبیر بین هتوار
 و حکم آمد و مرها بئی بالباء الوحدة النوعية از مشت زنی در دل گرفتند
 فحين كونهم خائفين رجت برداختند ارفعوا المتاع و جوان را خفته بکنایم
 ای تترکه نایما جوان را انگاه خبر یافت که افتاب برکتف یافت ای بسته
 من نومه حين أثرت مرارة الشمس على كتفه سر برآمد من النوم و کاروان را

ندیده و ده بجای نبرد نشنه و بی نوا در عرفت معناه و من ترك البيان
 فی موضعه قال ههنا فی الصحاح الفارسی نوا بالفتح فارسی معنی النعیه و الغنا و بالغ
 اسم مقام من اللقائما المذكور فی اللوسق و فی بعض الكتب كلاهما بالضم و يفهم من بعضها
 ان كليهما بالفتح انتهى كلامه و للراد ههنا هو المعنى الاول و اما النوى العيني الذي هو جمع
 نواذ الثمرة فلما تعلق له بهذا المقام هذا كلامه و ما ختم كلامه صحيح انه لا تعلق
 بالمقام كما لا يخفى على ذوي الافهام روى برخاک و دل بر هلاک نهاد و ما خودی گفت
 شهر من دل عدنی ای من الذي يكلمني و تخبرني و زم على صفة المحمولة فعل
 الزمام ای ختم بمعنى علق الزمان على الراس العيس بالكسرة جمع اعيد كسرت جمع ابيض
 و هو الابل و الواو للحال و قد مقدرة و المعنى الذي تخبرني و يوقظني و الحال
 انه ختم العليق ذهاب و من في مختار الصحاح نمرای تقدم فی البر فالعنى من الذي
 لكا و بزل كربة الوحشة عینی و الحال انه قد اذهب بالعين و سقت بالسرعة
 فبقيت منفردا ما معنى ليس القريب خبره سوى العريب اي ائمه و هو في اللعة و
 بصاحبه بيت درختی کند با غریبان کسی فاعل کند که ناوده باشد بغریبان
 و قبل فی الترجمة بیت عربیه خشونت سوکسه ایدر که غریب چکوب کور
 خبر و شراد مسکین درین سخن بود که اشاره الى مضمون البيت که ناکاه پادشاه
 زاده در فی صیدی از لشکریان دور افتاده بود یعنی فرجیوان و طلبه این سلطان
 و اخبری فرسو عبیه فوق بسمیه بعید آجوده و بالاسریش فرا رسیدای قول
 فوق راسه و این سخن بتنید و در هبیا نش نظر کرد فاعله ضمیر پادشاه زاده صورت
 ظاهرش پاکیزه و مطهر دید و حالش پریشان فلما راه کذلک پرسیدش که آن

از کجایی و بدین جای که چگونه افتادی یعنی کف و معنی در این موضع بر حق
قدم پیاپی از آنجا بر سرش گذاشته بود اعدا کرد و المراد به حکایت ما و معنی
رأسه من الشدايد ملك داده را بر درج امد خلعت و نعمت او علی ما هو المعتاد
و معنی بیا، الوحدة همراه او کرد تا بشهر خویش باز امد بدین بیان بالا
ضافه او شادمانی شد و بر سلامت حالش شکر گفت فلما سمی شبا نکه از آنجا
بر سر او رفته بود ای دفع علیه از حالت کشتی بیان و جوهر ملاح فی الماء و در میان
عطف علی ملاح و غدر بفتح الفین المعجزة و سکون الدال المملة ترك الوفاء عطف علی
جوهر کار و انیان با بدین گفت فلما سمع ابوه ما جگاه پدر گفت ای پسر نفقت
انکاری در وقت رفتن که نهی دست از دست دلیری بسته اند فلا یقدر علی الشجاعة
و بچه سیری شکسته چه خوش گفت آن نهی دست سلحشور معقول القول
هو المصراع الثاني جوی در ای الذهب مقدار شعيرة بهر از پنجاه من و در السن
بتشدید النون و هو الرطل و یقرا هنا بالتخفيف للوزن بپس گفت ای پدر نارنج
نبری کج برداری ای ترفعه یعنی لا یصله و ناجان در خطر نهی بر دشمن ظفر
نیای و نادانده پریشان کنی خرمن بر نیکی کل ذلك اولم حظ اوله اخره منع
و خزینه نه بپس که مایه لا یلخی که بر دم بضم الباء و به نیشی که خوردم چه
مایه نوش حاصل کردم اعلم ان بیان نیش قدمی قول المص دکرده کرداری طاعت
نیش و اما نوش فو لخی علی خمسة معان هم مصدر بمعنی الشرب و صیغته امر من
نوشیدن و صف ترکی اذ ارب مع غیره لحو نوش دار و بمعنی العسل و غیره الاشارة
للحلو و بمعنی شجرة صنوبر ابدال من لفظ نون و ز بالزاد الفارسی و المراد هاهنا الرابع

بیت کرچه بدون نذر و توان خورد بفتح الخاء للفاغية در طلب
گاهی نشاید کرد غواص گرانديشه کند کام نهنگ بفتحین و بالنون بعد
بالنک غصاح و صوابی دید کتری جانور هر کن کند فاعله ضمیر غواص و در
الدال و بتشدید الزاد للوزن بمعنی اللؤلؤ کرایما به قدم قبیل الابواب بفتح نا
الفارسی و الفتح و در فی الدیباچه استیا سنگ بکسر الکاف ز برین حرکت
لا حرم لعل بار لکن می کند بجه خود و استفهام انکاری سیر سرده با فتح
و السکون ثم بالزاد الحجة العریة بالترکی غصیه کلوب دیشین صرتن لخی
درین غار یعنی فی قعر الکرف والمعنی لایاء کل الاسد القوی شیئا فی قعر الکرف
تخرج الی الصید باز بکسر الزاد للاضافة ای الساطع و القاعد چه قوت
بسکون الواو بمعنی العناء بود بفتح الواو و هذا الاستفهام انکاری ایضا
فالمعنی لا یكون المعنی للباری القاعد عن الصید قوت کرد و در خانه صدخو
کردای لولم تخرج من البيت الصید و ترید الصید فیه دست و پایت چو
ای مثله بو فلما ذکر الابن فواید السفر بپس گفت ای پسر درین توبت فی
هذه الکرة فلك ترا یا وری بالباء الیه النقطة بنقطتين من فوق و فتح
الواو بمعنی معاونت کرد فاعله ضمیر خلای فلك و اقبال رهبری قرینه
للسابق تا کلت بالضم الکاف الفارسی و الناء للخطاب از خار و خارت از پای
بدر امد ای خدج من قید لهما و صاحب دولتی و هو ابن سلطان توبرید و
بر تو بخشید و اعطاک مالا و ترجم کردای جهک و کج حال ترا ای انکساجا
بتفقدی و هو طلب الشئ بعد ما ضاع و الیاء للوحدة خبر کردای شد ما

واصلح حتى ما اشتد وجنين اتفاق نادرا فتد و بر نادرا حکم نتوان کرد کما
قبل النادر كالمعدوم ^{صبا دنه هر بار شکاری بیا الوحدة و هر لفظ فارسی}
عربیة ابن ادى يقال له بالتركى تحريفاً منه ^{بمعنى الاخذ بالصيد} جقال ببرد بضم الباء الاولى و
في الثانية افتدكه يكر و زبلكش الضمير راجع الى صياد الخور و قيل في
الترجمة ادجي جقال في نجه بر اولاًية همیشه بركون براغوز او جي قبل
دخي ديشه ^{چنانكه بكي از ملوك پارس في الزمان الماضي نكبت بکسري}
النون والكاف الفارسي فص الخاتم كراغاية قد مر بيانها بر انكشتری داشت ای
كان في خاتمه قص كثير الفن بادی ای مرة تخلم تفرج باتنی چند از خاصان کما
عادة السلاطين بمصلي بفتح اللام و بقراء بالمد وكسر الياء للاضافة سیراز
کمال خلیفه حافظ ^{بدو ساقی بیانی که در جنت خواهی یافت کنان}
رکن آباد کلکشت کلکشت مصلي را ببردون رفت فاعله ضمير بكي و فرمودنا
نا انكشتری را بر کسید عضدي على قنبه قبر مشهوره ^{در روضه غصده و در شهر و در آوار} هنالك نصب کردند
ناه که تیر از حلقه ^{بمعنى بر سر و در} انكشتری بکیر اند خاتم او را باشد اصار مملکه
اتفاچه اصد حکم انتاز بسكون الم وصف ترکیبی وهو الذي تخلم و يدعى انه ^{بمعنى} يصب
شاکله الرمي که در حد متا و بود ند بیند اخند للاصابة جملة خطا کرد
مکرودکی بیا الوحدة بر بام ای علی سطح رباط بکسر الراء بالترکی کا بان سرای که
بیا ^{بمعنى} نجه تیر از هر طرف انداختی بیا و الحکایه باد صهباء الظاهران التبعين ^{بالصبا}
اتفاقی تیرا و از حلقه انكشتری بکیر اند فلما اغذه اسمه منه انكشتری
رابوی بفتحینا شانه الی کودکی از زانی بالیاء المصدري وهو في الاصل بمعنى الرجا

والمراد هنا اللایق دستند علی ما وعدہ الملک و نعمت بی قیاس دادند
لفظه لفضله علی الرماة الكثيرة ^{بمعنى} بمر بعدا ین بید و کما را بسوخت
کیلا بکلف بالرمي مرة ثانية کفتند چرا چنین کردی و کان عاقلاً
ناروتی اولین برجای بماند ^{در ختی بنی الاعراب الاول علی و را} که بفتح الکاف الفارسی و سکون الهاء
مخفف من کاه بود بفتح الواو قد يقع کن حکیم روشن و صف ترکیبی صفة الحکم
بر نیاید ای لاخرج درست تد بیری ای قد یخط یغلط کاه با سند که کودک
نادان ای الصعیر الجاهل یغلط بالفتحات برهد و یفتحتین زند بیری
در ویشی را دیدم در غاری بیا الوحدة فیها بسته و در معنی
باب بروی خود از جهان بسته لا عتزاله عن الناس بالکلیة و ملوک
و سلاطین را در چشم او شوکت نمائند لاستغنائها هر که بر خود در
الدر سوال کشاد ای فتح باب السؤال علی نفسه تا ببرد نیارمند بود بفتح
الواو ای بصیر محتاجا الی ان يموت از بالمد الحوص بکذا ربا دستاهی کن
علله بقوله که کردن بفتح الکاف الفارسی قد مر معناه و کسر النون للاضافة
بی طبع لفظاً بی طبع اما وصف بقوله کردن فقیه مجاز و مبالغه اوصافه ^{لوصفي}
مخزوف ای کردن بی طبع بلند بود ای بکون غالباً بکلی املوک ان طرفی اش
کرد ای طلب و قال که توقع بکرم اخلاق عزیزان است که بانان و نمک
بما موافقت کنی برید الملک ان یأتی العزیز الی مقامه و یأکل من طعامه
منخ ریضاد ای رضی به که اجابت دعوت سنت است لان النبی علم السلام
اذا ادعی الی طعام اجابه دیگر و زانی غدا ملک بعد خدمتش برت

ایذهب الملک الى الاعتذار لى عابد برخواست ای قام و ملک را در کنار گرفت
و تطف کرد علی خلاف عادتہ چون ملک عایب شد ای راح من مجلدہ بک
از احباب پرسید سخ را کہ چند این ملاطفہ بادشاہ حلاف عادت بود درین
جہ حکمتست ای لم یکن عادتک تعظیم اهل الدنیا گفت ای شیخ نشیند هر
هرکہ را بر سماء بنیستی یزاد بہ اکل نعمتہ واجبا ملنخذ من شئ برخواست
و در وجد فی بعض النسخ قبل هذا البيت حاجتت انکہ پیش میرود در بر
پشت خم می کشد و بالاراست و قد وجد فی بعض النسخ بعد البيت السابق
چون مکافات خیر نتوان کرد عنبر بچارکی بیاید خواست کوشش تواند کرد
هغه عمر بکسر الراءوی بنح الواء نشود او از در و چندونی و کذا دینہ کیبید
بکسرتین الى الفین تصبر زماشای باغ و از هارہ بی کل و نسرین نوع من الورد
یکون اصفر سرار دماع ای ہم زمانہ و کذا اگر نبود بالشر اکند بالمد والکاف
الفارسی مع الباء الفارسی ای لو لم یکن وسادة ملئت بریش الطیر خواب توان
و المعنی بالترکی او یقی اولور و من قال انیام الرجل فقد انی بغير معنی اللفظ حجر
بسکون الراء مبتدا و زین سرخیز و المحلة حالیه ای تحصل النوم حال کون
و سادة تحت الراء و قد مر بیانہ بنود دلبر خوابہ و هو من نیام معک
علی فرش پیش بالباء الفارسی دست توان کرد در اغوش لفظ مرکب من لفظ
ورج و من قل لفظ اغوش و جعل اسما و احدا اسم مصدر معناه بالترکی قوتی
خویش معنی الصراع بالترکی الی اتمک او لور کند وقع خاتمہ این هوشم بی هوش
بمع بالباء و الجم الفارسیین صفة من یجید بالترکی و لاسق و المراد به

الامعار بالترکی بغرسوق و من قال و هو اشارة الى الامعار فلم يعرف الا
صبر ندر دکه بسار و مصارع مجهول من ساحتن هج فالمعنی بالترکی
دور له هج ابله و من قال یعنی بواقفت کمند و منتظم الاحوال شود فلم یار
بالمحقق الحقیق با کمر فواید خاموشی ای فواید الصمت
قال علی السلام من فک کفیه و کف فکیه فهو من انفع الناس و قبل
الحکما و ملکو الحکمة بالصمت و التفکر و قبل السکوة عظة بلا شکوة و قبل
سلامه الانسان فی حفظ اللسان و روی ان رجلا وقف علی لقمان فی مجلسه
فقال له الکت الذی تدعی معی فی مکان کذا قال بلی ما بلغک ما اری قال صدق
للمدین و الصمت عمارة لا یعیننی یکی رازد و ستان کفتم امتناع عن
مبتدا و بقلتان اختیار افتاده است خبره و بینہ بقوله که در اغلب اوقات
در سخن نیک و بد افتد ای لا تقع الحسن فی کل وقت بل يقع مخلوطا و بدیه
جز بر بدی اید فان عینهم ناظره الی القبیح گفت مخاطبا الی ای برادر
ان به که یکی بنیند فیه ایهام لطیف هدر چنم عداوت برد کنر عیب
و المراد ان العدو یری الکمال عیبا عظیما کلت سعدی در چنم دشمن
خارست و قبل فی الترجمة هدر چنم عداوتہ اولور اولو شته
که سعدی چو کل در عدو کوزینه دکن و اخو العداوة ای صاحبها و
قدینها مبتدا لا یمر بصال خبره الاولیة ضمیر الفاعل راجع الی قوله اخو العداوة
و ضمیر المفعول راجع الی صالح و اللز بالفتح معنی الاشارة بالعين و المراد به الطعن
بکذاب اشرف الحمرة و کسر السد صفة مشبهة من اشربا بالکسر یاشر بالفتح

انرا بفتحین ای بطرف تکبر و هو وصف قول کذاب و المعنی الامر من فیه بغیر اجل
صالح الا وهو یطغنه بانه کذاب متکبر نور بکسر الراء کتبی دروز و وصف ترکیبی
ای منور العالم چشمه خور بدل منه براد به عین الشمس در بیامد ای لا بدخل
و فی بعض النسخ زشت باشد پنجم موشک کور الکاف للتصغیر ای الفار الصغیر
العیاء والمراد به الخفاش و المعنی لا یرى الشمس عین الخفاش للعداء
با ذرکائی را هزار دینار عربی یاده مبدلته من یوزن یدل علیه بجی جمع بالنون
ای دنانیر و قد شاع فی الفارسی علی معناه الاصلی و قد یراد به جنس الامان خسارة
افتاد فان المال غادر و رایج پسرش را گفت ای قال لابیہ بنیاید که این سخن را
با کسی در میان نهی یعنی لا نقل هذا الخبر لاحد گفت ای پدر فرمان تراست بگویم
ولیکن مرا بر فایده این مطلع کردانی ای بچمنی و اتفاقا که مصلحت در نهان دانستن
چیز است گفت ای اجابہ ابود تا مصیبت دول شود بپند بقول یکی نقصان مایه
و هو مراد سرمایه و دیگر شمانه هسایه قدم بیان الثماتة منزهی من گفتن انده
بمعنی اندوه بل مقصور منه کما یقال فی کوه که بضم الکاف بلا و او و من لم یعرف تحقیق
قال لغة فی اندوه بالواو خویش بادشمنان ای لا نقل من نفسك بالاعداء که لا حول
گویند ای یقولون لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم استغفار با و آخر ناشاری
حال من فاعل گویند و هو فیه دشمن ترجوا فی بیار الوحدة خرد مند صفت
که از فضایل حظی و اورد زشت و طبع لطیف چند آنکه در محافل جمع محفل بمعنی
جمع دانشمندان یثقی هم سخنی نگفتی بیا الحکایت فیه ما باری بدیش گفت ای قال
ابود مره توینز الحجه دانی چیرا نکوی گفت ترسم که پرسندم ای سألونی و من

و من قال ای بسأل عقی فلم يعرف معنی اللفظ و لم يعرف ایضا ان السؤال
منعذ بنفسه قال الله تعالى فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم
لا تعلمون از لجه ندانم و شرمساری بر دم و فی بعض النسخ شرمسار
شوم ان شنیدی که صوتی بیار الوحدة بعد الباء الاصلیة
المکسرة فی کوفت شقی من کوفتن بالکاف العربی ربر طرف لقوله فی
کوفت تعلین بفتح اللام تنسیه نعل فی لغة العرب و بکسر اللام لیس بتثنية فی
الفرس و التکرک و من غفل عن الامر الشایع المستغنی عن البیان قال لم نصا
فی لغة الفرس حوتیر للاحكام بکسر الهمزة بجی چند مفعول کوفت ستمینش کوفت
ای اخذ که سرهنکی بیار الوحدة و اعل کوفت و قد عرفت معناه که بیار
برستورم ای علی دایمی بندام من بستن فلوسکت من ضرب السمار علی
سلم من تکلیف القايد و وقع فی بعض النسخ نکفته دارد کسی با تو کار
ای تعرض لکي احد و لیکن چو گفتی دلیلتن بیار یکی را از علما معتبر
مناظره افتاد با یکی از ملاحده لغتهم الله علی جده و با و تلجج بر بیامد
ایلم بغلب علیه سپرینداحت ای ترک الحیاد لة و برکت بالکاف الفارسی
انصرف کسی گفتش تو با چنان علم و ادب و فضل و حکمت با بی دینی برید القا
ذکر المحدث بر بیامدی گفت فاعله ضمیر یکی علم من فرست و حدیث و
مشایخ او ادب درها معتقد بکسر الفاق بیت و می شود ای لا یقبل و مرا سنید
کفر او خجسته کاراید بی لا ینبغی الی ان سمع کفره انکر که بقرآن و خبر
المقابلة یقتضی ان یراد به خبر الرسول ای الحدیث و المحل یقتضی التعمیم و من قال

یعنی اخبار انبیا و اولیا و مشایخ فقد جزم من غیر دلیل قاطع نزدی
خطاب منزهین است جوابش ندی خطاب من دادن **جالبینوس**
هم حکیم مشهور ابله را دید دست در گریبان بکسر النون و انشمنی زده
و بی حرمتی کرده گفت اگر این را نابودی کار او با نادان با این جایکه مقصود
جایگاه یعنی الی هذه الدرجة رسیدی **بیت** و عاقل را ای لا یكون لعاقلی
نابشد کن و بیکار ای بغض و حرب قد مر بیان لفظ بیکار و معاد و من
یعنی لا ینک من کل عاقلین تباعض و حرب فلم یأوت بمعنی اللفظ نه و انانی بیاء
الوحدة مستزاد ای لا یعانز عالم با سبکسار یعنی رجل حنیف فیه لان لفظ
سار یفید الکثرة و اصله زار و هو موضوع للکثرة و المبالغة مثل کل دار
و یقلب راءه سینا و جوبا اذا کان ما قبل حرف حلق لحو و خار و جوار فی غیره
کما فیما نحن فیه اگر نادان بوحشت سخت کوبد فی مقابلة العاقل خردمند
تبعی دل جوید ای العاقل یسلیه بالملازمة و صاحب دل نکه دارند
مویی ای حفظا شعرا و احدا حیث لا ینقطع و هذکنایة عن کمال الموافقة هم
همی و خوشی و اوارم جوی بالترکی شویله که کذا فی بحر الغرایب و من قال فی شرحه هینه فلم تحق فی الاصل
و اوارم بالمد و سکون الراء المملة بعد الزاء المعجمة المفتوحة المقطع و ههنا بقرایة بفتح
الواو العاطفة و سکون الالف للوزن اگر از هر دو جانب جاهلانند ای
الخاصمان اگر بخیر باشند قیما بینهما بکسر الهمزة بالکاف الفارسی من کسلانند
و هو متعد و من قال و هو ههنا معنی کنفتن فقد جوز کونه لازما و لیس یکی را
نشت خوی داد کشام قد مر هذان البیتان فی حکایت پیر هارون لخل کرد

مضارع

و گفت ای نیک فرجام قد مر بیان بترازم که خواهی گفتن ای که دایم عیب من
چون من ندانی و لما وجدنا البیتین المذكورین فی بعض النسخ ههنا و ههنا
سجیان بلقاء المملة و الباء الموحدة هم رجل معروف فی دیار العرب بالفصاحة
و البلاغة و اسم ابیه و ایل بالیا حذف لفظ ابن لما عرفت زاده را اداة مفعول
در فصاحت فی نظیر ههنا و اندای و صفوه بانه لا نظیر له فی الفصاحة
بر سر جمعی ساء الوحدة فیهما سخن کفنی بیاء الحکایة و لفظی مکرر نکردی و الیاران
کالاولیان و اگر همان معنی اتفاق افتادی بعبارة دیگر بگفتی و من قال فی عبارة
المتن و اگر همان لفظ فی مقابلة ههنا معنی فلم یعرف اللفظ من المعنی و از جمله
اداب ندای ملوک یکی نیست قد مر بیان الذم و **بیت** سخن کر چه دل بند
وصف ترکیبی و شیرین بود بفتح الواو سزاوار تصدیق و تحسین بود کونه
صادقا حسنا چو یکبار گفتی ملوک بار پیش بالباء الفارسی که حلوا چو یکبار
خوردند پس بالباء العربی بمعنی فقط و اذا کان اکل للخلو و احرق فی العادة فالکلام
الذین ینبغی ان یصدر منک مرة و قبل فی التهمة **بیت** چو سوز کر چه دل بند
شیرین اوله **بیت** استسیدن ایشیدن اینه و تحسین قیله چو یرکن دیله
من دیمک نینه حلوا چون نیدی قوما غل نینه **بیت** یکی از حکما شنیدم که
می گفت هر کس کسی بجز خود اقرار نکند ای لا یعترف احد بخمله فکر آنکه که چو
دیگری در سخن باز ههنا تمام ناکرده کلام او سخن آغاز کند فانه یعترف بخمله
سخن راست ای خردمند بن عطف علی سر کمان الشجر و اسما و غیره فاکذبه
الکلام و پس و اصل میا در من آوردن سخن در میان سخن فاصبر حتی یتکم کلام

خداوند یعنی صاحب تدبیر و فرهنگ بمعنی هوش الکمال نگویید سخن ناپسند
خوش معنی خاموش صرح صاحب نظر الخراب به و شتهید به البیت و مر قال
مقصود من لفظ خاموش تقداری من عنده و قبل فی الترجمة سوزك ادلی اخرى
و اریقین سوزی سوزار اسینه قویه صقین **شوکم عفل و تدبیری وادی**
و اره سوزی انده سوزیدر که دکر و ره لاد **نقی چند از بندگان سلطان**
نمود گفتند حسن میمنده را **اهو وزیر که سلطا امر دز تراجه گفت در بلاد**
مصلحت گفت فاعله ضمیر چن میمنده بر شام پوشیده نمادی بقول لکم گفتند
فاعله ضمیر بندگان تودستور بضم الدال هو الدفتر الذی فیہ قوانین الملک **نقل**
منه الی صاحب دکر الدفتر یعنی وزیر کبیر مملکتی لجه با تو گوید من الاخبار الحقیة
بامثال ما گفتند و انداردای لا یقول لنا کت باعما دانکه داند که بکس نگویم
بیس چرای پرسید نه هر سخن که بداند بگوید اهل شناخت النقی مصر و فجمع
المصراع بستر تشدید را د شاد سرخویشتن نشاید با خضای لا ینبغی لاحد
ان یغلب بر افسد با فشا سر الملک فانه سبب للهلک چو گوید ملک با تو بهی
سخن بستر با سرخویشتن بانی مکن در هر سخن سخت کردن مرواست خطا بر
بررکان گرفتن خطاست **در عقد بیع سرای بیار الوحده و البیع**
قد یطلق علی الثراء فهو من الاضداد متردد بودم فالمعنی فی به شرا بیت متردد
جهودی گفت من از که خدایان جمع کرد خدا و هو صاحب البیت کامر فی حکایت مطرب
فی قول المص کتخدا را گفتیم از بهر خدای و من لم یعرف المعنی سکن هنا و قال هنا
یقال که خدا لمن ینوی لمر البیت و ده خدا لمن ینوی امر القرية و لفظ که خدایا

مضاف الی قوله قدیم ابن حلم وصف ابن خانه چنانکه هست فی نفس الامر از من پرسید
فانی اعلم باحواله خیر بالخار المعجزة و الدار للرحلة من خریدن بکسر الخاء فی الاصل و قد
یفتح که هیچ علت ندارد ای اشتر فانه لا عیب فیہ اصلا و من ان لفظ خیر با
الحکم و الزار المعجزة و قال فی سرحه یعنی از من پرسید او صاف ابن خانه غیر از من
وصف که هیچ ندارم نه قال کانه یشیر الی ان کونه غیر معیب مشهور معلوم ککل
احد حیث لا تحتاج الی التفتیش فقد غلط فی المعنی اذ اللفظ یتدرج اللفظ فی المعنی
گفتم خیر آنکه تو همسایه او بی و هو عیب عظیم **خانه با که چون تو همسایه**
مضمون هذا المصراع مبتداه بفتح الدال و رسم کسکون الیم للوزن سیویم کم عیار
بفتح المعین ای المغشوشن از د فیه تقدیم و تأخیر یعنی ده درم از د که ان سیم کم
عیار و مضمون هذا المصراع لیکن امید بتشدید الیم قد عرفت وجهه فی اول
الکتاب و الوزن هنا یقتضی التشدید و مر قال کذا سمعت من بعض الکمل اعترف
انه لبس منهم و ارید اذ به النسبة کاسمعت فی قول المص بکی را یلطف امید و ارکذا
باید بود و المعنی بالترکی لیکن امید و اولی کرک که بستر از هر که تو هزار دارد
فی قبل فی الترجمة **برو یک که قوشنق می که سن اوله سن اون درم**
سیم کم عیاره دکر **لیکن امید اکاد و ترم بن که سن اولی کن هزار دکر**
نقی از شعر پیش دزدان و سربلیم رفت و ثنا گفت طمعانه
امیر و مرود ای امیر دزدان نا جامه تن بر کنند بفتح الکاف و از ده بدر کنند
بضم الکاف ای یا خندانه ثوبه و خرجون من القرية سکان بفتح تین و الکاف
الفارسی سک در قفای و افتادند حومت اراد الشاعر ناسکی بردارد و لید

الكلاب ومن تخ بته بود اى كان الخدرة الارض ان جهة حرام زاده كانند عا
اى لم تقدر على رفع الحجر كفت ان جهة حرام زاده مردمانند ان جهة حرام زاده ^{ند}
نشير الى اهل القرية كه سكركشاده اند وسكركشاده ولما قال الشاعر
هذه اللطيف امير ان غرة تشيد وخنديد تنجايا كفت اى حكيم از من چيزي
نخواه كفت جامه خود ميخواهم اگر انعام فرمايى اميدوار تخفيف الم بود فتح
الواو ادى خير كسان جمع كسر من الخير تو اميد ييست بتشديد الم شر مسان
رضينا به من نوالك بالرحيل الوال هو العطاء والرحيل هم من رحيل
رحله وكلمة من معنى البذل اى رضينا بالرحيل بدل نوالك سالاد نذر ان را
اى كلبيرهم امير را هم در رحمت آمد جامه من بفرمود وقبا بالتركى ففنان و ^{ستين}
بمعنى العرو بفتح الفاء بران مرید كورد و مرید چند بداد و فضيلة قناعة
من وجهين احدهما انه لو قنع لم يسلب ثوبه و طمع سلب والثاني لما قنع
بتوبه زيد عليه وفيها فائدة السكوت فان سلب ثوبه اعاد قع بكلامه
منى بخانه خود را مد اى دخل فى بيته مردى سكانه را ديد بارت او
نشسته فلما رآه الخج ونام داد و سقط كفت وقتنه و ثوب عطف
برخواست اى قام صاحب دلى برين واقف شد وكفت تو براوح فلک
بفتح اللو والهزه وسكون الواو ضد الخفيض وههنا يقرأ بوصل الجر و جهة
داني چیست من الحوادث الذى التى نزل منه چون ندانى كه در سر اى تو كيست
من الاشخاص وفى الحكاية فائدة السكوة فان الخج رفع صوته وقع الفصا ^{حله}
نزدى ان رجلا دخل بيته و رأى رجلا اجنيا جالساً مع امراته

فأراد ان يرفع صوته قال ذلك الرجل الاجنبى اصبر ايها الرجل انصح لك فابك
لو افشيت هذا السر يلزمك ان تطلق امرتك الجميلة فيلزمك الندامة من فدا ^{فها}
وان سترته لا يطلع عليه فتأمل الرجل ساعة فقال اخرج من بيتي يا ملعون
خطيبى كريد خود را خوش و از پنداشنى يعنى كان خطيب قبيل الصوت
ويعم اند حن الصوت و فربا دى فائدة برداشنى بناء على ظنه الناس يتلذذون
بصوته كفى يعنى لو سمعت صوته لقلت فى حقه نعت صوت العرب هال هب
العرب اذا صاح عرب البين بفتح الباء وسكون الياء نوع من الغراب وانما سى
بغراب البين اى عرب العراق لان العرب كان ينعم انه اذا خرج للمرارة
ولقيه فهو ال على الفراق بينه وبين مطلق به در پرده الحان اوست اى
فى موضع خرج اصواته منه والمران صون الخطيب المذكور كصوت الغراب
المذكور ويا آية ان انكر الاصوات اى اقبحها الصوت الجيد ورتان او
اذا نهق باب ضرب الخطيب الطاهر ان اللام للهد او بو القوارىس بدل
منه او عطف بيان اذا اراد يد كونه كنية للمارة الجار مع الجرد خير
مقدم صوت مبتدأ مؤخر والجملة الاسمية جواب اذا امر بهدى صفت
يقال هذا البناء كسر وضعفه اصطر بكسر الهزة وفتح الطاء الموحلة
وسكون الخاء المعجمة قلعة من القلاع فارس والمعنى اذا رفع الخطيب المنكره
صوته بهدى من فرط قوته وخشونته اصطر فارس مع استحكامه اذ
الصوت القوى له تاثير في هدم البناء لهذا يستعان فى هدم الحصون
باصوات التوفان مرد میان خطبه بالباء على الاصل اى اهل القرية بعلت
^{ترتبه}

جاهلی که داشت او سبب منصبه بلیتیش کشیدند و ادیتش مصلحت نداشت
 الاذیة علی ذنن البلیة یعنی الایضا تا یکی از خطبای آن قلم که با وی عهد
 نهانی دست که میبرد ف بین اهل الجاهل باری پرسیدند او آمد بپوشه گفت ترا
 خوابی یعنی الرؤیا دیده ام ای حق که حیر باد گفت چه دیده گفت چنان دیدم
 که ترا از خوش بودی معناه بالترکی سنگ بر خوش اواز یکداری و
 مردمان از نفس تو در راحت بودند و میدانند علی خلاف حالک فی البقعة
 خطیب اندرین خطی بنیدیشید ای تفکر فیه ساعة و گفت چه مبارک
 خوابست که دیدی که مرا بر عیب من مطلع گردانید معلوم شد که اواز
 ناخوش دارم و خلق از قسم درختند عبد الرود یا تعبیر احسانا جنت
 انتقل منه الی ضده توبه کردم که دگر توبت خطبه خوابم جز با هستی
 است از صحبت دوستان بر رخ بکسر الباء مضارع متکلم من بخیدن و
 المروی من الاساندة ومن قال و تجوز فتح الباء بمعنی در رخ کامر فی قوله بر
 شب بره او بمعنی بر کامر فی الالباحجة فی قوله بهشت باب فقد و هم القبح
 حسنا و کان محنا جانا مثل هذا الرؤیا کا خلق بدم حسنا نمایند متعدد
 عییم هنر و کمال بینند لان نظرهم بعین الارادة خادم کل و یا سمن نمایند
 الی کو بالترکی قنی دشمن شوخ چشم ناپاک اراده الجمع او الجندر الدیف
 الاخیر و جلا که هذا المصراع مرهون تا عیب مرا بمن نمایند هر آنکس که
 عیبش نکونید پیش هنر داند از جاهلی عیب خویش و التحقيق الذي
 نلتبهرک علی عیبک و هو صدیق که کان عمر بن خطاب رضی الله

بقرینه

عنه بقوله رحم الله امرأه اهدى الينا عیوبنا و کان اصحاب النبی و هم یجعلون
 عیوبهم هدایا فیهما بینهم بریدون الاصلاح یکی در جامع سخاوت
 یطوع یعنی بفراجه بانک عازای اذان گفتی بیاء الحکام با وازی که سخاوت
 از وی ای من دلت الصوت نرفت بودی لغضاعته و صاحب سجد امری بود
 عادل دینکوسید و نحو سنش که الضمیر راجع الی امیر و ضمیر المفعول الی یکی دل
 از رده کرد و بالکاف الفارسی گفت ای جوان مرد این سجد را نمودن فدیعه
 که هر یکی را از امتیان ای لكل واحد منهم سجده بسیار در از بکسر الهمزة ای وظیفه
 است و ترا ده دینار می دهم تا بجای دیگر روی بفتح الراء کسر الواو و سکون الیاء
 الخطاب برین اتفاق افتاد و برفت بعد از مدتی بیاء الوحده و فی بعض
 در کثرتی پیش امیر باز آمد و گفت ای خداوند بر من حیف کردی که بده دینار
 ازین بقعه برید بها المجد و ان کردی الجناحه رفته ام راضی اند بدین
 می دهند که بجای دیگر روم قبول می کردم فلما تم کلامه امیر بخندید و گفت
 زنهار رستانی که به پیماه دینار هم راضی شتوند بدیشه بالترکی کس
 خراشد مضارع منفی من خراشیدن سر روی خارا اصل بمعنی الحرج الصلب لای
 بمعنی المناع کل بکسر الکاف الفارسی بمعنی الطین مفعول خراشد چنانکه در
 بکسر التالافاضة نومی خراشد فاعله ضمیر بانک در شت دل مفعول خراشد
 ناخوش اوازی بیانک بلند قرآن می خواند فی مکان صاحب دلی
 بود بکشدت و گفت فاعله ضمیر صاحب دل ترا مشربانه ای الوظیفه التي تو
 الیک کل شهر چند است گفت فاعله ناخوش اوازی هیچ ای لا وظیفه لی

کفت پس ازین رحمت خود جراتی دهی ای برفح الصوت کفت از بهر خدا می خواهم
و المعنی بالترکی الله یجوز او قهرم کفت از بهر خدا بخوان ^{خط} که تو قرآن برین
بفتحین ای علی هذا لاسلوب حوائی بیا و الخطاب ببری بضم الباء الاولی و فتح
الثانیة روتق ای حسن سلما فی الباء مصدریة ^{بنیم}
در عشق جوانی عشق فرط الحب و قبل لا یکن تعریفه و اغایعرفه من ذاقه کما
قال مولانا الرندی هر چه کویم عشق را شرح و بیان چون بعشق اخیل باخ
از آن و جدا الشباب من البلوغ الی خبیة و ثلثین و بعده کوله الی خبیة و بعده
شیخوخة و قبل الانسان فی الرحم بسی جنینا و اذا اولد و لیدا و اذ مضی علیه
زمان قلیل سنی طفلا و بعده صبیا و بعده مراهما و بعده غلاما الی ان یبلغ
تسع عشرة سنة ثم منه شبابا الی اربع و ثلثین ثم منه کھلا الی احدى
و خمسين ثم منه شخا الی اخر العمر ^{حسن} معندی را گفتند سلطان
محمود چندین بنده صاحب جمال دارد ای که غلام کثیره ملاح که هر یکی بدیع
ای غریب جهانند چگونه است که با هیچ کس ایشان میل و محبتی ندارد ای
لیس لاحد منهم میل و محبة چنانکه با ایاز کمال حب الی کان له الا الیه که
او را زیاده حسنی نیست کفت فاعله ضمیر حسن معندی هر چه در دل فرود آید
ای کل شیء یدخل فی القلب بان تحبه القلب در دیده نکو نماید هر که
سلطان مرید ای محبا باشد فذلک الشخص کرهه بد کند نکو باشد کما و
فی الخبر حبک بالشئ یعیک و یصم و انکه را با دشته بیند از دای پرده
السلطان کشت از خیل بکسر اللام للاضافة خانه الخیل فی الاصل الفرسان و ^{للا}

۱۲۰
به کبار البیت نتوارد مضارع منفی من و اخن ای لا یلنفت الیه احد من
اهل بینه و فی بعض النسخ از خیل و خانه بالواد العاطفة فالمراد من الخیل
اهل العسکر و من غیره کسی بدیده انکار اگر نگاه کند الی صورة یوسف
نشان صورت یوسف بالا اضافه فی اللفظین دهد بیا حوائی ای خبر من چنه ^{بالفتح}
و کر پنجم ارادت نکه کند فاعله ضمیر کسی در دیوای الشیطان القبیح فرستد
الضمیر راجع الی کسی نماید فعل مجهول ضمیر التراجیع الی دیو پنجم کردی الی کرد و بینه
بتخفیف الداء المثلث الملائكة المقربون و ههنا یقرر ای لفظ کردی بتشدید الی
للعزیز کونید فی القصة ^{کما} خواجه را بنده الهیة فیها للوحدة با دو لجن صفة بتنه
بود و با وی اشاره الی بنده بر سبیل مودت و دیانت نظری دانت فاعله
ضمیر خواجه با یکی از دوستان کفت شکایت عن العبد در بیغ اگر بنده من ^{چنین}
حسن و شمایل که دارد فان جماله فی الغایة زبان درازی و صف ترکیبی و بی
ادبی بتویدی کفت فاعله ضمیر یکی ای برادر چون اقرار دوستی یعنی محبت
کردی توقع خدمت مدار عله بقوله که چون عاشق و معشوقی الباء
مصدریة فیها در میان آمد ما لکی و علوکی و الباء کالادلیان برخاست
ارتفع و انعدم بل انعکس کما قال ^{خواجه} با بنده بری خسار ای المولی مع
الغلام الی وجهه کالحن چو در آید ای دخل بیاری بالبلاء الاصلیة و
خنده عطف علی بازی چه عجب که چو ای مثل خواجه نار کند فاعله ضمیر بنده
و فی بعض النسخ جو رکند و ین ای خواجه کشت با دنازی جمل الفتح چون بنده
ای نیصبر المولی علی دلال العبد و جوزه کالعبد الصابر علی الشاق و قبل

في الترجمة بين خواجه چون يكلى قولى ايله كنه شاديه وايد خند
نوله نازايد قول افندي كى نايوكن چكه بوجون بنده كيا پارسايي را
ديدم محببت شمع بيا الوحدة كرفنا راى اسير و رازش ابرودن بر بلا افتاده
لعم ندرته على كتمان العشق چند آنكه ملامه من اللوم كالمقالة من القول ديدى
من الحبيب والرتيب وغيرها وغرامت من الغرام اى الشراء الدام والعذاب شدي
ترك قصاي وهو الاشتياق وفي العشق نكرتى وكفى كونه نكتم ردا فنت
دست اى يدى ورخود بنى بليغ نيزم اى ولوضربى بالسيف الصارم بين
بعد از تو ملار و ملجاءم قدم بيا نهما يست وينبغى للبحران لا يرجع الا الى الجيب
هم در كنه معنى باء الا الصاق نوكر نيزم كرك نيزم اى ان افردت فلا احد افرا
اليك بارى ملامتش الضمير راجع الى پارسايي كردم وكفتم بيان للملام عقل
نقبت راجه رسيد كه نفس خست غالب آمد فان حب غير الله من الك
وس النفسانية وغلبيها زمانى بيا الوحدة بفكرت ودرشت بالتركى فكرة
طالدى وكنت هر كجا سلطان عشق امدعا ندرهون قوت و بازوى
تقوى راحل فاعله غاند باك دامن مثل دامن چوديد بكسر الزار وفتح
الباء مضارع من ريسين اى كيف يعيش طاهر الزبل بى بچاره فاعل زيد
افتاده تاكريان در و حل بفتحين الطين اللزج بكي رادل از دست
مرفته بود كناية عن تعلق القلب بالغير وحبته وشد جان كفته اى فاله فعلا
اى بلسان الحال وقولا اى بلسان القول ومن لم يعرف المعنى قال فى شرح
كرده ثم قال وله نظاير في هذه اللغة بل في هذا الكتاب وهو افتراء حقيقه

واو حل على الجاز لا وجه التخصيص بهذه اللغة وبهذا الكتاب ومطرح بفتح
الميم وبالحاء والمضمة هم مكان من مطر مطر بصره الى الشئ اى ارتفع نظرا
جاء خطرناك لكونه ابن السلطان كاسيصر به وورطه هلاك الرطة معنى
الهلاك فالاضافة بيانية نه لقمه كه متصور شدى كه بكلام ايد بالكاف الفا
اى لم يكن متصور ان يادنى بلجنىك يا مرعى كه در دام افتد چودر چشم شاه
بمعنى محبوب هنا بيا بزررت النال الخطاب والمخاطب هو العاشق والمعنى
اذا لم يلفت المحبوب الى دينارك زر و حال يكسان عائد مضارع مجهول بر
اى هاستيان عندك ايها العاشق من حيث عدم التوصل به الى المطلوب
ماران بنصيص خشن الباء بمعنى مع كفتند اى قالوا له خيال بحال وهو الوصل
الى هذا المطلوب فجنب بالنون بين الحيم والباء اى يتعدى كنه خلق اى جماعة
هم بدین هوس كه نو دارى سپرد و باى در تجر كناية عن الابتلاء القوى بنا
وكنت دوستان كو بضم الكاف الفارسي تا ولد وقدر بيان او التقدير
دوستان را كو اى قل لم يصنعتمى كند ومن لم يعرف المراد قال لفظا هم رايد
كه مراد به وهو بمعنى اسنان العين وقد يستعمل بمعنى العين مطلقا والظاهر انه
لجول على الحقيقة ومن قال اى ديد به دل فقد تكلف بر اراده اوست فالار
قد يرمى بانارها جنك جويان وصف تركيبي بنوع بار وكنت بكسر الكاف العربي
بالتركى يعرفى وسكون الفاء للوقوف مجوز اجتماع الساكنين فيه دشمنان را
كشد بضم الكاف العربي وحوبان دوست الحابيب يقتلون الصديق وقيل فى التر
دوستاره ديدن نصحت ايلسون بن انك كوز لرم ارادتى جنك

جنگ اید نکر کوجیلده قوتله قتل ایدر لر عدتی دوست بنی شریکیت
 نباشد ای بکش شرط الحبه باندیشه جان بالا ضافه و سکون النون ای بفکره
 و لرا خوفه دل بسکون اللام مفعول مقدم لقوله گرفتن از هر یکسر المم معنی
 الحبت هسا و کسر الراء للاضافه جانان بسکون النون بر گرفتن توله در بند
 خولستن باشی ای هاد ام تکون فی تد بیرک و تخاف من هلاکک عشق بازی دروغ
 زن باشی معناه بالتک عشق بازی لغی بلان او سرجی اولاسن فقوله عشق بازی
 مفعول لقوله دروغ زن و من لم یعرف المعنی قال یعنی در عشق بازی کر نشاید بدست
 ره بردن المراد به هو الوصول شرط یاریست بالباء المصدری المراد به الحبه
 الصادقة در طلب کردن حیزم بلقاء المعجزة ای اقوم چونان بسکون النون
 والال ای لم یبق پیش بالباء العینی ازین تد بیرم والمراد من القيام هو التمسک
 وعدم الفرار خضم از همه شمشیر زدند باینهم لقتل کردند دست که استینش
 کنایه عن الوصول و جزاء الشرط محذوف ای فیها ونعمت هذه الحصلت و نه
 بر دم بفتحی الراء والواو بر امناس جرم فالعاشق الصادق لا تخاف من الموت
 متعلقانش را که نظر در بود ای کما انظر ون الی عمله وحاله و شفقت برود کار
 عطف علی ما قبله بند شد اندای نضواله و بندش هادند ای قیدرها سونک
 بیا والوحدة ندامت صلا ای لم ینفع له فایده ما در داکه طبیب فی ذکر کفا
 درد او طبیب صنعة صبری فرماید من اکل السكر والمراد بالصبر الشی المعرف
 بالمرارة ای باومر الطبیب کله دین نفس جری را شکری باید این استیدی
 بیا الخطاب استفهام که شاهری بیا الوحدة بنهفت بفتح الباء و فمعی النون

بالباء العربي

و الهاء متعلق بقوله می گفت بادل از دست گرفته را می گفت ای کان يقول
 محبوب الخط لا خفاء لعشقه تا تر اقدر خویشان باشد مرهون پیش
 چیست چه قدر من باشد مجمع البيت مفعول القول پادشاه زاده راکه
 مطع نظر او بود خبر کردند ای قالوا له جوانی بر سر این میدان مداومت نماید
 ثم وصفوه خوش طبع و صف ترکیبی و شیرین دبان و صف اخر سخنهای لطیف
 و نکته های غریب از دی شنوم کما هو حال العشاق چنین معلوم می شود که
 شوری بجای المعنیه احدهما بالتک شول او و کوله ایل بری بر نه قارشو
 اگر عدلت کند تد بیر عالم نباشد در جهان هرگز شد شود
 کذا فی نحر الغرایب و قد یراد به الخلط والاضطراب والمراد هنا المعنی الا
 ومن قال فتنه عشق فقد اتی بمعنی من عند نفسه وقد وقع فی هذه اللغة
 والورطة فی قول المص شونخنان بارز و خواهند در سر دارد سوری فی
 نحر الغرایب سوز اسم مصدر بمعنی سوختن و نخی ایضا صیغة امر و صفا
 ترکیبیا والمراد هنا هو الاول در دل لفظ دارد مقدمه شیدا و التحیر فی
 نماید فلما فصلوا حاله بسر است ای علم ابن السلطان دل او نخته اوست
 ای عاشقه و این کرد بلا بفتح الکاف الفارسی بمعنی العباد بر انکسخته او
 مرکب بجانب او راند فی میدان جوان چون دید که شاه زاده بنزد او عزیم
 عزیم بکسر المم للاضافه آمدن دارد بکریست ای یکی و گفت انکس
 که مر ابلشت باز آمد پیش می جاوین یدی ما نا معنی نشبه هناك کشت
 بسوخت ای احترق قلبه بر کشته بضم الکاف العربی خویشای دم مقتوله

چند آنکه ملاطفت کرد فاعله ساه زاده و بر سیدش که از جای سالدانه
من ای مکان وجه نام داری ای ما اسمک وجه صنعت دانی کل فلما ساله
ابن السلطان جوان در عرض محروقت چنان عریق بود بحال نفس بفتحین زدن
نداشت **بیت** اگر خود دهفت سبع بضم السین المرحلة واحد من السبع بحال نفس
واحد من الثانیة و دهفت سبع کنایة عن تمام المصحف و ذلك لان القراء حین
قسموا القرآن فی زمن الحجاج الی ثلاثین جزءا قسموا الیضا الی سبعة اقسام و قول
الناس بالترکی بدی مصحف عبارة عنه روى عن السلف الصالحین من ختم القرآن
على هذا الترتیب الذى نذكره ثم دعا یقبل حاجته یقر اذ یوم الجمعة من اوله
الی سورة الانعام و یوم السبت من سورة الانعام الی صورة یونس و یوم الاحد
من یونس الی سورة طه و یوم الاثنين من طه الی سورة عنکبوت و یوم الثلاثاء
من عنکبوت الی سورة نحر و یوم الاربعاء من النحر الی سورة الواقعة و یوم الخمیس
من الواقعة الی اخره از بر نحوای خطاب لكل احد چو اشفی ای صرت عاشقا
متحیر الفی فی بالیا فی الحرفین اصطلاح الجمع و مراد یعرفه قال ان اسمی هذین
هو الباء و الناء بالمد و ین و ین و بالیا و غلط مشهور برید آتی فان العشوق یورث
الحیرة و قبل فی الترجمة **بیت** اگر قرآن از بر اوقیان چو عاشق اولوی بلیک
شهرزاده گفت با من چو اسحق بکنی بکونی که ما هم از خلقه درویشانیم هذکما
اللفظ و التلطف منه بلکه خلقه بکونش ای اعبدا یشانیم مثل هذ الکلام من
الحبیب خاصه من ابن السلطان یرید الک عاشق انکه بفتح الکاف الفارسی و سکون
الهاء و بقوت یشانیم بالفارسی اشکر رفتن و کسر السین للاضافة محبوس

از مویان طلاطم امواج محبت بالاصافه فی اللفظین سر بر او ارد
گفت **بیت** عجبیت با وجودت خطاب للمحب که وجود من بماند
مضارع من ماندن تو بگفتن اندر ای سر اسحق بضم السین و فتح الحاء
للقافية بماند کما اول این بگفت و نعره برزد و جان تسلیم کرد **بیت**
عجب از کشته بزم الکاف العربی نباشند بدر خیمه دوست فانه روح
الموت عجب از دنده که چون بالامالتجان بدر آورد ای اخراج روح
سليم فعیل بمعنى ففعل **بیت** از متعلمان بحال سباحتی بمعنی
دانست و معل از لخاله حسن بشریت است فان الميل الی الحسن خاصه
الحسن البشیری دون الحيوانی با حسن شیره او بفتحین ظاهر جدا
نسان میل دانست حاصل الکلام ان المعلم کان نجیب تلمیذه **بیت**
بمقابلی که غالب اوقات او درین سخن بودی **بیت** نه لجنان بنوعلم
ای بهشتی روی با من وجهه کوجه اهل الجنة که یاد حویتم
در ضمیر می آید فان کما العتق نسیان غیر المعشوق فیدرم نسیان النفس
زدیدنت شوانم که دیده بر دورم مضارع من دوختن هکذا و جردنا
عبارة المتن فی النسخ التي رايناها و من قال بدل بر دورم بر کرم فقد
اختار النادر و کرم مقابله بینم که تیر می آید از العاشق بفتح
المعشوق علی کل شیء کما اقبل **بیت** دیدنت خوبست اگر خود ساقبت
بادشا کرده یکدم خوشست **بیت** باری بر گفت ای قال المعلم مرة للمعلم

الجنان که در ادب در رسم اجتهاد و بذل جهد می کنی در ادب
نعم بسکون الفاء نظر فرمائی که که اگر نه در اخلاق ناپسندی بیا و الوده
ای خلوت غیر مرضی می بینی که حران پسندیده نماید بجای شجره برآم مطلع گرد
ناتبدیل آن مشغول شوم فان تبدیل الخلق بضم الخاء ممکن دون تبدیل
لخلق بفتح الخاء و گفت ای بسرا این سخن دیگری پرس که مر با تست خذ
هنری بینم **چشم بدندایش** بالاضافه که برگزیده باد بفتح الباء المعلى
من کند دعا علیه **عیب نماید** برش در نظر یعنی در نظرش قدم
الشین للوزن که هندی بیا و الوده دانک بیا و الخطاب و هفتاد
عیب در هون دوست بیند جز آن یک هر فان عین العدو ناظره الى العیوب
عین الصدیق ناظره الى الکمال **بشبی** یاد دارم که یار عزیزم بیدیدم
محبوبه ار در در آمدای دخل چنان بی اختیار راجع ای من مکانی برآم
ای وقت که چراغ باستین کشته شدای انطفی **سری** ای اتی لیل لطیف
ای خیال من تجلوا ی یکشف بطلعه ای بوجهه الذبی ای الطلعة منقول
تجلوا و هذه المصراع مع قوله اشکیت و ضمین اسم مصدر من شکفتن
آمد و تخم که این دولت ارکبا آمد و احد من ثانی البحر الطویل و يقال لکله
لمثله الملع و من اراد معرفه الاوزان و الصنایع الشعریه فلیطالع کتابنا
المسی سحر المعارف بدشت ای فقد د که الجیب و غناب آغاز کرد که مر
در حال که دیدی چراغ را بکشتی فلما عابتنی کفتم کان بر دم ای ظننت که افتاد
بر آمدای طلعت الشمس و نیز فرمایان گفته اند **چون** کراچی ای رجل ثقیل

به پیش شمع ابد در هون خیرش ضمیر راجع الی کراچی و لفظ خبر امر
من خاستن ای قله اندر میان جمع ای فیما بین الجماعه بکشت مفعوله
بفرینه المقام ای اقبل ذلک الرجل الثقیل و من قال فی شرح المص خبرش
راجع الی کراچی و هو حسب المعنی مفعول بکشت فقرار تکب ثبالیس فی قاعدة
الهرب و الجمع و رای لو کان الجانی شکر خنده است شیرین لب استینش بکرو
شمع بکشت و قبل فی الترجمة **بیت** بر ثقیل کشتی کلسه شمع او کنه در
اول اراده من اولد **کر** شکر خدا یسه شیرین لب دوت یکنی و
شمعی سویندر **کرا** نیز یکی دوستی را مدح نماید به بودم فاعله ضمیر کی
کجاسی خطابا للصدیق که متناقصیم گفت ای الصدیق متناقصی بالیا المصدی
به که ملوک **بیت** دیر آمدی بالترکی کچ کلک ای نکار سر مست وصف
ترکیبی و لما کان اثر السكر اعلب فی القوی و الحواس الکائنه فی الرأس نذرت
ندم دامن ای دامن از دست اییدی معشوقه که دیر دیر بیند
اختیار معشوقه دون معشوق للضرورة اخر کم ازانکه سیر بیند
معناه بالترکی آخرا ندن کم میدر که توق کره لرو هذا المعنی الظاهر لم یعرف
الفارسی و قال من لم یعرف یقال اخر کم ازانست بالترکی اندند کم میدر آخر
هكذا حققه بعض الکمل هذا کلامه فانظر فی کیف استصعب و اتی بمعنی
الی بعض الکمل و الحال انه لم یبین معنی لفظ المص **شاهد** که بار فیض بباری
و خنده آید الی زیارة العاشق لخصا کردن آمده است لحکم آنکه بسکون الیم
ای البتة فقولہ ارغیرت و مضادت مفاعله من الضد و هو مضاف الی یاران خا نباشند

کلام مستقبل و فی بعض النسخ حکم آنکه از غیرت و مضاد الی فیکون ^{منسقا} کلام
اذا اجتنبت ^{در رفقه} بضم الراء و کسرها و سکون الجاعده التي توافي المرأ فی
السفر لتزود فی متعلق بخینفی و ان جئت فی صلح ای للوصل والواد اما
للعطف علی ^{الحس} المحذوف ای لم یجئ او للحال و معنی الشرط منسحق عن ان
وانت محارب جواب اذا قبل فی الترجمة ^{بیت} فجن که یولد من استیلاء کله
سن زیارتی اگر چه صلح کلورین و لی محارب سن ^{بیک} بالیاء و الراء
الدال علی لفظ یک نفس که برایتی ای اختلاط یارب را غیا و مرهون سنی نماید که
عبرت وجود من بکشد که بضمین نخنده گفت فاعاله ضمیر یارب که که شمع
جمع ای سعدی قانی اظم مر از ان چه که پروانه خویشان بکشد قبل
^{بیت} چو بر نفس قرشته یار واده اغیاره او دمه غارتله و اریغ او زنی به
در کولب ابتدای که بن شمع جمع ای سعدی مکانه غصه که پروانه کند آوین
در ^{بیت} یاد دارم که در ایام پیشین ای فی الايام الماضية یربدان هذ
القصة وقعت فی ایام الشباب من دوستی بیار الوحدة یربد المحبوب چون
دو یادام معز در یوشی عبارتة عن کمال المقارنه صحبت داشتیم ناکاه اتفاق
بالسکون سفر افتاد ای سافر المحبوب پس آمدنی که بار آمد ای جا و عتاب
اعاز کرد ای شرح فی العنا که درین مدت قاصدی بیار الوحدة بالفارسیه
بیک نفر ستادی الی التفحص احوالی کفتم در ربع امدم که دیده قاصد بحال تور
کرد و من محروم بجام کما قبل ^{بیت} فی تو شتم نامه و بر نامه می بردم چیده
کوچک پیش از مشتاق بپند روی ^{بیت} یارب در برینه ای قدیم مرا گوا

الحاف الفارسی بقید التأكيد كما عرفت فيما سبق ومن قال مع فقد غفل بربان ^{بیت}
مده نری دادن یعنی آنکه لا تقدر علی ان تأمر فی بلسانک و اتوب بکلامک
علله بقوله که توب بشمشیر خواهد بودن معناه بالتوبی که بکاتوب فلج
ایله او لاجق دکلمی شرم لفظ شک بمعنی الغبطه و الیم المتکلم و من قال معنی
نم فلم یأت بمعنی التلغظ الاصلی اید که کسی سیر بسکون الراء و الکسرة المحبولة
یعنی السعیان نظر بسکون الراء در تو کند اغیظ احدا بنظر الیه عبانا
و المعنی هذا الذي ذكرناه و من طن ان لفظ سیر نظر و صف ترکسی فقط اخطأ
باز کیم فی نفسی که نه ای لا یكون الاخر المذكور کسی سیر خواهد بودن ای
لا سجع احد من مشاهدة جالک ^{بیت} دانستندی را دیدم محبت
تصحی بیار الوحدة فیها گرفتار و راضی از و بکفنا ای لا یطلب من دگ
لحبیب غیر الکلام جور فراوان بردی و تحمل بی کران کردی قدرت
فراوان بی کران باری بطریق نصیحتی کفتم دایم که ترا در محبت این ^{مسطور}
یعنی المحبوب علی و غرضی نفسانی نیست و بنای جودت بر ذلتی بقع الذاء
المحوة نه التون النافية اذا دخلت الفعل و غیره اتصلت نحو مذانت
و غی دایم و اذا لم تدخل علی شیء تکتب بالها و من قال مقصور من بیت
فقد اخطأ و لم ان صاحب بحر العراب ان لفظ نه حرف نفی و الهاء فی اخر
ها و علامه با وجود این معنی ای فاذا کان الامر كذلك لایق در علمنا ^{بیت}
خود را شرم کردن قال علیه السلام اتقوا مواضع التهمة و جور بی ادب
بردن گفت فاعله دانستندی ای یارب عتاب عتاب از دامن تو گوارم

بداری مراد درین مصححت که تو کوبی من ترک المودت لاجل التهمه والاذیه
 اندیشه کردم صبر بر جفا سهرت نماید که صبر از وی مشاهده جماله محال
 و حکیمان گفته دل بر مجاهد نهادن بر آدم تحمل الاذی اسانترست که چشم
 از مشاهده برگرفتن بیت بلکه فی او بسر بشاید بود الذی لا یبع الامام
 بدون که جفا بی کند بیاید برد ای بنیغی الخمل به هر که دل پیش دلبری
 دارد ای من یکن قلبه عند محبوب یعنی تعلق به قلبه ریش در دست
 دیگری دارد ای لحینه فی ید الغیر و هو الحبيب وقد وقع فی بعض النسخ
 هنا اهوی بالهند اصله بالهندک معناه بالترکی جلب و یولار صالی
 در هند کردن ای فی عنقه نتوان نخستین رفتن یعنی لا یملک ان ینذهب
 ای ترید نفسه ردی اردوست بالواو بین الدال والسين بمعنی الحبيب
 لا بلا و او بمعنی الید كما ظن ابن سیدی علی کفتمش زینهار یعنی قلت یوما
 من الايام مخاطبا الی الحبيب الامان منک ومن غلط فی اللفظ اخطا فی
 المعنی حیث قال یعنی کفتم از دستش و قد یقال معناه کفتمش که زینهار ارد
 تو الی العصمت والامان من یدک هذا کلام چند از آن روز کردم استغفار
 ای استغفر الله مرارا من ذلک الیوم و بعده نکند دوست زینهار ارد
 یعنی لا یطلب العاشق امانا من المعشوق دل نهادن بر لجه خاطر دوست ای
 ضبت برادتم که بطلبم ببرد خود خواند شرط و بفرم براند بفتح التو
 فیها شرط اخر او را ند جواب للشرطین بیت در عقوان یعنی اول
 جوابی بالیاء المصدری چنانکه آند و دانی جمله معترضه با خوش

بسی یاء الوحدة سرکه بفتح السین و تخففا لاد و سری بکسر السین و بنشد
 الراء و یاء الوحدة داسم ای کنت احبه لحلم انکه خلق بفتح الخاء الموحدة و یاء الوحدة
 دهنه طیب الادار والمراد انکه کان له حسن الصوت و خلق بفتح الخاء و یاء الوحدة
 ایضا و لفظ داشت مقدس و المصدر علی معناه لکنه مجهول والمراد انکه کان له
 خلقه حسنه کالبدر اذا ابد ای ابد ومن قال بمعنی المخلوق فقد ارتکب التقدير حیث
 یعنی تمکان له اعطاء مخلوقه حسنه کالبدر المنیر بیت انکه نبات عارضش
 الصمد راجع الی قوله خوش بیری اب جوده مخورم المراد من النبات فی هذا المصراع
 هو الذی یثبت علی الارض و فی المصراع الاخر هو الشکر در شکرش بفتح الشین الموحدة
 و کاف العربی برادیم سفته نکه کند معناه بالترکی نظر الی سون لانه امر الغایب
 قال فی صحاح الفارسی فی بیان معلوم امر الغایب انه علی لفظ المضارع بعینه
 و لکن یفرق بینهما بالقراین هر که نبات میخورد و من قال ای بنظر الی شفته فان
 طعم النبات بذکر شفة الحبيب لمنسبة بینهما فی اللغة فلم یعرف اللفظ بالقرینه
 فاخطا فی المعنی اتفاقا خلل طبع برید طبعه ارد و حرکتی دیدم که بنشد
 و ما حستنه دامن ارد در کشیدم کنایه عن الانفصال والانقطاع و مره
 بضم المیم بالترکی بوجع مرش بکسر الهاء بمعنی المجبت هنا بر حیدم براد
 به ترک تعلق و اخذ القلب منه و کفتم بیت بر و هر چه می باید پیش گیر و
 علی مراد که سری مانند ای ای لا توافنی لان سر داشتن کنایه عن الموافقه کما
 ان لفظ باش طو شفق فی التری عبارة عنه و من لم یعرف المعنی قال یعنی چون
 باماسرنداری سرخویش گیر و اذهب منفرد استبدش که می رفت و می گفت

مضمون البيت الاتي شيرازي الخفاش كروصل افتاب خواهد ومعه روتق
بازار افتاب نگاه مضارع منفى من كاستن بمعنى الانتقاض ان يفت وكرود
وبريشاني او درمن اثر كود فقدت زمان اضم التار فعل المنكلم زمانى منهون
على انه مفعول الوصل محذوف على انه المضاف اليه ولله والواو الحال جاهل والحالة
حالية نقد متعلق بجاهل لنيد العيت من قبيل اضافة الصفة الى الموصوف
والعشر بالفتح الحقة قتل طرف جاهل المصاب جمع مصيبة وقيل في الترجمة
رمان وصل نردم كشي جوبلن اعيش لذيد قدني عيشك مصيبة او كمال
بازاي وبالمد وسكون الياء امر من احد مر بكش بضم الكاف العذني
كه نيت مردن اي الموت قدامك خوشترين از تو زندگاني بالياء المصدر
كردن وقد كنت على هذا الكلام اما بستردم باري جل وعلى بزار مني
باز امد اي جيبى من السفر ان خلق دودي بياذ النسبة اي الصوت الذي كا
كه كصوت دود عليه السلام مغيرتند وجمال يوقى الياء كالادو بزيان
اي انتفض وبرز سبب افتادش اي زقنه جواي مثل به بكسر الياء وسكون الهاء
السفر جل كرتى بفتح الكاف الفارسي ويار الوحدة شسته اراد به الشعر الناعم
وروتق بازار جشن شسته اي انكسر متوقع بكسر القاف اي بجزور كارت
كريم كنانه كرفتم اي قدرت منه الى طرف وكفتم بيت از روز يرا ديم الوقت
كه خط شاهت من قبيل اضافة الموصوف الى الصفة بود يرا ديم الشعر الذي
ولده وقيل يرا ديم ما بدا تحت شحميه في او ايل ظهور لحينه وهذا وان
سورة لطافت المحاييب صاحب نظر يرايد المص به نفعه انظر يرايد

يوايه الحكاية امر زيبامدي بصلحت الضمير راجع الى صاحب نظر كشي اصله
كه شير والضمير راجع الى قوله خط فحه وضم اشار الى الشعر التفاضل
الشارب والذوق واعتراض القابل على كلام بقوله وانت جبير بان الانب
ان يقال وكسره بدل فقه كالاخى بيت ناز بهار اندا ورفت بفتحين
واحد الادواق والناد للخطاب زرد ستداى اصغراى القدر بكسر الكس
فنه نهى من نهادن كاشر ما سر شد بل انطفت چند خراي وكبر كشي بيان
فيها دولت بارينه اعلم ان لفظا پاريا بالياء الفارسي السنة الماضية بالتر
بلدر وبارينه ما كان فيها بالتركي بلدر غي تقتر كشي فان تلك الدولة قد
نزلت پيش كشي دوكم طلحارست وفي بعض النسخ كوفتارست ناز بران
كه خريل دست خريلا ريعني شيري وقيل في الترجمة بيت ناز بهارا
ورفك اولدى نرده چو كشي قوم او دوم اولدى سر بچه صلبت ش
وكبر ايد من ايلروكي دولتي فكر ايد من شول كشي واركه طلبكار
نازا كاقيل كه خريل اردر سبزه در باغ گفته اند خوش است فيه تقد
وتاخير اي گفته اند سبزه در باغ خوش است والمراد من سبزه الحبيب
ومن باغ وجهه داندانك كه اين سخن كويد مفعول مقدم لقوله كويد
واشارة الى قوله كويد سبزه در باغ خوش است اي يعرف ذلك القابل
مضمون هذا الكلام والمص لا يرضى به يعنى اداة تقدير از روى دليبان خط
سبز هذا الى تمام البيت بيان للمصراع الاول دل عناق فاعل لقوله به پيشتر
جويد وقوله خط سبز مفعول اي قلوب العشاق تطلبوا طلبا قويا ومن قال

و مجموع قوله از روی دلبران الخ مفعول داند فلم يعرف الاشارة ولم يعرف البیان
من المبتدأ بوسنان توکلا ابتدأ الى اخر البيت والمراد من البستان وجهه
الذي بنت فيه فيه من اشركند نافع الكاف الفارسی مشترك بين الترك
والعجم اسم بنت معروف ويقال له بالعربي الكراث زار يست كلمة زارادة
الكثرة كما في كلزار والياء للوحدة فمعنى قوله لند نازار است بالترک برکند
نالک در بری کنی بفتح العربي هي رويد اي كلما تقلع الشعر وتقطعه يثبت و
قبل في الترجمة دو لوسبزه باغده کی خوشدر بيلور اولکم بوسوزی اول
سویلر یعنی کوند یوزک خط سبزین عاشقک کوکلی انجوق استر یوکل باغی
کند نالک در بیجه کم یولد سن نیه بیتر وفلما یوجد فی بعض النسخ هذا
البستان عنی قوله نو بارای السنة الماضية برفته بفتح التاء وكسر الهمزة الفاء
مقام یا الخطاب فان الهمزة في اللفظ الذي اخره تقوم مقام الیاء المفیده
للوحدۃ او الخطاب نحو بنده معناه علی الاول بالترک بر قول علی الثاني
قوس ومن لم يعرف الحق ولم یقدر علی التحقیق قال بر فتی بفتح التاء وكسر الهمزة وسكون
الیاء اصله برفته والیاء للخطاب فیل وقد یحذف الهمزة فی بعض المواضع
وهذا فرد منها و ذلك مثل قولهم خوننده صحبت و سازند مجلس کو شبه
خونل و فتنه دورلند و غیر ذلك وقد یقال یسر هنا همزة بل یکسر یا الخطاب
بعد التاء المفتوحة الا انه یقرأ باشباع الکسرة للوزن والقول شبه هذا کلامه
فاذا عرفت ما قلناه من التحقیق یظهر لا فساد ما قیل وقال وقد قیل وقد یقال
چو آهو حال ای حال کونه مثل الطبی فی محل مقله وغنج المهیة ومیلان القلوب

ومیلان القلوب اسأل ای فی هذه السنة بیامدی جو یوزی بیاء الوحده
وهو الغریب بالترکی پارس حال کونک مثله فی نفرة القلوب سودی خط سبز دورت دارد
فاعله ضمیر سودی نمهر اف جواد دوزی وقد یروی بالجیم العزنی س کو صبر کنی
بضم الکاوی لا تقلع الشعر الذابت تحت شمتی اذ نکر وریکنی بکسر الباء الموحدة وفتح
الکاوی العزنی من کندن ومن اقدم علی الشرح من عزان یعلم المتن ظن ان الواو هنا بدل
حرف عاطفة حیث قال بضم الواو العاطفة موی بنا کوش مفعول بکنی ای تقلع ذلك الشعر
والقابل المذكور علی ظنه عبارة المتن افاد المعنی بقول یعنی اگر بکنی موی بنا کوش را
و صبر کنی بر محنت کندن او فی نظم البيت تقدیم وتأخیر بحسب المعنی هذا کلامه فانظر فی کلامه
کیف غلط وارتکب التکلفات الباردة ثم قال وقد وقع فی کثیر من النسخ وریکنی علی معنی
و اگر صبر کنی بالنون النافیه ولا یحی ارتباط قولی موی بنا کوش علی ما قبله لا یخلو عن
التکلف هذا کلامه فانظر فی حاله کیف وقع فی اللفظ اکثر ولم یعب الحق اصلا این دولت
ایام نکوئی الحسن سر آمد یعنی تنهی هذه الدولة کردت بجان داشتی همچو بریش ای
لو قدرت علی عدم خرب و روی وانت تقد علی عدم خرب لیحتک نکذا استی تا بقامت کبر
آید و لکن الا قدرنا علی عدم خرب و روی وانت تقد علی عدم خرب لیحتک
سوال کردم و کفتم بحال روی ترا موعون چه شد که موی بر کرد بکسر الکاوی الفارسی
ماه ای حول العزنی بیت است سم مفعول من جو شیدن جند گفت ندغم چه بود رویم رای
لا عرف ما وقع لوجهی مکر بما تم حسنم سیاه پی شیده است اعلم ایها الناظر فی هذه حکایت
ان الابیات التي اوردها المقص فی ذم طیة الحب فی غایت الحسن ولا یقدر احد
على ایتان مثل هذه الابیات فی مائة المذكورة کما لا یحیی علی المصنف

یکی از مستغنیان بکسر الراء المهملة بعد اد المستغنی والمستغنی هو الذي ليس بمراد بالخاص
پر سید ند ما فتور في المراد بالضم والسكون جمع مرد وهو الذي لا الجنة له الصفة من انفتا
له خير فيهم قوله مادام اجلهم لطيفاً يخاف ان لا يفتاد احسن بضم الشين بلاء طف موف
الغليل لقوله لا خير فيهم يعني نفسهم تاخرب ولطيفند وشتي كنند وچون د
شوند تطف كنند و دوشی نمایند امر دانه كه خبر روی بود لفظ خوب روی
وضو تركیبی تلغ كنند وشد حوی بود وكذا لفظ تلخ ولطف قد حوی چون ریش آمد
وبلغت كذا معنی رفت مردم امیر و مهر حوی كلاهما وصفان تركیبان بود و قبل في
الترجمة چون يلك يوز لو خوب و شرب دوز آجی سوز لو نك ايله غلظت ایدر
چون صفی كده كبد لغت اول اومه قارشو خجنا ایدر يكار از علماء
پرسیدند کسی با ماه روی برادر محبوب در خلوت نشسته و درها بسته
و رقیبان خفته ای ناغون فطالب الجماع و شهوت غالب و لا حائز
چنانكه عرب كويد التمر بالغ هو الفاعل من البيع وهو ادراك التمر والناظر
بالطاء المهملة حافظ الكرم غير مانع هجم دانی كه خطاب لذلك العالم بعلمت
پرهیز كاری ای الزهدان و سلامت بماند گفت ذلك العالم اگر از ماه روی بماند
سلامت سازد كویان بماند ^{و ان سلم الاكثان من سوء نفسه هذا شرط}
شوء من المدعى والمفترى كسب سلم وهو جواب الشرط قدم فاءه ودخل على
متعلقه وهو قوله من سوء الضرورة وقبل في الترجمة اكر چه كشتی سلیم
اوله نفس شردن و لیکن قوتیلم مدعی صیغند شاید پس كار
بنشستن ای علی حاله با سلامه والمراد هذا ومن قال یعنی تاكه خود را اصلاح

می كند فام بعرف المراد لیكن نوان زبان مردم بسمن وقيل في الترجمة يكار بار كه
كشتی كند و بلاء بسمن و توده اما كه بو خلقك و لن بغلسه او لن يكار توده طوطی
بالباء نیز احد بهما اصلية والاخرى للوحدة را باز آغی در قصص بالصاد عزی وبالسین
ناری كردند ای جیسهما فيه وهو ای طوطی از بیج مشا هك او اشاره الى قول له زاعی
مجا هده ی برد و می گفت این چه طلعت مكر و هست و هیئات محقوت ای مقصود
و منظر ملعون و شمائل جمع شمال بالسكون بمعنى الخلق ای اخلاق ناموزون و بناد الیه
بقوله يا غراب البین ای غراب الفراق كما مر في حكاية خطيب ياليت بيني وبينك بعد
المشرقین ای بعد للمشرق من المغرب فقلب المشرق و غمیل ان یرا د بعد مشرق
الصيف من مشرق الشتاء يكار علی الصباح بروی تو هر كه بر خیزد ای من قام
صباحاً و رای و جهك صباح روز سلامت برو مسا باشت شاد متك بداختی
بیا، الوحلة چو تو در صحت تو بایستی بیا، لكایة بالترکی كوك ایدی و بی مقصود من
لیكن چنانكه تولى در جهان كی باشتی لانظیر لك فی البقیه عجبتر ای اعجب من هذا
آنكه غراب از حاور طوطی حیان آمده بوقی عبارة عن كمال الفجرة كنان ای قایل لا حول
ولا قوة الا بالله انز كردش بقیة كافی الفارسی اسم مصدر كیتی همنالید و دتماء تعان
بسیك كی كهی مایلد من الحيرة و می گفت این حیرت نك نیست و طالع دون بمعنى الدين
و ایام بو قلمون قد مر عناه فی الدیبا جة والمراد بایام بقلون الا منة المتغيرة المتلونة
لا یق قدر من استی بیا، لكایة كد باز آغی در دیوار بیا، فیها همی رفقی پار سار اس
ای یكی این قدر بفتحین زندان بینه بقوله كبروهم طویله زندان ای ملك مجتهد
و قبل في الترجمة نراهد او لانه بویت زندان كه اول هم طویله زندان تاچه كده محقق

مقبوح ۴

من کاه کرده ام که روزگارم معناه بالترکی که روزگار یعنی بعقوبت ان اشاره
الی قوله کله در سلا صحت چنین بله ای اشاره الی طوطی خود را تی وصف ترکیبی حدی الیائین
للوحدۃ ناحسین یا فیه بالترکی بر منور ذکر تاتی یا فیه زین سان مگویر بدشتی
که کراه کشتی پیوی در ای لفظ در ای بی المعین احدها لیس والآخر یعنی ادخل ای امر
من لفظ در آمدن و المراد هنا هو المعنی الاول و شبهه بالجس الذي یکثر الاء الباطل و من ثم
اللفظ غلط فی المعنی حیث قال بمعنی باطل رای و مهمل فکر چنین بند بلا متعلق بقوله
روزگارم بعقوبت ان مبتلا کرده است کس نیا بدببای دیوانی معناه بالترکی
که کلمه بر دیوار در دینه که بران میورثت احدا الیائین الخطاب نکار بعقوبت
کنند لغضاة و جهل که تراد بر هشت باشد جای شرط دیگران و درخ اختیار
کنند جزاؤه و فیل فی الترجمة که دیوار دینه کلمه که سئل صورتک
نکار ایده لو کر سئل یریک ایماق اولور سه غیر لرد و درخ اختیار ایدلر این مثل
بفتحین کلام المصبر آن آوردم ای او رفته لاجل احرا نابدانی که چند آنکه دانا
ای عالم را از نادان ای جاهل نفس شت نادان را از نادا صد چندان براد به الکثیر
مطلقا و حششت زاهدی در سماع رندان بقوله ان بیان گفت شاهد بلخی
بیاء النبیة ای قال محبوب منسوب الی بلدة بلخ ای منه کرم لوی زمائر ششین علله
بقوله که توهم در میان ما تلخی بیاء الخطاب جمعی ای هذه جماعة حیوی مثل
کل و لاله هم بفتحین پیوسته بالترکی بر یرینه اولاشمس تو هینم خوشکی مثل الخطب
الیاس در میان رسته بالضم چون باد مخالف یعنی انت ای زاهد شخص مخالف الفکار الخ
الغین الموافق چور ما قدر بیانته فی الباب الاول ناخوش و کن اچون ترق

نشسته ای امثل الثلج فی البرودة و چون بخمسه و مثل الجمد فی الانقباض کما یتر
رفیق دهنم که سالها با هم سر کرده بودیم هم رهی همچون احوت فو یلست
خاصه در راهی که راه حج بهر و نان و نمک خرده و نی کیران حقوق صحت
ثابت شده بدینا آخر بسبب نفی اندک صفة نفع آزار خاطر من لفظ آزاد اسم
مصدر من آوردن و هو متعد فالعنی ایداء قلبی و من قال و قد یقال نأذیه
فلم یصب و هو اد است و سی بیاء المصدر ی بضمین قدر بیانته شدویا
این همه ای مع هذا المخالفة دلستکی بالترکی کوکل بغلتمق از هر دو طرق
ای من الجانبین حاصل بعقوبت حکم ای سبب آنکه و من قال ای بدلیل فلم یصب
شنیدم که روزی و بیت از سخنان من در مجمعی همی گفتند و البینان هذان
نکار من چو در آید بخنده نمکین بالکاف و سی ای الملیح غمک ز باده
کند بر جرحت ریشان جمع ریش و هو بالترکی یاش و بارت فلا تکرار فلا حجت
الی ان یقال بر جراحت دل ریشان کما قیل چه بوردی بالترکی نولیدی آن بالاء للهله
حقوق شرط سرز نقش ای صلیح الجیب بدستم افتادی ای وقع بیدی
چو استین کریمان مثلکم الکرام بدست درویشان فی ایدی الفقرا طایفه و
دوستان ای بعضهم و منهم نه بر لطف این سخن کانه یقول لیس فی هذا
الکلام لطایفه بلك بدحسن سیرت خویش کواهی بالیاء المصدر ای شهادت
داده بودند و او اشاره الی ذلک الرفیق هم دران میان مبالغه کرده بود فی مدح
هذا الکلام و بر فون صحبت قدیم ناء فخر خورده فان صحبت الفضلاء بعمه
جليلة فمن فاته تلك الصحبة ینبغی ان یشاء فیه و بخطا و خوش اعتراف

نموده و لما گفتمت هذا القصة معلوم کردم که از طرف او هم رغبت هست و فی قوله
هم اشاره الى ان الرغبة قد كانت حاصلة عنده ايضا این بدینها فرستادم و صلح
کردم **بیت** نه ما را در میان عهد و قیام بود یعنی البس فلکان بدیننا عهد و قیام
استفهام انکاری جفا کردی و بر عهدی نمودی الباء آن للظرفان للخطاب
و المتوسطة مصدرية بیکبار ای بالکلیة و من قال او لا ای مرة واحدة طنه مرافق
لفظ باری ثم عرف حطاء مرة واحدة فقال یعنی بالکلیة از جهان دل در بستم
ای ترکیب محمله الدنيا و ما ربطت قلبی بشیء منها و انما ربطت قلبی بک فقد
ندانستم که بر کردی بالكاف الفارسی و باء الخطاب من کردیدن بمعنی الرجوع
لا بمعنی الدوران و من قال بمعنی اعراض کردن فقد فسر به بل ارم معناه لانه
نزودی بالباء المصدری یعنی لم اعلم انک ترجع علیا سرعاً هتونی کرک
صلح است ای لو کان لک اللان راس الصلح باز ای ای ایت الی ثانیاً و من قال
ارجع الی ثانیاً فلم یأوت بالمعنی کزان محبوبی بترکشی که بودی قبل فی الترجمة
بیت آرامزده بنم یوقیدی پیمان جفا ایدوب و فاسز لو فلان
بکلی کو کلی بن سکا و پردوم بلیمادم دنوب نینطون لاسن اگر صلح
استراسیک کرویه کل کل که اولدن دخی مقبول اولاسن **حکایت**
یکی رازن صاحب جمال ای الملاءة الحنی بود در گذشت از جهان ای مانت و مادرین
الصهوة بالترکی قاین انا پیر فریوت ای الخریق بعلت صداق بفتح الصاد
و کسر هاء المراءاة و فی بعض النسخ بعلت کابین و ما را نیانی نسخه بسبب
کابین در خانه متمکن بماند در بسکون الدال از محاورت بالحاء المهملة

ای من مخاطبته بجان رنجیدی کنایه عن کمال النادی و بحکم صداق از محاورت
بالجیم العری چاره ندیدی لفظ چان شایع فی اللسان و ایراد البیان بان یقال یعنی
مجال خلاص یکی ازین طایفه گفت چگونه در فراق یا عزیز پرید به زوجة
التي ماتت گفت نادیدن زن بر من چنان دشوار نمی آید که دیدن مادر زن **بیت**
کل بتانج بالترکی بفارقت و حارب بماند و کذا کج بود استند و ما بماند پرید
بالورد و الکفر زوجة و بالثوكة و الحیة اهمیتاده مفعول مقدم بقوله دیدن
بر تارک بفتح الراء قد مر بیانه فی قوله و عقد شریا بر تارکش نمان ای الریح دیدن
مضمون هذا المصراع مبتداء خوشتر ای احسن از روی دشمنان دیدن مضمون هذا
المصراع خبره و اجبت از هزار دوش برید بمعنی بریدن نایکی دشمنان نیا بدید
بالترکی تابود شنی سکا کو کمز کورمک **حکایت** یاد دارم که در ایام جوانی بالباء
المصدری گذرد شتم بکوبی و الباء الاخيرة للوحدة و نظرد شتم باماء روی
الباء الاخيرة کالاولی حاصل المعنی کنت عاكفا فی ایام شبابی و کنت الهوف محلة
للجلب در ایام نموزی که هر روزش الحور بالفتح الریح الحار و هو باللیل آب
دهان و بخور شانی بدی بالباء و الحاء المعجمة متعده من خوشید و هو لازم بالترکی
بور شق و قوریع کذا فی بحر الغرایب و المعنی ان ذلك الزمان کان فی غایة
الحرارة بحيث یخفف الرطوبة اللعابية فی الفم من شدة حرارته و من قال بفتح
النون فلم يعرف اللفظ و کموش بفتح التین المهملة الریح الحار و هو التهلا
مغز اشخوان و بجوشانی بدی بالباء و الجیم متعده من جوشیدن و هو لازم
بالترکی فیتم و المعنی ان ذلك الزمان کان فی شدة الحرارة بحيث یغلی مخ العظم

قال ابو عبيدة الحرور بالليل وقد يكون بالنهار وقد يكون بالليل
ازضعف بشرية تحمل ناب اي طاقت آفتاب هجير بالفتح والتخفيف نصف
النهار عند اشتداد الحر نهار وروم لاجرم التجاسيه وديوارى كردم ومرتف
و منظر كه كسى ز حمت حره ثور از من بيرون بضم الياء الاولى وفتح الثانية
بمعنى ينزل و ياتي بالياء السببية و ياء الوحدة آتش من فروزانند
اي يطفى ناكاه از تاركي بكسر الياء المصدرى دهلين وهو ما بين الباب
الخارج و باب الدار فارسى معرب و كسر الزاء للاضافة الى قوله خانه و ثنائى
بمعنى الضياء ديدم جمالى بدل من روشنايى والمراد به صاحبه الموصوف
به كه زبان فصاحت ز بيان صباحت اي حسن او عاجز بماند بضم الباء
و فتح النون چنانكه در شب تاريكه فى الليل الظلم صبح براكيد اي يطلع
يا آب حيك از ظلمات بدر آيد اي يخرج قدحى بياء الوحدة برفق آب
بكون الفاء وصف تركيبي بالتركى قارلوسو مثل خون آب بمعنى
قارلوسو ببردست و الجملة حالية و شكر بر آن ريحه بود لحصول
الذوق المعتدلة و يعرف بفتح العين والراء المهملين بوا مبخه
ند انم بكتاوش الضمير راجع الى قوله برفق آب مطيب بفتح الياء
المشددة كرده الفاعل صاحب جمال يا قلمه و چند از كل روش در آن
چكیده ام مفعوله من چكيدن فطيه منه فى الجملة شواب از دست
نكار نيلش بر كوفتم و بخوردم بمعنى بنوشيد فان احدهما يستعمل مكان
الاخر و كذا كشته از سر كوفتم نظماء بالقصر كالعطش لفتلها ومعنى

بقلبي وهم اللحم الصنوبرى المتكثف فى الجانب اليس من صدر و كى قلبا لكثرة
تقلبه اولاته خالص البدن من قلب الشخلة اي لهما لا يكاد يسيغه من الكثرة
اي لا يقارب ذلك ان يذبله رشف الزلال اي مصه وهو الرشف بالفتح والكون
مرفوع عااته فاعل عا يبيغه وهو الزلال الماء العذب الصاى و لوللول
شربت بخور متصل بقوله لا يكاد و قبل فى الترجمة بيت كوكلوم صوز
در مآنى قاندر ميه زلال كز بن نيچه دكز لوا بجرسم دخی مدام بيت
خرم هذا اللفظ يوصف بالمكان المزين بالماء والكلام ويوصف به الزمان
نحو روز تو همچو عيد خرم باد ويوصف به الشخص الذى به فرح و سرور
و يلحق به الياء المصدرية يقال خرمى و يرد به معنى الفزاهة والفرح
كذا فى بحر الغرائب ولا ياء ههنا فان المراد به من له سرور و طه و فى قوله
طالع راز ابد فان كونها زائدة شايع ومن فتره بقوله يعنى شادى فقد
اخطاء آن فرخنده بمعنى مبارك طالع و اكه چشم يفرء بخدا الميم للوزن
بر چنين روى او فتد بمعنى افتد بلا و اوهر بامداد اي كل صبح مست
مى بالاضافة بيدار كردد بالكاف الفارسى نيم شب اي الكران من الخروام
فانه يستيقظ و يفيق فى نصف الليل مست ساقى يعنى من بكر من جمال
الساقى فانما يفيق روز محشر اي يوم الحشر بامداد صليحا فاذا عرفت
المعنى الصحيح الصريح فلا تلتفت الى ما قيل اي بامداد روز حشر
سالى سلطان محمود حواريه شاه اسم ملك با خطاى برداي
مصلحتى صلاح اختيار كرد پديدانته جعله و افدا اجماع كاشعرك

بالكاف العربي وفتح الغين المعجمة اسم بلدة در آمد ای دخلت فيه سیري
 دیدم درخونی بالیاء المصدری بغایت اعتدال و نهایت جمال چنانکه
 در امثال او گفته اند معلت بتشدید اللام و تاء للخطاب همه
شوخی بالیاء المصدری ای المطبوعیه و لیری آموخت بمعنی التعلیم
 جفا و تار و عنبل و تملکی آموخت کالاقول من آدمی پچنین شکل
 و خوی و قد و روش بفتح الراء و کسر الواو و اسم مصدر من رفتن
 كما عرفت نظایره و هذا المصراع مرهون ندیده ام مکر این شیوه
 از پری آموخت مامض من آموختن بمعنی التعلیم مقدمه و نحو
 و مخشری بالاضافه یعنی کتاب المقدمه الذی القله از مخشری فی النحو
 فانه کان یقرا و فی دیار العجم در کت ای فی ید و همی خواند ضرب رید
 عمر و انما یفرق عمر و عمر و بالواو فی حاله الرفع و الجر و لاجابه الی الواو
 فی حاله النصب لان عمر غیر منصرف لا یدخل التنوین و عمر منصرف یدخل
 التنوین و یکتب الالف و به یفرق و کان المعنی بفتح ع مر افلا سمعت
 محاصمه زید مع عمر و من هذا التركیب ای سرخوارزم و خطای صلح
 کردند و قد اشتهر بین الناس و زید و عمر و اخصوصت همچنان باقلیت
 استفهام فلما سمع ذلك المحبوب هذه اللطیفه بخندید تعجباً و مولود
 پدید گفتم از خال شیراز و کان اشتهر بکون شمع عدی من تلك
 البلده گفت از سخنان سعدی چه داری گفت بلیت علی
 صیغه المجهول المتکلم ای صرت مبطلی بنحوی بکون الحاء و الفتح

غلط حصول ای بحمل مغاضباً حال من فاعل حصول علی متعلق مغاضباً و بحمل ای متعلق
 بقوله یصور کوزید الکاف بمعنی المثل منصوب بالحمل علی انه صفة مصدر محذوف
 ای حصول حصوله مثل حصول زید فی مقابله العمر ای حصوله علیه علی جر زید
 حال من ضمیر یسیر یرفع و هو یدرجع الی نحوی ای لا یرفع رکنه حال کونه جر زید
 ای لا ینظر الی احد بل یمشی علی الدلیل و التکبر جاز از بله عامه عاده المتکبرین
 و هل یستقیم الرفع من عامل الجر استفهام انکاری و فیلهام کمال الخفی و قبل
 فی التبریحه بلیت چو نخوا و فر کوزی و دم اول اید جمله مبنی و فر میه صانکم
 شوزید اید عمر و او جراید کن انکین باشین رفع ایتمن که رفع اولوری
 رواهیچ عامل جر و الخفی بالخاء المعجمة و یاء الوحده یجی لمعنیین احدهما بالترکی
 چوماق والاخر بالترکی یزید و من قال فی شرحه زمان قلیل قلم یاءت بمعنی اللفظ
 حقیقه باندرشته فرورفت و گفت غالب اشعار او اشاره الی سعدی در بیان
 زمین یعنی دیار نابینان فارسیست اگر یگوی ای بخوانی بفهم باز دیکتر باشد
 کما ورد فی الخبر کلم الناس علی قدر عقولهم گفت بلیت طبع ترا تا هوں نحو شد
 ای منذ حصل الطبعک میل الی الخوض و عقلت از دل ما نحو شد لا تشغاک بغيرنا
 ای حرفی نداء و المنادی ای ای حبیبی دل غشاق صفة للمنادی المحذوف و المذکور
 بدان توصیفه بمعنی المصید ما بنو مشغول و نوباعمر و زید فیلهام لفظ
 بامدادان که عزیم فرمضم ای مقرر شد مکر کسوار کار و انیان ای احد من
 رفقاینا گفته بود ش که ملاان مشهور الی سعدی دیدم که دوان صفة
 من دیدن آمد الی و نلطف کرد و المهر و اللطف و بروداع ای الفراق تاء سفا

خورد که چندین روزی فی ملة افامتك في هذه البلدة چرا نگفتی که منم یعنی معری
تا شکر قدم بزرگان را ای لاجل شکر مجی الکبار بخدمت میان بستی کفتم
بیت با وجودت من آواز نیامد که منم فان النجم يضمحل عند طلوع
الشمس کفنا چه شود که درین بقعه ای فی هذه البلدة چند روزی بر نیایی بعد
الیا یین للخطیب تا از خدمت احدی التائبین للخطیب مستقیم شوم کفتم نتوانم
بحکم این حکایت **بیت** بنر کی دیدم اندر کو هساری بیاد الوحدة ولفظ سار
یغیر الکثرة کامر فی اوایل یک چهارم قناعت کرد از دنیا و ما فیها بفرای
ای توطن فیہ چرا کفتم فیہ تقدیم و تاخیر للوزن بشهر اندر نیایی بیاء
للخطیب که بار سدازل برکشایی فان قلبك مقید وذلک حمل علیه بکفت
انخاپری رویان تغزید لفظ تغز بفتح النون و سکون الغین والزاء المعجمین
بمعنی لطیف چون کل بکسر الکاف الفارسی بسیار شد ای کشر الطین پیلان بلغز ند
جمع مضارع من تغزیدن این کلام کفتم و بوسه چند بر روی یکدیگر
دادم کما هو المعتاد عند وداع الایحة ووداع کردم **بیت** بوسه دادن بر روی
دوست چه سود ای لا فائدة فیہ هم در آن لحظه گردش بدو و بالباء الاصلیة المفتوح
والدال المهملة الساكنة کما قال صاحب بحر الغرائب فی بیان لفظ بدر و کردن سفره
کیده بی تکریمه اصم لمق و فرقه کیدن کشتی پرندة فلا نلوه استن فالك دیمک **بیت**
بکفت این و آب مره رود کرده بیوسیدش از مهر و بدر و د کردن و قبل تصحیح الباء
العربی الزاید عا اصل الكلمة و ضم الدال وهذا احتمال بعید وان قال صاحب بحر الغریب
فی بیان لفظ در و دلتك سلام معنانه سب کو بیای کانه ووداع یاران کرد و افتراق

وافتراق عن الاحیاء وروی ازین ای من اجله بمنه سرخ ای نصف و همه وزان سوزند
ای نصفه الآخر اصغر **بیت** ان لم امت انا يوم الوداع بفتح الواو اسم نائب مناب
التودیع و بالکسر مصدر ووداع ناسف الحسرة و حال بمعنی ناسف الا حسبونی فی اللود
منصفا بکسر الصاد ای عاد لا و قبل فی الترجمة **بیت** کرا یولق کونی بن اولیم ناسف
بوشقو اچیده بنی منم که منصف اولم **بیت** خرقه بوشقی ای رجل فقیر در کاوان
حجاز همراه ما بود کان رفیقایی از امرأ عرب مرا و راصد دینار بخشیده بود تا نفقه
یکسر العین کامر بیانه کند ناکاه اعی العفلة در آن حفاچه بالمجیم العزی اسم قبيلة
من بنی عامر کاروان زدند ای اغارو علیهم و پاک بیروند ای اخذوا مالهم بالکلیة باز
کانان کوبه و زاری کردن گرفتند ای ثرعو فی البكاء و التضرع و فریادی فاید خوانند
بیت کو تضرع کنی و کو فریاد خطب عام در در بسکون الدال زیر بار پس خواهد داد
معناه بالتکی او غری التوبی کو و صکره و یرجک کلدر فاداعرفت المعنی فتعرف ان لفظ
زر و مفعوله داد فلا ینبغی ان یضاف لفظ زده الیه و من اختاره فقدر بکت الزکاة
کما لا یخفی مکران در ویش خرقه پوشش برقرار خود مانده بود بدینه بطریق العطف
التفسیری بقوله و تغیر در و نیامده کفتم معلوم ترا یاراد بالمعلوم مال الرجل
نبرد ندلائک علی حاله الاولی کفت بلی بودند کسایراناس ولیکن مرا با آن معلوم چنان
الفتی بمعنی الانس نبو که بمفارقت ان خسته دل یا شتم **بیت** نیاید ای لا یبغی
بستن اندر جیم و کس بالواو العاطفة و من ترکها فقد غلک دل مفعوله بستن
که دل برداشتن ای دفع القلب و قطعه کار بست مشکل و قبل فی الترجمة **بیت**
کو کز با غلق بر نسیه دل کو کل قوی پر مغ اندن چونکه مشکل کفتم موافق حال

آخه نوكفتي من مضمون البيت كه مراد در عهد جواني بالياء المصدرى بجواني
بياء الوحدة اتفاق مخالفت بود و صدق مودت بين كيفية مودت بقوله بمشائ
كه قبله چشم جمال او بودى بياء الحكايت و سود و سرابى عزم وصال و كما
حسنه و ميل قلبى مكر ملايكه تقوله برا كلام مكر ملايكه باشد نظير او
بر آسمان و كونه بشهر هون بحسن صورت او در زمين بلانون لتنعى القافية اعنى
آدمى و لفظ زمين بمعنى ومن كسبه بالنون فلم يعرف القافية فخواهد بود معنى للمع
الاخير بالتركى انك يوفيك كوكبك لكنه يردده او بحق دكل در بدو و سى بالياء القسم
والياء للوحدة اى بحق حبيب كه حرامست خبر مقدم بعد از و اشارة الى دوتى
صحبت مبتدا و مؤخر ومن ثلن الياء مصدرية فقال يعنى بحق مودتى كه منعقد
شده است در میان ما فلم يعرف الحق كه هيج نطقه چو اى و اى مثله آدمى فخواهد بود
اثبت بالبيت الثانى مضمون البيت الاول ناكهي بمعنى ناكاه پاي وجودش بکل اجل
بكسر الكاف الفارسي فرورفت فاعله ضمير پاي والملا دانه مان و د و فراق من افتراقه
از و د ملاش بالدالين اى من قبيله برآمد خرج و ظهر روزها بوسه خاكش اى با قبره
مجاورة بالجيم كردم ما من حبيب لاحد من العشاق و فعد على قبره
اياها كالمصغى احد من الشيوخ فغى القبر و ادخل انق العائق بين الترتيب فوصل
الرابحة المنتهية الى خيشوم فتفر قلبه منه و ذهب من قبره و انجملة بينهما
كه در فراق او كفتيم بلى اى بود كاش بالتركي كاشكى كان روزكه در پاي تو شد بمعنى
رفت خار اجل فاعل شد دست كيتى بزوى بياء الحكايت ينع هلكم بر روى عار و اى والمراد
ليتنى ميتا قبل ان ادرك هذا اليوم كما يقوله نادى روى هلك مفعوله مقدم لقوله

لقوله نديدى نديدى بلى چشم فاعله اى منم بر سر خاك نوى هذه القصة كه خاك
بر سر اما جملة طالبة او دعائية بدعو على نفسه بالهلاك بيت انكه فرار من الضمير
راجع الى الحبيب وهو مفعوله نكر فنى فاعله ضمير فرار و جواب عطوف على فرار ناكلى
و سرين نفسا ندى خست الى الحبيب الذى كان لا ياء خذه الفرار والنوم في موضع الا
نثر اوراق الورد والنسر بين عافاته ومن قال اى الحبيب الذى كان لا يشقر ربه في موضع
واللينا م في مكان الخ فلم يعرف الفاعل والمفعول كردش كيتى بالكاف الفارسي فهما بمعنى
دوران الفلك وهذا اى سناد الحوادث الى الحركات الفلكية بحاجته مشهور ولا حاجة
الى ان يرا ديه اى بدوران الفلك مقداره اعنى الزمان كما قيل كل روى بنغم الكاف الفارسي
بريخت فاعله ضمير كردش خاربينان بالتركي ديكن ديبلى والمراد شجرة الشوك بر سر
خاكش اى عافيه برست بالضم فاعله ضمير خاربينان وهو ماض من رستن بالتركي يتمك
از مفارقت او عزيم كردم اى قصدت ونيت جزم قد مر بيانه في الديباجة كه بقية زندگان
بمعنى الجوة فرس هوس در نوردم مصارع متكلم من نورديدن بمعنى پيچيدن
و تحذف الدال والياء في مستقبلاته للتخفيف كما فيما نحن فيه و كرد بكسر الكاف
بمعنى حول الشئ بحالست نكردم بفتح الكاف بمعنى الدوران بيت سود در با
نيك بودى فان البحر كثير النقع كرنبودى بيم سوج اى خوف الغرق صحبت كل خوف
بدى تخفف من بودن كرنيسنى شوش خار فانه موم دوش وهو بمعنى اللبلة الما
ضية وقد يجرى بمعنى المنكب والفريق بينهما بالفراءة بالضم المعلوم والمجهول
كما قيل لم يوجد في كتب اللغة چون طاووس اى مثله نازيدم بالتركي كوتك و قوائى
اندر ربا و صل لانه كنت مع الحبيب ابن نمان اندر فراق يارى پيچم جو مار

چون ابدی در پناه اوستی اوله که خوف موج صحبت کل خوب ابدی کراولمه
نشویش خار و صل باغنده بود مردم دون کچجه طاوس و شره فرستنده بود کلیم بوز
مانند مار یکبار از ملوک حرب حدیث لیلی و مجنون بگفتند و شورش بضم
الثنین المعجزة و کسر المراء اسم مصدر یعنی شورشیدن بالترکی فرشتو و فرشتو مؤنث فعل
لذها و متعدیا و یحیی و یمنی بولنمو و هو فی الحقیقة من قبیل المعنی الا قد کذا فی بحر الغریب
و تفسیر المعنی الاخیر بالقلب یعنی کوکل بولنمو علی ما فی الصحاح الفارسی فلیس بصحیح
حال او اشاره الی مجنون که بکمال و فضل بلاغت سردر میا بان نهاده است کال حیوانات
العجم و زهام بکسر الزاو بالترکی دین کن اختیار از دست داده و لم یملک نفسه بفرمودن
الثنین راجع الی مجنون تا حاضر آوردند و ملائم کرده گرفت ایشی فی التوضیح که در شرف
انسان چه خلل و نقصان دیدی که حوی حیوانی بالیاء المیسر یعنی گرفتاری بیاء
المخاطب و ترک عیش آدمی گفتی بمعنی کردی مجنون بنا لید و گفت
و رب صدیق کله رب همننا للتکثیر ای اکثر من الخلاق لامنی من اللوم ای عذر
فی و دادها ای فی محبة الجلیبة و من قال ای فی محبة لیلی و عشقها قام بصب
فان هذا البیت من غزل المصنوع اعترف به القائل المبرها صمیر الفاعل ای
المستتر فی الفعل راجع الی صدیق و ضمیر المفعول ای البارز راجع الی الجلیبة
لما عرفت انقائو ما ظرف للفعل فتوضیح من الابيضاح فاعله ضمیر الجلیبة
ایضا و هو منصوب باضمار ان جواب الاستفهام ای فتظهر و تبیین لی
ای لاجلی عذری منصوب بقدر مفعوله و پروی فیوض بالیاء النحاة
نیة فاعله ضمیر و صدیق و قبل فی الترجمة بنی عشقنده فی

نجه دوست ملائت فلدی کور مد بلر بوزین نا ابده عذرم روژن بیت
کاش کانا که عیب من جشند فی حنک رویت ای دلستان بدیدندی
کما ان النسوة را بن وجه یوسف عم فقطعن ایدیهن مقام الاتوج
نایمای ترج در نظرت مرهون یخبر فی موضع الحال دستها بر بدیدندی
حال کونهم ذاهلین عن انفسهم کالنسوة اللاتی فسطعن ایدیهن تا حقیقت
معنی ای حسن الحلیب بر صورت دعوی العشق الصار عن العشاق کواهی
بالیاء المصدری دادی بیاء الحکایة فذلک الذی لمننتی فیہ تفصیله ان
زلیخا لما راودت یوسف عن نفسها لامتها نسوة فی ذلک و قلن امرأة الغریب
عشت عیدها الکنعانی فلما سمعت باعنیاً بهن دعتهن و هیات لهن
منکاء و اعطت کل واحد منهن سکیناً و قالت لیوسف اخرج علیهن فلما رایته
عظمته و شجهرن فی ذلک الحسن الفایق و جرحن ایدیهن من قوط الدهشة
و قلن حاش لله ما هذا بشراً ان هذا الا ملک کریم فقالت زلیخا فذلک الذی
لمننتی فی الافتتان به قبل ان تنصو رنه بحق صورته و لو صورته فی
انفسکن وقت الملامة لعذرتهی ملک را ای المعهود در دل آمد ای خطر بیاله
که جمال لیلی را مطالعه کند ای پری و جهرها ناداند که چه صورتی که خوب
بکسر الجیم چندین فتنه است بفرمود طلب کردند ای طلبوها در احبای عرب
جمع حتی بمعنی القبیله بگردیدند بفتح الکاف الفارسی و بدست آوردند براد
به انه وجدوها و پیش ملک در صحن سراچه بدانند لیتظر الیها الملك
ملك در هیأت او نظر کرد فلما نظر الیهما شخص دیکه قام ای اود اللوف

ضعیف اندام در نظرش الضمیر راجع الی ملک حقیر آمد بحکم آنکه کمترین
خدام حرم او ای الملك بجمال از من لیلی پیش بالباء العربی بمعنی
زیاده بود و بزینت پیش بالباء الفارسی مجنون بفراست دریافت ای
ان الملك لم يستحسن حسن لیلی و گفت ای ملک از درچه چشم جحوظه بجمال لیلی
نظراست کرد قد وجدنی بعض النسخ بهذه الابیات **بیت** ترا بر در در من رحمت نیاید
خطاب للملك و لكل من يخالفه و رقیق من یکی همدرد باید بهذا مرهون که
با اوقصه می گویم همه روز حصول الحرارة دو هیم را بهم خوشتر بود کوزای الاختراق
شعر ما موصولة مرصعة من ذکر بیان ما للحمي بكسر الخاء المهملة وفتح الميم المرعى
المحفوظ و يقال لمتزل الجلب حمى تشبیهاً له بحی الطیعی بمعنی بكسر الميم الاوّل وفتح
الميم الثاني آلة السمع اعنى اللذن لو كعت ورق بالضم والسكوة جمع ورفاء كجمع جمع
جماء و هی ای الوراق اسم لهما تشبیه لونها لوه الرماذ الحی قد وضع اظاهر موضع المضم
اذا الاصل ان يقول ورقه و ذلك الوضع اما الصحة الوزن او لا كذلك اذ بدكره صلت
من الصحة و هی رفع الصوت معنی و معنی البيت ان الذى مر باذنی من ذكر منزل الجلب
لو كعت الوراق التي تسكن في الحمى صلت معنی من ثوبها والندادها یا معشر اسم جماعة لاوا
حدله من لفظ مثل قوم و مرط الخلان بالضم والتشدید جمع خلیل و هو الصديق
قولوا جمع امر حاضر للمعاق اسم مفعول من عافاه الله تعالى المراد به من وهب الله
له العافية من اقام العشق واعلم ان المصراع الاوّل ثم بالمعا و یبنداء المصراع الثاني
بلفظة فی و قطع الكلمة الواحدة بین المصراعین شایع است ندری ای لا تعلم انت
ما قلب ای ما التصق بقلب الموضع بفتح الجیم المشددة ای المولم و قبل یحمل ان یكون

الباء للظرفه و الا لاصافی ای ما انتقته فی قلبه و المنكب بالمقام البيت الثاني **بیت**
نن دریشان را نباشد در در پیش جز بهم دردی بیاء الوحدة و همدرد بالترکی در در کن
نگویم در در خویش لانه بفهم حالی گفتن از زنبور ای من ایداء النحل یحصل بود
ای غیر مفید با یکی در در خود ای جمیع عمره ناخونده نیش قدم بیان ای ایلام
النحل تا ترا حالی نباشد همچو من ای مثل حالی حال ما باشد ترا افسانه پیش ای
پیش تو و ز من باد یکی نسبت مکن او اشاره الی دیگری نمک بردست و من بر عضو
پیش فان البید الصیحة لانتاء ثمن الملح والعضو المجرع هتالم منه **کایت**
فاخی همدانی اسم بلد مشهور را حکایت کنند که با نعلیند سپری و کان جمیلاً
سرخوژ بود ای کان تحبه و نعل دلش در آتش کلام مستجمع روز کاری بیاء الوحدة
ای ز ما ناامند اندر طلبش متعلق ای متحسر بود و یو یان صفة مشبهة من یو ییدن
حال و متزدد ای متزقب و جو یان صفة مشبهة من جستن و بر حسب بفتخاین
واقع کویان یعنی بحلی ما وقع علی راعیه **بیت** در چشم من آمد آن سهری سرو
بلند لفظ سهری بكسر تین بمعنی المستقیم بوصف به سرو و قدّم هنا الوزن بر بود
بالضم ماضی من ربود دلم زدست متعلق بر بود و در پای افکند و حق فی ابن دیده
شوخ ای مطبوع می کشد بفتح الکاف دل با کمند و بجعله مقیداً بمحبوساً خواهی
که بکس دل ندهی دیده بیند بضم الباء الاولى ای لا تنظر الی احد و الخطاب لمن
الغی السمع و هو شهید و الما دانه احفظ عنك عن النظر الی المحایب و الا لثفات
الی محاسنهم لیلای متعلق قلبک بهم **بیت** لوزیاد تو غافل نتوان کرد بهیچ معناه
بالترکی سنی المقلدن غافل ایدی بایمک اولمز بنی هیچ فاذا عرفت المعنی فمن قال یعنی

غافل نتوان کرد بهیچ حال م یعرف المعنی سرکوفته بالکاف العربی ما رم نتوانم که
پیشیم فان الحیة المضروبة عاراء کما لا یقدر عا جمیع الاعضاء شنیدم فی الحکایة
که در ره کذری الی فی طرفی من الطرف پیش قاض باز آمد لفظ التناکید طرفی یعنی
بعضی ازین معاملہ وھی حب الفاض ایاہ بکوش الضمیر راجع الی پسر رسید
بوع و نراید الوصف و نجیدہ سنہ دشنام بکسر المیم یی ثانی بغیر احتراز داد و فقط
گفت و سنہ بر دشنت کی ضرب الفاض و هیچ از بی سر می و رو بکشد ثانی ایلم پترک
شیاء من الالهات فاض باکی از علماء معتبر که همعنان او بود گفت **بیت**
ان شاهدی بیا الوحده و خشم گرفتن پیشش نظر الی ذلک المحبوب و غصبه
فان فیہ حلاوة و ان عقد عطف علی قولہ شاهدی برابری ترش شیرینش فیہ
تقدیم و ثناء خیر ای عقد ترش برابری شیرینش فاذا عرفت المعنی بما ذکرناه
ظهر ذلک المعنی الخلو و خموضه قول من قال فی شرحه و بین ان عقد را که بر
برویش دارد که اگر چه ترشست از غضب ولیکن شیرینست فی حد نفسه در بلاد
بکسر الباء جمع بلد عرب گویند مثل سائض ضرب الجیب زینب الجیب فعل بعین
المفعول و المصدر مضاف الی الفاعل و المفعول متروک ضربہ العاق **بیت**
از دست تو مشت بردہاں خوردن خوشتر از دست خویش نان خوردن ثم قال
القاضی لرفیقه ہما نا ای شہرہ از وفا صت بفتح الواو قلہ للیاء و بوی
سماعت بالحاء المهملة ای جو دہی آید او و لہ تظہر ایا دشاہان بسکون النون
مبتداء نحن بصلابت گویند فی الظاہر و باشد کہ در زمان صلح جویند
ابکور نو آمد ترش طعم بود ای العنب الذی لم ینضج یکون مراً روزی دو صبر کن

۱۰۷
کہ شیرین گردد مراد الفاضی من هذا الکام ان هذا الغلام یظهر الخیثونہ و المراد
لعدم نضجہ مرشدتہ فی طبیعتہ و بالصبر یلین قلبہ و یحصل منه الامان **بیت**
بگفت مع رفیقہ و بمسند قضا ای الی محکمہ باز آمد قلدہ سابقاً ثانی چند ان
عدول یعنی عادل کہ ملازم او بودند و خدامہ زمین خدمت میورند و تعظیم
القاض کہ با جازت سختی داریم در خدمت بگویم اگر چه ترک ادبست و بزبان
گفته اند **بیت** نہ در هر سخن سخت کردن روایت النفی مصروف الی یقیۃ للمصراع
خطا ہذا مبتداء بر بزبان گرفتن خطاست خبر و قبل فی التوجہ **بیت**
نہ روز دہ سخت ایلم کرد روا خطا در او لولردہ دو نمو خطا اما بحکم
انکہ و ابو انعام خداوندی ای انعاما نك السابقة ملازم روزگار بندگانت
ای لا ینفعک مناصحتی کہ بلیند و اعلام نکلند نوعی بیاء الوحده از خیانت
باشد فجب علینا الدلالة عما هو خیر لک فقالوا لم یؤ صواب آنست کہ
پیرا من بمعنی حوالی ابن طمع و هو الوصلہ بهذا الغلام نکردی بالکاف الفکر
و یاو الخطا بالترکی دو لایمہ کن و فرش و لغ بفتحین شدۃ المص در نور دی
کہ منصب قضا یا یکاھی بالیاء و الکاف الفارسیین بمعنی الجرج الذي یوضع علیہ
السلم و نحوه و بمعنی المستراح و بمعنی المرتبة وھی المرادۃ هنا و الیاء للوحده
منیع است بفتح المیم بمعنی مرتبۃ مانعۃ لا یرقی کل احدنا بکناھی شیع ملو
نکردانی ای تجعلہ ملوثا بالذنب الشنیع حریق ایست کہ دیدی اشارۃ الی
الی الغلام الذی فی صلد بیانہ و حدیث ایست کہ شنیدی اشارۃ الی شتمہ
فلیس فیہ احتمال الوصلۃ فالاولی **بیت** بلی کردہ بی آب روی الیاء الزا **بیت**

مصدرية بستی یعنی آن الذي صد منه ترك الادب مراچه غم دارد از ادب روی
کسی مراد هم آن الغلام المعهود قد اعاد ترك الادب والفضاحة فلا يبالي من قضا
حتك با نام نكوى بالاضافة بنجاه سال مهن كه يك نام زشتش كند يا جمال فخاف
ان يضيع اسمك للمليح بهذا الفعل القبيح فاضى رانصبحت يار ان يكلمك عبار
عن كمال الوفاء في الاخلاص رانصبحت الاصدقاء المخلصين پسند آمد ای
جاء مقبولاً و بحسن رای وحفظ وفای ایشان آفرین کرد و حسنهم وكفت نظر
عزیزان در مصیحت حال من عین صوابست لاشك في كونه صواباً ومسلماً
بي جواب ولكن ولو ان حباً باللام يزول ای لو وقع ان حیاين زول باللام
سمعت ای قبلت كما في قول المصلح سمع الله من حمده افكا ای كذا يا فخرية من الافتراء
عدول بفتح العين المهملة والذال المعجمة مبالغة من العدل وهو الملامه وفي
بعض النسخ بضمين والذال المهملة على وزن الدخول جمع عدل بمعنى العادل
وهو متاكب لقوله تني چند از عدول بيت ملامت كن مرا چندا نكه خواهي
وفي بعض النسخ نصيحت كن كه نتوان شستن از دنكي سپاهي بالياء المصدر
تعليل والمعنى بالترك زيره يومق اولمز تركيدن قره لغی این بكفت قال هذا
الكلام وكسانرا من اعوانه بتفحص ای تفحص حال او اشاره الى الغلام بمرأيت
بالكاف الفارسي ملظهم عليهم ليسعوا في تملق الغلام الى القاضي ونحوه بكون
وصف اليه كفته اند هر كه را زرد رترا زوست ای كل من اخرج الذهب من
الكيس ووضع في الميزان للوزن والاعطاء زور عای القوة در بازوست
المراد به انه يصل الى مراده وانكه بر دنيادست پس ندارد ای من لم يكن له

القدرة على الدنيا درهمه دنيا كس ندارد دليعينه عا وصول مراده ومن قال يعني حب
نصرف نشود اصلاً ثم قال كذا سمعت من بعض الكل فقد سمع معنى لا يفهم من اللفظ
اصلاً بيت هر كه زرد يد سر فرود ارج معناه بالتركى هر كس كه التون كوردی
بانش آشفه اندردی ورترا زوی آهين دوست است ای لو كان ميترنا حديد المنكب
والمراد ان من رأى ذهباً بميل وان كان كالحديد في الشدة والصلابة في الجملة شبي
در خلوتی بيا والوحدة فيهما ميتر شد مع الحبيب وهم در ان شب شخنه بسكون
الحاء المهملة بالتركى ثابت وصوبتي را خبر شد كه فاضى همه شب شراب در سرو
شاهد در بر عطف عليه ای المحبوب في صدره از شتم تخفى خبره وبتنم كفتي
امشب في هذه الليلة مكد بوقت بسكون الناء غنى خواند این خروش
اشارة الى نوعه عشاق بسمي بالباء العربي نكرده اسم مفعول هنوز انكره قد
بيان و بوس اسم مصدر هنار خسار بالاضافة وفي بعض النسخ بستان يار در خم
بفتح الحاء كيسوي نايدرو وصف تركيبي من ثافتن چون ای مثل كوى بالكاف
الفارسي بالتركى طوب عاج عظم الفيل درهم كالاول چون كان بالفارسي الخشب
المخفي راسه وهو الذي يضرب به الكرة حين الملاعبة يقال له بالتركى چون آبنوس
اسم شجر بود شديد يكدم كه چشم فتنه بخوابست زنهارد وفي بعض النسخ يكشب
كه دوست بخفته كن در كنار بيدار باش نانو درم در فسوس بضم الفاء وهو يستعمل
بالالف في اوله وبسكون الفاء على ثلثة معان الطر والسحرية والحيف وقد يراد
به معنى العبت نانشنوي مسجد آذينه بالذال المعجمة يوم الجمعة والمراد هنا
صلوة الجمعة فعني مسجد آذينه هو الجامع بابك صبح ای اذان الفجر يا زرد بركه الرا

نرای انا بکریو بد الملك غریو کوسای صوت المریب لان معنی لفظ غریو فریاد و فغان
و هذا البيت مرهون لب مفعول مقدم لقوله بد استثنى والمراد به شفع العاقل برلی
بیاء الوحدة والمراد به شفع المعشوق چو چشم ای مثل خروش فی الحمة والصفیر صفیر
لقوله لبی ابلهی بود و يكون خفاقة بد استثنى فاعل بود ای رفع العاقل شفعه عن شفعه
الجلیب بکفتن متعلق به بهوده و خروش فانه یصبح قبل الصبح قاضی درین حالت
بود ای فی الوصلة تاهرا والفضاحة بالهنا که یکی از متعلقان در آمد ای دخل علیه و کفت
چه شئی خیر ای قم ناپای داری معناه بالترکی ایا غلک اولد فچه ای بقدر طاقتک
کریو امر من کریختن که حسودان بر تود فی بیاء الوحدة ای التهمة کرفته اند بلکه
حق ای ما هو الواقع کفته اند تا مکر این آتش فتنه که هنوز اندکست آب تدیری
بسبب ماء تدیر فرو نشانیم بالترکی سویدرم مبادا که فردا چون بالا کیرد ای
ارتفع فاعله آتش عالمی بفتح اللام فرامقم التحسین اللفظ کیرد قاضی بتبسم فرونگه
کرد و کفت پنجه در صید کرده صیغم رالفظ صیغم بالیا والتحسانیه
الساکنة بین الضاد والغین المعجمین المنقوحتین بمعنی الاسد ومعنی الصراع
بالترکی پنجه سن صید او دشمن ارسلانه چه تفاوت کند که سک لهید بالترکی
او رک روی در روی دوست کن بکدر ای ترک ناعد و پشت دست می خاید
مضارع من خاییدن ملک بفتح المیم و کسر اللام داهم در آن شب آهی داند ای خبری
بمذا القول که در ملک تو چنین مکروهی ای ذنب فصبح حادث شده است
ع ان المنکر بکسر الکاف بمعنی العاصی غیر مشهور چه فرمایی فی حق من صدر منه
هذا الذنب وهو القاضی کفت ای للملک من اورا اشاره الى القاض از جمله و

۱۵
فضلا و عصر بمعنی زمان و یکنانه و دهر ای فریده می دایم فیه تنبیه عا انه ینبغی
للسلطان ان لا یعتقد لکل خبر یسمعه فی المذممة که معاندان در حق او بعض
خوض بالمعجمین فی اللفظین کرده باشند ای شرعوا فیه تنبیه عا انه ینبغی
للسلطان ان یكون له حسن ظن فی حق العلماء و حتی یظهر الحق الصریح این
سخن در مع قبول من نیامد ای لا اقبله والمراد بعدم القبول تاخیر الامر بالعفو
وفیه تنبیه عا ان الاستعجال فی امر العقوبة مذموم مکرانکه که معاینه کردد با
لکاف الفارسی که حکما کفته اند بتندی بالیا المصدری ومعنی لفظ تند
بالترکی صریبیک مرتبه بقوله بردن دست بردن بتبیع معن الصراع بالترکی
صریق ایله الی بینی التمرک قلبجه و اذا عرفت المعنی الصحیح ظهر عندک
فساد قول من قال یعنی در زمان دشواری و ضجرت دست بردن بتبش و استعجال
بدندان بردن بتبش این مضارع من بردن و فی بعض النسخ کزد مضارع من کزیدن
پشت دست در برع مضمون الصراع الاول مبتداء والثانی خبره تنبیه که سحر کا
ای وقت السحر ملک بانی چند ارخاصان بر بالین قاضی رسید فیه تنبیه عا
انه ینبغی للسلطان ان یقصد الاطلاع نفسه ولا یعتمد عا غیره فی الامور
المهمة شمع را دید ای سنده و شاهد شته مقابل اسناده وی ریخته و قدح
شکسته کها یكون فی مجالس الفساد و قاضی مبتداء در خواب مستی بالیا المصدری
خبره بی خبر او ملک هسقی حال او عا العکس ملک بلطفش بیدار کرد انظر الی
حال هذا الملك بکسر اللام فانه کان کالملك بفتح اللام و کفت بدخیز که آفتاب
بر آمد ای طلعت الشمس قاضی دریافت ای فهم الحال و کفت از کدام جانب بر آمد

كفت الى الملك از جانب مشرق كفت الى القاضي الحمد لله كه در توبه بكسر الراء بان كفت
الى باب التوبة مفتوح بحكم اين حديث للعلاق باب التوبة اى لا يجعل مغلقا على
العباد حتى تطلع الشمس من مغربها انظر الى هذا الجواب كيف اجاب بموجب
العلم وكفت استغفر الله واتوب اليه قال النبي عليه السلام من تاب من تاب قبل ان
تطلع الشمس من مغربها تاب الله عليه وقال عليه السلام ان للتوبة بابا عريضا ميرا
سبعين سنة وانه لا يغلوق حتى تطلع الشمس من مغربها وقال عم للفقوم السعة
حتى تطلع الشمس من مغربها فان طلعت ورأه الناس آمنوا اجمعون وذلك حين
لا ينفع نفسا ايمانها لم تكن امنت من قبل او كسبت في ايمانها خيرا
اين دو چیزم بر كناره ايك كنند اى لطف الشفاء و على الذنب ثم يتنها بقوله بحث
نا فرجام وعقل نا تمام فرجام بسكون الراء المهملة بين الفاء والجيم المفتوحين
بمعنى آخر ومعنى فائده والمراد هنا المعفو الثاني كركر فنام كنى مستوجب بكسر
الجيم من استوجب الشيء اذا التحفه و ربيحتى عفو به من انتقام قال العلماء
كل صفة من الاوصاف الحميدة صدقها نقبضة كالعلم والقدرة ضد هما الجهل والعجز
نقبضة الا الانتقام فانه عدل ممدوح في نفسه وكذا ضده وهو العفو ملاء كفت
توبه درين حالت اى في هذا الوقت كه يرهلاه خود اطلاع يا فتى سودى ندارد
لا ينفع اصلا قال الله تعالى فلم ينفعهم ايمانهم لما داروا باسنا ^{چه سود}
از ردی بالياء المصدر اى انك توبه كردن مرهون كه تنولنى كمندا نداشت بمعنى اند
بر كاخ بمعنى القصر العالى بلسان خطا انصوبه كواب الكاف الفارق تا كيد كما عرفت
كوتاه كن دكت اى اترك مع قدرتك على الوصول به فاذا عرفت للمعنى الصحيح

مينوش بالفتح والسكرن نهى من سوشيدن بمعنى شيدن كه در سخي بالياء
المصدر كند يارى فراموش ثم بين المص حصه القصه چنين كردند
ياران زندگاني في الزمان الماضي ^{سخت} روى عن محمد بن عبد الله البغدادي
انه قال رايت في البصرة شابا على سطح منفع يشرف على الناس وهو يقول
من مات عاشقا فليمت هكذا لاخير في عشق بلا صوت ثم رمى نفسه فحمل
ميتا زكرا فناداه اى محترى العمل بشنو نا بدنى يربد المص يقول زكرا فناداه نفس
ولهذا قيل كه سعدى راه رسم عشق يارى مرهون چنان دانده كه در بغداد نازى
بالثاء الفوقانية بمعنى لسنا العرب اعماليه به لان اهل بغداد يعرفون العربي
الفصيح كما يعرفون لسنا الفرس ثم بين العشق الحقيقي الى معشوق الاصل
دلارامى كه دارى دل درو بند الى اعتقد قلبك به دكر چشم از همه عالم فرو
بند اى لا تنظر الى غيره ^{سخت} روى عن محمد المقدسى انه قال دخلت
دار الشفاء في بغداد فرأيت شابا مقيدا مغلولاً فقال لي يا محمد اما تذكرى ما
يفعل الحقيرى قل له لوجعلت السموات السبع غلغا في عنقي والارضين
السبع قيداً في رحلى ما التفت عنه بقلبي طرفه عين اكر ليلى ومجنون
زنده كشتى اى لوصا را حنين لانه كشتن بمعنى الصيرورة ولا يستعمل بمع
الكنونة حديث عشق از بين دفتر اى من كتاب كلستان نوشتي اى كل واحد
منهما ^{سخت} اكر مجنون توانستى سراز روضه برون كردى نشستى سالها
پيش من ومشق جنون كردى ^{سخت} ^{در فتنه}
بالفتح ضد القوة والضم فيه لغة قال اصحاب التواريخ اول من شاب

ابراهیم علیه السلام فلما رأى شعرة بيضاء في خيته قال ما هذا يا ابي قال الله تعالى
نورى ووقار فقال رب زنى نوراً ووقاراً **بيت** باطاه يفة وانشمندان
در جامع دمشق قدم بياضه بحتى بياض الوحدة هي رفت وفي بعض النسخ هي
كودم والمعنى المراد واحد ناكاه جولى ان درالى من به الجامع در آمد اى دخل وكفت
درين ميان اى فيما بينكم كسى هست كه فكرى داند فلما ساء لهم اشادت بمن كردند
كفتم چه حالست گفت پيرى صد و نجاه ساله اى شيخ كبير قد بلغ سنه الى مائة
وخمسين سنة در حالت نزع است وفي حال الاحتضار ويزبان فارسى چيرى مى
گويد لانه عجم ومفهوم بالكسر ما نكرده اى لا يصير معلوماً لانا لا ناعرب اكر يكلم
قدم رجة شوى كناية عن المشى بالاقدام للجمي ومزد بالضم وسكون بمعنى الثوب
ياي خطاب من بافتن باشد كه وصيتى بياض الوحدة كند چون بيايدش فرستدم
فلا وصلت الى وسادته اين بيت مى گفت **بيت** دى چند كفتم فيه تقديم وناء
خير بر آدم بكام اى فى تحصيل المرام در بجا كه بكرت راه نفس ولم يساعد العمد در بجا
كه برخوان الوان عمر او عطفة النعم المثلوة للعمد مى چند خورده بودم گفتند پس
وما خلونى ان اكل مستوفياً معنى اين بيت بمعنى الكلام المنظوم فيلنا والبيهاتين
بعربى عاوجه الترجمة باشاميان اى الذى كانوا عند المحتضر هي كفتم تعجب
مى كردند من كلامه هذا فانه يدل على التأسف مع طول عمره كما قال از عمر
دراز و تاسف و بحدوة دنيا قال النبى عليه السلام اذا شطب ابن آدم يشب فيه
خصلتان للرص وطول الامل كفتش چگونه درين حالت اى نزع الروح گفت
چگونه **بيت** نديده و خطاب كه چه سختى بالياء المصدرى هي رسد بكسى

بياض الوحدة كه از دهانش بسكون النون والشين للوزن بى مى كشند بضم الكاف او
فتحها اى بخروج دنداني ستامن لسانه قبلان كن كه چه حالت بود بفتح الواو و ان
ساخت موهون كه از وجود عزيزش بدر و دجان اى خرج روحه من بدنه كفتم
نصير مرگ اى فكر الموت از خيال بدر كن اى اخرجه و وهم را بد طيلعت مستوى
مكرد ان كه فيكسوفان اى الحكماء گفته اند مزاج كرمستقيم بود بفتح الواو واعتماد
بقارانشايد اى لا ينبغي للاعتماد على البقاء و مرض الرجة هابل اى مخوف بود دلالة
كلى بر هلاك نكند ثم قال الميرزا الكفر ما يى طيب را بخوانيم نامعالجه كند كه به
بسكون الهاء شوى گفت مهرى **بيت** خواجه در بى دى اى فى ترتيب نقش
ايوانست قدم بياض ايوان فى اوايل الكتاب خانه از پاي بست بالباء والعربى اى من
اسله ويرانست فلا وجه للنقش والمعنى اذ خرب المزاج لا ينفعه العلاج دست
بردم زنده بطريق التأسف لطيب طريق لعلمه بالموت چون حرف بفتح الحاء للجمع
وكسر الراء للمهمله صفة بالترك بونا مش بلندا و فتاده حريق بالمهملة نين فلا
يشتر علاجه پير مردى بالياء الوحدة مكانه ز نزع مى ناليد من الم مفارقة الروح
من البدن مع پيره زه الى المدة العجوزة صندلش شمر معروف فانه كثيرا ما يخالط
بماء الورع يخالط هي ما ليد على الرأس والقدم لدفع الصداق والحرارة چون يخالط
اى يخالط شدا عند المزاج بسبب المرض القوي لى او الهام نه غريبت واحد
المعرايم وهي بالفارسية افسون اثر كند نه علاج **بيت** پير مردى حكايه
مى كند كه دخترى بياض الوحدة خواسته بودم و تنز و جنها خانه و حجره بكل
بضم الكاف الفارسي ارسنه و جلوه با اولشده و ديدنه و دل بهر رفته

لفظ بودم مقدمه في المواضع الثلاث وبنهاى دراز تخففى بياد الحكاية وبذلك اجمع بذكره
 بالفتح وسكون ولفظها عطف نفسى كلفى مثل يا و تخففى تا باشد كه و حشر
 و نرفت نكرد فاعله ضمير و خبر و مواءست پديد بدو يعنى تستاءست معي و ازان
 جمله شىء كلفتم لها كه تحت بلندت يار بود بكون الواو و چشم دولت بيدار بدينه بقره
 بصحبت پرى افتادى تحت خندالتى و جهان ديده و كرم و سر بکسر الدال و روزگار
 چشیده اسم مفعول من چشیدن نيك و بد از موده في الدنيا حق صحبت بداند
 بكسر الياو و شرط مودت چاي آرد مضارع من آوردن مشفوا اسم فاعل من اشفوا
 و مريان عطف نفسى خوش طبع و شيرين زبان و صفان تركيبان
 تا توانم دلت خطا لبكر بدست آدم كناية عن كمال الرعاية و ربيار از هم مضارع
 من آزر دن و الياو للخطا و الميم للمكلم نياز ايم بفتح النون مضارع منفى من
 و من قال بكسر النون وسكون الواو بمعنى الحاجة فقد اخطا اذ لا يوجد القافية
 ح و هذا ان البيان من المتوفيان كج طوطى شكر بود بفتح الواو و حشرت النون للخطا
 و خوش اسم مصدر بالتركى پيش و قد يراد به الطعام وهو المراد هنا اى لو كان
 طعامك سكر كالبقاء جان ساز بر قداى هر روز شاي فعلى تخصيل السكر و لو تبتد
 الروح الذئب نه گرفتار آمدى بدست جواى بفتح الجيم اسم فاعل از جواى
 متبكر هذا هو المفارقة الى سعال و قتل و مختار الصم و واجب و غير ابراهيم على
 مالم بسم فاعله فهو بفتح الجيم و الاسم العج و حيره راي بكسر الخاء المعجمة اى ضعيف الفكر
 سرتيز و سكر اى و صفان تركيبان كه مردم هواى سرتيز بالباء الفارسي و
 الراء العربى مضارع نختن و هر خطه را يى زنداى لا يقر على راي واحد

ظهور عندك فساد قول من قال يعنى بلند قامت را بگو كه دشمن از ميوه كونا كن كه كونه
 يعنى قصير القامة خود ندارد دست بوشاخ ثم قال الملك تو اوجود چنين منكرو بفتح
 الكاف و يا و الواو كما عرفت آنفا يعنى كناه كه ظاهر شد خلاص صورت بلندد براد به
 انه لا يتحقق الخلاص اين بگفت جوابا للقاضى و موكلان را بفتح الكاف المشددة جمع
 موكل يراد بهم الاشخاص الذين يباشرون العقوبة يعجم الجلاذ و غيره و من قال
 يعنى جلاذ ان فقد خصه من غير مخصص وهو بكسر النون للاضافة الى قوله عقوبت
 بروى بفتح الواو او تحت اى سلطهم عليه قاضى كفت مراد خدمت سلطان يك
 سخن با فليست اى بقى كلام ملك بديده كه ان چيست كفت بيت با شين
 ملالى بالياء المصدرى كه بر سر و شاي خطاب للملك وهذه الهيئة كناية عن الترك
 و الاعراض ملع مدارى لا نطمع كه اردامت النون الخطاب بدارم دست اى لا اترك ذيك
 من بدى كخلاص محالست از بر كنه كه راست فانه دى عظيم بوجه العقوبة بدان
 كرم كه تودارى اميد و اى هست لانك متاه فى الكرم فبرجى منك العفو ملك
 كفت ابن لطيف ببيع و عجيب ردى و اين كنه عريب كفى خطابا للقاضى و لكن
 محال عقلست و خلافتى كه ترا مرد و فضل بلاعت ارجحك بالجمع
 الفارسي و كسر الكاف للاضافة عقوبة من برهان بفتح التاء بفتح الخاء بفتح الجيم
 كه ترا رفعة بسبب اندام بفتح الباء الكاشية للصلة و شيب بالكسرة
 مخفف من شيب بفتح النون بالتركى اين شرو بمعنى زيرو بمعنى سرشته و
 قد يعطف عليه لفظ يد على طريق المزاوجة و يقال شيب و شيب كاتقال
 فى العربية حسن بس و فى التركية قزن قوزن و المراد هنا هو المعنى الطفا نادى كيان

عبرت گیرند من عقوبتک گفت ای خداوند بجهاد خطیب للملای پرورده و نعمت این
خاندانم فلا یلقی بک ان تبادر فی قتل و نه تنها من این کنه کردام دیگری بیند از ناس
عبرت گیرم لما قال الفاضل هذه اللطيف ملك را این سخن خنده آمد و بعفو الباء
سببقة از سر خطا او در گذشت کله در لسان کید و متعندان ای حساد او را که
اشارة بکشتن او کرد بودند گفت ای خاطبهام الملك همه حمال بفتح الحاء
المهملة و تشدید المیم عیب خویش تبدیل ای کم ذنوب کثيرة بمحلوها طعنه
بر عیب دیگران منید قبل فی الترجمة ای که کند عیبک حمالی سن غیر
عینه طعنه او و مغل **نکته** جوالی بالباء للصدر و پال باز
وصف ترکیبی من باخشن و پاکرد بفتح الراء وصف ترکیبی من رفتن بود فی میدان
العشق که با پاکیزه روی بیاء الوحده بن در کرد و بمعنی الرهن بود کنایه عن
الابتلاء بحبه چنین خواندم که در دریای اعظم رهون بکردایی بکسر الکاف
الفارسی موضع فی الماء ید و رفیه الماء والباء للوحده در افتادند با هم ای العائق
مع المعشوق چه ملاح آمدش الشین راجع الی جوانی نداشت گیرد تخلصه
مباد بالترکی اولیه کاندین سخن میبرد و ذلک الشبک همی گفت از میان
موج و شویر بالشین المعجزة بمعنی الخجالة و قال ابن سدری عا بالترکی نلز
ما یکدا و دوت یا رمن بالاضیافه فی اللفظین کبر فان تخلصه اهر من
تخلصی درین گفتن جملها بروی بر شفته ماض من تفتن وهو بالترکی
دلور مک و بمعنی فرغ و هو المراد هنا شیدند که جان جان می داد و می
گفت مقول القول هو البیت الآتی اعنی قوله حدیث عشق ازین بطل میثون

۱۶۰
و هرب جای حید بیت فی کلا لیله فی مکان و هو روز یاری گیرد جوانان
خر مد و خوب رخسار و لیکن درو خا با کس نیانید **بیت** و فاداری بالاء
المصدری مدار از بلبلان چشم فیه تقدیم و تاخیر و فاداری از بلبلان چشم مدار
لا تنزف ولا تطمع الوفاء من البلابل و هذا المصراع رهون که مردم بر کل دیگر
سراپند معناه بالترکی مردم بر غیری کل او زره اید لیه لرا اما الحاققه پیران
بعقل و ادب زندگان کنند بر مقتضای جهل و جوانی **نکته** وجود
بهتری بیاء الوحده جوی او من جستن و فرصت شمار و عد غنیمت ای
محبته که با چون خودی ای فی المصاحبه مع من یساویک فی الفضیله که
بضم الکاف الفارسی و هذا هو المسموع من الاسانده و من قال بفتح الکاف
العربی فقد غلط کنی بضم الکاف العربی روزگار ای زمان عمر که گفت فاعله ضمیر
پیر برین نمط کانسق لفظا و معنی بگفتم لیسمیل الی قلبک و کمان بر دم ای
لمنت که دلش در قید من آمد و تعلق بی و سید من شد و کنت عا هذا النظر
ناکه نفسی سرخ از دل پیر در بر آورد ای اوهت بالبرودة و الشدة من
قلبها المتاعلم باللام الکثیره و گفت چندین سخن که گفتی در ترا زوی
عقل من و زان بکسر الواو و مصدر کالموازنة ان یک سخن ندارد ای هذه
الکلمات الی تکلمت بها لا توازن فی میزان عقلی و زان کلام واحد بمعنی
که وقتی ای فی وقت من الاوقات شنیدم از قبیله خویش و الکلام المسموع
هذا که ان جوان بالترکی که کنج خاتونه اگر نیز در برهلو نشیند به ای اولی
که پیری نشیند **نکته** لما رأت ای حین ابصرت الزوجه بین یدی

بعلمها او زوجه كذا مفعول رات و اراد به آله الرجل كرخي اسم تفصيل
 والكاف بمعنى المثل وهو من الرخوة وهو بكسر الراء وفتحها اللينة والامتواء
 اطاران كايضا مثل رخي شقة الصائم بنته المص آله الشيخ بشقة الصائم
 وضعفه وامتزجائه واصلها شقة لان تصغيره شقة والجمع شقاء بالهاء
 تقول جوب لما وانما جوب به مضارع الحكاية لال الماضية ومن قال قبل ان
 لما يرد المضارع الى معنى الماضي كما يرد ان المصدرية الماضي الى معنى الاستقبال
 فقد قبل الباطل لان ذلك التي هي من حروف الجواز لما الذي هو ظرف هذا الثارة
 الى قوله شبا مبتداء معه قيد لقوله بنت خبره والضمير يرجع الى بعل
 وما في قوله انما كانه والرقبة معناه بالفارسية افسون مبتداء للنائم خبره و اراد
 بالنائم آله الشيب اي غايه كالدلالة لذكر الشيب للليت اي لذكر الشيخ
زن كذب بمعنى عند هنا وكسر الراء للاضافة مرد اي الرجل بي رضا برخيز و ذلك
 بعدم الجمع بس بالباء العربي يعني كثير فتنه وجنك زان سرا برخيز
 وحذف باء سراي للقافية والوزن يبري كزجاي خویش نتوان خاست
 مروهون الا بعضا استثناء من آخر المصراع الاول كيش حر ك پاه كى بالفقه
 للشين عصا برخيزد والتقدير عصا يشركي برخيزد اراد بعصاه الله
 في الجملة امكان موافقة نبود لعدم مساعده الالة بمقارنت الحيا مبد
 معناه في الاصطلاح وصل الى المفارقة ومن نظر الى المعنى اللغوي قال يعني
 آخر شل چون مدت عدت برآمد اي حصل وتم عقد نكاح شل بسند باجوت
 بياء الوجد شل بالتركي صرب كما مر ومن قال في بيانه بمعنى دشوار فقد نظر

انهما مترادفان وليس كذلك لان دشوار بالتركي جنيك والمراد به انه كان شبا بشد
 الخومة وتكر روى او عبوس الوجه وهي دنت اصغر اليد وهو كناية عن الفقر
 وبدحوى وصف تكهني كالا قول جور و جفامى ديد تلك المراث الشابة ورج
 وعناي كشيده عطف عليه وشكر نعمت حق عجنان في كفت كم الحمد لله كه ازان عذاب
 اليم برهيدم اي مولى او ذوالم يعني لشده نه نالم و بدين نعمت مقيم وهو مصابة
 الشاب القادر على الجمع برهيدم فلما يوجد في بعض بيت باين همه جور و شل و
 الباء الاخيرة مصدرية بارت بكشم كم حوب روي بيا و الخطا بيت بانور اسون
 اندر عذاب مروهون به كه شلدين بمعنى الصبر ورة باد كوي در بهشت وكذا ابوي ينك
 از دهن حوب روى مروهون تفر بمعنى الطاهر ثل للفضيل آيد كه كل از دنت رشت
 قد وجد في بعض النسخ بيت روى زيبا و جامه ديبا نوع من الحر يعرف و هو
 ورنك وبوي وهو في التزيين اين همه زينت زنان باشد و يليق بهن مرد كه
 وخايه زينت بس فان النسوة يقبلنه ولو كان فقيرا بيت مهمان
 پيرى بودم در ديار كبري مدت سيختي كه مال فراوان دشت اي كان له مال كثير
 وفوزند خوب عطف عليه شبي فيه اشارة اي ان المحسن كاضيفه ليالي متعددة
 وذلك المضيف في ليلة من تلك الليالي حكيت كود كه ما در عر خوشتر بخراين فوزند نبوي
 است ايم يكن الى ولد غير هذا و رختي درين زيارت كاهست وموضع استجابة
 الحاجك كه مردمان بخت خوشن انجار وند و يستجيب حاجتم شهادت پاي ان دخت
 بحق نالیده ام و نضوحت اليه نامر اين فرزند نخشیده است لما حكي صاحب البيت
 هذه الحكاية شنيدم اي وصل اي معي كه پسر اي ابنه بار نيقان اهسته و حفيه

در شهر آيد

می گفت چه بودی ای لبتنی که آن درخت را بدانستی که لکالت این هو و دعا کردی
 ناپدرم بمیرد خوجه شاد کنان صفت مشبهه که فرزندم عاقلست کذا حال الآباء
 و سپر طعن زبان که پدرم فرست و کذا حال الابناء **بیت** سالها بر تو خطا
 عام بگذرد که گذر مهرن نکتی سوی تربت پدرت ای جانب قبر ایک یعنی انگ
 لا تزد قبر ایک تو یحای پدر لفظ جای مقم چه کردی خیر تا همان چشمم داری از سپر
شعر روزی بیا و الوجدت بغیر رجوانی بالباء المصدری سخت رانده بودم
 ای کنت ذاهبا بالشدة و السرعة مثلبا فی سیر السمر شبانکه بیای کر بود
 بالترکی بلك دبی است مانده لفظ بودم بمقتدر پیر مردی بیا و الوجدت صغیر
 صفت مردی از پس ای عقیب کا و دان همی آمد بالترکی کلوا یدری گفت چه خبی بیا و الوجدت
 خیز که نه جای حقن است بالترکی یا تمفیری دکلدر کفتم فی جوابه چون روم
 بالامالة روم بفتح سین ای کیف ذهاب که نه پای رفتن است فیه صفة التوجیع
 گفت نشنیده که گفته اند العقل و رفتن و نشستن ای لفظه با لفظ به که نویسنده
 و کستن یعنی سخن و کل واحد ما بالکاف الفارسی فصیح و بالکاف العربی بنای معناه ای انقطاع
 و لا انفصال **بیت** ای که شقایق من بیا الخطاب شقایق نهی من شقایق من یقلب
 الفاء با و فی مستقبله پند من بالباء الفارسی کار بند بالباء العربی ای اعمال بنشی
 و صبر آموزای تعلم الصبر یعنی لا تسجل لب نازی ای فر سر سبزی دور تک بفتح
 الناء و الکافی العربی بالترکی آنک صیقل دغی که عزیمه شوق و طلق دیدار و یو
 کرمک بامک کذا فی بحر الغریب رود بشتاب ثم یعجز امکنه استر
 می رود بشتاب و روز **بیت** جوانی بیا و الوجدت جست و لطیف و جندلا

در این بیت

و شبرین زبان صفات لقوله جوانی در حلقه و عشرت ما بود ای کان من اصحابنا فی
 المعاشرة که در دلش هیچ نوع غم نیامدی بیا و الحکایت و لب او اشاره الی جوانی
 از خنده فراغ نبودی ای کان ضاحکا دائما بحیث لم ینضم احدی شقیبه الی البحر
 روز کاری برآمد یعنی مضا زمان که اتفاق ملاقات نیفتاد و ما را پناه بعد از آن اشک
 الی روزگار دیدار ضمیر راجع الی قوله جوانی زن خوانده برادره تزوج
 و فرزندان خالته یعنی حاصله اولاد بیخ بالباء العربی نشاطش بریده ای انقطع
 نشاطه بالکلیه و کل هو شش پشمرده بفتح الباء و کون الزا و الفارسی بین بالترکی
 صولش پیر شد متش که این چه حالتست یعنی قد تغیرت حالتک گفت ناکود
 کان بیا و ردم دیگر کودکی بالباء المصدری نکردم **بیت** ما ذا قد جعل اسمنا
 واحدا بمعنی ای شیء مرفوع المحل عما انه مبتداء الصبا بکسر و الفخر خیره و معناه
 بالترکی او غلا تلق و هو ماء خود من الصبا و هو المیل الی الجهل و تفسیر الاولیه من
 المیل كما لا تخفی علی العالم و الشیب بالفتح و السكون مبتداء غیر فعل فاعله مستوفی
 راجع الی الشیب المستی بکسر اللام و التثنید بفعول غیر و هو الشعر المسترسل الی
 المتکبین خبره و کفنی فعل بتعقیر الزمان الباء زاید فی الفاعل نذیرا تعجز بمعنی الا
 نذار و هو ان علم عاود التوب و منه التفرق الزمان جازا اذا انفرد حقیقه هو الدوخل للجلد الفعلیه بفتح
 عا و الحاله بتعذر فذ و الشاعر بکسر عا نفسه الصبا و من البکر و یقول ما هذا الصبا و الحال ان الشیب الذی هو تفرق
 المعنی غیر لون شعر و کفی تعقیر الزمان له نذیر **بیت** چه پیر شدی خطاب عام **بیت**
 زکود بالباء المصدری دستباز معناه بالترکی الچیک بازی و طرافت بجوانان بکزار او انکر
 هما و سلمهما الیهم طرب نوجوان ز پیر مجوی نهی من جستن که ذکر نیاید اصل

نه آید آب رفته بجوی و کذا از ذرع را چون وقت درو اسم مصدر من درویدن
تخت مد یعنی لایضو ک چنانکه بجزه و تو بیت دور جوانی بشدت بمعنی بر فتر
از دست من وضع متی آه در بیغ آن زمن بفتح بن بمعنی الزمان کلاهما اسما فاعل
الوقت و کثیره دله روز و وصف ترکیبی ای الیاء شفع علی الزمان النفس الذی مضی
قوت سر نیجه و شیوی بالیا و المصدر بدفت ای مضی قوتی الی کانت کاملتر
راضیم کنون به پیروی بیاء الوحدة چو یوز مثل الفهد و هو بالترکی پار دکانه
یمنع من الطعام با کل قطعه جبین پیرونی بیاء الوحدة ای عجوزه موی سته کرده
بود بالخطاب گفتش ای مامک اعلم ان مام بمعنی الام مراد من مادر و الکاف للتصغیر
دیوبنده روزای قدیم الا یام و الماد به کثرة العمره موی بتلیس سیه کرده کیراما
رکت نخواهد شدن بالترکی دو غریسه کرد راین پشت کوز بالکاف الفکری
ای الظهر الذی قد تقصص صدره و الماد به الظهر المخفی و جمله قوله مامک ای قوله
پشت کوز مقول القول بیت روزی بیاء الوحدة بجهل جوانی بالیا
المصدری بانک بر ماد در دم ای خاطبت الی والدتی یرفع الصوت عین فاد از
ف موضع الحال من فاعل شست فی قوله بکنجی شست کما هو المعتاد فی حال انکسار
القلب گریان می گفت مکر حور دی بالیا المصدری فراموش کردی بیاء الخطاب
که درختی کنی الیاد ن کالاولیان بیت چه خوش گفت زالی بیاء الوحدة
و زال هنا بمعنی العجوزه و یطلق ایضا للشیخ و اسم لولد رستم یقال رستم
بن زال بفرزند خویش ای لولده چو دیدن پلنک افکن و پیل تن کلاهما و صفا
ترکیبیاں گرا ز سهد خردیت بسکون الیاء المصدری و تاء الخطاب للوزن

۷۷۷
یا دامدی بیاء و حکایه که پیماره بودی بیاء الخطاب در غوش من بالمد بالترکی فوج
نگردی جواب الشرط المذكور درین روز فی هذا اليوم الذی صرت قویا بومر
جفا گانه شکایه منه که تو شیرویدی و من پیرونی و مجموع الشرط و الجزاء
اعنی قوله کرا ن عهد الی قوله پیرونی مقول القول بیت تو توانگری
نخیل را پیروی بیاء الوحدة فیهما رنجور بود بسکون الواوای کان مریدانیک
خواهانش الضمیر راجع الی ذلک الغنی البخیل گفتند ارشاد الخیر مصلحت
آنست که از بهر او ای لاجل ابنک ختم قرآن کنی یا بدل ای عطا فرمایان باشد
که خدای تعالی شفا دهد ختمی مثل بدخی لفظا و معنی باند پشته فرود رفت
بالترکی فکره طالیدی گفت مصحف بحضور ای سبب کونه حاضر اولین
و فی بعض النسخ ختم اولین که مصحف موجود است و کله بفتح الکاف الفکری
و تشند یل الام بالترکی سوری دور بالضم بعید صاحب دلی بشند و گفت
ختمش بعلت آن اختیار افتاد که قرآن بر سر زبان است و زرد در میان
جان در بغا کردن طاعت نهادن مرهون کردن الضمیر راجع الی
کردن همراه بودی دست دادن بکسر التاوی لوکان لوضع عنق الطاعة بد الطاعة
قرینه بریدن ذلک الغنی البخیل وضع عنق الطاعة و لکن التاء شفع لهم فقه
بد السخاوة بدینادی جو خرد کل بکسر الکاف الفکری بماند بفتح النون و الحمدی
بخواهی صد بخواند لانه بطرف اللسان منکبه هذه الحکایه بالیک از حب
المال بز داد فی الشیوخ بیت پیرویدی را گفتند چرا زن کنی ای
لم لا تنزوج گفت با پیرونی زنا نم افقی نباش ای لا یحصل الی النس بالنسوة

الجمایه گفتند زن جوان بخواه چون مکنث مثل فدرت لفظاً و معنی دار کفر
 ذلک الشیخ المنصف پیرم با سپهره زانم الفث نبکد ای لائسلی بهمن اوراکه جوان
 بتد با من که پیوم چون بالاماله بمعنی کیف دوشی صورت بنده استغهام انکاری
 ای لایحقو المحبته **بیت** شنیدم که درین روزها که من بضمین پیوی ای شیخ
 واحد کبیر خیال بست به پیرانه سرای وقت الشیخوخه کما قال خواجه حافظ
بیت ای دلشباب رفت و نجیدی کلی نر عیش پیرانه سر بکن هنری
 نندک و نام را ای قال مولانا جای **بیت** جای آخرین جوان باز بچه عطفلاً
 شدی خود بگو پیرانه سر این عشق و رزیدن چه بود و من قال ای مع کونر
 شیخا فقد فتره بغیر معناه که کبر دجفت بضم الجیم العربی و سکون الفاء
 بمعنی الزوج تخفوت دختر که الکاف للتصغیر و کسرهما للاضافه خوب روی
 و کوه نام و صفان تر کیدیان چوای مثل درج بالضم و سکون بمعنی الحقیقه
 الّتی بوضع فیها الجواهر کما عرفت فی الحکایه الّتی اولها ثنی چندار و نندکان
 کوه ترا الضمیر راجع الی دختر که ارچشم مردمان بنهفت بفتح الباء الصلر
 و ضم النون یعنی انها کحقه جواهر فاستوره و من لم یعرف الدرج قال هجو
 فرجش از چشم مردمان بنهفت و قد فتره هناك بحقه مر و اید چنان
 نکه رسم عروسی بود بفتح الواو مهمتها بود بسکونها ای لم یکن فیہ قصور
 ولی نحملة بالحاء المهملة اول عصای شیخ بفتح ای نام کمان کشید
 و نزد بفتح النون النافیه بدهد فی بفتحین که نتوان دوخت مکر
 بسوزن پولاد بالابره من الحدید القوی جامه هکنفت بفتح الهاء

و ضم الکاف الفارسی بالترکی ر دو و فتمش حاصل معنی البیت انه لم یقدر علی ازالة
 بکار نهادن و نشان کلاه بکسر الکاف الفارسی ای شکایت آغاز کرد و بفتح ساحت من بکمان
 شکایتنه هذا که خان مان یکنه صاحب بحر الغرایب بهذا اللفظ او و بوح
 متحصل یا زلوب بدلفث او ملشدر هذا عبارته و من قال فی شرحه کلمه و احد
 بمعنی المال و الرزق فقد اخطا و من این شوخ دیده و هو مثل شوخ چشم پاک
 بوقت بضمین ماض من رفتن بضم الرا و میان شوهر بالفتح و سکون بمعنی زوج
 المرأة و زن جنک و فتنه خلعت چنان مرهون که سریشمنه و قاضی کشید لفظ
 سرهنا بمعنی المنتهی و بالترکی اوج و لفظ کشید ماض مجهول و من لکن ان لفظ
 سر یعنی الرأس و کشید ماض معلوم قال اما الفوج الظاهر او کل منهما و سعدی کفر
 مرهون پسر از خلافت و شتعت یعنی بعد الخالفه و الشناعه فالسعدی کنایه دختر
 نیست کانه علیه بقوله ترا که دست بلرزد لانک شیخ مرتعش کهر چه دانی سفت بمعنی گفتن فیلهام الطیف

باب هفتم در آداب صحبت

و فی بیان استعداد **بیت** یکی از وزبای پیری بیاء الوحده کودن قدم بیان
 دشت پیش کسی از دانشمندان فرستاد لتعلم که مرین را تربیدی بیاء الوحده کن
 مکر عاقل شود مدت مدید فعیل بمعنی المفعول تعلیمش کرد فاعله ضمیر کسی
 مؤثر نبود ای تعلیمه پیش بدرش کس فرستاد فاعله کالسابق که این عاقل بی
 شود و مراد یوانه کرد چون بود بفتح الواو اصل جوهری بیاء الوحده قابل
 مرهون تربیت رادروا اثر باشد استعداد هج صیقل بالفتح و سکون هو الطبع
 الّذی یزید صداء السیف هذا فی لغه العرب و اما فی استعمال الجمع فهو اسم الصنعة

للكورة ومن لم يعرف الثاني قصر على الاول نكوتانند كورد بمعنى كوردن آهني بياء الوجد
لكه بد كوهرياشد في حد ذاته سك بدر بای هفت كانه لفظ كانه وكونه بمعنى النوع
مشوي نهی من شستن كه چو ترشد پليد بالباء الفارسي بالترك مر دار تر لفظ مر اول
بمعنى الرطب وانيا للتفضيل باشد وكذا اخر عيسى الكرملة شتر فيها الله تعالى بندي
چو بيايد هنوز خراباشد **حكي** حكيم پسر ترا اي لابنايه پند و نصيحت هي داد
بقوله جانان جمع جان پدر هنرا موزيد اي تعلمو الكمال كه ملك و دولت دنيا اعتماد
نسابد اي لا يلقان بالاعتماد وجاه اي المنصب از در وانه في بحر الغرائب شهر و فاني
وفي الصحاح الفارسي قلعه فايوي بدر نرود اي لا يخرج المنصب والحكومة من البلد
والقلعة الى الغربة فينفك عنك فلا يصح ان يعتمد عليه ومن لم يعرف المعنى قال اي
لا يخرج المنصب من الدوران ولا يتغير في احد حتى يعتمد عليه وسيم وزر در محل
خسرت فلا وجه للاستناد عليهما وهم بفتح الهاء در حضر علي وزن سفر ضته ياد و بيك
اي مرة واحدة ببرد بضم الباء الاولى وفتح الثانية يا خواجه اي صاحبه بتقاريق بنور
اي باكله صاحب المال شيافشبا اما هنر من الكالات والصنایع چشمه زاپنده است
اسم فاعل من زاپیدن بمعنى التوليد و دولت ياپنده اي ثابت و اگر هنرمند اي صاحب
كمال از دولت بيفت اي يزول اقباله غم نباشد كه هنر در نفس خود اي الكمال في خد فانه
دولت **صاحب كمال** رايحه غم از نقص جاه و مال چون بنكري كه هيچ در
سرخ و زرد نيست مردی كه هيچ جامه ندارد با ثفاي بهتد ز جامه كه در
هيچ مرد نيست هنرمند هر جا كه رود قلهر اي عزت پيوند و در صدر في
المجالس نشيند و بي هنر هر جا كه رود لقمه چيند الحاجة و سخي بيند لقمه

لقمه **سخت** سخت خبر مقدم پسر بالباء الفارسي از جاه بسكون الهاء و تحكم برون
اي تحمل الحكم من الغير مبتداء مؤخر وفي بعض النسخ از جاه و تحكم برون بالواو العطف
اي صعب شديد بعد المنصب والحكومة خورده بنان اي بعد الاعتناء بالنعمة
والترفة وجور مردم برون قالمبتداء المخرج هذا بالنسخة هذا فافهم
وقتي افتاد اوقع في وقت فتنه در شام حكاية حادثة هر كس از گوشه فرار فند
اي خرج كل واحد من زاوية روستا زادگان دشمنند يعني ان ابناء اهل القرية العلانية
بوزيري بكسر الباء المصدرى للاضافة ياد شار فتنه مخزن هاء لفظ ياد شاه
للقافية پسران و تير بسكون الراء ناقص عقل صفة پسران بكداي بالياء المصدرى
بروشتا هو بمعنى قرية رفتند فالعبرة بالعلم والكمال لا بالنسب والمال
ميراث پدر خواهي حرف الشارطة مقدم علم پدر آموز جزاؤه كين مال پدر خرج
توان كرد بده بسكون الهاء روز ياد به الزمان القيل **بكي** بكي از فضلا
تعليم ملك زاده كردى بيا و الحكاية و ضرب بكسر الباء للاضافة بي ها يا اي الضرب
الذى لا توقف فيه ولا رفوق زدى و زجرى قياس كردى اي جفاه كثير پسراني طاقتي
بالباء المصدرى شكايث پيش پدر برد اي من معلمه و جامه از تن دردمند
اي الثوب من جسد المنة لم يرد ثمت اي رفته پدر را دل بهم برآمد اي انقبض
امتداد بخواند للسؤال وكفت بد پسران احاد رعيت چند بن جفا و تو بيج
بالفارسية سرزنش روا نمي داري كه پسر مرا يعني انك تو ذى ابني اكثر من ابناء
ابناء آحاد الرعية سبب چيست فلما ساء له الملك كفت اي المعلم سخن بانديش
بايد گفتن و حرکت پسندیده بايد كردن همه خلق را فان الادب ممدوح في

كل احد خاصه اى خصوصاً بادشاها نرا الله بقوله هر چه برکت و نياه ملوک
 رفته بهنج الراء شود اى عیضی برآید بمعنی الیه با فواء گفته شد اى بندگوارى کند
 فى افواه الناس وقوله وفعل عوام را چندان اى بمقدار قول خواص اعتبار نیک
 بیت الرصع عیب دار در درویش اى و بعض النسخ الرصد یلیند
 اید ز درویش رفیقا شکیلى از صد ندانند عدم الفات الناس
 الى احوال الفقراء و کریم نالیند اید ز سلطان اى لو صد ر فعل غیر مقبول
 من السلطان و فی بعض النسخ اگر ند که کوید یا دشا هى از اقلیمى با قلیمى رسانند
 و لما کاه الامر کذلک یدر تهذیب اخلاق التهذیب کاتنقیه و الاخلاق
جمع خلق بضم اللام و سکونها السجیه و کسر القاف للاضافة الى قوله خوا و ندر زاد کان
انتم الله نبأنا حسنا اجتهاد ازان پیش بالبا و العربی باید که در حق عوام
هر که در خرد پیش بفتح الیا المصدرى ادب نکند مهور در بزرگى الیا کالاولی
فلاح اى الفوز و البقاء و النجاه و هو اسم المصدر فلاح کذا فی مختار الصحاح و قوله من
قال اى النجاه عن اللام الافعال الشنیعة کلام من عند نفسه از و بر خاسته اى
ارتفع و زال چوب تر اى العصا و الرطب چنانکه خواهی پیچ امر من پیچیدن فانه
سهل ان فعل نشود خشتک اى العصا الیا بس جز یا ش رکت و فی بعض النسخ
وجد هذا ان الغصون جمع غصن بضم للجمیة و سکون المهملة فرع
الشجر اذا قومنها بالشدید اى اذا جعلتها مستقیمه اعتدلت اى استقامت
ولیس اسم ضمیر الشان ینفعلک الجملة الفعلیه نصب علی اثرها خبر لیس
التقویم فاعل الفعل بالخشب متعلق بالتقویم ملک را حسن تدبیر لادیب

او معلم و تقویر سخن او پسندیده آمد خلعت و نعمت بخشید و پا کاهش
 اى مرتبه ازان چه بود برتر گردانید بتر معلم کتابی را بضم کان و تشدید
 الثاء بمعنی الکثیة و الکثابة و المکتب و المعنى على الاول بالترکى بديان جيل و معلم
 و على الثاني بديان معلم و على الثالث بديان معلم و معلم در مدته سیاحتی
 در دیار مغرب ثم بین صفاته ترش روی و صف ترکیبى و کذا ما بعده هذین
 فیج صورته و تلخ کفنا و هذین بیان فیج کلامه و بدحوى هذین بیان فیج اخلاقه
 فی ذاته و مردم آزار هذین بیان فیج باطنه بالسنة الى اموال الناس که عیش
 مسلمانان بدیدن او اى بسبب رؤیتة بفتحین و سکون الهاء مقصور من
 ثباه و هو بمعنی العبث و الفائد کشتی بیاء الحکایة و خواندن قرآنش دل مردم
 را کبر کردی فیه تنبییه علی ان فی صورته کراهة جمع بیاء و الوجد فی سران پاکیزه
 الذنوب و التلوث و در خنران دوشینه اى الینک الایکار بدست جفاى او گرفتار
 علی وجه نه زهره خنده و نه یار اى کفنا و لفظ یار و یار اى بمعنی الطاقه و المجال
 کذا فی بحر الغرائب و من قال سمعت من بعض الکمل انه قال یار اى بالالفین و الیا بین
 التحنانین بمعنی چاره یعنی نه زهره خنده دارد و نه چاره کفنا و در حضورش
 فقد غفل عن بیان اهل اللغة و سمع القریب من المعنی الاصل و زعمه معناه
 اضلیاً که تخفف من کاه عارض بالترکى یوزک ایلکى یانى و من قال فی شرحه اى رخ
 فقد غفل سمن بکسر النون للاضافة الیکى من التلا من طبا بجه بالجمیم الفارک زکی
 بیاء الحکایة و کاه ساق بلورین بفتح اللام المستدرة و سکون الواو و کسر الراء
 فصیح و ضم اللام معروف دیکرى را شکنجه کردی کما هو المعتاد القصه شنیدم

تبر

جمع بکر

که طریقی بفتحین بمعنی بعضی از حیوانات و نباتات او معلوم کردند ای الکساندر
 و براندند من دارالتعلیم و مکتب خانرا بمصلحتی دادند پارسایی بدل منبر بیا
 الوحده فیهما و نیک مردی حکیم و حلیم که سخن جز حکم ضرورت نسکفتی کما
 هو مقتضی الحکمة و موجب آزار کس بزبانش نرفت کما هو مقتضی الحکم
 و گوید کان ای المتعلمین را هیبت استاد نخستین ای سبایه المعلم الاول از سر بدر
 رفت ای خرج و معلم دومین بضمین بمعنی ثانی را اخلاق ملکی بفتحین دیدند یو
 بکسر الواو یکد گوش شدند لذهاب الخوف من قلوبهم و باسناد حلیم او اشاره الی
 معلم دومین ترک علم کردند و فی بعض النسخ از علم محروم ماندند و در اغلب
 اوقات و فی اکثر الزمان بیانیجه و لعب عطف تفسیری نشستی بیاء الحکایه
 و لوح درست ناکرده ای قبل اتمامه در سر یکد بکسر شکستندی استاد
 و معلم بواو العطف و فی بعض النسخ بلا و او فیکون بدلا چو بودی از ارای الی کون
 موزیا بالضرب و الناء دیب حر سیک بکسر الخاء المعجمة و فتح الین و سکون الکاف
 العربی لعب مخصوص بلعب به الصبیان یقال لها بالترکی و زون اشک کذا
 فی نحر الغریب و قبل الکاف لیس من نفس الکلمه بل هو کاف التصغیر الداخل
 علی لفظ خرس و المعنی بالترکی ایوجو بازند گوید کان در بازار لعدم خوفهم من المعلم
 بعد از دو هفته بدر بکسر الزاد ای بپ آن مسجد گذر کردم ای مرث به
 معلم اولین را دیدم فی دارالتعلیم که دل خوش کرده ای سلوا قلبه و فی بعض
 النسخ دل برو خوش کرده بودند ای طاب قلبهم علیه و بمقام خود شرا و رده
 نصبوه فی مقامه انصاف برنجیدم و المراد به المبالغه فی الضحوة و الاحور کنا

کفتم هذا القول که ابلیس را دگر بار ای مرثه ای مرثی معلم ملائکه چرا کردند و لما قلت هذا
 الکام هناك پیر مردی جهان دیده بشنید و نخواستند تعجباً من کلامی هذا و کفتم
 نشیده که گفته اند ای السلف حکایه بیت پادشاهی پسر ای ابنه بمکتب داد
 ای المعلم لوح بمنش بسکون النون و الشین للوزن بر کنار المراد به الا بط
 نهاد فان لوح حروف التهجی لا بناء السلاطین یصنع من الفضه بر سر لوح او
 نشسته و فی بعض النسخ نوشته بزیر بفتحین ای کتب بالذهب جودا و ساد به که
 مهر بکسر المیم پدر ای من محبته کما بیه پارسا زاده را و فی بعض النسخ
 پادشاه زاده را و الصحيح هو الاول نعمت بی قیاس ای المال الكثير از ترکه
 بفتح الناء و کسر الراء بمعنی المترکه عثمان جمع عم بالفتح و التشدید علی فاعده
 الفارسیه و اما الاعمام کما وقع فی بعض النسخ فهو جمع عم علی قانون العربیه بدست
 افتاد ای وقع فی یده بطریق الارث فسق و فجور آغاز کرد ای شرع فیه و مبدری
 بالباء المصدر ی من التبدیر و هو الکسوف پیشه گرفت ای اتخذ الکسوف حرفه فی الجمله
 چیزی بیاء الوحده نماز سایر معاصی و منکری بفتح الکاف المخفف که نکرد بل فعل
 جمیع المناهی و کسری بکسر الکاف نخورد بل شرب کل مسکر باری ای مرثه نصیحتش
 کفتم ای فرزند دخل بفتح المهملة و سکون المعجمة هو الذی یاوتی الی المراد و یدخل
 فی تصرفه من الخارج آب روانست و عیش آسای کرد آن و صیف من کردیدن
 بالکاف الفاکه یعنی خرج قواوان و کثیر مسلم کسی را باشد که دخل معین
 دارد و حیث لا ینقطع و کفی لمصارفه بیت چو دخلت الناء و الخلاب
 نیست خرج آهسته تر کن ای لا تسرف فیه که ملاحان جمع ملاح بشنید

الائم بالفارسية كشيان هي كويد برودي بياء الوحدة ومع سرود بالترك اير
 يقينه اكر بان بگوهستانا اي في الجبال نبارد مرهون بسالي بياؤ لوحده دجل
 كرد دختك رودی ای وادیا یا بسا الاماء فيه عقل وادب پیش گیر وگو
 ولعب قد بیا نهما فی البلب الاول فی الحکایة التي اولها یلی از ملوک عرب وین فسر
 هناك واعاد هنا علی وجہ مخالف بعض المخالفة فکاته نسبی ما قدم و آخر
 بکذا که چون نعمت و مال سپرد بضمین شود ای يتم وینهی سختی بالباء
 المصدر بیک بفتح الباء الموحدة و بیاء الخطاب و یسمائی خوری الباء آن
 کالاولیان پسر ای الابن المذکور المبرود از کلت نای و نور اسم مصدر بمعنی
 نوشتن و صیغه امر و بمعنی العسل و قد یكون وصفا ترکیبیا و الما دبر هو الاول
 این سخن در گوش نیاورد ای لم یسمع کلامی هذا ولم یقبله و بر قول من اعتراض
 کرد و گفت راحت عاجل ای حاضر و موجود را بشویش داخل بمعنی غایب و آتی
 منقصر علی صیغه المفعول ای مگذر کردن خلاف راوی مرد مندان است
 بیا خداوندان کام ای صاحب المام و نیکی بخنی بالیا و المصدر عطف علی کام
 چو سختی خورد از بیم سختی بالباء المصدر فیهما برو بضم الباء امر من رفتن
 شادی کن ایاری دلفری و وصف ترکیب بیا بالترکی کوکل نور لندرجی غم فردانشال
 خوردن امر و زکا قبل عم نا آمده خورده بنقدم رنج می دارد هملا
 آن به که با فردا کذا کار فردا را فکیف ای خصوصاً ما که در صدر صفة
 مرقه نشسته ام و عقدا ای قید فتوت بمعنی سخا بسته فاللا یقوی القيام
 بالبذل و ذکر انعام بکسر الهمزة در افواه عوام افتاده یعنی انی مذکور بالانعام

فی افواه الانام **نیت** هر که عام بفتح نین شد بسخا و کرم کنایه عن الاثمار
 بند نیاید که نه بد بردم ای لا ینبغی له ان یضع القید علی الدرهم و بمسکه نام نگو
 بالباء المصدر چو برو ن بضمین علی ما صحیحه صاحب الصحیح الفاکر شد ای خرج
 ظاهر بیک بالکاف العریض بفتح الحلة در بفتح الباب نوزی که به بند کردی و المعنی بالترکی قیوی
 باغلب بلن من یوز و المسموع من ال سائفة ان المراد وجه الخطاب ف قوله بند کردی و من قبل قوله
 بروی مصافا الی لفظ هیچ کس فلم یعرف الخطاب که نصیحت من نمی پذیرد هذا من
 کلام المحسن و دم کرم بالکاف الفاکر من در آهن سده و هو قلب الفاسی اثر نمی کند
 ترک مناصحت کردم ترک نصیحت و روی از مصاحبت او بگردانیدم ای اعرضت
 عنه و بکنج بضم الکاف العریض سلامت بنشستم و قول حکما را کاردستم ای عملت
 بقولهم که گفته اند بلغ امر من التبلیغ ما علیک هذه موصولة فان لم یقبلوا فما
 علیک ما هذه نافية وقد جعل ما هذه استفهامیة و المال واحد ای فان لم یقبلوا
 ما بلغتهم فلا علیک او فای شیء علیک اذ ما علی الرسول الالبلاغ **نیت**
 کرمه دانی که شنوند ای لا یقبلون بکوی امر من گفتن هر چه می دانی خطاب
 عام از نصیحت و پند بیان لقوله هر چه می دانی زود باشد ای بکون که خیره
 سرا بالترکی باشی بلا نق بیتی مفعوله مخبون المصراع الثاني بدو پای و فتاده اند
 بند لوصول النکبة من عدم قبول النصیحة دست بردستی زند که در بیخ مرهون
 نشنیدم حدیث دشمنند ای ما قبلت خبره پس از مدتی بیاء الوحدة
 آنچه اندیشه کرده بودم و کنت ان فکر از نکبت حالت بیان لقوله آنچه
 بصورت بدیدم ای رایته فی الواقع و الخارج که پان پان برهم دو خفت

در کلام

در کلام

فالبس لفقره ولقمة لقمة هي اندوخت لقلته في الطعام دلم از ضعف حالت
بهم بومد بالترکی قارشدهی مروت ندیدم در چنان حالت ریشد و ریش
بلاست خراشیدن و نمک پاشیدن بادل خود گفتیم حریق سقوله
بالکسر السكون ای الشخص الدني ومن قال في شرحه ای تخيل وناکد فلم ياءث
باصل المعنى در پایان مستی ای فآخره سکره نیندیشد زور و در تنک دستي الباء
للمصدر ای لا يتفكر من الفقر درخت اندر بهاران جمع بهار بر فشانند
بفتح النون خبره مضارع افسانند بالترکی سلکک و صاور مقید ادب التثار
زستان ای في الشتاء لا جرم بي بوک ماند لا سرافه فهو منتهی کتاب
پادشاهی پسر و رابا و ب و معلم داد و گفت تربیت شد الضمير راجع الی پسر
چنانکه که بلی از فرزندان خود و امر یسعی فی تعلیم ابنه سالی بر و سعی کرد
و لم يقصر فی تعلیمه و نجای نرسید من العلم و فرزندان ادیب در فضل
و بلاغت و فی العلم و المعرفة منتهی شدند ملک داشتند را مواء اخذ و مثلاً
باشم ما زعمه الملك کرد و گفت وعده را خلاف کردی فانك التزمته
التسعي فی حق ابني حين امرتك بتعليمه و شرط و فاجای نیاوردی گفت
اجابه الاديب ای ملک تربیت یکسانست و لكن استعداد مختلف
کتاب کر چه بیم و زور ز سنگ آید همی و هو من جنس الارض انهم تنکلی
نباید زروسیم فالعلم انما يكون في الانسان ولا يكون في كل الانسان بر همه عالم
همی باید سبیل اسم کوکب معنی وله ثانی فی اللون و ذلك للکوکب انما یور
فی دیار الحجار و ما ذکره المصمبني علی المبالغة جای انبان ای جرابی کند

جای آید و لا یمنع فی کل موضع لعدم استعداد کل جلد بكونه اديماً کتاب
یکی را شنیدم از پیران مرتبی ای من شاخ الطريقة که حوسرید ای گفت بطرف
الضح والمعرفة که خند آنکه خلق خاطر کسرتاق و الراء للاضافة آدمی را دی برکت
بالياء الاصلية اگر بروزی ه ای المأزاق بودی بمقام از ملائک برکتی
فراموش نگردد ای لم ينسك ایند تعالی را حال مرهون که بودی
مدفون ای کتات المتی المستور و رومد هوس ای بلا عقل و انت و طبع
و عقل و ادراک و کذا حال و نطق و مری و فکر عطف تفسیری و هوس
وهو اما بمعنی العقل او الروح و التکریر للاقایده انکشت مرتب کتاب
فان ترتیب الاصابع امر غریب و دو باز ویت مرکب ساخت التركيب اخذ من التركيب
کما عرفت فی صوغه و من قال یعنی مرتب که الا انه تنفس في العبارة فقد عقل
بر و وس و ترتیب الاصابع اعجب من ترکیب العضدين علی المنکبین کون پند
ای ناچیز است مرهون که خواهد کردت بالترکی سستی ایتسد کر کرد و روزی
بیاء الوحدة فراسوس و یحتمل ان يكون تقدير الكلام که خواهد روزیت
کردن فراسوس و المعنی ج بالترکی که سنگ رزقکی و نیتد کر کرد و روق
خواهد منیر ایند کتاب اعرابی را دیدم که با پسر می گفت یا
بنی تصغیر ابن و التصغیر هنا لا شقاق لا للتحقیر انک مسؤل یوم القیة
ای تثنای فذلک الیوم ما ذا اکتبت ای عملک انه حیرام شر و لا یتقال ای لا
تسال عن انکست ای عن نسبتك اشرفیام خسیس یعنی ترا خواهد پرسند که
هنرت چیست نکویند بدرت کیت کما قال الله تعالی فاذا نفع في الصور فلا

انساب بينهم جامه كعبه را كه مي بوسند بالباء العربي والتين
 المهملة مضارع من بوسيدن وفي بعض النسخ بالباء الفارسي والشين المعجمة والاول
 المهر اونه از كرم بكسر الكاف العربي يبله بالباء الفارسي اي من دو والفقر ناي
 بمعنى صاحب الاسم اي مشهور شد باعزب نشست وهو الكعبة روزي چند
 مرهون لاجرم همچو او كرامی ای محترم شد كما قيل كرامی دار پيران
 كه من را كه در پيري بدانی اين سخن ومن لم يعرف اللفظ والمعنى قال كرامی
 منسوب الى كرام خلاصة الحكاية ان العبرة تفضيلة المراء نفسه دون شرف
 نسه واصله كما قيل بنسب نیست نسبت هر کسی را بنفس خود
 شرفست شرفی در ز جوهر خویشست نه كه پاکی كوه را از صفست
در تصانیف حكما آورده اند كه كزدم قدم را تحقیق فی بیان
 عند قول المصمكن انكست در سراج كزدم را ولادت معروف نیست ای
 لا يولد من بطن امه على الوجه المعتاد چنانكه ديكر حيوانات را كما لها ولادة
 مملوئة بلكه احتشای جمع حشا وهو القلب مادر را انما او در صیغه الجمع
 في قولهم تغورند و قد ذكر لفظ كزدم بالافراد لان المراد به هو الجنس وشكرا
 بدیند و بدین آیند ولادتها بر هذا الوجه وراه صحرا گیرند و آن بوینها
 كه در خانه كزدم بینند اثرانست ای بقیة جلود الامهات بادی ای مئة
 این نکته را بخندمت بزدکی هي كفتح كفت دل من ای قلبی بصدق اید حدیث
 وكلام كواهي ای شهادت می دهد و جز چنین نشاید بود بالتركی و بویك
 كبیدن غیر اولغه بمعن ومن لم يعرف المعنى قال يعنى بغير ان ين نکته

كه می كوی حمل نتوان کرد این قصه را كه در حالت خردی بالباء المصدرة
 باماد و پدر چنین معامله کرد ای اساق و ابهما ذكر قوله پدر منتظر د لا جرم
 در بزرگی چنین مقبول آیند و محبوب كلام انهن زانی ای غیر مقبولین عند الناس
 فالحصة ان الولد الذي لا يعظم ابويه في صغره لا يصير مقبول الانام في كبره
پسری پدر وصیت کرد فائلا كای جواد عمر یاد گیر ای احفظ این
پند الانشاة الى بيت الآلى هر كه باصل خود وفانكند ولا يعمل الخير في حق
 اصله نشود دوست روی و دولت مند كلاها وصفان تركیبیان
 كزدم را كفتند كانه من نتمه للحكاية چرا بزمستان ای في الشتاء بیرون
 نمی ای كفت بناسنان ای في الصيف چه حرمتست بزمستان باین پیام
فقیرة درویشی ای روجه رجل فقير حمله بود مدت
 حمل بستر آمد و قرب وقت الولادة اگر خدای تعالی وجل مرا پسری دهد
 جز این خرقه كه پوشیدم ای غیر البس هذا هر چه ملك ملست ایتار بدیل
 درویشان كنم شكرا اتفاقا زنش پسری آورد ای ولد ابنا و ظهر
 مرا مه شادمانی كرد و سقره باران ای الفقراء الذي كانوا من اصحابه بموجب
 شرط ای بحسب عهده بنهاد قال لهم پس از چند سال از سفر شام باز آمد
 بمحله آن درویش كذا كردم ای مررت بمحله وان كيفية حالش پرسیدم
 كما هو المعتاد بين الاحبة كفتند بزنان سخنه در بندست ای في محب رائب
 الولى كفتح كفت سبب چیست كفتند پسرت را جورده و عریده كزده قدم بریان
 الكلمات و خون بلی ریخته ای قتل احدا و از شهر گر ریخته خوف من الفصل

پدر را بعلت آن ای لاجل این که گرفته اند ای خذوه سلسله در کردن بفتح الکافی
و بنده که آن ای القید الثقیل بر پای نهاده اند که تمام این بلا را و اشاره ای ذلک الفقیه تحت
خواجه است از خدای تعالی عز وجل بیت زنان بکسر النون لایضا فاعل ارجو وصف
ترکیبی و انما افردده لان اعتبار المطابقة غير لازم في غير لغة العرب كما يقال في التركي
بوكلي عورتلار و من لم يعرف هذه التكنية قال و انما افردده للشعر و في عبارته مفعلة اذا و
بدل للوزن لفظ لشعر و قال في الحاشية لانه الظاهر ان يقول باردارن و هذا في لغة العرب
اذ يقال النساء الحوامل ای مرده هشیار و هو ضد التسكر ان الكوفة و لادث ما را بد
بدل الولد ازان اشاره الى مضمون مصراع الاخير بهتر بزدیک خردمند موهون
که فرزندان نا هموار ای غیر موافق زاینده بیت طفل بودم بید بال طفل
هنا الصغير و مطلقا ای کنت صغيرا بزرگی را بپیدم از بلوغ ای من امارته کفت
در کتب مستطوره که سه نشان دارد بینه بقوله یکی پانزده سالگی بفتح اللام یعنی
خمسة عشر و دوم اختلام و سوم در آمدن موی زهار بفتح الزاء العربي العانة
اقاد در حقیقت یک نشان دارد بینه بقوله آنکه در بند ای فی قید رضای حق
عز وجل پیش بالباء العربي ازان باشد که در بند حفظ نفس ای علامه البلوغ
فی الحقیقة ان يكون المرء في قید خضاع الخلق از بد و اغلب من کونه فی قید
لذنه نفسه هر که در و این صفت موصوف نیست من لم یکن فیہ هذه الصفة
بنزد محققان بسکون النون بالغ نشمارند تری لا بعد انه بالبالغ یقول اهل الفرق
لمثله پیرانا بالغ و یقولون ایضا کذا خسته و نایخته بیت بصورت آدمی
شد قطره آب فیہ تقدیم و تأخیر تقدیر قطره آب بصورة آدمی که چل

۷۱
روز نشی قرار اندر سر جم مانند الغرار یعنی المسفر و براد به المفرای
مفرای فی الرحم اربعین : یوما الرجل سله را ای لمن بلغ اربعین سنة عقل و ادب
نیست موهون بتحقیقش شاید آدمی خواند قال رسول الله صلعم من جاوز
الاربعین ولم یغلب خبره شره فلیبوء امقعه من النار قال عم من اهمله
الله سبین عاما فقد اعزده الهمة للسلب ای سلب عززه بیت جوامردی
خبر مقدم و لطفت علی عطف علی جوامردی آدمیت بنشدید الباء مبتدا
مؤخره و فی اکثر النسخ جوامردی و لطف و آدمیت فخ يكون المصراع مفعولا مفعلا
همین نقش هیولا ای نقش الخالی عن الجمال میندار نمی من پند نشن هنر باید
که صورتی توان ساخت بمعنی ساختن بر ایوانها در الظاهر ان التقدير در
بد در ایوانها و يجوز ان يكون لفظ زاید از شکوف بکسر الشین المعجمة و سکون
النون و فتح الکاف الفادی و سکون الذاء المهملة بالترکی زنجیره و زکار بالذاء
والکاف الفکیهین چو انسانا نباشد فضل و احسان موهون چه فرق از آدمی
با نقش دیوار لان بجز الصورة موجود فیہ بدت آوردن دنیا هنر نیست
برید بیان الفضل یکی را که توانی دل بدست آر بیت سالی نزاع و جدال
در میان پیادگان محتاج بضم الحاء جمع الحاج افتاد وقع النزاع فیما بینهم
و داعی بید به المص نفسه در آن سفر هم پیاده بود یعنی کنت انا فی ذلک
السفر و جلا تضاعف در سر و روی هم که افتادیم ای و الحق انا و قعنا عارین
الاخر و وجهه هذا کنایة عن النزاع الكثير و الجدال العظیم و داد فسق و جدال
بدادیم و قال الله تعالی الحج أشهر معلومات فمن فرض فیهدن الحج فلا رفث

وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَالْمَعْنَى أَنَا قَدْ خَالَفْنَا مَضْمُونَهُ هَذِهِ الْآيَةُ الْكُرْثَى
 كَجَاوِشَ تَشْتِي وَصَفَ تَرْكِيْبِي وَكَجَاوِشَ بَفَتْحِ الْكَافِ وَالْجِيمِ الْعَرَبِيِّ بِمَعْنَى الْحَقِّ
 وَهِيَ بِكسر الميم وتشديد الفاء بَاعْدِلْ عَاوِزْنَ فَعِيلٌ بِالتَّرْكِ دَنْكَدَشْ خَوْدِي
 كَفَتْ أَيْ كَانَ يَقُولُ لِمَنْ يَعَادِلُ فِي الْمُحَقَّةِ الْآخَرَى بِالْأَجْبِ بَفَتْحِ الْلامِ التَّعْجِيْبَةِ
 وَهُوَ الْمُسَمَّعُ مِنَ الْأَسَانِدَةِ وَالْمُسْتَعْمَلُ فِي السِّنَةِ الْعَرَبِيَّةِ كَانَهُ يَنَادِي الْعَجِبَ مِنْهُ
 عَاوِزْ قَوْلُهُمْ يَا لِمَارٍ وَهُوَ مَبَالِغَةٌ فِي التَّعْجِبِ وَمَنْ قَالَ وَقَدْ يَكْسِرُ الْلامَ عَاوِزْ أَنْ يَكُونَ
 الْمُنَادِي مَحْذُوفًا يَعْنِي يَا قَوْمُ اتَّقُوا لِلْعَجِبِ أَيْ لِلتَّعْجِبِ يَنْبَغِي أَنْ يُقَالَ فِي شَأْنِهِ بِالْعَجِبِ
 كَهَيْئَةِ دَكَانَ عَاوِزْ بِرِيدِهِ بَعْضُ الْأَلَاةِ الشَّطْرِيَّةِ الَّتِي تُصْنَعُ مِنْ غُطَمِ الْفِيلِ جَوْزِ
 عَرَصَةٍ بِالصَّادِ لِلْمَهْمَلَةِ بِمَعْنَى مِيدَانِ شَطْرِيَّةٍ وَقِيَامُ كَلَامِ الْعَرَبِ يُقَالُ فِي الشَّطْرِيَّةِ
 بِكسر الشين لَا يَفْتَحُهَا إِلَّا مَنْ هَبِمَ أَنَّهُ إِذَا عَرَبَ الْأَسْمَ الْأَعْجَمِيَّ رُدَّ إِلَى مَا يَسْتَعْمَلُ
 مِنْ نَحْوِ يَرَهُ فِي لُغَتِهِمْ وَزَنَا وَصِيغَةً وَلَيْدٌ فِي كَلَامِهِمْ فَعِلٌ بَفَتْحِ الْفَاءِ فَوْجِبُ كسر
 الشين مِنْ الشَّطْرِيَّةِ بَوْرَةٌ جَرْدٌ حُلٌّ وَهُوَ الْخَيْمُ مِنَ الْإِبِلِ وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَذِهِ الْفَصِيلَ
 وَالتَّحْقِيقَ قَالَ بِكسر الشين وَأَنْ اشْتَمَرَ بِالْفَتْحِ كَذَا فِي الْمُسْتَصْفَى عَاوِزْ كَسْرُ الْعَرَبِ
 الْعَرَبِ وَهَذَا الْكَلَامُ فَارِسِيٌّ وَمُصَنَّفُهُ عَجْمٌ بِسُرْ بَرْدٍ أَيْ يَقْطَعُهُ فَرَسٌ مَيَشُورٌ
 فَسَّرَ الْمُصَنِّفُ بِقَوْلِهِ يَعْنِي بِهِ أَنَّهُ مَيَشُورٌ كَمَا بُوْدَتْ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى كَلَامِ الْقَائِلِ وَبَيَّادُ كَانَ
 حُجَّاجٌ مَبْتَدَأُ عَرَصَةٍ بِأَدِيَةِ أَيْ مِيدَانِ بِرِيدِهِ رَابِسٌ بَرْدٌ مِثْلُ السَّابِقِ وَيُتَرَكُ
 بِالتَّشْدِيدِ وَقَدْ مَرَّ بَيَانُهُ شَدِيدٌ وَلِهَذَا وَقَعُوا فِي الْجِدَالِ قَوْلُهُ يَتَرُشِدُنْ خَيْرُ
 الْمَبْتَدَأِ **بِسِتْ** أَيْ مَنْ يَكُونُ أَمْرٌ مِنْ كَفْتَنٍ حَاجِيٍّ أَصْلُهُ حَاجٌّ بِالتَّشْدِيدِ فَقُلِبَ
 أَحَدُ حُرُوفِ التَّضْعِيفِ يَاءٌ كَمَا فِي تَقْضِي الْبَاءِ وَكسر الياء لِإِضَافَةِ مَرْدَمٍ كَزَايَ بَفَتْحِ

بَفَتْحِ الْكَافِ الْفَارِسِيَّةِ صِفَةً مُشْتَبِهَةً مِنْ كَزِيدَنْ كَسَبَ مَعَ مَرْدَمٍ وَالْمَعْنَى الْمَرَادُ
 بِاللُّغَةِ أَدَمٌ دَلَّابِيٌّ وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ لِلرَّدِّ قَالَ بَعْنُ حَاجِيٍّ دَلَّ أَسْرُومَرْدَمٍ كَزِيدَنْ
 رَاكُو بَضْمِ الْكَافِ الْعَرَبِيِّ أَصْلُهُ كَهْ أَوْ سَمِينُ خَلْقٌ بِأَنَّهُ رَجَمَ الْآلِفَ فِي دَرِّ بَفَتْحِ
 الرَّادِ عَاوِزْ الْأَصْلُ حَاجِيٌّ نُونِيَسْتِي بِلِ شَرَسْتِ أَيْ حَاجِيٌّ أَنْ يَرَى أَنَّهُ مَرُوءٌ بِحِجَابِ
 خَارِيٍّ حُورٍ وَبَارِيٍّ بَرْدٍ بَفَتْحِ الشين فِيهِمَا **بِسِتْ** هِنْدِيٌّ بِبَاءِ الْوَجْدِ
 نَفْطٌ بَفَتْحِ النونِ وَسُكُونِ الْفَاءِ وَالطَّاءُ لِلْمَهْمَلَةِ عَرَبِيٌّ مَشْهُورٌ وَبِالْثَّاءِ مَقَامُ الطَّاءِ
 فَارِسِيٌّ وَتُرْكِيٌّ أَنْدَلِيٌّ بِأَلْيَاءِ الْمَصْدَرِ وَلَفْظُ نَفْطٍ أَنْدَلِيٌّ وَصَفَ تَرْكِيْبِي مِثْلُ
 تِيرَانْدَازِ هَمِيٍّ أَمْوَحْتُ حَكِيمِي كَفَتْ لَهُ ثَرَاكُهُ خَطْبٌ لِلْهِنْدِيِّ خَانَهُ بِلَا إِضَافَةٍ
 ثَبِينَ ثَبْتَ بَفَتْحِ النونِ وَكسر الياءِ الْأُولَى الْأَصْلِيَّةِ وَأَمَّا الْيَاءُ الثَّانِيَّةُ مَعَ النونِ
 فَلَا فَاذَةَ النَّسَبَةِ وَحَصُولُ الشَّيْءِ قَدْ خَلَّاهُ عَلَيْهِ كَمَا عَرَفْتَ فِي قَوْلِ الْمُصَنِّفِ زَنْدِيَسْتِ
 بَارُوزِيَسْتِ جَنْكَ وَالْمَعْنَى أَنَّ لَكَ بَيْتًا مِنَ الْقُصْبِ وَمَنْ لَمْ يَعْرِفِ التَّحْقِيقَ وَاللُّغَةَ قَالَ
 نَهْ ثَبِينَ أَنْسَتْ كَهْ أَنْبِيَّ سَلَخْتَهُ شُودَ وَهَذَا مِثْلُ قَوْلِهِمْ خَانَهُ چَوْبِينَ بِلَيْتِ بَنِي
 مِنْ الْخَشْبِ الصَّرْفِ وَكَذَا كَلَامُهُ زَرِينِ وَكسر سَمِينِ وَخَوْهَا بَارُوزِيَّ أَنْسَتْ فَلَا يَدْرِي
 رِعَايَةَ الْمُنَاسَبَةِ وَأَصَابَةَ الْحَقِّ وَلِهَذَا قَالَ **بِسِتْ** ثَانِدَانِي كَهْ سَخْنِ عَيْنِ حَوَابِسْتِ
 مَكُورِيَّ وَالْأَيْ كَوْنُ عَمَلِكُ كَمَلِ الْهِنْدِيِّ الْمَزْبُورِ مِنْ غَيْرِ مُنَاسَبَةٍ وَلِجِهَةِ دَلَّيْ كَهْ نَهْ نِيكُوشِ
 جَوَابِسْتِ مَكُورِيَّ تَقْدِيرُهُ نَهْ نِيكُوشِ جَوَابِسْتِ مَكُورِيَّ إِذْ لَا تُصِيبُ الْحَقُّ وَتَضِيعُ الْعَمَلُ
 فَإِذَا عَرَفْتَ التَّحْقِيقَ الْحَقِيقَ لَا يَذْهَبُ عَلَيْكَ قَوْلُ مَنْ قَالَ وَلَا يَذْهَبُ عَلَيْكَ أَنْ
 هَذَا الْبَيْتُ قَلِيلُ الْمُنَاسَبَةِ لِمَا قَبْلَهُ بَلْ يَنْبَغِي أَنْ يُقَالَ الْمَصْرَاعُ الْأَوَّلُ فِي حَقِّهِ وَأَنْ يُقَالَ
 الْمَصْرَاعُ الثَّانِي فِي حَقِّهِ **بِسِتْ** مَرْدِيٍّ رَادِرْدِ چَتَمِ خَلَتْ أَيْ حَدَثَ لِشَخْصٍ وَجَع

كَزِيدَنْ

العين بيش بيطار بفتح الباء وسكون الياء رقت الطلب العلاج فائدة كه
مرد واکت فلما طلب منه الدواء بيطارا زاجه در چشم چهار پايان کردی ای
يضع في عيون الدواب در دیده او کشید لآن كما لانه مخصص فيه كور شد ای صار
امی حکومت ای خصوصیت پیش داد ای حاکم بر آیه الفاض بردند لطلب الارش حاکم
گفت برو مخاطبا الى البيطار هيج ناوان بالثناء الفوقانية ای ضمان نیست ملله
بقوله اگر این خبر بودی بباء الحکایه پیش بيطار نرفتی هذه صورة القصة ثم يتن
القصة بقوله مقصود از این سخن آنست که هر که ناز موده را ای لرجل لم يجرب
کار بزرگ فرماید بآنکه ندامت برد بفتح عين بنزد يك خرد مندان تخفت راء
وسخافة الفكر منسوب گردد بالكاف الفارسی ندهد فعل منفی هوسمند
فاسله وكسر الال للاضافة روشن رای وصف ترکیبی بفر و مایه ای دنی الاصل کار
نای خطیو مفعول ندهد بور یا باف وصف ترکیبی اسم من ینسج الحصیر اگر چه ه
با فنده است بالنون دو فیجی در نبرندش بالفتح وسكون النون والضمیر راجع
الی بور یا باف بکارهای حریز ای الاموضع الذی ینسج فيه الحریر یکلی امر
بندر کان پیوی شایسته بالشین المعجزة ثم بالسين المهملة دلت ای کان لاحد
من العظماء و ابن مقبول ومن قال یعنی ولد فلم يعرف معنی لفظ پسر وفات یافت
فاعله ضمیر پسر پسیدندش ضمیر المفعول راجع الی یکی که بر صندوق نریش
هذا الضمیر راجع الی پسر چه نویسم کاهو المعناد فی قبول الکبار گفت آیات
کتاب مجید ای القرآن بيش بالباء العربی یعنی قدرش زیاده و فی بعض النسخ
شرف و در ثبوت بيش از آنست فی لاجابة الی تقدیر قدر که روا باشد بر

در

چنین جایها نوشتن مله بقوله که بروز کار موده کرد ای محو ومن قال محو
شدن فلم يعرف الماخي من المضاع وخلايق بر و کذند ای بمرون علیه وسكان بر
شاستند یعنی ثبوتی کنند اگر بضرورت چیزی نویسی پیش الی ان کتب شی
غاصند و القبول بامر هم این دو بیت کفایت می کند و البیان من لسان الملی
بیت وه بفتح الواو وسكون الهاء لفظ فارسی مشهور که هر که قدر
بیانه فی الباب الاول که سبزه درستان مریهون بدمدی بیاء الکاهه یعنی کانت
عادی فی مدة حیاتی ان اظهر النبات الاخضر في النستان چو خوش شدی دل من
هذه من لسان الملی کما قلنا آنفا ومن قال فی شرحه یعنی اگر درستان دنیا هر زمان
سبزه من بدمدی یعنی آن پسر من ظاهر شدی فقد غفل عن الباء والسبب خاصه
عن قوله بکذا ای دوست نابوقت بهار مریهون سبزه بینی دمیده بر کل من بکر
الکاف الفارسی پارسی بر یکی از خداوندان نعمت ای علی احد من
الاغنياء کز کرد ای مرتبه و دید که بنده را دست و پا استوار بضم الهمزة والنا
یعنی محکم بسته و عوبت می کرد بالترکی ترکیب ایدردی پارسیا گفت ای پسر همچو
ای مثلك مخلوقی را و هو عبده خدای عز وجل استبر حکم تو کردانیده انت و ترا
بروی فضیلت نهاد دلت فانه صبر کرد پیدا و حاکما علیه شکر نعمت حق تعالی
بجای آرامش آوردن و چندین جفا و امداد فانه تجاوز من العدل نباید
مضارع منفی من ماستن بمعنی لا یبلغی و قول من قال کلام موضع الاستفهام یعنی
هل لا یحتمل وهل لا يجوز ان يكون الامر عدا فی يوم القيمة لا یبلغی ان یثبوه نه که فردا
در قیامت این بنده از توبه بکسر الباء وسكون الهاء معناه شایع قدر بیانشه

ومن قال هنا يعني بهنر ينبغي ان يقال له سلوئك بهنر باشد وقد وقع في بعض
النسخ از جهت انكه مغلوب مست از تو حقتش طلب می کند ذلك العيد وتودران
وقت مغلوب وی شوی الى هنا وجد في بعض النسخ و شرمساری بالياء للصديق
بوی بفتح الباء بدر بنده ملكي چشم سار والمع لا تغضب عا العبد
كثيرا جورش مكن دلش ميا زار كلا الضمير بين يرجعان الى بنده او را بنده
درم خردی بیاو الخطاب آخر نه بقدرت آفریدی لفظ آخر يستعمل في لسان
اهل الفرس للتاكيد والمبالغة اين حكم وغرور وخشم ناچند ايها المولى
للمجازي هست از تو بزرگو كنر خلاوند معناه بالتركی وارد در سندن او لور في افندی
ای خواجه ارسلان و آغوش و هما اسمان لعبد بنده كما يقال في التركی خير مرد
و خوش قدم فرمان ده وصف تركی بدي وكسر الهاء للاضافة خود مكن فرمان ده
او لا تنس امرک او من صبرک امرًا ومن قال يعني قوت دهنده خود فقد
اخطأ در خبرت خبر مقدم از پیغمبر علیه السلام که بزرگو كنر حسرتی ه
در رور قیامت ظرف الخسرة ان باشد که بنده حال را بهشت بزرگو خداوند
فاسق را بد و رخ وهذه الجملة مبتدأ مؤخر بیت بر غلامی که طوع
بالفتح وسكون بمعنى المنقاد خدمت نشت مهون خشم بي حد مران نهی
من داندن و طهره مراد في خشم ملكي ففي الكلام تاكيد که فصاحت بود بدور
شمار في يوم الحساب وهو يوم القيمة بنده آزاد ای غیر مفید و خواجه در غیر
كان محمد بن ابن الكندي اذا عقب غلامه قال ما تشبهك ببيتك
يعني نه عجب بکنر شرس افند که افند سینه حاصی او ملقده سالی

سالی بیاو الوحدة از بلغ باشا می نام سفر بود ای سافرت معهم وراه انحرامیان در خطر
قافية للسفر جوانی بیدر رفه وقد عرفت معناه وقال ابن سیدی عا ای بر سبیل قلاوونی
همراه باشد ثم وصفه بقوله سپرباز وصف تركی بدي وكذا جمع المعطوفات عليه من قوله
و هیچ انداز بالتركی زنبرك آبی و سلحشور لفظ مستعمل في اللغة الفارسية والتوكيد
و پلین سرور ای زاید القوة که بده مرد توانا بعشرة رجال افوا به کمان او بفتح الكاف الفادی
او قوسه زه بکسر الزاء المعجمة وسكون الهاء و ثر القوس نکردند وفي بعض النسخ بکردندی
ومن اخوان فقد ضيع المبالغة المقصودة بحسب المتأمل ونور اوران سرور زمین براد
به الدنيا پشت او را ای ظهره در معارضة بالتركی کورش بر زمین نیاوردندی فاعله
ضمير زور اوران اما منعم بود یعنی کان اعتماد بالتعظيم وسایه پدورده بالتركی کولکه
بسلطنتش ومن قال آورد بدله ساید پدور فقد غلط اذ معناه بالتركی کولکه بسلیبی
کما يقال ثن پدور بالتركی ثن بسلیبی نه جمان دید و نه سفر کرده ولم یکن محرب الامور
و آواز رعد یراد به الصوت المطلق مجازا کوسر دلا و ران جمع دلا و سر بمعنی شجاع
بکون او ندیده او لم یسمعه و بدق یراد به اللمعان مطلقا شمشیر بالاضافة سواران
بمعنی راکب ندیده و کرد و کرم نجشیده بیت نیفتاده ای لم يقع ذلك الشخص در
دشمن کیم و مجبور بکردش بفتح الباء الصلوة و کسر الكاف الفادی نباریده بالنون النافیه
و الباء المعربی ای کان لم یخطر حوله باران نبار و لم یکن محرب الحرب انفا فامان و این و کان
مثلین دینی هم بالتركی بد بر من از نجه دوان صفة مشبهة مزدویدن ای کنا فی المسئلة
و المسارعة هران دیوار قدیم که پیش آمدی ای کلاما من بعد اذ عقیق بقوة باز و
بیفتندی فاعله ضمیر جوان و هران درخت عظیم دیدی بدور سر پنجه ای بقوت

راشد الكف بكندي بفتح الكاف العربي وثفاخر كنان كفتي لا غتراره بقوته
يتل كو بضم الكاف العربي بالترك كفتي ناكف بفتح الكاف وكسر الهمزة بازوي علف عليه وكسر
للاضافة مردان بفتح الميم يرد آني منهم شيركو كالسابق ناكف سر بنجه بالاضافة مردان
بفتح الكاف الفارسي صنفه من كردان بفتح الميم والمعنى بالترك ارسلان قتي ناي بنجلوحي
دزدن جي اياي كور ومن اورد لفظ كردان مقام مردان وبالعكس واورد لفظ كلف
في المصرايع فلم يخفف لفظ كردان المثنى فايد المعنى واعرب من مند قوله وقد يروى
كردان بضم الكاف العربي جمع كود بمعنى سباع فانه من اين ثبت عنده منده الرواية
ما بين حالت بوديم في المثنى كه دو هند واريس بالباء الفارسي سكي بيا الوحدة
اي من وراء حجر سر بر آوردند وكانا مخفيين وراءه واهنك فقال ما كردند كما هو
عادة قطاع الطريق در دست بكي جوي ودر بغل ديكر وفي بعض النسخ ان دكر كوخ
كوفي بيا الوحدة فيهما وكوخ كوب بضم الكافين العربيين وسكون الخاء المعجمة والياء
العربي آله ينشبه للذرو من قال وضمي الكافين الفارسيين والباء الكوفي الفارسية
فقد اخطأ من ران موضع اما اولاً فان لفظ كوخ بضم الكاف العربي كما عرفت في الحكا
ية الق اولها بكي از بند كان عمر وليث وقد صرح به ذلك القابل مناك فنسي ما قدمه
هنا واما ثانياً فان لفظ كوب من كفتن بضم الكاف العربي كما صرح به ارباب اللغة واما ثالثاً
فان لفظ كوفتن بفتح الميم باز في مستقبلاته والباء العربي في جميع المستقبلات نحو كويد
وكوبند وسكوب جوان را كتم چه ياي بيا الخطاب من يابيدن بالباء الفارسي يعني
لا شيء تنوقف **بيت** بيارا چه داري بيا الخطاب زمردني بالياء للمصدرى روز عطف
عالمى كه دشمن بياي خود آمد بكور بمعنى القبر نير وكمان را ديدم از دست جوان

افتاد لحظه ولرزه بر دشمنان **بيت** نه هر كه موى شكا قد بغيرى بلا و او علف
في النسخ الصحيحة ومن قال اكثر النسخ التي رايناها بالواو ولم يعرف ان العبرة بالقوة
لا بالثرة جوشن بسكون النون خاي وصف تركيبي من خايدن والمجموع صفة لقوله
نير والمعنى بالترك دكلدر هر كه قبل ياره جوشن چينجي او فله بندر حمله جنگ
آواوان بدارد ياي والمعنى بالترك جنگ كنور انجيلو حمله سى قوتنه دوترا ولا ياي
چاره جزان نديديم كه رحمت وسلاح وجامه رها كوديم لاجل الرجلين وچا بسلا
مت بدر بوديم **بيت** بكارهاي كنان بمعنى الثقل ويداد به العظيم مرد كارديد
فوت قدمر بيان كه شير شير قدمر في آخر حكاية مشيت زني در ارد بديو حتم
بفتح الخاء المعجمة وتشد يد الميم للوزن وفي الاصل تخفيفها وهو هنا بمعنى خلقه
مكند جوان الكريه قوى بال وپيلان باشند اي يكون عظيم الجثة وذو المهابة بجنگك
دشمنش از هول مثل الخوف بكسلد بيوند اي ينقطع مفصله ومعنى المصراع الاخير
بالترك دشمن جكنده آنك فور قودن او نر لوراكى ومن لم يعرف لفظ بيوند هنا
قال في شرحه بفتح الباء الفارسي قيد يقيد به رجل الفرس يصنع به من الجبال الشعرية
في الاكثر نيرد بفتح الميم بمعنى الحرب مبتداء بليس معك قدمت بيان از موده اي
سند الماء الذي جرت الحرب معلوم مست خبره چنانكه مسئله شرح بليس دشمنند
بيت توانك زاده را ديدم هذا حكاية ما راه المصبر كور پديره
نكسته واهل الدنيا يظهرون آثار اموالهم في قبورهم وثفاخرون بها ولذلك فقد
ابن الفني عا قبر ابيه وبادرو بزرادة مناظره ومناحته در پيوسته للتفاخر
كه صندوق وهو ما وضع عا قبر الميت تربت پديرم سكنين است اي من الحجر وكتاب

فدیه بیان الدخل فی هذا الباب وزخیره کوشه نشینان فان اموال الاغنیاء تصرف
 الیهم محفوظه ومقصود زایدان وکشف یراد به الملجاء مسافران فان المسافرين
 ینجسون الیهم ویمثل بار کوان از بهر راحت دیگران و لهذا است تناول وهو
 مدته البذل لاجل اکل الطعام انکله بدند که متعلقان من الاهل والولد وزیرد کنند
 ای الذی کانوا تحت ایدیهن مخورند من الطعام وفضلته مکرم جمع مکرمه بضم المکرم
 ایشان بارامل جمع ارملة وهی المرأة الّتی لا زوج لها کذا فی درج اللغات ومن قال جمع
 ارملة بفتح الهمزة وهو الرجل الّتی لامرأه له کذا فی مختار الصحاح فقد استدل به
 مالیه فیه فان الجمع غیر مذکور فیه و یراد عطف علی ارملة واقارب وحیدان
 جمع جارب تخفیف الرأی والعجب من شرح کتاب کلستان بلغة العرب فسرّه بقوله
 همسایه رسیده توانکران را و قفسست و نذر مهمانی فی وزنه سکنه و ایله
 فی القافیه مصدره ای للاغنیاء وقف ونذر بالمال وضیافه لکمان مکنتم زکوة
 وقطره واعناق وهدی بالفتح وسکون ما یرمى الی الحرم من النعم وقربانی من
 البرعات المالیة توکی بالفتح والسکون سؤال عن الوقت بدولت ایشان روی
 که نتوانی بیاء الخطب جزایند دورکت و ان هم بصد پریشانى بالیا والمصدری
الرفدیت جودیت واکو قوت سجود کلهاها توانکران را به میسر شود علیه
 بقوله که مال مزکی علی صیغه المفعول ای المال الذی ادى زکوة او المال المطهر دارند
 ومن قال فی شرحه ای مطهر باداء زکوة فقد غفل عن المعنیین وقال فی مختار الصحاح
 زکی ماله تزکیه ادى عنه زکوة وقوله تعا و تزکیریم برها قالوا نظریم بها
 وجامه پاک و عرض بکسر العین مسرون اسم مفعول من الصیانة ای المحفوظ وذل فان

در کوشه

ای لهم هذا المجموع وقوت طاعت در لقمه لطیف است وهذا مجرب وصحت
 عبادت در کسوة تطیف من النظافة وهو النفاوة پیدا است که از معدنه
 خالی چه قوت آید ای بحصل واز دست طمی چه مروت قافیه لقوت واریای
 شکسته چه سیر آید کالاول واز دست کرسته چه حیر بسیب شب
 پراکنده حید مضارع من غسیدن بالتکی یا تموی وایمق انکله بدید بفتح
 الاصل بمعنی ظاهر نبود وجهه بامداد انش یعنی بنام عا الشویبند منم بنشین
 له وجه نفقه غدا امور کرد آورد یعنی لجمع بنا بستانان ای فی الصیف تا فراغت
 بود من هم المعاش زمستانش ای فی شتائیه فراغت مبتدأ با فافه ای مع
 الفقره پیوند خبره ای لا تصل ولا یحصل وجمعیست در نیک دست صورت
 نه بند خبره بکی وهو الغنی تحریمه وهی تکبیرة الافتناع شایسته لغیر باله
 و دیگری وهو الفقیر منظر عشا بفتح العین مایه کل فی وقت العشا ضر الغدا
 نشسته لعدم مساعده اسباب المعاش ووجود الحاجة الی تدبیر الطعام
 لغیره هرگز این ای الفقیر بدان ای الغنی کی ماند بفتح النون ای مناسباته
 خداوند روزی ای صاحب زرق بحق یشتغل خبره لغیر غلبه عن امر المعاش
 پراکنده روزی مبتدأ ایضا پراکنده دل خبره لا شغل باله ونظر حاله
 پیر عبادت ایشان ای للاغنیاء بمحل قبول نذر یلترست لکونهما مقارنه بخضو
 القلب کما قال که جمعد و حاضر تحسب القلب نه پریشان خاطر ثم فصل حال
 الاغنیاء که الباب معیشت ساخته اسم مفعول من ساختن والماد ایجاد هم
 آباها وباراد جمع ویرد وعبادت پرداخته اسم مفعول من پرداختن وهو بالک

کوناخ

تمام ائمتك وايشه صورت و پيرمك و بيئورمك و فوثرمك و فارغ اولمك
و خالى اولمك عرب كويدا عوذ بالله من الفقر الملب من الكسب بمعنى سقط عا وجهه
يقال كتب عا وجهه فاكب وهذا من النوادر ان يكون متعديا و افعل لازما
وفيه مبالغة حيث ان اكبل الفقير في فقره قد بلغ الغاية بحيث عرض لصفته
وهو الفقر ايضا ويحتمل احتمالا مرجوحا ان يكون مذكبا عا كذا اي يفعله
ويلزمه ومن قدّم هذا الوجه فقد رجع للرجوع و تجاوز مفاعلة من الجوارعطف
عيا الفقر من الاحب اي لا احبته بخذ فالعايد المنسوب وقيل اضيف السجود
معاشرة الاضداد ع روح راحبت ناجس هذا يست اليم و در خبر است
الفقر سواد الوجه في الدارين وفي بعض النسخ در ويشتي معرفت نيار اميد
اي لا يسكن ثا فقر ثا بغير انما صد اي يصل اليه كذا الفقران يكون كفا وهذا
اسم واورد في الخبر ايضا وما قلت هذه الادلّة المعقولة والمنقولة كفا بجبا
تشنيد كسب بغير كسب الفقر فخرى فانه يدل عا فضيلة الفقر كفا في جوابه
خاموس فاذك لا ندرى مع الحديث المذكور كذا خواجه عليه السلام بفرط
يفه است كسب مرمان رجا اند ولهذا اضاف الى نفسه بقوله فخرى ان ليس الفقر فخرى لكل
احد وتسليم بقرضا وليد بعام كما قال ته فقر ايتان كسب خرقه ايتان جمع بد او بار
مثل اصحاب اطهار يوشند كما في زمانا و لقة ادرار بكسر الهمزة اي لقة وظيفه فروشد
مضارع من فروختن بمعنى البيع يعني لا ياكلون لمة وظايفهم بل يبيعون لزيادة
حرصهم عا المال اي طبل بالتركى اي طاول والملاذ به من يقول الكلام رافعا
صوته و متعلفا بلند بانك صفته و در باطن هييج اي بلحنه خالى ثا ثوته

وذا چه ند بپر كنى وقت بيبج وهو بفتح الباء او الفارسي او بكسرهما او بالجيم العربي
او الفارسي لغة مستعملة وقد يستعمل بفتح الباء العربي والجيم الفارسي معناه بالتركى
سفر براغى والملاذ هنا قصد السفر وقد وجدنا هذا التفصيل في بعض اللغات وضاقتنا
الاهاى بكل الاستعمالات ومن ليس فارس ميدان الفارسية وقع في الحيرة حيث
قال في شرحه بالباء الاصح موافقا في الوزن لقوله بيبج ولكن قال في الصحاح الفاكى بيبج
بكسر الباء تهيه الاسباب وقد صحح الباء والجيم بالعربيتين في ذلك الصحاح وبالفارسيين
في بحر الغرائب واما ما سمعته من افواه الرجال فهو بيبج بفتح الباء العربى والجيم الفاكى
روى طبع ارحل بيبج امر من يبيد ن ارحمى بيا والخطا بيبج بفتح الباء العربى والجيم الفاكى
يريد للصبر هذا الكلام انك تتصلف اي لا فزدق في الافتخار بالفقر ولست بذالك المقام
وقد وقع في بعض هذا اوردناه من قوله در ويشتي معرفت الح عام ووجد في بعض النسخ
وانما احترنا النسخة التي وقع فيها تقديم ذلك القول لان ذلك المقام مقام لال المحر
فالا حسن ايراد دليله هناك وهذا المقام مقام الجواب عن استدلال الخصم فلا وجه
لايراد الدليل هنا فمن اخذ النسخة التي وقع فيها تاخير ذلك القول فقد اثر سبب الترتيب
كما لا يخفى عا المناء مل اللبيب واعلم ان في كلام المصراشارة الى التوفيق بين الاحاديث
الثلاثة فان قوله عم الفقر سواد الوجه في الدارين في حق من يشغله الفقر عن الطاعة
بل يلقيه في المعصية كما قال عم ان اشقى الناس من اجتمع عليه فقر الدنيا وعذاب
الآخرة وان قوله عم كاد الفقر ان يكون كفرا في حق من لا يصبر عليه بل يشك بسلامة
يوجب الكفر وقد ورد في الحديث القدسي من لم يصبر عا بلاي ولم يشكر عا نعمائي
لم ير ضر يقضائي فليطلب ربا سواي وان قوله عم الفقر فخرى في حق من يري الفقر

تحلياً بنبي الانبياء واذا عرفت هذا التحقيف المشار اليه في كلام المصنف المؤيد بالا
حاديث الاخر لم يبق لك حاجة الى التوجيه البعيد الذي اوردته من قال قال بعض المحققين
مع الحديث الاول اعني قوله الفقر سواد الوجوه في الدارين الظاهر عدم خلق القلب عما خلقت
عنه به ومع الثاني اعني قوله الفقر فخرى خلق القلب عما خلقت عنه به ومعنى الثالث اعني
قوله كاد الفقر ان يكون كفراً عدم خلق القلب عما خلقت عنه به هذا كلامه ثم ان المصنف
تنزل وقال ان امثالنا ليسوا من تلك الطائفة التي قلنا في حقهم مردان مبدان رضا اند
وليد لنا مال حتى يحصل لنا الثواب بصرفه الى الخيرات كما قال عليه السلام نعم المال
الصالح في يد الرجل الصالح وليد امر معاشنا منتظماً حتى يتيشركنا العباد بفتح
البال بل في قلوبنا حب للمال للفقر وسوء الحال ولا فائدة هذه اللعن قالون شايد جز
بوجود نعمت برهنه را پوشيدن ان كان معناه بالتوكل او تمك فهو متعد وان كان
معناه كيمك فهو لازم اذ متعد به پوشانیدن يادراختلاص كوفتاري كوشيدن يع
لا يقع شيء من الخيرات مثل ستر العري باعطاء اللباس ومثل الخلاص الاسير والمحبوس
الابوجود النعمة ابناي جنس ما را يديد فقراء الصوفية بياية ايستان اي بموتلية
الاغنياء كما رسانند استغفام انكاري ويد عليا وهي يد المعطي بيد سقلى ويد الفقير
الاخذ به مانند اي تشبهها كما ورد في الخبر اليد العليا خير من اليد السفلى يعني
حق جل وعلا در محكم تنزيل يحمّل ان يرد بالحكم معناه الاصطلاح الذي يذكره
اهل الاصول او يرد به معناه اللغوي ان نعمت اهل بهشت خبري دهه كه اولئك
لهم اي لاجل اهل الجنة رزق معلوم اي معروف حين يشتهون عا قد رعدوه
وعشبة فواكه بيان للرزق المعلوم او بدل منه جمع فاكهة وهي ما يؤكل من الثمار

من الثمار تلذذ اورزق اهل الجنة انما يؤكل للتلذذ وللحفظ الصيحة لاستغفامهم عنه في الجنة
وهم مكرمون للذات الاكل الثاني عن الاكرام يلفظ بالبهائم وان رزقهم يصل اليهم من غير نعمت
وسؤال كما عليه رزق اهل الدنيا في جنات النعيم اي في جنات ليس فيها الا النعيم ووجه
استدلال المصنف بالآية على كون يد العليا افضل ان لها رزقا معلوما والرزق المعلوم
ممدوح وصف الله تعالى اهل الجنة نابدان مشغول كفاف اردولت عفاف وهو الكف
عن الحرام محروم من ملك فراغت زبدن كين رزق معلوم ببيت تشكنا
نمايد ندر خواب اي في النوم همه علم نجشمة آب كمال حرصهم على الماء واحتياجهم
اليه هر كجا كه سختي كشيده مفعول مقدم قوله بدني ونلجي چشيد عطف عليه رايون
خود را بشرد قدمر بيان في حكاية روزگار ماى والباء هنا للسببية دركار مخوف
انذار فقره وانه توابع آن اي من لوازمه القبيحة نپر هر چه بفتح النون النافذة وان
عقوبت آخرت نهرايت اي يخاف وحلال از حرام تشناسد ببيت سكر
كوكلوخي بياء الوحدة فيهما بدسرايد بان يدي عليه زشادي بد جمد كين الخواصر
اي على هذا الظن وكونه تعالى الياء للوحدة والنشد هو الجارة بكسر الجيم اذا كان
عليه الميث فهو سرير وكس بدوش كيرند مهوة لئيم الطبع شحيح النفس
پندارد كه خوانست اي يظن انه طعام اما صاحب دنيا يعني مالك مال بعين
عنايت حق تعالى في اضافة عين الى عنايت لطف ملحوظ است الحسن هو النظر نحو
زخر العين ونحو الالباء سببية از حرام محفوظ ثم اراد المصنف بيان مضر ان الفقر
وطلب الانصاف والاعتراف من خصمه فقال من هما تا يعنى فرضا كه تقريران سخت
نكردم المفروض هذا وبيان وبرهان نيا وردم عطف عليه انصاف از تو موقع دادم

ثم اورد كلاما يقبله المنصف فقال هرگز مع هذا التثنية كلفظ معلوم لشبوعه
ومن يثنيه بقوله قبل بكسر الكاف الفاكى بمعنى اصلا يعنى هيج فقد اكثر الكلام
ولا فائدة فيه هرگز و هيج ديدى كه دست دعايى الياء للوحدة ودعا هو
الشخص المخرى الذى لا يطابق بالهنة طاهر يقال له بالتركى قلب بركنف
بفتح الكاف وكسر الناء وسكونها الظهر بالفتح بسنه يا حرف عطف فى الفاكى يى نوايى
بيا والوحدة ايضا در زندان نشسته مجوسا يا پنده معصومى در پنده يا كفى
بتشديد الفاء حرفى كامة از معصم بكسر الميم وسكون العين وفتح الصاد موضع
السوار من الساعد اى الرسغ بريد الاستثناء من الامور المذكورة بعلت درويش
بالياء المصدرى شهره دان را تخم ضرورت وفقر در فقيرها بفتح النون وسكون
الفان يقال بالتركى تحريفقا منه لغم كوفته اند وكعبها فته اسم مفعول من كفتن
يعنى اذ الرجال الشجعان يحبسهم الناس فى المواضع الصيقة تحت الارض ويقتلون
ارجلهم بالحد يد وتخرج كعابهم به او الملع ان الكعب مستعملونهم بالاجرة على
اعمال حفر الارض وتخرج كعابهم بسبب الاعمال الشاقة فيها ومردم يعرفون
قال يعنى بسبب فقر درويشها افشاء است وبكر نحية است تا كعبش مخرج وسولج
شده است ومثمل است كه درويش را نفس اماره مطالب است كند اى الجاهل معتر
چون قوت احسانش اى كتمانها عن الزنا نيكاشد للتوفان وقوة المزاج بعصيان
مبتلا كرد كه بطن و فرج نواء مانند التواءم بفتح الناء للتثنية الفوقانية
وسكوة الواو ثم بالهمزة المفتوحة بالتركى ايكز وفسره المص بقوله يعنى بطن
وفرج دو فرزند يك شكلم اند ما فسر المص بين الملام بقوله مادام كه كه اين بلى

يعنى بطن بوجاهت بسبب كثرة الاكل ان ذكر يعنى فرج بديكث وقد وقع ما قلناه من الاصل
شكلم كه درويش را باحدث خبى پديد به الزنا بلفظ فتند اى الناس بانك شرمسارى
بود اى وقع له الخجالة سزاي سنگسارى شد اى اتحق الربم كفت اى مسلمانان ز زندان
كه زن كنم قدر عفت معناه فان قبل الظاهر من هذا الكلام ان يكون ذلك الرجل غرا ولا
رجم للعزب فكيف يستحق الربم قلنا يجوز ان يكون له زوجة فى بلد آخر ولئن سلم
انه لا زوجة له وقت ارتكابه الزنا ولكن يجوز ان يكون متزوجا فى الزمان الماضى
فيسحق الربم وقول الفقهاء لا رجم للعزب ليس بمطلق بل للعزب الاصلا وقوت
ندام كه صبر كنم على ترك الجماع چه كنم لا رهبانيتى فى الاسلام اشارة الى قول النبى
عليه لا رهبانيتى ولا تبذل فى الاسلام رهبانيتى بفتح الراء فعل الرهبان من موطن
الصوم ولسر المسوح وترك كل اللحم والتباعد فى الغيزان واما تبذل فهو ترك النكاح
والاعتزال الكلى عن النساء ثم اراد المص بيان منافع غنا فقال واز جمله مواجب
سكون بالاضافة جمع موجب كمساجد ومسجد وهو موضع الوجوب وجمعيت درون
عطف على سكون كه خداوندان نعمت را ثابت است قوله واز جمله مواجب الخ خبر مقدم
وقوله كه خداوندان الخ صفة لقوله مواجب بلى مبتداء است خبره وبجمله
مبتداء ومؤخر الخبر للقدم كه هر شب صبحى در بيد بديده الزوجة الجميلة
او الجارية المليحة وهو روز جوانى از سر كيونند يعنى سنا نفون الشبيل كل يوم اى
يصبحون كما هم شبان ايجنان صبحى وصف للسابق كه صبح بابان را دست او صبحت
اى حسن او بردست اى الصبح المضى ع يضع يده على جنبه فانه القلب فى الجانب الاسير
وهذه الهيئة كناية عن ذهاب الطافة وكمال الحيرة ومن قال يعنى روشن در شش جمال

او بر كينه نهاده است و هذا كناية عن تسليم حسنه و اظهار التحير من جماله فهو لم يعرف موضع القلب
الهم الا ان يقال المراد من قوله دل هو الصدر و التعبير عنه به لرعاية قافية السجع و سرو
حرمان را ياي محال في ذكر دست و ياي لطف از و در كل بكسر الكاف بلي فخوة
يعيد بهم العشاق و بردن اسم مفعول من فرو بردن چنگك بالجيم القاسي يراد به
مجموع الاصابع سرا نكشتم بها بسكون الراء للوزة كوجه عتاب و نك في تخيل و الثاني
الى ان حمزة الانامل ليست بضيق الخفاء بل ملونة بدم العشاق و من قال ايدم هو لاء
الاغنياء العشاق فقد خسر العام بلا يخصص كما لا يخفى محالست بحسب العادة كه
با وجود حسن طلعت و اشارة الى صدم كرد بكسر الفارسي مناهي اي يستحيل منه عادة يلا
حول المناهي با قصد تنبيه بالياء المصدر و تنبيه في معنى الطاغى و الفاسد و الهلاك
و الردى كذا في كتب اللغات للعبيدة و من قال بمعن طاغى كذا في الصحيح الفارسي فقد
قصّر البيان كما هو شأنه كند دلي كه حور به شستى مربوط و بغيرا كرد
مرهون كى التفات كند بر بيان بغيرا بى بالتركى بغيرا بى و المراد ان من تعشق بالجمال
اللاع لا يلتفت الى الادنى سواء كان ذلك الجمال الاعلى في الزوجة او الامه و من بغير
مع لفظ بغيرا بى بل لم يعرف معنى البيت قال و اشار بقوله ثبان بغيرا بى الى تلك الجوارى
المسبية الجميلة المستخرجة من دار الحرب بالنهب و الغارة من موصو
كانة تامة بين يديه اي قد امة مامدة استثنى ضمير الفاعل راجع الى من رطب فاعل
كان و الجملة الفعلية صلة للموصول و الموصول مع صلته مرفوع المحل عما انه مبتدأ
و المعن من وجد قد لسه كلى انتهى رطب يعنیه مضارع اغن و الضمير البارز راجع
الى الموصول ذلك مرفوع محلا عما انه فاعل يغنى و هو اشارة الى الرطب و هذه الجملة

خبر المبتدأ الى الموصول مع الصلة عن بجم متعلق بغنى و الرطب هو الرطب بالحجارة وهو
مضاف الى العناقيد جمع عنقود وهو بالفارسية خوشه انكور و يراد عنقود الرطب بقرينة
المحل و المراد ان من كان عنده امرأة ذات جمال و هو نجا معها كل وقت شاء لا يحتاج
الى الجماع الحرام اغلب اى اكثر منى دستان اى الفقراء و امن عصمت مفعول مقدم لقوله
الاينده في قوله بمعصية الاينده بالتركى بولا شدم مق و چون سكان كرسنه اى
كالكلاب الجوعان نان را بنيد مضارع من ربودن فى النسخة التى اختارها بالسياق
چون سك دترنده بتشديد الداء كوشت يافت بپر سد مرهون كين بندر
صالحست اى لا يستال انه ناقة صالحة عم يا خرد جال فالفقير الذى له ثمن لا يخذل
عن الجماع الحرام بسيار مستعدان بعلت درويشى اى بسبب الفقر و من فساد اذنا
و عرض بالكسر السكون كرامى قدمت بيانه في هذا البيت في الحكاية اقلها اعراي رايدم
و من قال هناك في شرحه منسوب كرام قال هنا اى ثمين فقد ذكر خطاءه و فيصح
ان يقال في شأنه عرض كرامى بباد بكسر الباء زشت ناي داده باكر سنى
قوت پدهيز غائد بفتح النون مضارع منغى من ما ندن افلاسن بكسر الهمزة و سكون
السين المهملة مبتدأ و عنان بسكون النون مفعول مقدم لقوله بستاند في قوله انك
تقوى بستاند فاعله ضمير افلاسن و الجملة الفعلية خبره و لما ذكر المصداق له
رجحان الغنى على الفقر و اجاب عن استدلال الخصم و ذكر فوائد الغن و مضرات الفقر
و حصل الزام الخصم و لكن لم يكن منصفاً الحال لسانه و شرع في مذمة الاغنياء كما
يحكم المصداق الى كمن اين سخن بكفتم قد وقع عين هذه العبارات في سبب ثلث لطف
الكتاب عنان طاقت درويشان كمن تحمل بدقت فلم ينصف ثبغ زبان بر كشيد

همی نهند و در می نی من بشد بد النون بمع المنة واذی بمع الاذی نه دهند و هو
عافلون عن قوله تعالى لا تبطلوا صدقاتكم باليمن والاذی و مالی بمشقت فراهم
آردند ای بجمعون و تحسنت بکسر الخاء المعجمة و تشدید الی سین المهملة نکه آردند
ای لحفظونه تحسرت بکذا آردند ای عند الموت و حکما گفته اند سیم خلیل
از طاک و قتی بوا بد که وی در خاک رود ای لایخرج مال البخیل من موضع دفنه
الاحین بد فن هو الارض بیت بخرج بفتح الاء القسلة و سعی بسكون الیا
کسی نمائی به بچنگ آرد ای تحصیلها و کس ای الوارث آید و بی سعی و ریح
بردارد ای بر دفعه و بتمک به کفتم فی جوابه بتخل خلا و ندان نعمت و فوق نیافی
الابعلت کدای بالیاء المصدری ای بسبب لسؤال و مره هر که طمع بکسوزند
بعن بنو که کریم و تحسنت بکسان مستوی نماید مضاع مجرول عن غودن
ثم اورد فی مقام التعلیل قوله محک بفتح المیم مشهور و کسرها لغة و تشدید کما
اصل و تخفیفها فرع دانکه زر چیست ادا یظهر به خلوصه و رجائه و کداداند
که همسک نیست فانه محک الاغنیاء کفتم فی رد کلاهی بتجربة آن می گویم هذا
الکلام که متعلقان بکسر اللام برادیه الخدام بود در ای علی الیك بد آردند ای بنصبکم
علی الیك و علی ظان ای الذی قلوبهم شریده را بر کما آردند بضم الکاف الفاکتی مضاع
من کاشتن بالتک اصم لم یکن کذا فی مختار الصحاح و قوم یع قوی و یرملک
و طیش من کذا فی بحر العرب و حواله اتمک و اینا نمق کذا فی لغة قره حصار و منه قصر
ع الاقل فقد قصرنا بجمع الطريق هنا و کسر الراء للاضافة عن یزان نه دهند ای بمنزوم
من الدخول و کت برینه صلب دلان نهند للرد و کویند کس در سرای نیست

و تخفیف رشت گفته باشند بیت انرا که عقل و همت و تدبیر و رای نیست خوش گرفت
به ده دار که کسی در سرای نیست و لما بالغ الخصم فی مدّة الاغنیاء و کان بعض کلامه
ظاهر الدف و بعضه یحتاج الی البیان سکت عن بعضه و تعرض بدفع بعضه فقال کفتم
این حرکت ای نصب لبواب علی الیك بعد از آنکه از کت متوقعان بکسر الطاف للمشددة ای
الذین یرجون شیاء یحان امده اند کنایه عن کمال الضیمة و از رفعة کدایان بفغان بجمع
و محال عقلست که اگر دیک با کاف الفادسی بمع الرقل بیابان در بضم الدال و تشدید
الراء فی الاصل جمع در و هی اللؤلؤ کذا فی مختار الصحاح و حقق هذا للقافية نشود
و یصدق بها چشم کدایان بر بضم الباء الفاکتی نشود بیت دیده اهل جمع بجمع
دنیا بلباع کسرة التاء یر نشود همچنان نکه بسکون الکاف للوزن چاه بسکون الهاء بضم
فذلک لایقتضی تخلفهم حاتم طای که بیابان نشین بودیم یکن من سکان البلاد اگر
در شهر بودی از دست کدایان بپجاره عاجز گشتی و بعض النسخ شدی و جامة ازین
او پاره بالترک و کسک و رشوت و حصه و قد یستعمل بمع پاره پاره بل یجعل مخففا
منه و فی بعض النسخ چنانکه در مطایبک ای اللطایف گفته است بیت در من منکر
بکسر النون للوزن نادکران چشم ندارند ای کاز دست کدایان نتوان کرد ثوابی لما اجابه
المصر کفتم ای الخصم که من حال ایشان رحمت می برم لان لهم مالا و لا یشترون به ثوابا
کفتم نه که بمعال ایشان حسرت می خودی لمصک مادرین کفتم فی للباحثة و هرد و بهم
المع بالترک بذایک من بر بوا یله گرفتار ای لیر و مقید هر بید فی بر اندی فی بساط البیث
بدفع ان بکوشیدی و کذا هر شاه که بخواندی بفریاد پیوستیدی ای کما غالبی غلبته
ناقد کیسه همت همه در باخت بسکون الخاء و التاء ماض من باختن یرید انته

صرف الكل وافناه وتبرجعة بالترك تركش حجت راهمه بينداخت باب هان بكنر
النون لفظ يراجه التثنية ويفسر بفهم ولا تعقل كما في قوله مولانا روى باب كفت هان
اي سخن كان كفت كو وعظ وكفتا زبان وكوش جو ومن قال بهن حاضر باش
في الاشهر وقال في المشكلات بمعنى اعلم ولهذا ان بين المعنيين منافاة تحتاج الى التثنية تاسير
يتفكني خرقا اذ مملة بفتح الحاء المملة وسكون الميم فصيح مرهون كوط اصله كه اور
اشارة الى فصيح جزان مبالغة مستعار ليست وليس للفصيح ملك صحيح دين ورد
بفتح الواو وسكون الراء المملة والزاء المعجمة امر من ودرزيد ومعرفت عطفا عليه كه
سخن دان بكسر النون دان للاضافة سمع كوى بسكون العين وللضافة من قبيل اضافة
الموصوف الى الصفة كلاهما وصفان تركيبيان بر در سلاح دارد اي له سلاح علم باب
القلعة ومن قال يعني يظهر السلاح عا باب القلعة فلم ياءت بمعنى اللفظ وكسر در حصا
نبت وليس في داخلها احد عاقبت الامر ليش عائد لاثبات مدعا ذليل
كردم وعلينته دست تعدي وهو مجاوزة الشيء الى غيره دراز كرد الى ويرهوه قد
بيانه في الحكاية التي اقلها بر بالين يعني عزم في قول المصداق يرمده نجت وخيال
بالطبع ومن بينه هناك بقوله هرزه وباطل وقال هنا يعني هرزه يستحق ان يقرأ المصداق
للكوثر في شأنه ويقال ما قال له بل مجموع هذا القول اعني هرزه كفتن اعان لفظه كرد مقد
وكتبت بالضم والتشديد اي كيرة جاهلاست كه چون بدليل فرومانند ولم يقدروا على
اثبات الدليل سلسلة خصوصت بخبا نند اي نكر كونها چون اي المثل آند بالمد وتقليم
الزاع للجموع ع المملة اسم لابي ابراهيم النبي ع ب ت نراش وصف تركيبية صفة لقوله
آزاد يعن همچون آرزو صدم نراش كه نحجت با پسرای ابراهيم عم بر نيامد ولم يغلب عليه

بجنگ بد حجت قام الى الحرب كه قال الله تعالى لنم لنم لثنته لا بجمتك اقل الآية قال اراغب
انت عن الهتي يا ابراهيم لنم لنم لثنته لا بجمتك واهجرتي مليا اي قال آند لا براهيم عم
حين نراه عن عبارة الاصنام اراغب انت الآية قابله لطفه بالغلظة وصدم كلامه
بالهزة لانكار نفسه الرغبة ثم هتده بقوله لنم لنم لثنته عن مقالك فيها او الرغبة عنها
لا بجمتك اي بلساني يعن الشتم والذم او بالحجارة حتى تموت او تفر مني دشنام داد
سقطش كفتم قد مر معنا كرام دريد ز نخران شر كرفتم اذ جزاويته بينة مثلهما
او درمن ومن در وقتاده بالمواخذة خلق از بي ما دوان وخذان صفنا
مشبهتان اي دونده وخنده كنده للرقبة التعجب نكشت مبتدا وكسر التاء لانه
تعجب وكذا الباء جرماني اي الخلق والياء للنسبة اذ كفت شديد ما بدندان خنبر المبتدا
اي المطلق يتبعون من كائناتنا ويضعون اصابعهم في المنابرهم استغرابا القصص
مرفوعة مفعول مقدم لبرديم ومصدر مضاف الى مفعوله وهو ايد سخن يعن ان الغن
افضل ام الفقيه پيش فاض برديم ليحكم بيننا با و ب حكومت قاضي عدل ارض شديد
نا حاكم مسلمانان مصلحتي جويد ويخترد ودرميان تو انكران ودرويشان قرفي
بكويد بر جميع احدهما فاض چون هيئت ما بديد بكسر الباء الصلة ومنطق مصدر ميمي
بمعن النطق يراد به هنا حاطة اي كلام ما بشنيد فان على الفاض اشتماع كلام الخصمين
سرنجيب تنكر فرو برد لاق المبحث محل نامر وبعد از نامر بسيار سر بر آورد اي رفع
رأسه للجواب وكفت محبا طبا اي انك تو انكر انرا نكفتي ومدحهم وبرويشان
جفا داداشي وقد حشرهم بدانكه هر كجا كه كشت خاکت وكذا بين الفقهاء صابو خراج
وبافهم خمارت وبركنج ماركت وانجا كه در بالضم والتشديد قد مر بيانه وكسر الراء

سخن

و یضعونه فی خزانهم و نخورند و ندهند ای لا یصدقون اگر بمثل بالفتح یعنی مثلا
باران نبارد بالنون النافیه ای وقع القسط فی بعض النسخ بیارد بضم الباء الا ولی و هو بعید و هن
اختاره فقد اختار الرجوع بآهوان طوفان برآرد بكثره المجر و هو ضد القرینة بضم
مکنت جوبش بالاضافة ای قدره للمال از صحت در ویش المحنة احد المحن التي
یمتحن بها الانسان من بلیة نپرند و لا یتفحصون احواله و ارخای نپرند و گویند
بیت کرازیستی دیگری شد هلاک مرهون مرا هست ای للمال بطه بالغفیف
لوزن را از طوفان چه بالاذلا بفرق و اکبات ای رب النساء را کبات
و لاعتماده عن الموصوف نصب نیافا عن المفعولیة جمع ناقه فی هودجها حال من للفعول
ای حال کون تلك النبیاتی فی هودجهم ای تحتها و هی جمع هودج و هو المحفة مادامت
المراة فیها و ضمیر هودجها راجع الی اکبات لم یلتفتن بفتح النون الجمع جواب رب الی من
متعلق غاصای انفسهم فی الکلب بضمین جمع کلب و هو الرمل المجمع
دونان چو کلیم خوش بیدون بردند ای اخرجه من لال کویند چه غم کر همه عالم
مردند و لیدرهم هم الالهیم انفسهم قوی برین صفت که بیان کردم که انک تقول
به و تحکم علی کلهم بهذا الحكم و لیدرکذلک یکنه بقوله و طایفه دیگر سن الاغنیاء و
نعت قدیر بیان و صلاهی کردم در داده لفظ در صله و فی بعض النسخ و دست کردم
کشاده و میان نخندمت بسته و ابو و بتواضع کشاده مقابل بسته طالب نامند
و مغفرت ای بطلبون ان یدکر و ابالخیر و یغفر لهم و صاحب دنیا و اخرت وقع فی جناب
للشایخ خیر الاعمال ما اوجب الامر چون بندکان حضرت پادشاه عالم من جمله کلام
القاضی مؤید من عند الله و صفی لقوله پادشاه مظفر و منصور علی الاعداء صله

منصور ملک از مته جمع زغان الانام ای عطیه جمیع الکسحای اسم فاعل من الحمايه و هی
الحفظ تغور بضمین جمع ثغر الثار المثلثة و سکون الغین المجریه و هو موضع
الخفافه بالفارسیه در بند و سرحد و آنجا که بیم بود از دشمن و قبل المراد بالشغور
الفرج ای حافظ فرج بلاد الاسلام و ارث ملک سلیمان قدیر بیان اعدل اسم
تفضیل ملوک الزمان هذا مدح معتدل مظفر الدین قدیر هذا ایضا ابو بکر سعد
ای ابو بکر بن سعد ادام الله ایامه ای طال عمره و نصر اعلامه بالفتح جمع علم بفتحین
بدر بنجای پسر لفظ جای مع هرگز این کردم بکنند مرهون که دست جود
تو یا خاندان آدم کرد یعنی انک اشفق با و لا د آدم من آباءهم خدای بسکون الیاء
مبتدا و خواتم که بر عالمی بفتح اللام و یاء النسبه بفتح شاید مضارع من انشأ
ییدن بمعنی الرحمة ای اراد الله تعالی ان یدرح جمیع الذین هم منسوبون الی العالم
تدبر بخت خود پادشاه عالم کرد فان کونک سلطانا علی الناس رحمة علیهم
قاض چون سخن بدین پایه رسانید ای اوصل الکلام الی هذه المرتبه و از حد
فیکس ما اسبب مبالغه در گذار اند ای حکم بالاعتدال بمقتضای حکم قضای بموجب
حکم رضادادیم و قبلناه و از ما مضی در گذشتیم ای تجاوز زنا عنه و بعد از ما جاری
راه مدای و هی المواجهه و الملازمه کرفتم قال علیه السلام امرت بمداراة الناس
و سر بشدارک یقال استدرک ما فات و تدار که بد قدم یکدیگر نهادیم للاعتدال
و بوسه بر سر روی همد کردادیم ای قبل کل واحد منا و الشیء الآخر و وجهه و ختم
سخن بدین دو بیت بود ای ختم الکلام بهذین البیتین و نصحت فیهما
اللطائفین مکن رکودش کیتی با کاف الفارسی فیها شکایت مفعول

مکن ای درویش مثل الفری بگوید که تیره تختی بیاء الخطلک و تیره تخت و صفی کسبی
اگر هم مراد فمع و قد یراد به الاستمرار بدین نسو مری بضم المیم خطی مردن
توانند باللف فی آخره للنداء چو دل و دشت کامانت هست معناه بالتکه چونکه
مراد سورج الک و کو کلک وارد در خور و بیخند بالباء الاصلیة ای کل بعض مالک
و اعط بعضه که دنیا و آخرت بدی بضم الباء ای حاصل که حظ من دنیا و نصیب من الآخرة

باب هشتم در آداب صحبت

الآداب جمع ادب و هو اجتماع خصال الخیر و الأدب هو الذی اجتمع فی تلك
المصال و قد يطلق علی معلم الآداب و الصیة بمعنی المضاجعة مال
از بهر اسبابی که ای لا اجل المتوحدت عمرت نه عمر از بهر کرد کرده مال ای پس
المر لا اجل جمع المال عاقل را پدیدند فلما یوجد فی بعض النسخ پدیدم که بیلخت
کیست و بیلخت چیست و قد یستعمل چیست بمعنی کیست گفت
بیلخت آنکه خورد بسکون الرء و الدال ماضی من خورده و کشت بکسر الهمزة
من کشت بمعنی الحث ای طرح البذر و بیلخت آنکه مرد بضم المیم ای مات و هشت
بکسر الهمزة ای ترک ماله مکن غناز ای لا تصل بران هیچکس شخص
شبیخ که هیچ نکرد ای لم یعمل عمل و یفعله علی النبی بگوید که عمر در سر تحصیل مال
کرد و نخورد ای صرف عمره لتحصیل المال و لم یفعل به موسی عم فارون را
نصیحت کرد و ایلاً که احسن امر من الاحسان كما احسن الله الیک ای احسن
العباد الله بآداء الزکوة و الصدقة كما احسن الله الیک بعلم الیک ان تشید بجمع یقبل
قوله و عاقل شندی قدر بیان فی قول المص فارون هلاک شد بیلخت آنکه ببنیا

و درم خبر نیند و خت ای لم یکسب الثواب بهما سر عاقبت اندر سردنیا و درم کرد ای
صرف راسه فیها خواهی که متمتع شوی ای ان کنت فربما ان تنفع از نعمت دنیا با خلق
کرم کن که چو خدا با تو کرم کرد کما قبل اذا جاءک الدنیا علیک فخذها ع النکاح
نظر آنها تنقلب فلا یجود یغنیها اذا هی اقبلت و لا یخل یقیرها اذا هی تذهب
عرب گوید خدا امر من جاد بعمال الجود و لا تمنن نری من المننة و تعلیل قولهم فان الفائدة
الیک تعوم و تقدر الجار المحر و السبع و المص فسر بگوید یعن یخس و عطارد امر من
دادن و مننت منه بفتح المیم النافیة و کسر النون و سکون الهمزة نری من نهدان که فائدة
آن بنو بازی گردد بیت درخت کرم هر لحا که بخت کرد ای نبت و صابر محکم
گذشت از تلك شاخ و بالای او فان اثار الثواب یدفعی الی العرش کرامید واری
بشدید المیم کنواشارة الی درخت بر جمع الثمرة خوردی بیاء الخطلک فیها بمننت
مناره بفتح الهمزة و تشدید الراء المعروفة بر پای و ای لا تقطع بها یغنی لا
تبطله بالمنة كما قال الله تعالی یا ایها الذین آمنوا لا تبطلوا صدقاتکم بالمال
والاذی قبل المننة من صفق المننة بالضم ای القوة بیت شکر خدای کن که
موفق اسم مفعول من التوفیق شندی تخیر متعلق بموفق و انعام و فضل و نه معلل
گذشت الناء الاخیره للخطا بای لم یترک کل معللاً من انعامه و فضله مننت منه
که خدمت سلطان می کنی كما قال الله تعالی قل عمنوا علی اسلاکم مننت ثواب از و که
نخدمت بدلت با الله عن علیکم ان هداکم للإیمان دو کور و بچ بهرود
قدم را بردند ای ارتکب المشقة الباطلة و سعی فی فایده کردند ثم یقینها بکی
آنکه مال اندوخت ای کسب و نخورد و دیگر آنکه علم آموخت و عمل نکرد

علم چند آنکه بیشتر خوانی نقد بیشتر اسم تفصیل چون عمل در نیست بدان بیاء الخطاب
نه محقق بکسر القاف الاولي المستردة معناه من اثبت المسائل بالدليله بود که لا يكون محققا
نه دانشمند چار یابی بدو کتابی چند صفت چار یا قال الله تعالی مثل الذين حملوا التوریه
ثم لم يحملوها کمثل الحمار يحمل اسفارا آن تهی مغز را چه علم و خبر ای لیس له علم و خبر که بدو
همه مست یاد فتوی لا یفرق بینهما حکمت علم از بروردین پیور دست فان تو
بیت الدین و اصلاح به نه از بروردین حور دن ای لیس لا جل ان يجعل وکیل الی التحمیل
الدنيا بیت هر که بدو خلق علم و نه قدرت یعنی ان باع علمه وزهد من الخلق و جعلها
وسيلة لنيل الدنيا ومن قال یعنی ان من قصد ارادة العلم والزهدي الخلق بیا فلم يعرف
المعنى خرمی کرد کرد و پاک بسوخت یعنی اضرقه نبحث لم یبق منه شيء حکمت عالم
ناپرهیز کارای العالم الذي لم یکن متقیاً کور هست با کاف العزیز مشعل دار یعنی هو
اعلی فی رده شمع هر دلی للکون ولا یهدی نفسه بیت بی فایده هر که عمر در بحث ای لعب
به یعنی اضاعه فیما لا نفع فيه چیزی غریب ایلم بیشتری ثیاء و در بند بحث بکسر الباء
الصلة ما خبر من انداختن نقل عن بعض السلف ان ثلثة اشياء عز وجوده عالم زاهد
وزاهد عالم و عابد متوکل حکمت ملک از خرد مندان جمال گیرد فان المملکة التي فیها
العقلاء تحسن بهم و دین اسلام از پرهیز کاران کمال لفظ گیرد مقدر هنا كما عرفت
مرا ان الله قاعدة الاسماء قلما ما يوجد فی بعض النسخ هنا لفظ یا بدو من اختاره
وقلا فی شرح مضارع من یافتن فقد اختار الرجوع و اخرج الكلام عن السجع ومعنی
هذه القرینة ان الدین بکمل بالانقیاد یاد شاهان بنصیحت خرد مندان بالاضافة
محتاج تواند که خرد مندان بقرینة یاد شاهان ای السلاطین اشد احتیاجا الی نصع العقلاء

من تقریر بهم بیت پند اگر بشوی ای یاد شاه نداء لا حضار خاطر ومن قال یعنی
بشنو که فقد آتی بشیء اجنبی در همه دفتر ای فی جميع الدفاتر به ازین پند نیست و لا شأ
الیه مضمون البیت الالهی بحر خرد منند مغز ما نهی حاضرین فرمودن عمل ای لانا غیر العاقل
بالعمل کر چه عمل کار خرد منند نیست قال بعضا هه التحقیق العزلة التبع عن ارباب الدول
بتوکل الجمع و نهی النفس و شهواتها بلنوم والریح حکمت سه چیز پایدار ای باقی
نماند مالی تجارت فاته ینتهی بالصرف و علم فی بحث فاته ینسی و ملک فی سیاست فینبغی
للسلطان ان لا ینتک العقوبة عن المستحق ولهذا قال دم آوردن بریدن جمع بدست
بر نیکنان جمع نیک مقابل بدان و عفو کردن از ظالمان عطف علی السابق جو دست بدو و شأ
فاتهم یسلطون علیهم بیت حیث را چو میزدنی فی مختار الصحاح التعمید
التحفظ بالشیء و بنوادی بیاء الخطب فیها بدولت الباء سبب تونگی کند قاطع
ضمیر خیبت بانباری بالباء المصدر ای یعنی بشرکتک حکمت بدو و سنی
پادشاهان بکسر الباء المصدر للاضافة اعتمدتوان کرد و من اختار فی عبادة للمتن
اعتماد نشاید کرد فعلی قوله اعتمد نشاید کرد و بدو از خوش کرد کان بکسر الشین
للاضافة غرض قد مر بیان فی قول المصخر حواجه غرض هنوز نباید بود قوله کن و بود کلاها
جمع المصدر که ان اشارة الی دوسنی پادشاهان تخیا الی متبدل شود کانه تعلیل لم یبق
ای بتبدل ذکر تخیا لوسق ظن و این اشارة الی آواز نخوانی ای بالنوم و اراد به الاحتلام و البلغ
متغیر گردد بیت معشوق بکسر القاف هزارد و کت رادل ندی ای لا تحب و دوی
آن دل کلمه را محذوف للوزن بعدانی بالباءین مصدریه و تبعاعیه بهی بکسر فی الباء
الصلة والنون الاصلیة والباء الخطب فی آخر المصراعین ومعنی البیت بیک دو کتلی معشوق

کوکل و بزمیه بین اگر ویر رسک اعلی کوکل ایر بلفده قورسن فلما عرفت معنی النیت
 فلا تلتفت الی قول من قال ان الیاء فی آخر المصر عین اشتبا عینه ای حصلت من تلباع کسره ما قبلها
حکمت هر آن سری بکسر الین و تشدید الداء و یاء الوحده النوعیه که داری بیا به الطاء
 باد و ت در میان منه ای لا تضع ینک و یینه یعنی لا تفتشه چه دانی که وقتی دشمن
 کرد فاعله ضمیر دوست و هر بدی و فی بعض النسخ و هرگز ندی که توانی بدشمن رسان
 ای لا توصله الیه باشد که وقتی دوست شود **حکمت** رازی که خواهی نهان ماند
 بفتح النون با کسی در میان منه اگر چه معتمد بود که هیچکس بر سر تو نواز تو مشفق
 تو نباشد **بیت** خامشی قدم بیا نه به که صمیر اراد به السیر و کسر الداء للاضافه
 الی قوله دل حویش مرهون با کسی گفتن که مگوی ای السکون اولی من ان تقول سر که
 لاحد و تقوله لا تفل هذا السیر کما قبل **بیت** سر خود بیا یا خود گفتن نباید
 زان سبب **بیت** یاری بود از یار یار اندیشه ای سلیم اب سرچشمه بیلند
 یعنی ای شخص سلیم الطبع احبب الما و من اول العین که چو پر شد الظاهران فاعله
 ضمیر آب یعنی اذ اکثر الماء بالجریان من العین و صار نهرا انتول بطن المصدر
 مضاف الی مفعوله اعنی جوی **بیت** سخنی در نهان بیاید گفت بمعنی گفتن که بهر
 تخمین نباید گفت ای لا ینبغی ان یقال القول الذی لا یصلح ان یقال بین الناس فی الجمع
حکمت دشمنی صغیف که در طاعت آید ای ینظروا لاطاعه و دوستی غایب کانه
 عطف تفسیری مقصود وی اشاره الی دشمن جبران نیست که دشمن قوی گردد
 بالکاف الفارسی و گفته اند بر دوستی دوستان اعتماد نیست کما قال عارضه الله عنه
 اخوان زماننا جویس العیوب یا یملک بکسر القاف دشمنان چه رسد من جنس الاعتماد

او لا یصل شیء من علی تملک الاعلاء **حکمت** هر که دشمن کوکل ای صغیر را حقیر شمارد
 ای بعهده ذلیل و ضعیفا بدان مافد که آتش اندک مهمل گذارد ای لا یطفئ و لا یخاف
 من احراقه **بیت** امروز بکش آمرز کشتن چو می توان کشت ای لا تؤخره
 کائنات چو بلند بالنون بعد اللام شد جهان سوخت ماضی فی الاصل و معناه هنا
 الاستقبال لوقوعه فی حین الشطر مکرر که زه کند که آن را مرهون دشمن که بهی می توان
 دوخت **حکمت** بعض در میان دو دشمن چنان کوی که اگر دوست شوند شتر زده
 نباشی **بیت** میان دو کس چنگ خون آتش است و النار نژداد بالخطب سخن
 چنین بکسر النون الثانیة للاضافه وصف ترکیبی بمعنی التمام بدلت صفة هیز کشت است
 فالجدال یزداد بینهما بسبب غیمه کنند این و آن ای احدهما و الآخر خوش دگر باره
 دل بالمصاحه وی بفتح الواو اندر میان ای فیما بینهما کورخت بالکاف العربی کنایه
 عن کدوره چاله و مجمل بفتح الخاء و کسر الجیم میان طرف دو تن ای بین الشخصین آتش
 افروختن ای ایفاد النار نه عقلست یعنی مقتضای عقل نیست خود را در میان
 سوختن کانه تعلیل **بیت** در سخن باد و شان آهسته باش ای لا ترفع صوتک
 و لا تفتش سر که ناند که دشمن خور خور گوش ای تسمع قولک پیشه دیوار آیه کوئی
 هوش دار ای لا تغفل تا نباشد در پیش دیوار گوش **حکمت** هر که باد دشمنان دوستان
 خود بکسر النونین دوستی کند و فی بعض النسخ صلح کند سر از رد و ستان دارد **بیت**
 بشوی آمرز شستن ای خرد مند الان دوست دست کنایه عن ترک العصبه و الاغتر
 که باد دشمنانست بود همنشست ای بیاسم **حکمت** چون در امضای کاری و اجراء
 عمله متردد باشی بین ان تفعله و تترکه ان طرف اختیار کن کنی از تر بر آید کلمه تر للنفضیه

ترسناکی نکریدی

هنا كما مرنا **بيت** يا مرقع اليم وسكون الدال اسهل ضد صعب كوى امر من
 كفتن و دشوار مگوی نهی منه با آنکه در کسر الداء ای باب صلح زنده ای یفرع باب الصلح
 جنگ بجوی **حکایت** ناکار بود بر بفتح الباء الصلة برمی آید ای اذا حصل الامر بالذهب
 جان در خطر نهادن نشأید ای لابد من صرف المال ليدفع من الروح الضرر كما
 قيل ان المال وقاية للنفس **بيت** چودست از همه حیلتي در کشت بضم کان
 الفارسي ماض مجهول من کستن و یقرأ هنا بفتح الیمن للقافية والمعنى اذا انظر
 بجميع الحیل حلا لست بود یا بشم شیر دست ای حل لك الاستخلاص بالمضاربة
 بالسيف كما قيل اخر الحیل السیف **حکایت** بر عجز دشمن رحمت مکن که اگر قله
 شود بر تو رحمت نکند **بيت** دشمن کلمه را مقدره چو بدی ناتوانا بمعنی
 ضعیف لا فایز بروت بضمین الشارب و کسر الداء للاضافة خود مزین نهی مزین
 ای لا تکلم بکلمات منیئة عنه التصلف والغرور عما اذا اعان قوتک مغر است
 بیا الوحدة در هر سخن و کذا الباء فی قوله مرد است در هر پیرهن تعلیل للنهی
حکایت هر که بدی ربکشد بضم کان الفارسی خلق را اربلا و او من ظلم بر هاند
 ای یخلصهم وهذا النعم علیهم و اورا از عذاب خدای اذ لو لم یقتله کان بودی
 الکفر فی عذب به فی الآخرة **بيت** پسندیده است بوصل الهمزة بخشاست
 ولیکن مرهون منه نهی من نهادن بر سر پش کسر الشین للاضافة ای جراح خلق
 ازار بسكون الفاق والراء وصف ترکیبی مرهم مفعول النهی ندانست آنکه رحمت
 کرد بر مار و لم یقتله که ان ظلم است بر فرزند ادم نصیحت از دشمن پذیرفتن
 ای قبلوا النصیح من من العدو و خطاست لانه لا یرشدک الی الخیر ولیکن شنیدن

رواست بل یحسن تاخلاف آن اشاره الی نصیحت کار کنی عین صواب است **بيت**
 حذر کن ای اجتنب ز آنچه دشمن گوید من الامر الذی یقول العدو ان کن افعله
 که بر زانوئی یغ لوم تجتنب تنداشد التدامه حتی تضرب علی الرکبة دست تغابن
 بالترک مغبول الذکر و راهی غایب فاعله ضمیر دشمن رکت چون بر صفت راه
 ازان بر کرد بفتح کان الفارسی ای ارجع و راه دست چپ کبر **حکایت** خشم پیش
 بالباء العربی از حد پیشدید الدال فی الاصل و حشمت ای نفرت ارد و لطفانی وقت
 هیبت بود ثم بین الحاله المعتمد نه چندان درشتی بالباء المصدر کن که از تو بر
 کردند بالکاف الفارسی و نه چندان نهی کن که بر تو دلیر و شجاع شوند و یغلبونک
بيت درشتی و نرمی بهم در به است قدم باو الصلة مع حرف الطرف چو فاصد
 بالفاو من الفصد که جراح ای الفصاد جراح الخرج العرف و مرهم نه است قوله مرهم نه و صحن
 ترکیبی درشتی نگیرد فاعله خرج صند ای لا یأخذ الخشنونة پیشتر ای امامه نه سستی
 ای لا یأخذنه ایضا که ناقص کند قدر خویش و یدله نه مرخویش شدن را و ولی نهی
 لیجعل لنفسه التعظم ولا یرفع نجبت یوجب النفرة نه یکبار ای بالکلیه نه در مذکر
 دهد **بيت** شبانی بمعنی الراعی و الباء للوحدة باید بر گفت ای قال لا یستخرج مرصند
 مقول القول مضمون المصراع الثانی من تعلیم ده پیرانه یک پند بالباء الفارسی بلفظنا
 فاعله ضمیر پدر نیک مردی بالباء المصدر کن نه چندان مرهون که گردد بالکاف الفارسی
 چیره بکسر الحیم الفارسی المجرى کرک نیز دندان **حکایت** دو کسر دشمن ملک
 و دین اند تم بینهما بقوله یاد شاه فی حکم و زهدی علم فی لف و نشر مرتب
بيت بر سر ملک بالضم و السكون مباد دعا و علیه آن بفتح الیم و کسر اللام

فرمان ده صفة للملك که خدا را نبود فاعله بنده فرمان بردارای لا یكون لله تعابدا
مطیعاً **کتاب** پادشاه باید که بخردی خشم نراند بفتح النونیل مضارع منفی
من راندن که دوستان را اعتیاد نماید خوفامن مصلحت ثم یکن حکمة اخرى اتش خشم اول
در خداوند خشم وهو الذي يغضب فتداي يقع فيه وقلما يعمد للمراء عند الغضب
حركة الروح الى الخارج رفعة پس آنکه ای بعد ذلک زبانہ بفتح الزاء وضمها بالترکاء ویا
لکی تخضم رسد یا نرسد **بیت** نشاید بنی آدم بکسر المیم للاضافة خاک را در وصف
ترکیبی معناه بالترکیب طیر افد وبعی که در سر کند فاعله ضمیر بنی آدم کبر وندی وباد
ای الهوت را چنین گرمی و سرکشی ای هها کاینان فیک نه پندارم ای لا علم از خاک ویا ازا
تشی **بیت** در خاک بیلغان اسم لمملکه بر سیدم بعابدی کفتم مرا بتربیت از جهل
پاک کن ای ظهیری کفتاب رو بضم الباء وفتح الراء چو خاک تحمل کن ای فقیه ای عالم با هر چه
خوانده من العلوم هه در زیر خاک کن فان موجب العلم هو التواضع وادام لکن تحمل
بعلمک فاترک علمک ولا تلتفت الیه ولا تعد نفسك عالماً بدخوی بسکون الیاء یعنی
الرجل الذي هو شئ الخلق در دست دشمنی پیام الوحده النوعية گرفتار است
که هر کجا که رود فاعله بدخوی از چنگ عقوبه او اشاره الی دشمنی خلاص نیابد **بیت**
اگر دست بلا یعنی فرار امن بر فلک رود بدخوی فاعل رود دست خوی بدخوی
بالاضافات در بلا شد قبل فی الترجمة **بیت** تجوب بلادن اگر کو کمره چقه بدخوی
یاوز خوبندن اوراده ینه بلا ده اولور **کتاب** چو بدی بیاء الخلل که در پناه دشمن
تفرقه وعدم الاتفاق افتاد تو جمع بکش ای کن عا جمع قلب وصفه خاطر واک جمع شوند
ای شفقون تواز پریشانی ومن الانهرام اندیشه کن ولا تغفل **بیت** بروا من

۱۹۱
رفتن باو دستان آسوده بنشین ای اجلس مسترخیا معهم چو بدی در میان دشمنان
جنگ قائم لایق درون حینکه عا ان یضروک وکر بدی که با هم کل واحد منهم مع الآخر یک
نباشد عبارة عن الاتفاق في الكلام والاتحاد في المرام كما نراه كن للقتال ویرمعنی علی
بانه جمع ویرضد الحصن وحصار ههنا بر امر من بودن سنگ **کتاب** دشمن چو از هه
جنگی در ماند ای اذا عجز العدو عن جمع الحیل سلسله دوستی ای المحبة بمعنی اند
ای نحرکها والمرا دانه یبری نفسه انه صدیق پس آنکه بالکاف الفارسی و سکون بدوستی باباء
للسدیر کارها بالمکاید کند که دشمن نتوان کرد بمعنی کردن **کتاب** سرمد
بدست دشمن بکوب بالکاف والباء العربیین امر من کوفتن و قد مر بیانہ که اراحدک
الحسین بضم الحاء وفتح الیاء الاول وکون الثانية ثلثه الحسن والحسن مؤنث
الاحسن ویتدر الموصوف بحسب قضاء المقام ای احدی الفاید ثلثین الحسنین خالی
نباشد که این بقوله الراید اشاره الی دشمن غالب امد ما رکشتی وکذا وکران اشک
الی ما غالب مداند دشمن رستی بفتح الراء والیاء فیها خطا وکل واحد منهما احد
الحسینین **بیت** بروز معرکه امدن مشور خضم ضعیفای لانه من يوم للرب
من الخضم الضعیف که مغزشیر برآرد فاعله ضمیر خضم ضعیف ای یخرج دماغ الاسد
چو دل نرجان برداشت ای رفع قلبه من الروح یعنی اذا اتیقن بموته **کتاب** خبری
که دانی بیاء الخلل دل بیازارد تو خاموش باش یعنی لا تخبره بادیکری یبرید
غیرک بیارد **بیت** بلبلان نداء مژده بهار بیاد فان البشارة یلیق ان یصدر منك
خبر بد بالاضافة بیوم قد مر بیانہ باز گذار بالترک وقر **کتاب** پادشاه را بر خشت
کس واقف مگردان ای لا تخبره من خیانتہ مکر آنکه که بر قبول کلی واثق ای معتمد باشی

یعنی آنکه بعمل بقول اگر کسی بر هلاک خود همی کوشی و هذا مجرب **بسیج** **بسیج** بالاضافه
سخن گفتن ای الترهیوة للتکلم انگاه کنی برید آنک اشبع فی الکلام فی وقت که دانی که در
کار گیرد سخن ای یوه **ثراک** هر که نصیحت خود را بکسر التام مضاف الی مفعوله
و خود رای وصف ترکیبی یعنی من نصیحت للرجل الذي يعمل بذا **یة** ولا یقبل نصیحت غیره
ی کنه او خود ای ذلک الناصح فی نفسه بنصیحت کوی نصیحت که مثل آهن که و الیاء للوحدة
ای الی الناصح آخر محنا جست حتی یقوله الناصح لم تنصح الرجل الذي يعمل بذا **یة** فان نصیحت
له اضافة الکلام **حکمت** قریب اسم من فریفتن دشمن مخور بضم الفاء یعنی للتقبل
خدمه العدو و عرو مداح مخر بنصیحتین من خریدن که این ای العدو دام زندق بفتح
الذام المعجزة و سکون الراء المهملة الیاء و عدم الصدق نهاده است لتغریک و ان ای
مداح کام طمع بالکاف الفارسی کشاده لیاخذ من مالک شیاء احمق و کثایث مکن اسم
مصدر من شودن که خوشتر آمد مثاله چونلاسته ای المیت و من قال بهیع لاغر فقد
غفل کدر کبشرد می خطا من دمیدن که یا فعله القضاة قریبه یعنی سمین نماید
بسیج **بسیج** الا حرف تنبییه ناشنوی خطا نفی براد به التری مفعوله مدح مضاف
الی سخن کوی وصف ترکیبی که اندک مایه یعنی نفع قلیل البضاعة از تودار دای بر جو
منک اگر روزی بیاء الوحدة مرادش بر نیادی ای تحصله دو صد چندان یعنی مقدار
مائین مثل مدح عیوبت بر شتارت بعد عیوبک اکثر من مدحک **بسیج**
مشکلم را تا کسی ای احد عیب نکیرد ای فی کلامه سخنش صلاح پیدا برد ای لایصیر کلامه
صحیحاً **ملیحاً** مشو عره بر حسد گفتار خوبش اتمها للتکلم بنحسین نادان
بالاضافه و پندار خوشش عطف علی تحسین **بسیج** همه کس را عقل خود بکمال نماید

لحسن ظنه بنفسه و فرزند خود بکمال **بسیج** یکی هود و مسلمان نزاع می کردند حکایه چنانکه
خنده گرفت از نزاع ایشانم استعجاباً بطیره بمعنی الغضب گفت مسلمانان این قیافه
له من بنصیحتین بمعنی مکتوب الفاضل درست نیست ای لعل یکن صحیحاً اخلا با نداه
جهود تبرائهم و فی بعض النسخ جهود کرد انهم جهود گفت بنودیت می حورم سوگند بفتح
الین المهملة و الکاف الفارسی بمعنی الهمین اگر خلاف کنم هجر تو مسلمانم و الیهود یعد
دینهم للنیوج صحیحاً که از بسبب زمین بمعنی زمین که ترده عقل منعدم کرد
مرهون غرق کمان ببرد بالفتح هیچ کس که نادانم ای لایظن احد انه جاهل **بسیج**
ده آدمی ای عشرة من الانسان بر حوالیه **بسیج** بالهمیم الفارسی بمعنی السفرة الصغيرة و
فی بعض النسخ بر سفره مخورند ای الطعام و دوسک بر جیفه و فی بعض النسخ مرادی
بسر نبرند ای لایتمون العشرة حریص با جماعتی ای مع وجوده کرسه است جامع و قانع
بنانی سیر مع قلته لقناعته **بسیج** دوده بالذال المعجمة علی الاصل و بالهملة فی الاستیلاء
تک گفت یعنی معاضیة بیک نان تری ای خالی من الادم بد بضم الباء الفارسی کردد بالکاف
الفارسی نعمت روی زمین مع کثرتها پندند ای الیاء دیده تنک مفعوله و هذا
کنایه عن کمال المرح **بسیج** الایات الآتی للصالح المستقل و لیست تتم السلیق
پدر چون دور بفتح الذال عمرش بنقضی گشت ای تم زمان عمر مرا این یک و صحت
کرد و بکن گشت یعنی مات که شهرت الشمس از وی پیر هیز امر من پیر هیز پند
بمعنی الاحتمال بخود بر نشردوزخ مکن پند معناه بالترکی کند و او زه که جهنم او دن پند
ایله و من لم یعرف المعنی و اسلوب التركیب قال یعنی مکن بر سبیل التبحر و قد یجعل ثابین
صفة الاثنین یعنی خود را میفکند بر آتش نیز که آتش دوزخ است کلامه در آن آتش نداری

طافت سوزای قلدری علی الحارۃ تصبوا فی بیاء الوحدة برید آتش زن امروز
قول زن امر زن و قوله آتی مفعول مقدم **ک** هر که در حال توانایی ای الاقذار
والطاقة نیلویی بیاد المصدری فیها تکند الی غیر در وقت ناتوانی سختی بیند
بیت بداختر ترای اشد نخوسه فی الطالع از مردم آزار بسکون الیهم والراء
وصف ترکیبی نیست عتده بقوله که روز مصیبت گشتن یار نیست
و جدها فی بعض النسخ همان برید به الحیوة در حمایت یک دست ای فی حفظه فاذا
انقطع يموت المرء و دنیا و جوی بیاء الوحدة میان دو عدم احدهما عدم سابق
یقال له عدم قدیم و الآخر عدم لاحق یقاله عدم حادث دین بدنیا فروشان خرنند
ای هم محمد برید به الحقیق ویدل علیه قوله یوسف را بفر و شد تا چه خرنند هذا مشتق
من خرنیدن قال الله تعالی لم اعهد الیکم یا بنی آدم الا تعبدوا الشیطان العهد
الوصیة و عهد الله تعالی الیهم ما نصب لهم من الحج عقلا و سمعا الامر بعبادة
الناجیة عن عبادة غیره و جعلها عبادة الشیطان لانه الامر بها اولاد بعبادة
الشیطان اطاعة **بیت** بقوله دشمن بالکسرة المختلفة للوزن پیمان دوتای عهد
بشکستی بیاء الخطا بین امر من دیدن بالباء الزایدۃ فی اوله که از که بریدی و با که
یتوستی **ک** شیطان رجیم با مخلصان بر می آید ای لایوا فقرهم و لایصاحبهم
و من لم یعرف المعنی المراد قال و لا ینفع من القصد الیهم و سلطان با مفسدان کالاولی
و القصود ان قراء الشیطان هم الفسقة و المفسدون من الخیرات و لایوانسهم
الله تعالی **بیت** و امش مده ای لا تقرض الله فی نماز است و تارک و در خود و فی
بعض النسخ که چهره هفتش ز قافه ای فقر باز است بمعنی المفتوح هنا کوفرض خلتی

کذا رد ای لایؤدی فرض الله و هو الصلوة از فرض بالفان توبه نعم ندارد **ک**
هر چه زود بر آید ای یحصل سر بعا دیر نیاید ای لایقرض ما نا طویلا و حکیمان گفتاند
که دولت نیز را بقا نبود و هذا مجرب **بیت** خاک مشرق شنیده ام که کنتد مرون
چهره سال کاسه چینی و هو انما یحصل بالتعب اکثر فی الزمان الطویل و لهذا ثمنین
صد بروزی کنند ای بجعلون مائة فی يوم واحد در بغداد و هو قلیل التعب
کثیر الوجود فی الزمان الیسر لا جرم بمش همی بی **بیت** مرغک تصغیر مرغ آن
بیضه بدون آید و روزی ای زرق طبل وادی بچه ای الولد الصغیر ندارد خبر از عقل
و غیر یعنی ان الفرج اشد اذرا کما من ابن آدم فی اول الحال فان الفرج من البیضة یحرک
و یطلب الزرق و ابن آدم اذ اولد لا یحرک و لا یعتل ثناء و یحصل له الفضل بالتدرج
ولهذا یفضل علی المخلوقات انک ناکاه کسی گشت ای الذی صادر داکا ملا من نوعه
دفعه من غیر تدرج کالفرخ مثلا بچیزی نزدیک من مراتب الفضل و یدل اشاره الی
آدی بچشم بکین قضیت بکذا گشت از هم چپ و وصل الی اعلا المراتب بالتدرج بکینه
عذ الحز و کسر الکاف الفاعلی ای الزجاج همه جا هست ای بوجد فی کل موضع هذا کلام
ادعائی للمبالغة و من لم یعرف المعنی النفس الثمین قال فی شرحه یعنی در مواضع کثیره
موجود است از آن کلمه از جمع من الاجلیه و من لم یعرف المعنی قال فی شرحه از آن کب
قدر ش نیست لانه لیس بنا در ثمنین لعل دشوار بدست آمد از آن است عریض
کارها بصبر بر آید ای الامور یحصل بالصبر و مستجیل بسر در آید
ای الذی یستجیل یقع عارک و یسقط **بیت** نیشتم حوش دیدم در در
بیابان مرون که مرد ای الرجل الذی سافر هسسته فی موضع الحال بکذا گشت

از شتاب آن منشا بیدار شدن بفتح نون و سکون النون بجمع الفرس الاصغر
او الملون بلون الورد والذى يركب بالسرّج بادبای سریع المشی صفة سمند وقد
مرّة از تک قرو مانند بسکون النون شتریان همچنان آهسته می راند **کست**
نادان را به از خاموشی نیست ای لیس الجاهل خصلة اولی من السکون اگر این
مصلحت بدانیستی بیاء للحکایة نادان نبودی **بیت** چون نداری حال و فضل
آن به مرهون که زبان در دهان ومن قال بدله در سخن بلیق ان يقال له زبان در
دهان نکه داری ای لا تتکلم آدمی را زبان قضیه کند ای بظهر جمله **چون**
مغز کالجوز الذي لا لب سبکباری ای الخفة الشدید خبر بذا البهری تعلیم می
داد لیسطق بر و اصله بر او ای علیه بر زاید صرف کرد عمر دایم کل حین حکمش الضمیر
راجع الی البهری گفت ای نادان چو کوشتی با کاف للمرقی درین سودا بترس در لوم
لهم ای من ثیغه نیا سوزد بهایم از تو گفتار و هذا ظاهر تو خاموشی پیامور
از بهایم و مثل هذا العمل الخوفیق من الجاهل **کست** هر که ناامل نلند در جواب
ای فی الکلام پیشتر آید سخنش تا صواب و هذا معلوم یا سخن آری امر من
آراییدن چو مردم کالادی بهوش متعلق بآری و ما قبل فی شرحه کالرجل العاقل
فاسد یا پیشین همچو بهایم **مخوش** **کست** هر که بادا انداز خود بحث کند فی
للسایل العلمية تا بداند که دانست و افضل منه بداند که نادانست فانه
کفی به جملة ان یباحث با علم منه **بیت** چو در آید به از تو بی بسخت متعلق
بد آید که چه به دانی فی هذا الکلام اعتراض مکن **کست** هر کجا بدان نشینند
ای بحیالهم و بصاحبهم نیکی نیلند **بیت** که نشینند فرشته ای واحد

من اللذی بادیومرهون وحشت امور دو خیانت و دیو بکسر الجوهلة از بدان
نیکی نیاموزی غله معنی بقوله نکند که ای لا یفعل الذی یوسوسن دوزی بالترکی
کور کچی **کست** مردمان را غیب نهانی آشکارا مکن ای لا تقشبه که مرا ایشانرا
رسوا کنی و خود را بی اعتماد فان سا بر الناس لا یعمدون عليك فی امانه سرهم **بیت**
هر که علم خواند بسکون و عمل نکرد بموجبه بدان مانند تفتح النون که کاو بالکاف الفارسی
راند و تخم بقیشتانند فتعاع علمه **کست** از ثانی دل لا قلب له ولا تفکر فی العاقبة
طاعت نیاید هذا لمن کان له قلب و الفی السمع وهو شهید و پوست بی معنی
کالجوه الخالی بضاعت را نشاید و لا یباع **کست** نه انفی معروف الی المجموع
هر که در مجادله و النزاع چست بالجیم الفارسی در معامله درست **بیت** بس
بالباء المزنی بمعنی کثیر قامت خوش ای قدر شقی که زیر چادر بفتح الداء بمعنی الخمر
والشر الذي يعرف بدیار الروم نجادرو الماد هنا هو الثاني باشد چون باز کنی
ای تفتحه مادر مادر باشد یعنی عجوز منته **کست** اگر شبها هم قدر بوی
ای لو کان جمیع اللیالی لیلة القدر شب قدر بی قدر بودی **کست** که شکسته
لعل بدخشان بودی الباء للحکایة فی المواضع الاربعه پسندیمت لعل و شک یلسان
بودی **کست** نه هر که بصورت نیکیوت سیرت زیبا در ویت هذا کالسابق
لفظاً و قریب منه معنی کار اندرون دامن نه پوست ای العمل للباطن لا للظاهر و مع
فالباطن عیبه **کست** توان شناخت بمعنی شناختن بیک لحظه در شبها
مرد مرهون که ناگجاش رسیدت پایگاه علوم ای مراتب علومه ولی زیابطش
ایمن کامیاش و غره مشق فان معرفة الباطن امر صعب فلا تاء من که خبش نفس

نکر و دستها معلوم **حکمت** هر که بایزیرکان سنیزدای یواندهم بالمجاهله خون
 خود ریزد خویشش از بزرگی یللی لغزورک راست گویند یک کلمه را مقدر
 نویلند لوح بضم اللام والجیم العزقی بمعنی احوال زود باشی شکسته پیشانی فی اوله
 والباء الاصلیه فی آخره بمعنی الجیره ترک بازی سرکنی با قوج لفظ مشترک بین الجیم
 والووم بمعنی الکبش **حکمت** پنجه بکثیر مشت بضم المیم باشمشیر کار خردمند
 نیست فان کل واحد منهما خطر عظیم **بیت** چنگ و زور آوری مکن بامست
 فانه یاخذ بالعرف یشد سر مست ای مع السکران در بغل بفتح حین نه بکسر النون
 امر من نهادن دست **حکمت** ضعیفی که با قوی دلاوری بمعنی الشجاعة کند
 و یقابل بالمحاربة یا در شمشیر در هلاک خویشد ای هو معین عدوه فی قتل
 نفسه **بیت** سایه پرورده ای الذی رقی فی الظل را چه طاقت آن ای لیس
 له قدره که می مبارزان جمع مبارز و هو الشجیع الذی یدور الی المعركة بفتح ال
 و کذا است بار و وصف ترکیبی ای ضعیف العضد بجهلی فلند مضاع من
 افکندن پنجه مفعوله بامردا هین چنگال **حکمت** هر که تصاحت نشود سراملا
 مت شنیدن دارد **بیت** چو نیاید تصاحت در گوش اگر سر زشت و تو میخ
 کم خاموش **حکمت** فی هنزان هنرمدان را نتوانند دیدن معناه بالتوکل و کوره
 بالزلو همچو سگان بازاری سک شکا را بلینند مشعله بوارند بالنیاع و پیش آمدن
 نیارند **حکمت** سفله چون برهنه با کسی بر نیاید ای لا یقابله ولا یغلبه نجشند الضمیر
 راجع الی کسی در پوشتن افتدای بنسب الیه الخبث و یدن مته **بیت** کند هر آینه
 بمعنی البتة غیبت بکسر الغین و هی ان تکلم خلق انسان مستور بما یسمی لوسمعه

فی سیر الایمان

بجز بزرگ و مستغنی

قطعه

فان کان صد فایستی غیبه و ان کان کذا فایستی بهتانا **حکمت** کونه دست و عاجز
 که در مقابله ای فی مقابله المحسوس و کنکشن کنک بمعنی اخرین بود زبان مقابل **حکمت**
 اگر جو رشکم نپستی یعنی لوم یکن طلب الطعام بالابرام هیچ مرعی در دام صیبا
 بنفادی بلکه تنقی من صیبا خود دام نهادهای قلیا بوجد فی بعض النسخ **بیت**
 شکم بندد کش و رنجور پای فایه سبب لعقد ها شکم بندد و وصف ترکیبی
 نادر پند خدای **حکمت** حکیمان دهر دیر خورند حتی یحصل لهم ضم الکلی
 و عابدان نیم سیرای شبعون شبعاً قویا و زاهدان سد بالفتح رمق بفتح حین
 بقیة الروح و جوانان نا طبق بر گیرند من بین اهل بهم و پیران ناعرف بکنند
 اما فلندران چند آنکه در معده بکسر العین و سکونه جای نفس غماند بفتح النون
 و بر سفر روزی کس بکسر الباء الاصلیه **بیت** ای بر بند شکم را دوشب نگیرد خوب
 ای لاینام اللیلین اللیلین شبی زمعه سنی ای مثل الحجر من ثقله الطعام
 شبی رد لثقی لعدم الطعام **حکمت** مشورت با زنان نباهست بمعنی باطل
 و سخاوت با مفسدان گناه **بیت** ندیم بر پلنک نیزه نمان وصف پلنک ستمگر
 بود بر کوسندران ای الشفقة علی الظالم ظلم علی الضعفاء **حکمت** هر که رادشند در
 پیشد است ای کان نجیث یقدر علی قتله اگر نکشد بضم الکاف دشمن خویش است
بیت سنگ بردست و مار بر سر سنگ ای الحجر اذ کان فی یدک و الحیة علی الحجر الآخر
 نجیث یسهل قتله حیة بکسر الحاء الجمجمة یعنی ضعیف را بی احد الیائین مصدریه بود
 بل فکر فاسد فیان و درنگ ای التوقف و کوهی بخلاف این مصلحت دیده اند و گفته
 در کشتن بند یا نای الذین منسوبون الی القید و الماد بهم المحبسون و من قال جمع بنده

فقد غفل في بعض النسخ بند كان ناء قبل اولي ترست لحكم انك اختيار باقيلست توان
كشت بالضم بمعنى كشتن وتوان هشت بالكسر بمعنى هشتن یعنی ترك کردن الكتي تأمل
كشته شود محتملست كه مصلحتي فوت شود كه نذار كه مثل آن ممنوع گردد **بیت**
نیک سهیلست ای شد سهول زنده بیجان کردن كشته را باز زنده نتوان كرد و لهذا
شرط عقلست صبر بر انداز وصف تركیابی كه چو رفت از مكان نیاید باز ای سره اخری
كفت حكیمی كه با جهال مرافقتی ای اجتماع معهم اتفاقا باید كه عزت توقع ندارد
فانهم لا یعرفون قدره و جاهلی كه بزبان آوردی وكثره الكلام و طلاقه السان بر حكیمی
غالب آید عجب نیست كه سنگست چو هری را می شكند **نه** عجب آید پس عجب
كه فرورد نفسش الضمیر راجع الى اول المصراع الاخير اعني عند لیلی غراب بسكون
الباء مبتداء ثم نفسش خبره والجمله صفة عند لیب واعلم ان لفظ نفس بالین
في آخره فارسی وبالصاد عربی كما بینا في الباب الخامس **كه** هنرمند ز او باشد
قد مر بیان جفا بی بیاء الوحدة ببندای لو وصل منهم الیه سوء ادب ومضرة تأمل
خوبش نیاز ارد بالهم و درهم ای منقبض نشود فاعله ضمیر هنرمند و ذکر مقام
التعلیل لك بد كوه اگر كاسه زرین شكند بکسر اللین و فتحی الكاف والنون
فهمت لك تیغز آید لا یزاد قيمة الحجر وتر عطف على كك كم نشود **كه** خرد
مندی بیاء الوحدة **كه** در زر مره اجلاقی جمع جلف ای جاف غلیظ الطبع وفي بعض النسخ
او باشد سخن صورت بنند و في بعض النسخ سخن به بند شكفت بكسر اللین بمعنی عجب
مدا كه آواز بر بوط قد مر بیان باعلیة دهل بضم اللین بر نیاید ای لا یوازیه ولا ینظر
في مقابلته و بوی عیب بالباء بعد العین والباء بعد ناء وقد وجد في بعض النسخ

بالنون الساكنة بعد العین والباء بعدها انكند بالكاف الفارسی الراجحة للخبیثة سبب النون
فروماند ای بیخیز و یقع اخفض منه **بیت** بلند اواز وصف تركیابی مبتداء و قوله
نادان صفت و قوله کردن افراخت خبره كناية عن الاقدام والجرادة كه دانای بی شرمی
ببنداخت یعنی غلب علیه نمی داند كه آهنگ حجازی حجاز اسم مقام من المقامات الثانی عشر
فروماند ز بانك طبل غازی ومن لم یعرف اللحن قدم لفظ طبل وقال بیان تقدیر الكلام
ای ز بانك طبل غازی فقدم طبل للشعر فقد اخطا في اللفظ والمعنی **كه** جوهر را
کرد در خلاب بكسر الخاء لفظ فارسی مراد فی چركاب افتدای لو وقع فيه همان تفسیر است
كما كان و عبادا كریفلك مرید همچنان خسیس فان الشریف لا یتضعف بالوقع فی
لكان الادنی والخسیس لا یتشرف بالوصول الى المكان الاعلی استعداد ای قابلیت
تربیت در پیغست فلا بد لشخص قابل من مرتب صالح و تربیت نامستعد ضایع
ای من لم یكن له استعداد فصرف التریب الیه ضایع خاک تراى الرماد اگر چه نسب
بفتحین عالی دارد كه آتش جوهر علویست و لیکن چون بنقد خود هنری ندارد
من کمالات اصله با خاک برابریست فالعبرة لیست بالاصل كما قال فیتم شكر
بفتحین نازنی است بفتح النون وسكون الباء كه جاصیة وی است **كه** چو كنگار
اسم لابن نوح عم طبعیست فی هنر بود فكان من المفرقین پیوسته زیاده کی ای كونه ابن السلطان
قد رشت ینفرد مضارع منفی من افزودن وهو هنا متعده هنر بنمای امر من غایبیدن
اگر داری فاعله ضمیر هنر نه كوه مرعوب جوهر وهو اصل الشیء ای الطهر حسبك ان كان
ولا تظهر حسبك كل از خارش و بر اهییم از آزار **كه** مشک است كه خود ببوید
و ینظر نفسه بکماله انك عطار بکویید بین المقصود بقوله دانای عالم چو طبله عطار است

خاموش و هنرهای بافعاله واحواله و نادان چون طبل غازی است بپینه بقوله بلند او اگر
و میان تهی لاعلم فی جوفه و یافه در می بینانه فی الیل الخامس و حاصل معناه بالذکر
یرمز سوز چاکلی و من اخطاء هناك اخطاء هنا حیث قال بجمع فاسد الفکر و ذکر فکر
فاسد **بیت** عالم اندر میان جا هلاک مرهون مثلی بقصصین گفته اند صدیق باجم صدیق
بالکسر و التشدید شاهدی در میان کوران است ای محبوب! بین النبی مصطفی در سرائی
زندیقان جمع زندیق برادیه الملحدی لایعرفون قدره و لا یعظمونه **حکایت** دوستی
که بمری و المادیه زمان ممتد فراچنگ بالجیم الفارسی آرند کنایه عن التحصیل نشاید
ای لایلیق که بیکرم بیازارند **بیت** سنکی بیاء الوحدة یجند سال ای فی السنین للعقد
شود فاعله ضمیر سنکی لعل یاره الهرة للوحدة نزهة بابیک نفسی بالفتح الخیر
راجع الی الی یاره نشکنی سنک و المراد انه لا ینبغی للعاقل ان یضیع صدیقہ الذی حصله
فی الزمان **حکایت** عقل در دست نفس چنان گرفتار است یعن ان النفس غالبة علی العقل
و هو محبوس فی یدها که مرد عاجز در دست زن کرید فی ید امراة قویة فان کرید یجی
بمعن الطراد و الذکی و کثیر العرفان و القوی و الکبیر و من قصر علی الاولین اعتماد اعما فی
نحو الغریب انه فسرہ بالقوی ثم حصر المعنی فی الاولین **بیت** در بکسر الراء خرمی بالیاء
للمصدری بدست راستی احدی الیائین للوحدة به بند ای اعلی باب السور علی بیت
که بانک زن از وی ای من ذلک البیت برآید ای اخرج بلند **حکایت** راوی قوت
بسکون الناء مکر و فسونست عطف تفسیری و قوت بی دای بسکون الیاء جهل
و جنون **بیت** تمیز تمیز فاحدی الیائین للوزن باید و ندید عقل و انکه ملک
عقله بقوله که ملک دولت نادان سلاح جنک خودست **حکایت** جوان مردی

که غور و دود دهد ای بتصدیق به از غابلی که روزه دارد و بنهد ای امسک و غفل
هر که ترک شهوت پدید بها اللذة الباحة از بهر قول خلق کرده است ای ترکها یعد هذا
بین الکلام و بصیر قولم از شهوت حلال در شهوت حرام افتاده است فان طلبه
قبول الخلق و العمل لاجلهم شرک خفی **بیت** عابد که نه از بهر خدا کوشه نشیند ای بعقد
فی نزویة بیچاره در آینه تار یک چه بلند یعن لایدری فیہ شیاء **حکایت** اندک
اند که خیلی لفظ فارسی مستعمل فی التری شود ای بصیر کثیرا و فطره سبلی
بیاء الوحدة گردد فسر المراد بقوله یعن از آنکه دست قدرت ندارد الان مقام
والفهر سنک خرده نکه دارد تا بوقت فرصت و فی محله دما بمعن الانتقام کما
از دماغ ظالم بیارند **حکایت** و فطره مبتداء علی فطره متعلق بقوله اذا انفتحت
واجتمعت نه خبره و نه مبتداء الی خبر متعلق بقوله اذا اجتمعت وان ضمت
نحو خبره قول اجتمعت لضمینه مع انضمت عدی بالی و من المثل السائر للجنة مع
الجنة قبة و الفطرة مع الفطرة لجة کما قال **بیت** اندک اند که بهم شود
بسیار ای بصیر کثیرا دانه دانه محله بالفتح و التشدید در بیدار **حکایت** عالم
نشیاند ای لاینبغی للعالم که سفاهست از غای محکم در گذارند یعن بتحمل و بصیر
عما سفاهة الجاهل که هر دو طرف را زیان دارد بپینه بقوله هیبت اینکم شود ای
ینقص هیبة العالم و جهل ان مستحکم **بیت** چو بخله کو بی بیاء لاطلا بلطف
و خوشی بالیاء المصدری فزون گردد در کبر بکسر الکاف العزیز و کردن کش **حکایت**
معصیت از هر که صادر شود ناپسندست اذ هی خلاف الرحمن و الملائة الشیطان
و از علما صادر شدن ناپسندست عقله بقوله که علم سلاح جنک شیطانست

و هذا ظاهر و خداوند سلاح ای صاحب سلاح را چون بپیری برسد شتر مساری
پیشتر بود **بیت** عای نادان پریشان روزگار مضمون هذا الصراع مبتداء
نه زد و اشمنند با پیر هیز کار خیره کان ای عای نادان بنا بینایی از راه او فتاد
و هو مغرور و بین ای دانشمند تا بر هیز کار دو چشمش بود در چاه او فتاد
ت هر که در زندقه نانش خورند ای الکس و المراد انه لا یطعمهم چون
بمیرد نامش نبرد ای لایذکرونه بالخیر **حکایت** یوسف صدیق علیه
السلام در حشک سالی مصر ای فی ذلک الخط سیر خورده تا کرنگان را فاقش
نگند بل بکون من جمله هم لذت آنکو زین بیون بکسر الباء للوحدة هی المراجعة الی
لازوم لها داند لائها محتاجة نه خداوند میوه **ت** آنکه در راحت
و تنعم نیست ماض من زین اوجیه داند که حال گرفته چیست لانه حال
درماندگان کسی اند مرهون که با حوال خود فرو ماند بفتح النون **بیت**
ای که بر مرکب نازنده اسم فاعل من تا ختن سوادی بیاء الخطا هوشش بمعنی
عقل دار ای اجمع عقلک که خرا کس بسکون الراء و خا و صف ترکیبی و کسر
الشین للاضافة سوخته صفت لمار کس و من او رد بدله مسکین و قال صفة
ثانیة لقوله خرفنا اخطاء فی الوزن و الاعراب و راب کلست بکسر الالف الفارسی
آتش از خانه همسایه درویش مخواه نمی خور استن کا بنجه در درویش او
میگذرخ دود دلت ای لیس بدخان **حکایت** درویش ضعیف حال
بسکون الفاء و اللام را در شکلی سالی ای فی مضایقة الفحی می پرسد که چون
بیاء الخطا ای کیف حالک مگر شرط آنکه مرهی بیاء الوحدة التوعیة بر پیش

بنهی بالاحسان و معلومی براد به المال پیش او بپیری بفتح الباء **بیت** خرم
که بدنی و باری بکل ای فی الطین در افتاده لضعفه بدل ای بقلبک برو بفتح الباء اصله
بر او شفقت کن ولی مرو و فی بعض النسخ من بسترش ای لم تقدر علی الخلاصه
ولی چور قی و پیرسد پش بفتح باء الخطا بعد الدال که چون بمعنی کیف افتاد فی الطین
میان بیند چور مردان بکسر امر من گرفتن دم بضم الدال المهملة و تشدید اللهم
للوزن خرش الکین هنا زائدة للشعر **حکایت** دو چیز بحال عقلست احدی
خوردن پیش بالباء العربی ان زرق مفسوم فی قسمه الله تعا و الاخر ما ذکره
بقوله و مردن پیش بالباء الفارسی ان وقت معلوم یعنی قبل الاجل **ت** قضا
دگر نشود ای لا یتغیر قضاء الله تعا و قدر که هزار ناله و آه مرهون بشکر
یا بشکایت هذان متعلقان بقوله برآید از دهی بیاء الوحدة فرشته که
و کبر است بر خزانته باد یقال ذلک المملک هو مملک بل چه غم خورد که بمیرد ای
ینطق جراح پیره زنی بیاء الوحدة و من لم یعرف المثنی الصحیح طنه بیود و قال
قد عرفت معناه **حکایت** ای طالب روزی بمعنی الرزق بنشین که نخوری بیاء
الخطا و ای مطلوب اجل ای یا من یطلبه الاجل مرو ای لا تقتر که جان نبوی بفحشین
بیت جهد بالفتح و السکون و کسر الدال للاضافة زرق امر کنی و کبر کنی ها
سیان برساند خدای عز و جل لقوله و ما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها
و قد عرفت معناه روی خطا من رفتن بر دهان شیرو پلنک مرهون خورند
مگر بیوز اجل فان قبل ما ذکره للحد همنا بخالفه ما یق منه فی حکایة مشیت زنی
و هو قوله و ذق جندنی کمان برسد شرط عقلست جستن از درها و رچه کسرتی اجل

نخواهد مرد و مرد هان اثر درها فلنا مع ما ذكره اولاً من البيت الاول ان
 طلب الرزق لاهل العقل والطلب بما يفيد كثرة المال ولا يوجب كلة اي كونه رزقاً ومع
 ما ذكره هنا من البيت الاول ان التوكل مندوب والرزق المقسوم يصل البتة ومعنا
 ما ذكره سابقاً من البيت الثاني ان الفرار من المهلكة ماء موريه لقوله تعالى ولا تلقوا
 يايديكم الي التهلكة ولان النبي عليه السلام فر من الحايطة المائل ومع ما ذكره هنا
 من البيت الثاني ان الوقوع في المهلكة لا يوجب الموت بلا اجل وهذا هو التحقيق
حکمت بنا نهاده بفتح الباء الصلة اي الشيء الذي لم يوضع لك في التقدير
 الا لهي دست نرسد والسعي لا يفتح شياء فان قبل ما ذكره المحرر مخالف لقوله تعالى وان ليله
 للانسان اللما سعي وان سعيه سوف يري قلنا الآية في حق ثواب الآخرة ومعناه
 ليس لاحد ان يجعل ثواب عمله لغيره بل لكل واحد ثواب عمله وفي الآية وجوه والتحقيق
 ان السعي لا يفيد بلا تقدير الهي بل السعي لا يوجد بدونه وچيزي كه نهاده است اي وضع
 الله تعالى هر جا كه هست اينما قدره الله تعالى برسد **بيت** شنیده كه كندر برفت
 ناظمان سمعه قصته في آخر باب الاول نميند محنت قيد لقوله برفت وخورد اي شرب
 انكه خورد بسكون الراء والدا لفيهما وهو خضر عليه السلام اب حنك فالنصيب يصير
حکمت صيادي روزي در درجته وهو نرسد بغداد ما في تكير لعدم تقدير الله
 تعالى وما في ني اجل در خشك نمرد **بيت** مسكين حريص در همه عالم هي بود بالدين
 بينهما و او مضاع من دويدن او در قفاي رزق و اجل در قفاي او وهو غافل **حکمت**
 توانگر فاسق كلو غراند و دكت يعنى ان الفخ الفاسق كالمدر الذي يمل بالذهب و درين
 صالح شاهد خاك الود يريد ان الفقير الصالح محبوب بخله بالثواب اين اشاره الى

الى قوله درويش صالح **دکتر** موسى عليه السلام است مرقع على صيفه للمفعول وان اشارة الى قوله
 توانگر فاسق ريشه فرعون است مرقع اي مزين بالجواهر شده نيكان جمع نيك ريشه
 بضم الراء و فرج بالميم او الحاء يعنى السرو مردار يعنى ان شدة الاختيار متوجه
 الى السرو والنجاه ودولت بدان جمع بدسدر نشيب بالتركي يندش دارة اي دولة
 الاشرار متوجهة الى السفلى والهلاك **بيت** هر كه راجاه و دولست بدان اي بسببه
 خاطر خسته در نخواهد يافت كلمه در زائدة خبر من الضمير راجع الى قوله هر كه ده
 اي اخبره كه هيچ دولت و جاه مهنون بسراي دكر يريد به الاخرة نخواهد يافت معناه
 بالتركي بولسه كركلر **حکمت** حسود از نعمت حق تعالى محليست اذ پريز وال
 نعمت الله تعالى من عبده و مردم كنهه رادشمن وهو الذي رزقه الله تعالى بقوله **بيت**
 مردكي بكان الصغير و باو الوحدة خشك مغر يرا د به الحسود را ديدم في مجلس
 رفتن در پوئين يرا د به المذمة صاحب جاه و اهل منصب كفنم اي خواجه كرتي بدختي
 بتقدير بوالله تعالى مردم نيكبخت رچه كناه **بيت** الاثا نخواهي بلا بر حسود علة
 بقوله كه ان تخت بر كننه بفتح الكاف الفارسي خود در بلاست فان الحسد ناكل صلبه
 كالنادا كل نفسها ان لم تجد خطبا چه حاجت كه بروي راجع الى حسود كني بياء الخطا
 دشمني بياء المصدي كه او را چنان دشمني بياء الوحدة يريد به الحسد در قفاست
 بل في جوفه **حکمت** تلميز يريد به المريد وللتعلم في رادش اي ليس له صدق
 في الطلب عاشق في غررت فانه لا تصل الى مقصوده و رونده يرا د به السيلح تي
 معرفت اي ليس له عرفان مرغ بي پر بفتح الباء الفارسي وعالم اي عمل درخت بي بر جمع
 الثمرة هنا و زاهدني علم خانه بي در جمع البيت **حکمت** مراد از نزول قرآن الى الحكمة

الالهية منه فحصل بمرتبة حبيبته ومع ان الذين يعرفونه يحصلون السيرة للرفيع
نه تترسل سورة مكتوب اي ليس المراد مجرد قراءته بالتجويد عامي متعبه اي الرجل
لجاهل الذي يتعبه بزيادة بكسر الهزة رفعة است فانه يصل للنزل في العافية وعالم
متهاون في العمل سواره حفته فانه لا يستدعي الى الطريق ولا يصل الى المقصود
عاصه كه دشت بود اي التضرع به از عبادي كه كبر در سر **ببيت** سر هفت لطيف
خوي و دلدار كلاهما صفتان لقوله سر هفت به منزلة رفيعه مردم **ك** كنه بلي را
كشند عالم في عمل داني كه نجه مازد اي باي شيء يشابه كفت بزنبور في غسل فان العمل
نتيجة العلم فالعلم الذي ليس عمل كخل بلا غسل **ببيت** زنبور در شتر في
مروك را كوي امر باري چو غسل غمي نيلش مزن فالعالم الذي لا يعمل العمل الصالح
قبيح والعالم الذي لا يعمل الطاعة بل يعمل المعصية اقبح منه اللهم انا نعوذ بك من
شور أنفسنا وبتأوت اعمالنا **ك** مرد في مروك زنت فان المروك
من الرجولية وزاهد باطمع وهن اي قاطع الطريق **ببيت** اي بناموس اي العيق
لا الحق كرده جامه سپيد و طاهر الزيل بر پندار خلق اي لاجل حسن ظنهم قيد لقوله
كرده ناميه سپاه اي كتاب اعماله اسود لاعمالي السوء دست بسكون التاء كونه
بايد از دنیا بان يضبطها منها ولا يمتد لها اليها استين چه درازو چه كونه اي
كون الكم طويلا او قصيرا ليتان ومن لم يعرف المتن الموزون او رد بدل لفظ
چه في الموضوعين لفظ خواه بالالف بعد الواو **ك** دو كس را حشر از دل
نرود اي لا يخرج و بياي تغاين از كل بكسر الكاف الفارسي بر تباين بينهما بقوله
بلي ناجري بيا الوحدة كشتي بالكاف العربي والياء الاصلية شكسته وضع ماله

ودوم و ارني با قلندران نشسته فانه يلزم التلاف ماله **ببيت** پيش درویشان بود
خونت مباح جزاء شرط كونه باشند در ميان مالت سبيل و مبدول يا حرف عطف هنا
جمع او مرويا را زرفي پيشه او لا تصاحب من قميصه از حرف يا بليشد امر من كشد
بر خاغان قد مر بيان في الطب السالك انكشت بلي بكسر النون صيغ معروف يقال بالتكوي
چوود والمعنى المراد انه لا تصاحب الفقراء وان صاحبهم اجعل لوك كلونهم و حال لك
كحالم ومن لم يعرف المراد قال ومن عادت السلف انهم يجعلون به علامة على باب البيت
ليدل على المائمه والحسرة يا مكن يا پيلبانان دوستي بالياء المصدر يابنا كن خانه
در خورد پيل لفظه در خورد كلمة واحدة بمعنى اللابق **ك** خلعت سلطان
كه چه عزيز است جامه خلفان بضم الخاء و زنه عثمان جمع خلق بفتحين بعزت
اي اعز منه و خوان بزرگان الكرمه لذبت و نفيس خرد انبان بفتح الهزة وكون
النون والياء للوحدة بمعنى الجراب بلذت تراي الذم منه **ببيت** سر كه لفة مشتركة
بين الفارسي والتوكتي مبتداء از دست بفتح بالكول في الاصل والمجمع اسم لما يتسبب
و يتصل بالتمال اليد و اضيف هنا الى قوله خويش ترة بمعنى البقل مطلقا عطف
على المبتداء بهنتر خبر المبتداء از نان ده خدای هذا ايضا كلمة واحدة بمعنى صاحب
قربة و برة بتخفيف الراء ولد الغنم وهو عطف على قوله نان ومع البيت بالتركيب كونه كند
الى امكندن دخی تره يكدر كوي استينك امكندن دخی قوزي سندن **ك** خلای را
صوابست ونقص عمل اولي الالب قدمه بيانه داروای الدوا و بليمان بضم الكاف اي
من غير علم بحاله يقينا خوردن از قد يكون ضارا بل فانلا وراه نادیده اي الطريق الذي
لم تربي كاروان رفتن عطف جملة على جملة انرا مام مرشد محمد غزالي بليشد الذم

الى الغزال على عادة اهل خوارزم وجرجان فانهم ينسبون الى القصص فيقال القصص
والى العطار فيقال العطارى وقيل ان الزاء مخففة نسبة الى الغزالة وهي بالتخفيف قرية
من قرى طوس پرسیدن که بدین منزله در علوم چگونه رسیدند ای بای وجه وصلت الیها
گفت بدایه ای بسبب آنکه هر چه ندانستیم از پرسیدن آن ننک و عار ندانستیم پرسیدن
امید عافیت آنکه بود موافق عقل و فی بعض النسخ طبع که بنحور طبیعت شناس پرسید
به الطیب الحاذق بنما ای بیاء للفظه پرسید امر من پرسیدن هر چه ندانی که دل بالغم
والتشديد پرسیدن مرهون دلیل مره تو باشد بمنزله ایالی هر چه ندانی
دانی که هر آینه ای البته معلوم تو خواهد شد معناه بالترک سنک معلومک اولسه
که کبر پرسیدن آن تعجیل ممکن ماقبل السؤال ذل ولوا این الطريق که حکمت را زبان
دارد ای استجمل السؤال فيما يعلم بلا سؤال ولا يقتضى ذلك ترك السؤال فيما للعلم
فلا ينافي ما نقله من الامام فالحكمة تأخير السؤال فيما يعلم بدونه **سبب** چو
لهمان دیدار در دست داود علیه السلام همی آهت بمحضر موم گردد اصله معجزة خندق
ناؤه للوزن پرسیدن ضمیر الفاعل راجع الى الثمان وضمیر المفعول الى داود چه می
سازی که دانست فاعله ضمیر لثمان کنی پرسیدن ش معلوم گردد اصله هذا الكلام
ما ذكره القاض في تفسير قوله تعالى لقد آتينا لقمان الحكمة حيث قال ومن حكمته
انه صحب داود عم شهيد او كان يسرد الدرع فلم يستأله عنها فلما اتمها لبسها
وقال نعم لبوس الحراب **سبب** از لوازم صحبت ای المصاحبة یکی آنست
که خانه پیر داری مشتق من پرداختن وقد عرفت معانیه ولما راد هنا خلقه
من الغير نا با خانه خدا ای صاحب الیدک در سازی خلق من ساختن والمراجه

الانظام والموافق ومن لم يعرف للدسك والبيان وظيفة الشارح **سبب** مکان
کلمه را مقدره بر مزاج سمع کون ایما المشکلم کردانی که دارد فاعله ضمیر مستمع
بانو مبل بیاء الوحدة هر آن عاقل که باجنون نشیند و بصاحب نگوید جز حدیث
روی لیلی **سبب** هر که بایران نشیند و بصاحبهم الریج طبیعت ایشان نگیرد
الموافقة فی العمل لیکن بطریق ایشان متهم علی صیغة المفعول کرد چنانکه
اگر شخص غریبک یداد بر ما دور الخمارین رود بنماز کردن فی نفس الامر منسوب
شود غم خوردن فی اعتقاد الناس **سبب** رقم جمع لفظ بر خود بنادانی
کشدی ای اثبتت وقررت جهلک ومن قال فی شرحه ای امضیت وقررت حما
قنک یحق ان يقال فی حق هذا الكلام که نادانرا بصحبت برگزیدی بضم کان
طلب کردم ز دانا یا ن جمع دانا یکی پند لاجل الصحبة مرا گفتند با نادان میپویند
الحی تصاحب ولا تختلط مع الجاهل که کردانی عصری تربیاشی بصحبت و کردانی
ایله تربیاشی بیاء للفظه فی المواضع الاربعة اذا الصحبة مؤثرة **سبب** حکم
ش چنانکه معلومست بینه بقوله الرطفی بیاء الوحدة مرادش بفتح الیم هو الزمام
والضمیر راجع الى شتر کیرد وصدفرتک ببرد بضم الباء الاولى وفتح الثانية فاعله
ضمیر طفلی کردن از منابت او پیچید مضارع منفی من پیچیدن اما اگر در
لغة مشتركة هولناک ای الخوف یلشد آید که موجب هلاک باشد فاعله ضمیر
در و طفل بنادانی بالیاء للصدری الحیا خواهد رفتن زمام از کفد الضمیر راجع
الى طفلی در کسلاند و دیگر مطاوعت ای موافقت نکند علیه بقوله که حکام در شتی
ای فی وقت الخشونة ملاطفة مفاعلة من اللطف مذمومت و غیر مقبول و گفته اند

دشمن بملاطفت دوست نکردد کما قیل مهر اندکجه هر بار آردی مهر من از آنجا
دشمن اولنجه مکارا صیلمز مدارا بلکه طمع زیاده کند کسی که لطف کند با تو خطا
پایش باشن ای لطف فی المقابلة اشد منه و کمر خلاف کند در دشمنی الضمیر فی المصراعین
 راجع الی کسی کن بالمد و فتح الکاف الفادسی و سکون النون امر من الکن بالترکی دوله من
 خاک مفعول الامر سخن بلطف و کرم بادرشت خوی بسکون الناء و الیاء مکوی نهی
که ژنک خورده بسکون الکاف العزنی نکردد بنرم سوهان بالترکی دو و ژنی ایله پاک
حکایت هر که در میان سخن دیگران افتد ای یفتح الکلام قبل ان یسکت للتلکون
 الحاضرون تامایه فضلش بداند ای عرضه اظهار فضل پایه جملش استاسند قل
 بیانه ندهد در دهو سخن جواب مهون مکرانکه کز و سوال کنند اذ کثرة الکلام مذموم
 که برحق بود مراجع سخن للقایل حمل دعویست بکسر الواو و سکون الیاء بر محال کند
 اذ اکلم بغير تقرب حکایت ریشی بیاء الوحده اندر زجامة فی موضع مستوره
 داشتیم حضرت شیخ رحمه الله علیه قد علم ان لی جراحه هر روز پرسیدی که ریشت
 چونست کیف جراحته و پرسیدی که کجاست دانستم بالفکره که ازان احتراز میکنند
 که ذکر هر عضوی روا نباشد اذ ذکر العورة الغلیظه قبیح و خرد مندان گفته اند هر که
 سخن نسجد ای کل شخص لا یزن کلام از جوابش بپند حکایت تا نیک ندانی که سخن
 عین صوابست مهون باید که بگفتن ذهن از هم ای من الانضمام نکشی بیاء الخطا
 ای یبغی ان لا تفتح فاک للکلم که راست سخن کوی و در بند لجائی ای لو تسکم صادقا
 و یقی مجوسا به زانکه دروغت الناء للخطا دهد از بندرهای و للراد ان الصید و اولی
 و ان لزم الضرر عن نفس القائل و اما جواز الکذب فاذا هو لخلق غیر فاذا عرفت المانع فلا

۲۰۲
 ۲۰۲

فلا یرد ما قیل ان هذ الحسب ظاهره یناقض ما سبق من قوله دروغ مصحح آمیز به از رکی
 که فتنه انگیز عی ان ماذکره المحص هنا لیس من قبیل ریش فتنه انگیز حکایت دروغ
 کفین مبتداء بضریت لادب متعلق بقوله مانند مضاع من فتنه خبر مبتداء و الاذ
 هو الثابت یقال صار الشیء ضربیه لادب وهو اضع من ضربیه لانهم و للمع ان الکذب
 یشابه بالضرر بالثابت جراحته که اگر جراحه درست شود نشان بماند بضم الباء
 و فتح النون مضاع من مانند یعنی ان اثر الکذب یبقی و سوء الظن من قایله لا یرتفع
 چو برادران یوسف علیه السلام که بدو روغی موسم من الوسم شدند لفظهم اکله
 الذئب بر ریش کفین ایشان نیز اعتماد غایت بفتح النون الاولى و سکون الثانية من
 منع من مانند قال الله تعالی حکایت غایله یعقوب علیه الانبایة بر سؤلت لکم انفسکم
 امر افصبر بحمل حکایت کسی را که عادت بود راستی بالیاء المصدری خطا کو کند در
 گذرند از وی لایبالون نه و کو نامور ای صاحب الاسم یعنی مشهور شدند بنا راستی
 و الکذب دگر ریش باورند از وی لا یصدقون القول الصحیح از و اصلا حکایت
 دروغی نگیرد صاحب دلان مهون بیا نکس که پیوسته راست وان وقع منه الکذب لیلون
 علی الخطاء و کو مشهور شد بنا راستی بحیث یقع منه الصدق نادر اگر ریش کوی بدو کوی
 خلعت و من او رد بدل المصراع اگر ریش کوی بدو خطاست فقد ذهب عا عاده
 فی اخلال الوزن و لید خطاء منه کما لا یخفی حکایت اجل کاینات مبتداء باتفاق
 ای باتفاق العقلاء ادمیت خبر و اذل موجودات سک کالاول فی الاعراب و باتفاق
 خرد مندان ثابت سک حق شناس و صف ترکیبی به از ادعی ناکس ای غیر شا کو
 سک بالقمه هرگز فراموش مهون نکردد ای لا یصدیق للقیه مسیة عنده

کرمی صد نو پیش سنک فانه لا یکنر النعمه و کرمی قد عرف المراد منه نوازی خطب من
نواختن و من قال فی شرحه لو تملقت فقد اخطاء سفله را قد مر بیان به کما مر چیزی
و فی بعض النسخ تنلی آید یا تو در جنک **حکایت** از نفس پرور بسکون الفاء
والسین والراءین وصف ترکیبی هنر وری بالباء للصدری بالترکی هنر لک نیاید
فان جل همته مصور فایها و بی هنر وری را نشاید **بیت** مکن ربح بکاو و بسپار
عقله بقوله کم بسپار **حکایت** بسکون الراء و ضم الفاء و صف ترکیبی و بسپار **حکایت**
وصف ترکیبی ایضا و المعنی بالترکی چوق یا نجی و چوق پیچی در **بیت** چوکا و امثل
البقر **ر** می بایدت الناء **حکایت** فربهی بالباء للصدری مفعول باید چو خرا می
للهم تن مفعول دی بنجر کسب جمع کس در دی بیا **حکایت** فان السمن لا یكون الا بکثرة
العلق و لا یحصل ذلك الا بتحمل المشاق و الاذی من الناس **حکایت** در اجمیل آمده
است که ای فرزندان آدم اگر توان کرد همت ای لوا جعلتک غنیا از من مشتغل نوی
علا ای تنسی ذکر و اگر در و بشد کمت الناء **حکایت** فی الموضوعین تنکد ل نشی
نحال للفقر و تشتغل ایضا بذکر پیس حلاوت ذکر من کجا یاتی ای این تجده و بیجا
مذکی شایب ای متی تسعی **بیت** که محقق من گاه اندر نعمتی معرور و غافل الا
شتغال بالمال که از تنک دست خسته و ریشت و هجوع چو در ستر اوضرا ای
ف حالنی السور و الهم حالک ایست ای بن آدم خدا غم کنی بحق پردازی خطب
من پرداختن از خویش **حکایت** ارادت یحییون بالجیم الفاکسی ای الذی لا کیف
له و هو الله تعا بک را رخت شاهی فروا رخ اشاره الی ابراهیم بن ادهم قدس
سره و دیگری را در حکم ماهی نکه دارد اشاره الی یوشع علیه السلام که صرح بقوله **بیت**

و قیلست و فی بعض النسخ زو قیلست خوش صفة وقت انرا که بود کرمی مونسه فان ذکره
نعم الانیس و فک الوقت وقت نفیس و رخود بود اندر شلم حوت چو یونس **حکایت**
الکریغ مهربد بر کشد فاعله هو الله تعا بی و ولی سرور کشد خوفا منه و کرمی لطف بخند
ای او اظهر اللطف بدان راجع بد متعلق بقوله در ساند بنیکان در ساند و المعنی بالترکی کو
لطف غمز سن دپوده یومزیری ایولره یتشدر **حکایت** کرمی غمز خطب مهربد یغ حق
تعا انبیا را چه جای معذرت است للعذرة عا و وزن للمغفرة پرده انزروی لطف کو
بودا و امر حاضر قد عرفت مرأ ان لفظ کو یفید التکید و المعنی ارفع الحجب و اظهر
اللطف کاشفیا را امید مغفرتست **حکایت** هر که ببناء دهب دینی بالامال و
صواب نیکو بدین عقی کرمی را ید ذکر دلیل هذا اللذی حیث قال قال الله تعا
و لنذیقنهم من العذاب الادی و هو عذاب الدنیا من القتل و الاسیر و غیر ذکر و فی
العذاب لا کبر ای غیر عذاب الآخرة **بیت** پندست بالباء الفارسی خطب مهربد
وانکه ای بعده بنده بالباء العربی چون پند دهد فاعله ضمیر مهربد ان نشهری بیا
لخطب بند نهند عا بدک و رجلاک **حکایت** نیکبختان مبداء و حکایک و امثال
پیشینان جمع پیشین و هو المنقذ م یغ من حکایک الا قلام السالفه پند گیر
خبر المبداء پیش از ان که پیشینان جمع پسین و هو المثل و خرون بواقع
ایشان اشاره الی نیکبختان مثل بنفحین زنند **بیت** نرود ای لایذهب
مرع بسکون الغین سوی دانه ای الطیر لا یطیر منو جرما الی الجنة فزان بسعمل
ع اربعة اوجه الاول انه یزاد لخصین اللفظ و الثانی ما بقا الحظیض و الثالث
بمعنی الافع و الرابع بمعنی الفوق چون ذکر مرع یلند اندر بند بالباء العربی پند گیر

از مصائب جمع مصیبه دگران تا نگرند دیگران ز تو پند آنرا که گوش ارادت
ای سمع قبول الحق گران بکسر الکاف الفارسی بمعنی ثقیل و لئیم و پیراد به هنا
صم القلب فریده است ای الله تعا چون بالاماله کند که بشنود ای کیف یفعل حتی
بسمع کلام الحق و یقبله و انزل که با کند سعادت کشیده اند الی جانب الحق چون
کند که نرود کالاقول شب تاریک مبتداء و من ظنه ظر فاحیث قال
فی شرحه ای فی الیل المظلمه فقد اخطاء و الکاف مکسوره للاضافه الی قولیه
دوستان خدای ای لیلتم المظلمه می بناید فاعله ضمیر شب تاریک و من اخطاء فی الاول
قال هنا بصیغه الافراد ببناء و یکل واحد للوزن و هو مشتق من فاقن بمعنی لمعان
کردن چو روزی ز خشنده اسم فاعل من رخسیدن ای لیلتم المظلمه و نهامهم المفعول
ستیان و هذا المعنی هو المسموع من الاسانده و فیه مبالغه فی المدح کما لا یخفى و بن سغان
بنو رباز و نیست ای لا یکن تحصیل بقوه العضد تا بنخشد خدای خشنده اسم فاعل
من بنخشدن از تو یکبفتح الباء الصلوه و کسر الکاف العربی نالم ای الی ای شخص غنای
منک که دکرد او را ی حاکم نیست فانک حاکم مطلقا از حکم تو هیچ حکم بالا نیست
و لهذا انرا که تو رهبری کنی ای توشده کم بضم الکاف الفارسی نشود و فی بعض النسخ انرا که
تو رهبری کم نشود و انرا که تو کم کنی کسشن رهبری مرشد نیست و فی البیث تأمید الی قوله
تعا من یر الله فلا مضله فلا هادی له کد ای نیک انجام بمعنی آخر کما مر
انرا که شاه بد فرجام و هو مثل انجام لفظا و معنی غی کز پیشش بفضیلت و الشیخ
ضمیر ای غم من عقبه شادمانی بری ای تاخذ الفرج و نجه به ان شادی کز پیشش بفتخا
غم خوری قبل فی الترحمه شول غصه که آمد نجه آنکه اوله سروری بکدر شون و نجه

کم اول غم عقبه زمین را از آسمان نثار است النثار بکسر النون اسم لما یثر و لئیم و لئیم
هنا المظهر المنبث و آسمان را از زمین غبار ذکر فی مقام التعلیل الخیر المشهور کلا انا و ترشح
بما فیہ ترشح الاناء و ترشح خرج ما فیہ قلیلا قلیلا کث الناء الداخله علی حرف الشرط
للمنطقه خوی من آمد ناسزا و اراده تشبیه تو خوی نیک خوشتر از دست مکنار
حق تعالی بیندای للعاص و ی پوشد و یترها همسایه نمی یکنند و می خروشد مضارع
من خروشدن بالتزکی محله بالک و کور کور ملک و شادی یله چغریق دعوی بالله
اگر خلق ای التکر غیب دان بودی بیاء لکمایه کس نعال خود ای فی حال نفس و خلوت
از دست کس نیاسودی زهر از معدن بکسر الدال بکان یا کانی العربی لفظ فارسی
مراد من معدن و انما قال بکان کندن لکنایه قوله تجان کندن و من لم یعرف هذه للنسبته قال
و انما قال بکان تغننا و حذر عن التکرار بدرایدای بخرج تخفر المعدن و از دست نخل تجان
کندن بر نیاید دونان بمعنی المسیس خورند اموالهم و کوشش دارند یعنی بنو
فعاون الاکل بعد مده کوبند امید به که خورده ای رجاء الاکل اولی من الماء کول فانه لذه
روحانیة و هذا لذه جسمانیة روزی فی يوم من الايام یعنی بکام بکسر المیم مضاعفا الی دشمن
عالم عدو زهر مانده مفعول یعنی و خاکسار مرده عطف علی قوله زهر مانده ای الرجل الذی
هو کثیر الثواب الذی هو اصل الدرهم و الدینار میتا هذا المعنی هو المسموع من الاسانده
و الملائم للطبیعه و من صح اللفظ بغير ما ذکرناه و بین المعنی بقوله و المعنی روزی یعنی دشمن
را زهر مانده و مرده حال کونه نیک الوده فقد بعد عن المعنی الصحیح الصریح هر که بزیور
دشمن بنخشد ای من لا یومع علی الذین تحت یده بنجور بفتح الجیم زبردستان بفتح
الزاء المعجمة و الباء الموحدة گرفتار آمد بصیر مبتلی بحلم الذین ابد بهم فوق یده

والمراد من لا يرحم الضعفا بصير مفسر في ايدي الاقوياء **بيت** نه انفي مصروف بماده
البيت هر بارو كه بهن عضد دروي قوي هست وصف لبازو بمردی با لواء المصدري
عاجز انرا بشكند كشت مفعول بشكند ضعيفان را مكن بر دل اي عا قولم كن ندی بيا
الوحدة اي مفسرة له درماني اي تقع وتعجز بخور زور مندي بمعن القوى **بيت**
عاقلا چون خلاف بپند وفي بعض النسخ ديد كه درميان ايداع صيغة المضارع بجهت
بكر الباء الصلة وفتح الجيم والهاء اي يثبت من البين ولا يملك في محل الخلاف والمرب
و چون صلح بپند كنكر با كاف الفارسي بنمده كه الجا اي في موضع الخلاف سلامت در كرا
نست بمعن كنار است وقد وجد ذلك في بعض النسخ و انجاء اي في محل الصلح حالون در پند
بيت مقام را اي لمن يلعب بالنرد على كبد الفارسي شش مي بايد ولكن سته يك
في ايد اي اللام لا يحصل على الدوام **بيت** هزار بار اي الزمرة چرا كه اي المرح خوشتر
از ميدان في حق الفرر وليكن لب ندارد بدست حويد عنان **بيت** درويشي در
مناجاتي كفت يارب بر بدان تحت كن كه بر نيكان خود رحمت كرده كه استان را نيك
آفريده بالمقصود من المناجات انه ينبغي لاهل الكرم ان يرحموا المجرمون للتكوير
ولهذا قال اول كسي كه علم بفتحنا من برجامه وانكشتری در دست نهاده حمشير بود
كفتند ش چرا هم زيبات و آرايش را بدست چپ دادی وقصيلة بسكون النواصب
كنت ركن خبره والجملة حالية بمعن والمعان ان القصيلة لظرف اليه ين كفت ركن را
زيت ركن بالباء للمصدري عامست اي يكفه **بيت** فريدون كفت نفاسان
چين را اي امر هم كه پيرامون مراد ف پيرامون وكلاهما بالباء الفارسي بمعن حوالى الشئ
چرا كه هشت يطلق على معنيين بالتزكي او ناع وقره او بدو نهند مضارع من دوختن

بدان جمع بد را نيك داراي مرد هشتيد بضم الهاء وقدم بيان كه نيكان خود بزرگ و نيك
روز نيز بخور في النظم مالا يجوز في غيره والا فالنقد بزرگانند و نيك روز نهند **بيت**
بزرگي را كفتند مقول القول هذا اعني با چند بن قصيلست كه دست ركن دار فقام
چرا در دست چپ ميكنند كفت فاعله ضمير بزرگي نداني كه هميشه اهل فضل محروم باشند
بيت انكه حظ بالحاء المهملة والطاء المعجمة المشددة بمعن النصيب فريد و روزي
بمعن روزي و تحت او دولت يا قصيلت هي دهد يا تحت والنجم صرنا شخص **بيت**
نصيحت ياد شاهان كفتن مسلم كسي ركن كه بيم اي خوف سر ندارد يا اميد زير **بيت**
موجود اسم فاعل من التوحيد چه در پاي ريزي خطابه من رختن زرش آخر الضمير للوزن
وموضع پاي چه شمشير هندی نهی بكسر تين و ياء لظن بزرگش اي هما متساويا بمعن لا قدر
عنده الامال اصلا ولا مبالاه لمن السيف قطعاً اميد و هر استن بكسر الهاء و فتح الواو والين
المهلين اسم بالترك قورقو ومن قال اننا اسم مصدر اي هر ميدن بمعن ترديدن فقد تقول
والضمير راجع الى الموحّد نباشد كسر بل رجاوه وخوفه من الله تعالى يستغرق الف
ابن في اللفظ للوزن وفي الخط للتحقيق بنياد توحيد پس **بيت** ياد شاه از بهر دفع ه
ستمكارانست فان له قوة فاهرة يد فحرم بها وشحنه بر اي خون خوران فادرياء خذوي
الذين يقتلون الكاثر ونجر حوزهم وقاض مصيحت جوي طرران اي بر يد اصلاح السراق و كذا البيت
مقدرة في اللوطين هرگز دو خصم بكسر الميم راض پليش قاض نروند اي الخصمان اللذان هما را
ضيان بالحق لا يذهبنا الى الفاضل لخصم ومع بعض النسخ هرگز دو خصم بسكون الميم از پليش
قاض راض نروند و يويلا اول قوله **بيت** چو حق مثل عن البيع و بدل اللطاة وغيرها
معانيه اي عا وجه اليقين داني كرمي بيايد داد اي تجل داؤه الى منزله الحق بالحق بياي اداؤه

باللفظ اولی که بچند آوری بایاء المصدری و دلتنگی عطف علیه و الباء کذا لک ای من
 ادا آیه خرج اگر نگذارای لایوه دینه کسی بطیبت نفس الطیبه بکسر الطاء مصدر طاب
 بقران و بستانند مرد سرهنکی یعنی مردان سرهنکیان و الافراد للشعر **حکمت**
 همه کس را ندانند بترشی کند بضم الکاف الرئی لفظ فارسی بمعنی غیر الصلح ای الکلیل
 ثم اطلق علی غیره کالطبع و الس بطریق الاستعارة کردد مکر قاضی را بشیرینی
بیت قاضی که برشون نخورد پیچ خیار فيه لطیفه ثابت کند ای حکم ازهر
 توده حریزه زارای للبلخه لنا حکایات یناسب ذکرها فی هذا المحل و لکن لما
 شرعت فی شرح کتاب کلستان او مردت بعض حکایات فی انشاء البیان متعنی
 منه بعض الخلدان قائلان ان الشرح یكون کثیرا یورث الملل و لهذا ترکت ایراد
 حکایات **حکمت** فحبه پیرای با بکاری یاراد به الذنا بقرینه المقام چه کند
 که توند نکند لاته لا رغبت لهما معنهما و شحنة معزول از مردم آزاری اذ لا ولایه
 له علی النکاح **بیت** جوان مبتداء و کسر النون للاضافه کوشه نشین شهر مرد
 راه خداست بالاضافه خبره که پیر خود نتواند ز کوشه برخاست
 جوان جست ی باید کنار شهرت پیر هیزد روی فی الحدیث القدسی الشایب
 الثابت لشارک شهوته لاجلی بمنزله ملائکتی که پیر است رغبت یکسکون الثانیین
 را خود آلت بر غی خیزد **حکمت** حکیمی را پرسیدند که چندین درخت نامور
 قدم بریان که خدای تعالی آفریده است بلند و بر و مند قد صحه اهل اللغة بالضم و الفع
 بمعنی الثمر و القوی هیچ یکی را ازاد نخوانند مکر سرور که ثمره ندارد درین چه
 حکمتست هذا المجموع سؤال گفت فاعله ضمیر حکیمی هر یکی را من الاشجار دخل

قد عرفت معناه معتلست و وقتی معلوم هذا الیس بکلی یا اکثری کاهی بوجود آن
 دخل نازه الد و کاهی بعدم آن پتر مرده بالترکی صولش و سرور هیچ ازین چیزی
 نیست فانه لا دخل له و لا صرف و انه لا یفرح عما ما حصل و لا یغتم علی ما ضاع
 در همه وقت نان است اذ لا تفاوت له بالائی و الذاهب و این صفت از دکانست
 فانه لا یعلقون بالذنی و لا ببالون بالراجح و مالی **بیت** بدایه می گذرد دل
 منه لا تعلق قلبک علی الفانی که دجاله بسی مرهون بید از خلیفه عفو اهد گذشت
 در بغداد معناه بالترکی خلیفه دن صکره کچسه کرک بغدادی کون نزدست
 تقدیر الکلام کز دست بردا چو نخل باش کریم فان اجتمع اجزائه منتفع به
 و رت دست کالاول نیاید چو سر و پش آزاد را خنر الفقر لشریح **حکمت**
 دو کس مردند و بخس بردند لعدم انتفاعهما بجماعهما انکه داشت من المال و خورج
 ولم ینتفع و انکه داشت من العلوم و نکرد ای لم بعمل بمقتضی علمه **بیت**
 کس نبلند نخل فاضل را مرهون که نه در عیب گفتن کوشند معناه بالترکی
 کسه کور من فاضل نخلی که آنک عیب من سو بامکه دور شلمز یعنی ان النخل لو کان
 فاضلا یدنمه النکاح لبخله و ر کریمی دو صد کنه دارد مرهون کر مش عیبها
 فرو پوشد ای کمره پسر عیوبه جدا
 و من داء بالمصنفین انهم قد یدکرون فی اخرنا لبقائهم خاتمه یحتمون بها
 کما یدکرون المقدمه فی اولها و لما بلغ المصنح آخر کتابه عنون بالخاتمه فقال
 تمام شد کتاب کلستان با عانة الملک المنان و الله المستعان ای الذی یطلبه
 العون درین جماله کلام ابتدا ای فی هذه الابواب الثمانية چنانکه رسم اعیان

مولفانست از شعر متقدمان بطریق استعاره ای طلب العاریة تلمیضی
 التلمیض یعنی الضم وجعل الشيء تابعا لشيء آخر نفث ايم يقع والمفع
 اطرادانی ما ادرجت في ابواب هذا الكتاب من اشعار المتقدمين شيئا
 كما هو عادة المؤلفين يعني ان جميع ما في هذا الكتاب نتائج فكري ونفائس
 اشعاري **يعني** لكن بعضه من خرفة وحبش پيراستن والمرد هو
 الاصلاح بالرفعة يعني ان هذا الكتاب مثل البكر الخلق فاصححه بضم
 اشعاري المتكلمة بالمواضع المتعددة وقد مررت الاشارة الى بعض الاشعار
 العربية والفارسية المذكورة في هذا الكتاب من اشعار المصنوع منه
 قيل نادى ليل الكتاب به ازجامة عاريت خولتن من العبد غالب كفا
 عدی ای اکثر كلامه طرب اكثر است وطيب ميز بكير الطاء قد مر قريبا
 وكوته نظران را بدین علت بسبب اللطائف زبان طعن در انز كرد
 قائلین که مغز دماغ پیهوده بودن ای تضییع و دود چراغ فی قابله خورن
 ونخل الاذی بلا قابله که مغز دماغ پیهوده بودن کار خرد مندان نیست یعنی
 اتم علی واسعی المص عبثا وسفها وقالوا ان الجنة والمشفة لنا لیل مثل هذا
 الكتاب لا یصدر عن العقل فاسرار المصنوع الى جوابهم بقوله ولكن برعای روشن
 صاحب دلان که روی سخن ای توجیه در ایشانست ای الخاطیة معهم لامع
 للجهال الحساد پوینده غافل که در بالضم والتشديد موعظهای شافع در سلك
 بالکسر الخیط عبارت کشیده است والحق ان الامر كذلك ودر روی تلخ نصیحت
 بالاضافة بشهد ظرافت برآ میخندد بی بین وجهه بقوله نا طبع ملول نشود

بالموعظة الصرفة فان الحق مر وانرد و لك قبول محروم نما ند **يعني**
 ما نصيحت نجای خود کردیم معناه بالترکی بن نصیحتی کند و پرنده ایلدک
 روزگاری درین ای فی النصح بستر بودیم ای صرفنا الزمان من العریة و انما به
 کو نیاید فاعله ضمیر نصیحت بکوش رعیت کس من المستمعین بر رسولان پیام
 مراد فی پیغام باشد بسد والواجب علی التسل هو البلاغ **يعني** یا ناظر آفید
 ای الکیاب سل الله مرحة مرهون علی المصل واستغفر عطف علی قول
 سل کاتبه و لشارحه الفقیر و اطلب له نفسک من خیر
 ترید به ای تریده من بعد ذلك ای من بعد ذلك الطلب
 لنفسک اطلب غفرا نا لصاحبه اعلم ایها الناظر
 فی شرحی هذا ان الشارح الاول قد بذل جهده
 فی شرحه و ان اخطا و فی مواضع کثيرة
 وقد نبهت علی مواضع الخطاء و اوردت
 الصواب بالغت فی درة باللطائف
 لان کسنان موضع الفرج
 غفر الله تعالی له و لساير المسلمين
 ثم الكتاب بمون للملك الوهاب
 علی بد اضعف العباد عطا جبین
 فی بلدة و ان فی يوم السبت من ايام
 شهر الله للبارک و ذو القعدة
 فی تاریخ ۹۹۹

عین بد اضعف العباد عطا جبین
 فی بلدة و ان فی يوم السبت من ايام
 شهر الله للبارک و ذو القعدة
 فی تاریخ ۹۹۹

در مطبعه دولتي
سنگاپور
۱۳۱۳

